

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

المسائل

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

اشارات دانشگاه تهران

۱۲۳

فهرست

کتابخانه اهدائی آقای سید محمود مشکوره
به

کتابخانه دانشگاه تهران

جلد اول

کتاب راجع بقرآن و دعا

مرد آورنده

علی شری شری تهران

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران

عالم المخطوطات
والتراث

۱۳۳۰

چاپخانه دانشگاه

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

۳۲۷۳۸۹

Z6621

.T4C4

v.1

راهنما:

I

گفتارهای این فهرست بر دو گونه است:

الف: کتابشناسی و معرفی نگارنده کتاب، و گاهی اندک گفتگو درباره موضوع و تاریخچه آن. این بخش با حروف درشت نوشته شده است.

ب: نسخه‌شناسی! معرفی خصوصیات نسخه این کتابخانه این بخش با حروف ریز نوشته شده است.

II

در این مجلد ۱۵۶ کتاب شناخته شده که ۱۸۵ نسخه از آنها در این کتابخانه هست. پس در این جلد ۱۵۶ بخش کتابشناسی با شماره پیاپی هست. و نیز ۱۸۵ بخش نسخه‌شناسی با شماره پیاپی جداگانه دیده میشود.

III

در آغاز هر بخش کتابشناسی نام کتاب با حروف سایه‌دار در میان صفحه نوشته شده و در طرف راست آن شماره پیاپی در این نشان [] نهاده شده است.

و در آغاز هر بخش نسخه‌شناسی نیز، شماره ردیف دیگر در میان صفحه در این نشان [] نهاده شده است.

شماره‌ای که با حروف درشت سایه‌دار در طرف راست میان سطرها گذاشته شده شماره آن کتاب در کتابخانه است.

مراجعه کنندگان بکتابخانه، برای دریافت کتاب باید این شماره را یادداشت نمایند.

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

کتابخانه مشکوة

و چگونگی اهداء آن بدانشگاه تهران

همانطور که حمله عرب فر آورده های تمدن ایرانی پس از یورش اسکندر را نابود ساخت؛ حمله مغول نیز فر آورده های تمدن اسلامی ایران را پراکنده کرد، کتابخانه های بزرگ بغداد و ری و نیشابور و هرات و بخارا طعمه آتش و آب گردید، و آنچه در اثر دستبرد سپاهیان و غارت ایشان از آب و آتش نجات یافت، در کتابخانه چهارصد هزار جلدی مراغه گرد آمد، و آن نیز پس از اندکی در اثر بیعلاقگی مغولان و جنگهای خانوادگی پراکنده گردید، و بقية السیف آن در اثر جنگهای صفویان با عثمانیان و همچنین در اثر طغیانهای کردها و لرها و بلوچها و ازبکها و افغانها و ترکمنها و جزایشان، و لشکر کشی های دولت مرکزی برای سرکوبی ایشان، نابود گردید و نیز همین خوسریزها، مردم را نسبت بکتاب و علم بکلی بی علاقه کرد. و آنچه از دست حوادث روزگار سالم ماند در قرون نوزدهم و بیستم میلادی در اثر باز شدن راه اروپا اندک راه آن دیار پیش گرفت.

دانشگاه تهران از مدت ها قبل از این در نظر داشت که کتابخانه مرکزی بزرگ و آبرومندی تأسیس کند، تا مگر بدینوسیله این آثار گرانبها که در اطراف کشور پراکنده و در گوشه ها و زاویه ها زیر تار عنکبوت و در معرض موریانه زدن قرار گرفته و هزارها چشم و دست در جستجو و بیرون بردن آنها از کشور بکار افتاده است در آن گرد آید.

گرچه مدت ها است ملتهای متقدم کتب نفیس و آثار باستانی خود را زیر نظر گرفته، و توجه و علاقه جامعه را نسبت بآنها اعلام کرده، و حتی در کشور ما نیز برخی قوانین برای کنترل و نگاهداری این آثار گرانبها وضع و تدوین گردیده، لیکن متأسفانه در اثر وجود موانع، دولت از اجرای درست اینگونه قوانین خودداری میکند، و دلالت خارجی نیز مشغول خریداری و بیرون بردن تعداد هر چه بیشتر

کتابها و دیگر آثار نفیس از کشور مینباشند، و عده‌ای نیز که بکتاب علاقمند هستند فقط بخریده و انبار کردن کتاب اکتفا کرده هیچ فکر نمی‌کنند که اگر چه خود ایشان کتابها را نگاه میدارند و مانع بیرون شدن آنها از کشور میشوند، ولی پس از مرگ آنها وارث ایشان بدون تحمل رنج گسردآوری، همه آنها را بخارج حمل خواهند کرد. اینست وضع رفت بار فعلی کتاب در کشور ما. در چنین هنگامی که عده‌ای کتابها را بخارج میفروشند و بعضی جمع میکنند تا فرزندانشان بفروشند، مردی مدت سی سال مشغول جمع کردن کتب بود؛ بافروش املاک موردونی خود، باکستن از حقوق ناچیز استادی خود، باقناعت خود و خانواده‌اش ضعیف معاش، گنجینه گرانبهای از آثار علمی و هنری این کشور گرد آورده، و پس از سی سال رنج، آنها را برایگان بدانشگاه تهران اهداء کرد.

در سال ۱۳۲۹ تعداد کتابهای خطی که آقای مشکوة تهیه نموده بود بهزار و اندی رسید، و موعد آشکار کردن نیت خود را رسیده یافت، و برای اینکه فرزند گرامی خود سید محمد مشکوة را که اکنون در پاریس بتحصیل اشتغال دارد نیز در این عمل خیر شرکت دهد، در تاریخ مهرماه (۱۳۲۹ ش) این گنجینه گرانبها را بموجب سند رسمی بآن فرزند بخشید.

و پس آقای سید محمد مشکوة دوم (فرزند آقای مشکوة) در تاریخ بهمن ماه همان سال چنانکه در صورت جلسه شورای دانشگاه در (ص ۱۸) این مقدمه یاد شده است کتابخانه را بموجب سند رسمی بدانشگاه تهران اهداء نمود. شورای دانشگاه که خود را در مقابل این هدیه گرانبها دید در صدد برآمد که فهرست جامعی از این گنجینه تهیه، و آنرا در معرض استفاده همگان قرار دهد. از این روی با آقای دانش پژوه و آقای محدث و اینجانب دستور صادر شد که هر چه زودتر شروع بکار فهرست نویسی نمائیم، و چون در اجرای این امر تعجیل بسیار شده و اسراری در سرعت کار بوده؛ جلد اول این فهرست که بقرآن و دعا اختصاص دارد با عیونی چند از کار بیرون آمده است.

اکنون که این مجلد منتشر میشود مناسب بلکه لازم است بیوگرافی و گزارش زنده‌ی بنیاد گذار آن، آن را در مرد بزرگ در دیباچه این فهرست قرار گیرد:

خانواده:

سید محمد مشکوة فرزند سید علی دارنده شناسنامه شماره (۹۰۲۰) صادر از بیرجند در میان خانواده از سادات جلیل القدر شهر بیرجند که از نظر اقتصادی در طبقه متوسط و از نظر روحانی در نظر مردم شهر بسیار مورد احترام بوده‌اند پابعرضه زنده‌گانی نهاده است.

تولد و کودکی

وی در (۲۷-شوال-۱۳۱۹) قمری در شهر بیرجند متولد شده؛ در آغاز طفولیت نزد شخصی که آخوند خنکی نامیده میشد و در مجاورت خانه پدر بزرگ مادری وی منزل داشت پدبستان رفت، و پس از چندی نزد شخصی دیگر بنام سید فنودی که در بالاخانه در ساباط قیصریه مکتب خانه داشت، و اندکی بعد نزد آخوند ملا غلامحسین سورگی که از اهل فضل و روضه خوان بود و مکتب خانه داشت؛ نصاب الصبیان و امثله و شرح امثله را یاد گرفت. سپس چندی در تجارتخانه پدر، و چندی در تجارتخانه جد مادری خود حاج حسین بن آقا حسن بپنجارت پرداخت، و ضمناً در این مدت زبان فرانسه را نزد سید مرتضی نامی و دیگران، و نیز هنر خیاطی را در مدت دو ماه بیاموخت. جد مادری وی همواره او را بتحصیل دانش آشویق می‌آمود تا آنکه در سال ۱۳۳۳ در مدرسه معصومیه بیرجند بتحصیل پرداخت، و نزد علمای آن سامان علوم مقدماتی و کتب ادبی صرف و نحو، منطق، معانی بیان و مقدمات فقه و اصول از قبیل تصریه، شرایع و معالم الاموال را بیابان رسانید. نخست نزد میرزا موسی چپکنندو کی و سپس نزد شیخ محمد حسین دهکی، و شیخ محمد حسین سرچاهی و پس از آن در نزد شیخ غلامرضا فاضل، و شیخ ابوالقاسم و حاج شیخ محمد عرب و حاج میرزا محمد حسین بزرگ و مرحوم قاضی شهر قاین تلمذ نمود.

در حدود سال (۱۳۳۶) بانفاق مرحوم میرزا مهدی رضایی و شیخ محمد حسین افضل آبادی و آقای مهدی هادی مشهد مسافرت کرده؛ کتاب قوانین را نزد سید شهرستانی و شیخ حسن تهرانی، و شرح لایحه را نزد میرزا محمد باقر مدرس رضوی، و مطول و معنی را نزد میرزا عبدالجواد ادیب نیشابوری، و شرح مبسوطی را نزد سید حسن مشکان طبری، و شرح منظومه را نزد شیخ حسن کاشی، و شرح اشارات و شرح هدایه ملا صدرا را نزد آقا بزرگ حکیم، و کفایه را نزد شیخ آقا بزرگ شاهرودی و آقامیرزا محمد آقا زاده و مکسب شیخ انصاری را نزد شیخ حسن برسی، و علم اخلاق را نزد شیخ حسن علی اصفهانی تلمذ کرده و بحوزه ملاعبه علی فاضل نیز حاضر میشده است. سپس سفری بعقبات و عراق رفته و پس از بازگشت نیز بتدریس و تدریس ادبیات و فلسفه مشغول بود.
در تهران:

و بعد از آن برای تکمیل تحصیلات بتهران رفته صبح سوم جوت ۱۲۹۹ شمسی یعنی صبح کودتا وارد آن شهر شده در مدرسه محمودیه نزدیک سرچشمه سکنی گزید و در حوزه درس استادان بزرگ تهران مساند شیخ عبدالنسی نوری، سید محمود حیاطشاهی، میرزا محمود قبی، ملا علی قبی، شیخ محمد تقی گرگانی، سید محمد امام جمعه تهران حاضر میگردد.

ازین پس بیشتر اوقات آقای مشکاة بتدریس علوم یاد شده و نیز باقامه مراسم مذهبی مانند امامت مسجدهای متعدد بگذاز میشده در سال (۱۳۴۱ ق - ۱۳۰۱ ش) نخستین نگارش وی: جلد اول کلمة التوحید بفارسی و رساله تعلیقه بر اسفار بهرینی در تهران انتشار یافت.

در این زمان ایشان برای نمایندگی بیرجند نیز کاندید شدند و در بر خی جرائم پایتخت مانند روزنامه میهن و قلم بک و غیره از طرف احزاب و علماء پایتخت مقالات و اوراقی جداگانه در این باب منتشر شد، ولی بعلی از قبول این امر خودداری نموده کارهای علمی و مذهبی خود را بر آن مقدم شمردند.

وی در این مدت بسیاری از کتب علمی و فلسفی را تصحیح و تحشیه نموده

و عده از آنها در این کتابخانه موجود است؛ مانند الشواهد الربوبیه از ملا صدرا و ترجمه اخبار الحکماء از قفطی، و کتاب و مفاتیح الجنان از شیخ عباس قمی، و قسمتی از منطق شفاء از ابن سینا و کتاب مقامات النجاة از سید نعمه الله جزائری، و برخی از کتابهای بابا افضل الدین کاشانی و جز آنها.

اجازات علما و درجات علمی ایشان:

از مرحوم آقای سید ابوالحسن اصفهانی (م - ۱۳۶۵) در تاریخ سوم ربیع الاول سال (۱۳۵۷) اجازه اجتهاد مطلق دارند.

از آقای آقا ضیاء الدین عراقی بزرگترین مدرس علم اصول در نجف در سال (۱۳۵۷) اجازه اجتهاد مطلق دارند.

از آقای سید محمد حجت در هفتم جمادی الاولی سال (۱۳۵۸) اجازه اجتهاد مطلق دارد.

از آقای حاج شیخ آقا بزرگ طهرانی صاحب الدرر المعنی بتاریخ (سفر ۱۳۶۲) اجازه اجتهاد مطلق و بتمام طرقی که معظم له در کتاب والاسناد المصنفی شرح داده است اجازه روایت دارد.

در تاریخ (۲۱ - شهریور ۱۳۱۵) با گنونا نین پایان نامه قانونی، درجه دکتری در رشته ادبیات برای ایشان شناخته شد. و بشماره (۱۲۱۷) و بتاریخ (۲۹ شهریور ۱۳۱۵) در دبیرخانه دانشگاه ثبت شده و از سال (۸ مرداد ۱۳۱۵) دارای درجه دانشیاری شده است. و از آغاز سال (۱۳۲۹) تا کنون دارای رتبه ده استادی میباشد.

از (شهریور ۱۳۱۱) در مدرسه عالی سبها لار بتدریس فلسفه پرداخت

از سال (۱۳۲۰ ش) عضو رسمی شورای عالی دانشگاه هستند.

از روز تأسیس انجمن تألیف و ترجمه دانشگاه عضو آن انجمن هستند.

در ۱۳ بهمن ۱۳۱۶ بدریافت نشان درجه دوم علمی نائل گردیده اند.

کتابهایی که ایشان طبع و منتشر کرده اند:

۱ - کتاب کلمة التوحید فارسی در فلسفه که در طهران سال ۱۳۴۱ قمری طبع

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
Library.ut.ac.ir

۲- مشکوة الاسرار فی حل عقده الاسفار. که تعلیقه بر فصلی از کتاب اسفار ملاصدرا است. و در سال ۱۳۴۱ قمری در طهران بچاپ رسید.

۳- الوجیزه نگارش بهائی در درایه بسال (۱۳۱۶) در تهران چاپ شده.

۴- رساله ابو سلیمان در محرك اول.

۵- درة الناج لغرة الدجاج قسمت ... بتاریخ (۱۳۲۰) در تهران چاپ شده.

۶- النکت الاعتقادیه نگارش صدوق (۳۸۰-۴۰۰).

۷- مصادقة الاخوان نگارش صدوق مزبور.

۸- تلخیص البیان فی مجازات القرآن. از سید شریف رضی سال (۱۳۳۰)

۹- دانشنامه علامی. از ابوعلی بن سینا که زبر چاپ است. و جلد طبیعی آن از

چاپ در آمده

۱۰- کلید بهشت. بسال (۱۳۱۷) در تهران با مقدمه و تصحیح ایشان چاپ شده.

۱۱- رساله «ره انجام» ضمن مجموعه رسائل دانشکده معقول و منقول

چاپ شده.

۱۲- ترجمه رساله عشق. از ابن سینا.

۱۳- رساله رگشناسی. از ابن سینا که یکبار در (۱۳۱۷) و بار دیگر با تجدید

نظر و تعلیقات و حواشی فراوان و مقدمه در (۱۳۳۰) در طهران چاپ شده.

۱۴- ترجمه نه فصل از متن اشارات.

چگونگی اهداء کتابخانه :

شورای دانشگاه در سید و نمود و ششمین جلسه خود مورخ (۲۶ بهمن ماه

۱۳۲۸) شاهد امر مهمی بود که شایسته است خلاصه قسمتی از مذاکرات مربوطه بآن در اینجا نقل شود.

آقای رئیس... آقای مشکاة فرمایشی داشتید :

آقای مشکاة :-... میخواهم در این محضر محترم تذکر دهم که

گرچه در ظاهر بی بضاعت ترین استادان بنظر میرسم ولی در عین حال از ثروتمند ترین آنانم علت این تناقض اینست که با زندگی بسیار بسیار ساده ساخته ام و همه نوع سختی بخود روا داشته ام ولی ثروت والدین را در راه تحصیل ثروتی دیگر مصرف کرده ام. طبق مدارکی که با آقای دکتر آل بویه تسلیم کرده ام تا در پرونده امر مضبوط باشد، اموالی که از طرف والدین و پدر بزرگ مادری بمن رسیده از چندین ده هزار تومان بیشتر بوده است، و تمام این دارائی در همان سی سال اول عمر در پی کسب این ثروت پیاپی رسید. این ثروت که در عین حال ثروتی ملی بشمار میرود عبارت از کتابهای نفیس و بی نظیر است که بدست آورده ام و با اطمینان خاطر و اطلاع صحیح عرض میکنم که: جامعترین و مهمترین کتابخانه ایست که نفاس اسلامی در آن گرد آمده است، و هیچ کتابخانه ای از نظر نفاس علمی و فنی نمیتواند با این هزار جلد کتاب برابری کند. همانطور که در فهرست این التذیم مذکور شده حتی ذکر نام بعضی از این کتب نفیس با سانی مقدور نیست چه رسد بخرید آنها. از زحمتی که برای فراهم کردن این کتب متحمل گردیده ام معلوم میشود که خرید هر نسخه تاریخیچه جدا گانه دارد. گاه مجبور بمسافرت بشهرستانی شده ام، و زمانی برای تهیه نسخه ای از کتاب اجباراً قسمتی از زندگی خود را بفروش رسانیده ام. مثلاً در خرید یک کتاب و شرایع، نسخه هایی بدست آوردم که هر یک بهتر از دیگری بود تا بالاخره بنسخه ای که بخط خود محقق اول مؤلف و شرایع، که در قرن هفتم هجری نوشته شده بود دست یافتم. همچنین در خرید و قواعد پس از خرید و فروش نسخه های متعدد بنسخه ای رسیدم که جد اعلی سید علی خان کبیر صاحب و شرح صحیفه و سلافة العصر، بر مؤلف که علامه حلی است قرائت کرده و مؤلف اجازه روایت نسخه را بخط خود با داده است. و نیز در تهیه کتاب الشفاء نسخه درسی مرحوم میرزای جلوه بیش از ده سال در پی نسخه نایاب مورد نظر بودم. این نسخه را قبل از من قرار بود وزارت دادگستری بخرد ولی چون قیمتش صد و پنجاه تومان بود بواسطه گرانی قیمت وزارت دادگستری از خرید آن صرف نظر نمود، و منم چون پول بقدر کافی

نداشتم با فروش مقداری کتاب بهای آنرا پرداختم.
مقصود از این مذاکرات این نیست که توقعی داشته باشم، چون که با مقایسه
وضع خود با وضع سایر افراد کشور نه تنها ناراضی نیستم بلکه انصافاً باید راضی هم
باشم، و هیچ توقع مالی و معنوی را بخود اجازه نیدهم، و حتی حاضر نیستم که
تلیغاتی هم در این باب بشود. و غرض از این بیانات اینست که میخواهم شورای
دانشگاه را با اهمیت و ارزش حقیقی این نقایس و مجاهدتی که در تحصیل آنها مصروف
شده مطلع سازم.

در تحصیل این کتابها از کتابخانه های بزرگ و معروف کشور که هر یک
مشمول بر برخی از کتب نفیس بوده و فعلاً آنها از بین رفته اند، جداگانه استفاده
شده، و نگذاشته ام چیزی از نقایس درجه اول این کتابخانه ها از دست برود.

در اینجا برای نمونه چند کتابخانه را نام میبرم:

- ۱ - کتابخانه حاج وکیل الدوله.
- ۲ - کتابخانه سادات نقیاء بیرجند.
- ۳ - کتابخانه حاج شیخ العراقین.
- ۴ - کتابخانه مرحوم سیدهادی انجلی.
- ۵ - کتابخانه مرحوم سید احمد بهبهانی.
- ۶ - کتابخانه مرحوم محمدعلی تربیت.
- ۷ - کتابخانه مرحوم سید محمد حسین لواسانی.
- ۸ - کتابخانه مرحوم نظرباک.
- ۹ - کتابخانه مرحوم ضیاء الدین کیا.
- ۱۰ - کتابخانه مرحوم خلغالی.
- ۱۱ - کتابخانه مرحوم سید محمد تقوی کاشانی.
- ۱۲ - کتابخانه آقای شیخ حسین مشهدی.
- ۱۳ - کتابخانه مرحوم تیمورتاش.

با اطلاع و خبری که داشتم منحصرأ نسخ نفیس را اشیاع کردم، و تمام
آنها را با زحمات و صرف مال زیاد فراهم نمودم، و در حقیقت گنجینه ای از ارث
آباء و اجداد و اسناد ملیت ما است. این گنجینه را در مهر ماه سال جاری به سر
خودوا گذار کردم، و اولیترین و کالت داد که بدانستگاه واگذار کنم. و چون این
کتب از حیث نفاست چنان است که میتوان آنها را با افتخار در معرض نمایش قرارداد
و بدانها مباحثات نمود، قبول این نقایس را انظار دارم؛ و آن نقایس این است: همایطور
که من در بدست آوردن این کتب مجاهدت کرده ام، دانشگاه نیز در حفظ و تکمیل
آنها کوشش نماید. بنا بر این خواهش میکنم. کمیونتی معین شود که این کتب را
تحویل بگیرند، بعلاوه چند نفر از آقایان استادان معین شوند که فهرست این کتب
را در اسرع اوقات بنویسند، و صندوق های نسوزی خریداری شود که این نسخ را
در آنها محفوظ بدارند، و استدعا میکنم آقایان دکتر شایگان و دکتر صدیقی هم
جزو این کمیسیون باشند.

پس از این اظهارات و کالت نامه آقای مشکاة قرائت گردید. آقای دکتر
شایگان اظهار کردند: زبان من قاصر است از اینکه بتوانم این اقدام آقای مشکاة
را توصیف کنم، جلسه امروز ما بسیار مهم و تاریخی است، از این جهت که مردان
محقق هستند که برای اموری که بانمندن و معنویات ما ارتباط خاص دارند بی مضایقه
صرف جان و مال می نمایند، کسی که در علوم تجربی کار میکند و در لابراتوار صرف
عمر می نماید با کسی که در قرن چهارم راجع بعلم فقه صرف وقت کرده فرق ندارد
هر دو در یک طریق بوده اند و برای یک منظور معین فداکاری می کرده اند. ما در
هر مقامی هستیم باید رویه گفتشگان را تعقیب کنیم، و بر مردم نشان دهیم که چگونه
گفتشگان مادر راه معینی قدم گذاشته اند، و بهترین راه عرضه داشتن همین آثار است
که بهترین میراث اینان ما است. من از جانب خود بی نهایت از اقدام آقای مشکاة
سپاسگزارم و بیستهاد میکنم.

اولاً در صورت جلسه از نظر اهمیت تاریخی دقت زیادی بعمل آید.

نابیا پس از تحویل این کتب از طرف کمیسیون مجدداً آقای مشکاة تحویل شود که در حفظ آنها بکوشند تا وسائل حفاظت آنها فراهم گردد، و صندوق های آهنی تهیه شود که این کتب را در آنها نگاهداری کنند.

ناتناً در قسمت تهیه فهرست، نباید این فهرست تحت نظر خود آقای مشکاة تهیه شود و همین امروز اعضای کمیسیون هم معین شوند. در خاتمه باید بگویم عظمت يك ملت فقط از روی همین عشق ها و علاقه ها که در افراد آن دیده میشود معلوم میگردد.

آقای فروزانفر اظهار داشتند: هم از تأثر فوق العاده و هم از سرور بی پایان که از این اقدام آقای مشکاة بمن دست داد منطق و بیان را فراموش کردم، زیرا هیچکس با اندازه من باحوال آقای مشکاة آگاه نیست. من میدانم که بایشان ثروت زیادی از طرف والدین رسیده است، و همه آنها نیز صرف تهیه کتاب گردیده. باید گفت: تهیه این کتب تنها با پول میر نیست، بلکه عشق نیز باید با پول در راه تحصیل آنها همراه باشد. آقای مشکاة محصول عمر و همتی خود را امروز بدان دانشگاه هدیه، و از عشق واقعی خود که حاصل يك عمر زندگی است صرف نظر کرده اند. چیزی که بیشتر موجب سرور است اینست که این فداکاری و گذشت در عصری صورت میگردد که جر خودخواهی رواج ندارد. البته حفظ این کتب از اولین وظیفه دانشگاه است.

آقای دکتر صدیقی اظهار داشتند: آقایان اطلاع دارند که بارها در شورای دانشگاه از فقر کتابخانه های ایران صحبت نموده و اظهار تأسف کرده ام، بنابراین ارزش چنین اقدام برای بنده معلوم است که تا چه اندازه خواهد بود. در جلسه روز یکشنبه کمیسیون جشن هزاره بوعلی سینا، حصول اطلاع از این اقدام بی نهایت موجب وجد و شغف گردید. با این عمل آقای مشکاة اولاً دانشگاه در مقابل يك قنوت بسیار بزرگ قرار میگردد، نابياً حفاظت و تکمیل میراث عظیم نیاکان ما که از خطر نیستی بدست آقای مشکاة محفوظ مانده و گرد آمده از این پس بعهد

دانشگاه گذاشته میشود. ما آرزو مندیم امثال آقای مشکاة که امروز کمیاب هستند همیشه برای ملت ما باقی بمانند، و نمونه فداکاری و جوانمردی باشند. و امروز بنظر اینجانب بزرگترین روز تاریخی شورای دانشگاه است.

آقای مشکاة اظهار داشتند: از توجهی که بر ایضم کرده اید تشکر میکنم. این هدیه از نظر مادی شاید ناچیز باشد، ولی از نظر معنوی بسیار مهم است، و خوشوقتم که مورد قبول دانشگاه واقع شده است. و از این پس بار مسئولیت حفظ و تکمیل آن بمعهده دانشگاه محول میشود.

آقای دکتر سیاسی اظهار داشتند: همه آقایان معتقدند که باید از آقای مشکاة برای این اقدام جوانمردانه نهایت سپاسگزاری و قدردانی بعمل آید. آقایان دکتر شایگان و فروزانفر و دکتر صدیقی مترجم همین احساسات بودند. برای من مایه نهایت تأثر بود وقتی در کتابخانه های دانشگاه های خارجه آثار خطی بزرگان و دانشمندان ایران را میدیدم، در صورتیکه میدانستم دانشگاه ما از این حیث چقدر فقیر است، ولی اکنون خوشحالم که چنین کتب گرانبهایی فراهم آمده و بدان دانشگاه اهداء میشود، و در واقع هسته مرکزی کتابخانه بزرگ دانشگاه را تشکیل میدهد. بعقیده من این موضوع بقدری مهم است که برخلاف میل آقای مشکاة باید انتقال رسمی کتب با تشریفات خاصی صورت گیرد، و از آقای مشکاة هم تجلیل بعمل آید تا موجب تشویق دیگران شود. البته بدو باید چند صندوق نسوز تهیه نمود تا بتوان این کتابها را تحویل گرفته و نگاهداری کرد، و يك کمیسیون جهت تحویل باید تعیین گردد که اختیار بحث در شرایط راهم داشته باشد و کمیسیون دیگری هم باید برای تهیه فهرست این کتب انتخاب شود.

(در این موقع آقایان دکتر صدیقی، دکتر شایگان، مهندس بازرگان، فروزانفر، دکتر آل بویه، برای عضویت کمیسیون تحویل معین شدند.)

برای تهیه صندوقهای نسوز قرار شد اگر خرید آنها از محل اعتبارات دولتی ممکن نباشد از محل درآمدهای اختصاصی صورت گیرد.

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

مختصات این کتابخانه :

این گنجینه اگر چه از نظر شماره اندک و نزدیک هزار و صد مجلد است، لیکن از نظر چگونگی دارای امتیازات مخصوص بخود میباشد، و شاید بتوان گفت: هیچ یک از این هزار مجلد خالی از امتیاز تاریخی یا هنری نباشد. و برای نمونه چند دسته از مختصات آنها را یاد آوری میکنم :

I : نسخه های سلطنتی، یا متعلق بکتابخانه های سلطنتی، یا دارای مهرهای کتابداران سلاطین، یا برای آنها نوشته شده مانند: ضیاء العلوم، شهاب الاخبار، زادالمعاد و جز آنها.

II : نسخه های اصل که بخط نگارندگان آنهاست. مانند: هدایة ملاصدرا، حدیقه هلالیه و برخی مجلدات بحار. مختلف علامه. شرح لعمه، و جز آنها.

III : نسخه های دارای اجازه نگارنده، یا گواهی خوالدن بخط خود او. مانند: تئورالنبیجی مسجودنسی، شرایع محقق، قواعد علامه، الفوائد السنیة، بشری اللیب ابن سیدالناس، نسیردانی و جز آنها.

IV : نسخه های کهن و نزدیک زمان نگارنده آن، مانند: مجمل اللغة ابن فارس، غرر ودر رسید مرتضی، مجازات القرآن شریف رضی، بیان الحق او کبری، ترجمه تاریخ بمینی.

V : نسخه های مهمی که هنوز چاپ نرسیده. مانند: کتاب العرائس روزبهان، فرائد السمطین، تحفة الازهار، عمدة الطالب بزرگ، شرح متروی خوارزمی، شاهد صادق. و جز آنها.

VI : نسخه هایی که بر آنها اجازه و یا خط دانشمندی معروف و یا یکی از مردان بنام موجود است مانند: کتاب القرات، ایضاح فخر المحققین، و جز آن.

VII : نسخه ها که از نظر هنری دارای اهمیت است. مانند: تذهیب و طلاکاری و تصویرهای خسته نظامی، و تصویرهای شهنشاهنامه صبا، و طلاکاریهای کلیات امیر خسرو دهلوی، و کلیات جامی. و جز آنها.

VIII : نسخه ها که بخط خوشنویسان بنام است. مانند: زادالمعاد خط خوشنویس فتحعلی شاه، منتخب حدیقه خط وصال، آتشکده آذر خط آتشکده نویس، مجموعه ادعیه خط احمد لیریزی. و جز آن.

IX : در این کتابخانه کلکسیونهای از کتابهای فارسی ترجمه از کتب معروف عربی هست، مانند: احتجاج طبری، مصباح کفعمی، بلدالامین، مزار شهید، کشف الغم، عدة الداعی، ارشاد علامه، اصول کافی، امالی صدوق، شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، مجمع البیان، شرح ابن میثم، عیون اخبار الرضا. و جز آنها.

X : در این کتابخانه کلکسیونهای از علوم عقلی و فلسفی هست که در کتابخانه های دیگر کمتر مانند آن یافت شود. مانند: رساله های بوعلی ابن سینا و شاگردان و استادان وی.

XI : در این کتابخانه اضافه بر نسخه های مهم، آلات و ادوات علمی نفیس و گرانبها موجود است مانند: صفحه فلزی تعیین عرض و طول جغرافیائی شهرها، کار عبداللته، هنرمند معروف. و اسطرلاب بزرگ پنج صفحه، و اسطرلاب کوچک جیبی ساخته سال (۶۱۷) و ساعت آفتابی دارای یک قطب نما و تخت رمل، و کره برنجی. و صفحه پارچه شطرنج العرفا، و صفحه پارچه دارای دایره های شانزده گانه استخراج ملحق به کتاب خیرة الملوك. و جز آن.

تهران : ع - متروی

[۱] آیات الرالایه (فارسی)

تفسیر هزار و یک آیه از قرآن است بفارسی که سیصد شماره آن - بنا بر ادعای مؤلف - باتفاق امت در حق معصومان چهارده گانه نازل شده است ، و بقیه آن بنا بر اخبار شیعه در حق آنان میباشد . مؤلف ابوالقاسم بن محمد بن حسین شریفی ذمبی معروف بمیرزا بابا شیرازی از علمای قرن یازدهم . این کتاب بسال (۱۳۳۴) در دو مجلد طبع شده است . جزو اول با آخر سوره انبیاء و جزو دوم با آخر قرآن ختم میگردد . و در پشت صفحه اول ، کتاب را بنام ومصایح الکلام فی انبیا الامام ، نیز نامیده اند . در آخر کتاب قصیده ای از مؤلف هست که از هر بیت آن تاریخ تألیف بیرون می آید و آن (۱۰۹۴) یا (۱۰۹۵) میباشد .

انجم : ساریاً فی مهاب قلوب المؤمنین . ان ذلك عليك يسیر ، وانت عملی کل شیئی . . .

سبب قصیده شروع میگردد . و آغاز آن چنین است :

شکر لله کثر عطای و اهب حق کریم

عزم عالم گوهر و املح ازین کان می برد

[۱]

این نسخه از اولش يك برك افتاده است . آغاز موجود : أو السماء ماء لكم منه شراب منه (کذا) و شجره تسمون ، ریاض عقول را . . . خط آیات نسخ و تفسیر مستطبق میباشد . نام کتاب مراد بن ساقی . تاریخ تحریر (۱۰۹۸) . نسخه بدست مؤلف تصحیح گردیده است و خواهشی بخط مؤلف دارد .

جلد نهمای عالی عنوانی . قطع ۲۹×۱۸٫۵ (۶۰۲ رك)

[۲] ابواب الجنان و بشائر الرضوان (عربی)

در اعمال سالانه و ادعیه و زیارت . مؤلف شیخ خضر بن شلال آل خدام نجفی

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
Library.ut.ac.ir

از شاگردان شیخ جعفر کاشف الغطاء بوده بسال (۱۲۵۵) و قات بافته مؤلف در آخر کتاب ازت از شرحی که بر لعمه شهید بتاريخ سال (۱۲۴۵) نوشته و آنرا التحفة القروية نامیده است با اشاره ای که بابواب الجنان نموده گوید: در نوشتن این کتاب از قلمی که حضرت امیر المؤمنین بمن داد استفاده کردم. و نیز مؤلف در مقدمه ابواب الجنان گوید: چون در شرح بر لعمه بیاب حج رسیدم لازم دیدم برای تکمیل حج کتابی در زیارت پیغمبر و ائمه بقیع و سائر ائمه تألیف کنم، و آنرا بر هشت باب و هر باب بر فصلها مرتب کردم. این کتاب تا بحال بطبع نرسیده قبر مؤلف در نجف تا کنون مزار عامه میباشد.

[۲]

این نسخه بخط نسخ، نام کتاب و تاریخ تحریر بعلمت سقوط بر گهای اول و آخر ۷۵ نسخه معلوم نیست.
 آغاز موجود علی - الفصل التاسع فی فضیلة مساجد مشهده ...
 انجام موجود: و مظهر الحقایق المقدم بحیثه کل ناطق مخرس ...
 عنوانها با شجره نوشته شده.
 جلد قیام قهوه فی مقوالی له جرم شرح. قطع ۱۲×۲۱.

اختیار المصباح

انتخاب و تکمیل است مر کتاب مصباح المتعبد بزرگ، تألیف شیخ طوسی محمد بن حسن طوسی ملقب بشیخ الطائفة متوفی (۴۶۰) - بمصباح المتعبد رجوع شود - انتخاب کننده سید علی بن حسین بن حسان بن حسین بن باقی قرشی میباشد که آنرا بسال (۶۵۴) تألیف نموده. صاحب ریاض پدر مؤلف را حسان نامیده است اما خود مؤلف با کتاب نسخه این کتابخانه در آخر جلد اول او را آنطور که ما ذکر نمودیم آورده، مجلسی در بحار نیز وی را حسین خوانده. مؤلف معاصر سید بن طاوس میباشد، چه سید نیز کتاب اقبال را بسال (۶۵۰) و اندر وع الواقیه را بسال (۶۴۱) تألیف نموده. این دو نفر در تألیفات خود ادعیه بسیاری آورده اند که در کتب معروفت سابقان نبوده است، و متأخران فقط با استناد قول این دو نفر آنها نقل کنند. از جمله قدیم ترین مدرک دعای معروف مصباح همین کتاب است - رجوع بدعای

صباح شود - از این نظر مطالعه این کتاب حایز اهمیت است.

آغاز جزء اول بنقل النریعه: الحمد لله ولی الحمد و مستحقه و صلاته و سلامه علی خیر خلقه محمد النبی الامی الهاشمی المکی المدنی - تا اینکه گوید انی عمدت الی المصباح الکبیر ...

انجام جزء اول: عن طاعة امیر المؤمنین علیه السلام و ولایتیه. تم الجزء الاول
 آغاز جزء دوم: فصل فی عمل شهر رمضان و ادعیه. هو اول شهر السنة
 عباوردت ...

[۳]

این نسخه بخط نسخ متداول عصر خود، اول جزء اول و آخر جزء دوم یکی دو برك ناقص و بنا بر این نام کتاب و تاریخ تحریر غیر معلوم است. در آخر جزء اول دو برك (۱۱۹) این نسخه گوید: اختاره العبد الفقیر علی بن حسین بن حسان بن حسین بن احمد بیست باقی قرشی. و از نظر وجود این جملات آقای هبة الدین شهرستانی استظهار داشته اند که این نسخه بخط خود مؤلف باشد و این استظهار را بخط خود بر صفحه اول کتاب نوشته اند. نسخه مصحح. عنوانها با شجره. ادعیه با خطی درشت تر از شرح نوشته شده.
 (۴۰۸ برك) کاغذ سمرقندی جلد ندارد. قطع هر ۲۵×۱۸.

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
 Library.ut.ac.ir

کتاب اخبار المصباح
 لابن باقر ذکره ذوالکنا
 البحار وهدیه الله
 بخط مولفها طاهراً
 بهیة الدين محمد شيرازي

خط آقای مہدی الدین شیرستانی که نسخه اختیار المصباح را بخط مؤلف
 تشعیر دادہ اللہ در حاشیة برک (۲ الف) نسخة (۳۳) .

لا تخلف للميعاد وسيل عليه السلام عن قوله تعالى وقوفهم ثم
 مسؤولون فقال علم عن طاعة امير المؤمنين عليه السلام وولايته
 ثم الجبر الاول من الاختيار يتلوه في الحزب الثاني عمل السنه
 الحزب الثاني من اختيار المصباح
 الكبير وما اصيف اليه من الادعية
 احبار العبد الفقير
 الى الله في حق
 ورحمة على
 الحبيب
 حسان
 بر الحسن
 المحدث
 باو القسري

تعمیر کتابخانه
 مركزی دانشگاه تهران
 library.ut.ac.ir

صفحة آخر نسخة اختيار المصباح برک (۱۱۹ ب) نسخة (۳۳) این کتابخانه .

[۴] ادوية دفع صحتها (عربی)

فارسی و عربی مجهول المؤلف .

آغاز: بحذف الاسناد عن حارث بن روح عن ابيه عن جده انه قال . . .
 انجام : لم استوجه منك ياذا العرش العظيم .

[۴]

این نسخه هشتمین رساله در ضمن مجموعه مشتمل بر (۱۹ رساله) میباشد و در سه
 برگ (۱۵ و ۱۴ و ۱۶) آن مجموعه کتات شده است . خط جملات عربی بنسخ فارسی
 بستعلیق . نام کتاب و تاریخ تحریر ندارد . خط و کاغذ مجموعه مختلف است .
 (۶ صفحه) جلد تیماج حنائی ک لا . قطع ۱۹×۱۱ .

[۵] ادوية علم الهدى كاشاني (عربی)

يا (قرالولاء الي خير الدعاء)

این مجموعه مشتمل است بر بیست قطعه دعا و توسل بانه از منشآت محمد ملقب
 بعلم الهدی بسر ملامحسن فیض کاشانی مؤلف جناح النجاح و والانارة که ذکر آنها
 خواهد آمد و غیره . وی این دعاها را در سنوات مختلف از سال (۱۱۰۴) تا (۱۱۰۶) در قصر
 کاشان انشاء نموده است . در آخر هر یک از این قطعات نام خود را تصریح نموده و در برخی
 سال انشاء را و در بعضی محل تألیف را تعیین کرده است . در آغاز قطعه دهم که در برگهای
 (۸۱-۸۴) این مجموعه است چند نام برای این رساله ها ذکر نموده گوید : الحمد
 لله الذي جعل أقدتنا تهوى الى اهل بيت نبيه . . . و بعد يقول الفقير . . . لما ألقت كتاب
 و حلية الاهتداء . في الصلاة على اهل بيت النبوة والاصطفاء . الذي جعل الله . . . تينته
 بكتاب « بهجة المهج في الصلاة على الحجج » وهو من انجع الترايع . . . وعززتهما بإثالث
 سميته « وسيلة القبول في الصلاة على آل الرسول » . . . و رابع يدعى « عصمة الكرامة »
 و خامس و سادس و سابع ليس له ثامن . . . ثم أزمعت على جمع شملها فالحقت بها
 ما لقيته على شكلها في كتاب « سرور صدور الاولياء » الذي نظمت فيه در رأ مشورة
 لامعة الضياء . . . و مثلت الان ان استخرج نخبة وجيرة من ذلك الكتاب للذين يكون

هممم قاصره... فانتزعت من تلك الهدايا اربع عشر... پس این رساله دهم، مختصر کتاب سرور صدور الاولیاء میباشد که آن کتاب مشتمل بر مجموع منشآت توسلی و دعائی مؤلف بوده است. و شاید سرور الاولیاء نام همین مجموعه مورد بحث باشد. آغاز: اولین قطعه از قطعات بیستگانه چنین است: اللهم یا من لا یحویه غوس الفکر، و یا من لا یبلغه غور الفنون، و لا یدر که لحظ البصر...

[۵]

این نسخه مشتمل است بر بیست قطعه یا رساله کوچک بخط نسخ متوسط نام کتاب ۱۰۵۷ و قط در آخر رساله دهم در برك (۸۴) چنین آمده است [کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران] و فی ما مضی... و انما اقل العبد محمد رضایین محمد مفید... این کتاب در تهران سال (۱۳۱۹ ق) بقطع رحلی در (۱۳۰ ص) چاپ، و در حاشیه آن نصف کتاب عرشیه تألیف ملاصدری بطبع رسیده است. مؤلف تصحیح شده است. روی صفحه اول نوشته شده «شرالاولیاء الی خیر الدعاء». برك (۱۲۷) که برك اول بحساب نیامده و (۱۳۶) شماره خورده است. جلد تیماج ضربی شرح. قطع ۱۹×۱۴

[۶] ادویه و سرور قرآنی (فارسی و عربی)

جامع و کتاب آن احمد نیریزی است که یکی از مبرزترین خطاطان ایران در قرن دوازدهم میباشد، وی در نسخ نویسی در درجه اول و مؤسس این فن محسوب میشود، صاحب خط و خطان، گوید وی در مدت عمر شصت هزار تومان آن زمان اجرت قلم گرفته و همین حدود نیز هدایائی از بزرگان بدست آورده. و نظر بشهرت او بسیاری خط او را تقلید می کنند و بنام نیریزی بفروش میرسانند. از آثار این مرد در کتابخانه سپهسالار چند فقره دعا بتاریخهای مختلف از (۱۱۱۳) تا (۱۱۴۳) موجود است.

وی این مجموعه دعائی را با خط نسخ زیبای خود در تاریخ (شعبان - ۱۱۱۹) برشته تحریر آورده. و در آن سوره نصر، واقعه، تبارک، دهر، و پنج دعای دفع دشمن و تعقیبات نمازها و غیره را گنجانیده است. تمام صفحات حاشیه سازی شده. میان نظرها تذهیب دارد. دو صفحه تمام تذهیب و منقش بدون کتابت پیش از نسخه، و دو صفحه هججانه در آخر نسخه قرار دارد. جلد روغنی ۱۴۱. قطع ۲۴×۱۵. (۲۳ رك)

[۷] اسرار الایات و انوار الیمنات (عربی)

در بیان تفسیر آیات قرآنی از نظر فلسفی و عرفانی و عبارتی صحیح تر، استخراج مطالب فلسفه یونان از میان آیات قرآن، اگر ظاهر آیه اتفاقاً موافقتی داشته باشد قبها، و گرنه بانوسل به تأویلات آنرا استخراج میکنند. در مقدمه پس از تقسیم فلسفه بشش قسمت عملی و علمی گوید، چون قواعد مسائل فرعی را دانشمندان گذشته چندین مرتبه از قرآن استخراج کرده اند، من فقط بمسائل اصولی می پردازم. این کتاب مرتب است بر برك مقدمه و سه طرف و هر طرف دارای مشهدهائی میباشد طرف (۱) علم ذات ربوبیت (۲) افعال وی (۳) معاد. و آن مشتمل بر دوازده مشهده است و آخرین مشهده آن در معنی شجره طوبی و شجره زقوم میباشد. این کتاب در تهران سال (۱۳۱۹ ق) بقطع رحلی در (۱۳۰ ص) چاپ، و در حاشیه آن نصف کتاب عرشیه تألیف ملاصدری بطبع رسیده است.

مؤلف این کتاب آخوند ملاصدری محمد بن ابراهیم بن یحیی شیرازی قوامی فیلسوف قرن یازدهم ایران است که در شیراز تولد یافته و در هنگام سفر حج در شهر بصره سال (۱۰۵۰) وفات یافته است. تصانیف فلسفی او مانند اسفار و غیره مشهور و تفسیرهای عرفانی او برای برخی سوره آیات قرآنی معروف میباشد. سید احمد علوی کتاب و لطائف غیبی، را بر سبک این کتاب اسرار الایات، برشته تحریر در آورده است.

[۷]

این نسخه بخط نسخ، تمام کتاب ندارد. تاریخ تحریر (محرم - ۱۳۶۳) روی آیات قرآن خط شجره کشیده، عنوانها نیز با شجره میباشد. جلد تیماج فرم برك لا. قطع ۱۱×۱۵. (۲۱۸ رك)

[۸] اعجاز القرآن (عربی)

این کتاب تألیف یکی از علمای قرن (۵۰۴) میباشد که آنرا در اثبات نبوت پیغمبر و ذکر معجزات وی نوشته است، و مخصوصاً قسمت اعجاز قرآن را بتفصیل شرح

داده بفسیکه قسمت اکثر نسخه این کتابخانه را اشغال نموده، و از این روی کاتبی بر روی صفحه اول آن، نام و اعجاز القرآن را نوشته است. نسخه این کتابخانه آغاز ندارد و اولین صفحه موجود بقدح و دم باطینان و اسماعیلیه شروع میشود و پس از هشت برك گوید [باب الیمن عن اعجاز القرآن. ان سأل سائل فقال: ما الدلیل علی ...] مصنف در برك جا از کتابهای (زمرد) و (فرند) تألیف این را وندی نام برده و آنرا رد می کند، و نیز از جا حظ نقل کند. در برك (۲۸) و (۱۷۹) امامیه را رد میکنند لیکن در برك (۲۹) بنی امیه را سخت ناسزا گوید. در برك (۹۱) گوید خلیل عروض را از سربانی گرفته است. مؤلف این کتاب اعجاز قرآن را از راه (صرف الله الناس عن الاتیان بمثله) رد میکند. او میگوید فصاحت قرآن قابل تقلید نیست، نه اینکه خداوند مانع آوردن مثل آن میشود. در برك (۱۶۰) اعجاز قرآن تمام میشود و بقیه معجزات پیغمبر که بعقیده مؤلف قطعی و قابل استناد شناخته شده می بردازد و در برك (۱۹۰) این باب نیز تمام شده و وقایعی را که مؤید پیغمبری او است نقل میکند. نسخه این کتابخانه در آخر برك (۱۹۷) آنجا که داشتن اصحابی چون علی و عمر و عثمان و سلمان و غیرهم و اطاعت کردن چنین مردانی بزرگ از حضرت محمد را دلیل و مؤید پیغمبری او می شمرد؛ بطور ناقص ختم میشود.

آغاز موجود و استدر کو امامات اهل الدین و نبی و اعلی ما غفل . . فان ارذلهم طبقه و احسبم . . من ینسب منهم الی الباطن . . و احلوا لهم شرب الخمر . . و یقولون ان معنی القیامة قیام محمد بن اسماعیل بن جعفر . .

سپس گوید غرض مانوشن رد بر ایشان نیست چه این وظیفه را مشایخ ما مانند ابوزید محمد بن عیسی علوی حسینی، و ابن قبه زازی (قرن سوم) و ... انجام داده اند. سپس گوید: انی رأیت ان اضع کتابا فی الابانة عن معجزات نبینا . . مؤلف این کتاب شناخته شد لیکن در برك (۷) نسخه این کتابخانه گوید [و نحن عن مبعثه (ص) علی نحو من از بمائة عام . . .]

[۸]

این نسخه بخط نسخ. نام کاتب و تاریخ تحریر ندارد. کاتب بر ظهر کتاب یادداشت کرده که هر گاه نسخه کامل یافت آنرا تکمیل کند. نسخه کاملا نونویس است و شاید پانزده سال بیشتر از تحریر آن نگذشته باشد. تصحیح شده و برخی حواشی توضیحی دارد. (۱۹۷ برك) ۵۳ خط فرعی. جلد مقوای رویه پارچه. قطع هر ۲۲×۱۷

[۹]

الف افسانیت

(فارسی)

رساله ایست عارفانه در ذکر مقامات عرفانی حضرت محمد (ص) و چون دوسوره ضحی و شرح که بقول مؤلف در حقیقت يك سوره است، در حق آن بزرگوار نازل شده از این روی مؤلف، ابتدا بتفسیر عرفانی و فلسفی این دوسوره شروع نموده و پایه تألیف خود را بر آن نهاده است و سپس باصل موضوع پرداخته، و در حقیقت این کتاب تفسیر است بر این دو سوره از نظر عرفان. مؤلف ابو محمد محمد بن محمود ملقب بنده دار و متخلص بیانی میباشد. تصانیف دیگر این مؤلف عبارتست از خلاصه الترجمان، در شرح خطبة الیمن که آنرا بسال (۱۰۹۳) تألیف کرده، و جامع الفوائد در علم حروف که آنرا پس از مراجعت از سفر هند برای فرزند خود نوشته و در جواهر الاسرار در علم جفر که در آن از کتاب ذخائر الاسماء، سید حسین اخلاطی استفاده کرده است. و غیره. مذهب این مؤلف شبیه بغلات شیعه و صوفیه و حروفیه میباشد. و قبر او در حافظیه شیراز مشهور است. باری در تفسیر سوره ضحی، ملاصدری شیرازی و ملا محمد تنکابنی نیز رساله مستقل نوشته اند.

آغاز: حمد و سپاس و ستایش بی قیاس حضرت خداوندی ...

انجام: مقدور تست و عین قدرت تو وصلی الله علی نورک ...

[۹]

این نسخه ضمن مجموعه است و از برك (۲۳ تا ۴۸) آنرا اشغال کرده است خط نسخ متوسط. نام کاتب محمد باقر بن کر بلائی اسد اللہ خوانی. در شهر خوی نوشته شده تاریخ تحریر (۱۲۳۳). روی برخی آیات خط شجره کشیده شده. (۳۶ برك) کاغذ رنگی. جلد تیسج حنائی یک لای. قطع ۲۲×۱۶. ۱۴ خط.

[۱۰]

الالواح السماویة

(عربی)

در ادعیه و اختیارات و تعیین سعد و نحس روزهای هفته و ماه و سال. تألیف میر سید محمد حسین بن محمد صالح بن عبد الواسع حسینی خاتون آبادی اصفهانی، نواده دختری مجلسی، و صاحب مناقب الفضلاء، متوفی بسال (۱۱۵۱)، حاجی نوری دره القیض القدسی،

از این کتاب و مؤلف آن نام برده . اما تا کنون چاپ و منتشر نشده است .
در مقدمه این کتاب از رساله جد علامه خود مولانا محمد باقر مجلسی در همین
موضوع و رساله بدر علامه خود (رضی الله عنه) مسمی به «تقویم المؤمنین» و تقویم شرعی
بیز نام برده .

آغاز : الحمد لله الذی جعل اللیل والنهار خلفه لمن اراد ان ینذکر او اراد شکورا
والصلاة . . . وبعد خامه عجزو انکسار ذرة بی مقدار خاکسار محمد حسین بن محمد
صالح الحسینی

انجام : والمتفضل علیهم بالرحمة والغفران . وقد وقع الفراغ من تحریر هذا الكتاب
ضحوة يوم الجمعة (۳۱ - ج ۳ - ۱۱۳۱) علی يد مؤلفه الفقیر . . . محمد حسین بن محمد
صالح بن عبدالواسع الحسینی . . .

نام مؤلف و نام کتاب در مقدمه تصریح شده و کتاب را بر پنج لوح تقسیم نموده
است .

[۱۰]

این نسخه ، نسخه اصل و بخط خود مؤلف است . تاریخ تحریر همان تاریخ
تالیف (۳۱ - ج ۳ - ۱۱۳۱) میباشد ، خط متن دعا بنسخ و شرح فارسی
بستعلیق است عنوانها با شنیرف .

(۹۴ برگ) ۵۴ لغوی کره - جلد پنج مشکى يك لای وصالى شده - قطع ۱۳×۲۱
و ۱۷٫۴×۷٫۸ : ۱۹ سطر

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الذی جعل اللیل والنهار خلفه لمن اراد ان ینذکر او اراد شکورا
والصلاة
جہانم دستلیم ربهم شریا طهورا و بعد . . .
ذرة پیمقدار و غیر خاکسار محمد حسین بن محمد صالح الحسینی

(۳) چهار سطر از اولین صفحه نسخه الواح سماویہ بخط خود مؤلف که بشماره (۵۴)
در این کتابخانه موجود است

علیهم بالرحمة والغفران و مدد مع الواح من
تحریر هذا الكتاب ضحوة يوم الجمعة

من شهر محرم الحرام من سنة ۱۱۳۱ و حسن
و ما . . . والف من اللوح المدد علی يد مؤلفه

المعدنی رحمة الله علیهم محمد صالح
بن عبد الواسع الحسینی مدد من حرامهم و نسیم

مع سواهم و المهم و الحمد لله اولاً و آخراً
وصلی الله علی محمد و آله الهدی

وسلم علیهم اجمعین

(۴) نه سطر آخر از آخرین صفحه نسخه الواح سماویہ بخط مؤلف در برگ (۸۸ - الف)
نسخه شماره (۵۴) این کتابخانه

[۹] الامان من اخطار الاصغار والازمان (عربی)

تألیف سید رضی الدین ابوالقاسم علی بن موسی بن جعفر بن طاووس حسینی متوفی
(۵ - ذوالقعدة - ۶۶۴) نواده دختر شیخ طوسی و صاحب مؤلفات دعائی بسیار مانند
«اقبال» و «مہج الدعوات» و «الدروع الواقیة» و «المجتبی» و غیره . که هفده مجلد
آن بعنوان مستدرک بر «مصباح المتہجد» شیخ طوسی متوفی (۴۶۰) نوشته
شده است .

این طاووس کنیه چهار تن میباشد ، یکی ابوالقاسم علی بن موسی مؤلف
این کتاب و دیگری برادر وی یعنی احمد بن موسی ؛ سوم عبدالکریم بن احمد بن موسی
چهارم علی بن علی بن موسی یعنی پسر مؤلف این کتاب .

لیکن بنا بر قول شیخ حر در امل الآمل، ابن طاوس، در نزد فقہا و علمای باحمد بن موسی و در زهد و عباد و اهل دعا بسید رضی الدین علی بن موسی بن طاوس مؤلف این کتاب - اطلاق میگردد - وی مدتی ساکن بغداد بوده و بعد بجله و بعد در نجف مسکن گزیده است و چون مقول بغداد را فتح کردند او دوباره ببغداد آمد، و بمنصب نقابت علویان منصوب شد.

ابن طاوس بنا بر نقل ذریعه این کتاب را بعنوان یادداشت لوازم سفر برای خود نوشته و چون ساکن بغداد بوده و سفرهایش از طرف جنوب تا نجف و از طرف شمال تا سامرا، بیش از پنج منزل نبوده اینست که فقط لوازم سفرهای پنج منزلی را از قبیل شرائط رفیق مناسب، و قوانین اخلاقی برای معاشرت موقت، و ادعیه و احراز لازمه، و ادویه، و چگونگی علاج امراض موقتی، و غیره، در سیزده باب جمع نمود، که در باب یازدهم آن تمام کتاب (بر الساعه) محمد زکریای رازی و در باب سیزدهم تمام رساله (تدبیر بدن) تالیف قسطنین لوقارا که بنام حسن بن مخلدوز بر موق (۲۷۸-۳) برادر خلیفه تالیف شده، گنجانیده است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین... يقول مولانا... بن محمد الطاوس العلوی الحمد لله الذي استجارت به الارواح بلسان الحال...
انجام، که ضمناً آخر رساله قسطنین لوقا نیز هست: والاستظهار بهذه الادوية والاشربة، والله اسئل ان يتفضل عليك وعلينا وعلى جميع من معك بالسعادة الكاملة...
يقول مولانا النقيب... بن طاوس العلوی... وهذا ما رأيت بالله جل جلاله انبأته في كتاب الامان من اخطار الاسفار والازمان فان علمت... من اقوى الوسائل الى اجابته وعنايته وعافيته وصلى الله على محمد...

کتاب امان الاخطار و الدرر الوقیه در ضمن مجموعه از تسالیفات دعائی میداین طاوس با مر کب چاپ نوشته شده، و بنا بوده است آنرا چاپ و منتشر سازند و موفق نگردیده اند. (فهرست رضویه - ج ۲ - ص ۳۱۵)

[۱۱]

این نسخه بخط نسخ، نام کتاب و تاریخ تحریر ندارد لیکن خط و کاغذ از حدود قرن ۱۰۱۸ هجری می باشد. دارای حواشی با رقم (م ق) عنوانها باشند. این کتاب رساله امامیه در فضا و قدر که از برك (۱۳۶ تا ۱۳۹) این مجموعه است می باشد. این رساله ۱۳۵ برك تمام مجموعه (۱۳۹ برك) است. بوسیله جلد قیام مهدوی رنگ. ضریح. قطع ۱۷×۲۵ و ۱۷×۲۵ و ۱۶×۲۵.

[۱۲] الانارة عن معانی الاستخارة (عربی)

در انواع و کیفیت استخاره. مرتب بر يك مقدمه و چندین (انارة) میباشد تالیف محمد ملقب به علم الهدی فرزند ملامحسن فیض، مجاز از پدر خود و مؤلف کتاب جناح النجاح و ادعیه علم الهدی و غیره. این کتاب را مؤلف بسال (۱۱۹۰) تالیف کرده و در ظهر نسخه این کتابخانه نام آنرا بخط خود چنین تعیین نموده، بر آن حواشی نوشته است.

آغاز: سبحان الذي بطن القلوب فحشر مخزون اسرارها في اكنة اسرارها، وحال بين القلوب وبين تصرفها على اختيارها في سالك اقبالها واذبارها. نعمه على...
وبعد فيقول المستجير بالله من الجور بعد الكور...

انجام: حامدين لولي الارشاد والدلالة مصلين على اهل بيت النبالة محمد خير من صدق بحبل اعيان النبوة والرسالة... وكتبه مؤلفها الفقير... محمد المدعو بعلم الهدى بن محسن بن مرتضى... ببعض شهور حجة عشروماية و الف من الحجج المبتدأ من الهجرة...

[۱۳]

این نسخه بخط مؤلف ضمن مجموعه است که تمام آن بخط این مرد یعنی علم الهدی بسرفیش کشاشانی می باشد. از برك (۱ تا ۱۸) مجموعه را اشغال کرده. خط نستعلیق متوسط. تاریخ تحریر همان تاریخ تالیف (۱۱۹۰) می باشد. عنوانها باشند. با شجره دارای حواشی بخط مؤلف و بامضای (منه) تصحیح شده است.

این رساله در (۱۸ برك) و تمام مجموعه (۷۸ برك) است. کاغذ اصنافی. جلد ملوی کهنه. قطع ۱۶×۲۵ و ۱۷×۲۵ و ۱۷×۲۵.

کتاب

الانوار في معاني الاسفار مع الله
من معاني الاسفار مع الله
۲۰۰

(۵) نام کتاب و نام مؤلف الانوار بخط خود مؤلف بر پشت برگ (۱- الف) نسخه خط مؤلف

شماره (۹۶۸) در این کتابخانه

لقد ساجع معدود العزل جسر الهمام
و قد كثر اقبال المسكين في دار الله
والله لاله مضرب على امره
الانوار في معاني الاسفار مع الله
۲۰۰

اکنون در

(۶) ده سطر پایان آخرین صفحه کتاب الانوار (برگ ۱۶۸ الف) نسخه خط مؤلف موجود در این کتابخانه شماره ۹۶۸

[۱۳] انوار التنزيل و اسرار التاويل (عربی)

تفسیر قرآن. تألیف شیخ الاسلام ناصر الدین ابوالخیر عبدالله ابن عربین محمد ابن علی شیرازی بیضاوی شافعی متوفی (۶۸۵- یا- ۶۹۱) مدتی قضاوت شیراز داشت و معزول گشت، پس تیر بر شد و بخدمت وزیر رسید و دوباره بقضاوت شیراز باز گشت. سیوطی در بقیة الوعاة وفات او را در تیر یزد داند. این تفسیر جامع محاسن تفسیر کشف و تفسیر کبیر است. در معجم المطبوعات گوید پنج مرتبه چاپ شده است. اولین بار در لیبیک سال (۱۸۴۴م) با فهرس جامع بنظر (فل) خاور شناس آلمانی بوده. در کشف الظنون (۳۳ تعلیقه) و در ذریعه ج ۶ از تعلیقات علمای شیعه (۲۳- حاشیه) بر این کتاب ذکر شده.

[۱۳]

این نسخه کامل، بخط نسخ؛ نام کتاب مصطفی بن یحیی. تاریخ تحریر (۲۰- ذیحجه ۸۶۸) در شهر بروسا دارای سر لوح عالی. مشتمل بر بسم الله دارای حواشی لغوی از اختری و صحاح و غیره. دو صفحه اول دارای جدول طلای اشرفی و لا وجود آیات باشن جرف نوشته شده.
(۶۶۴ برگ) کاغذ دولت آبادی، جلد تمباغ قهوه طوقاتی ضربی دارای عطف، قطع ۲۷×۱۸.
و ۱۱۶۳×۲۰۷×۲۹ سطر.

[۱۴]

این نسخه عالی بخط نسخ بسیار خوب دارای سر لوح عالی. صفحات دارای دو جدول طلای اشرفی در دو طرف. حاشیه آیات را باشن جرف تکاشته. دارای حواشی بسیار با مضامین مختلف؛ صحاح اللغة؛ تفسیر لانتیخ الله؛ مظهر؛ مجمع؛ ایشا بوری؛ و غیره. نام کتاب محمد طاهر کلازونی از خطاطان نامی. تاریخ تحریر (شنبه ۱۹- ج ۲- ۱۱۰۷) تمام کتاب در یک مجلد در (۸۰۰ صفحه) است.
در پشت صفحه اول (برگ الف) این نسخه چند تملک از سادات عباسی (دو قرن سیزدهم) موجود است.

و شاید خود این نسخه نیز در قرن دوازدهم برای همین خانواده نوشته شده باشد، اینان که تا این زمان خود را باوراته امیر المؤمنین و امام اعظم عباسی میخوانده اند، از اولاد مردی هستند که پس از انقراض بنی عباس سال (۶۵۶) در سوره سال (۶۵۸) ادعای نسب عباسی نمود

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

وممالیک مصر اورا بمصر برده بخلافت اسمی با او بیعت کرده و اولاد او مدت سه قرن در مصر دارای شبه قدرتی روحانی و در حقیقت ملعبه سیاسی سلاطین ممالیک مصر بودند. و در صحت انتساب ایشان به بنی عباسی عدة از مورخان مانند ابو القداه (ج ۳ ص ۲۱۳) تشکیک کرده اند.

و بهر حال بسال (۹۲۳) سلطان سلیم اول عثمانی هنگامیکه بمصر را فتح کرد آخرین خلیفه عباسی را که گویا العتوکل علی الله نام داشته باستانبول برده خلافت را از وی خرید؛ و ازین بعد پادشاهان عثمانی خود را خلیفه خواندند.

برای اطلاع بیشتر بر احوال این خاندان رجوع شود به «تهاب الاربع» توپری (ج ۲۸ ص ۱۸-۲۰) و التهج السدید ابن ابی الفضائل (ص ۱۰۵) و السلوک مقریزی (ج ۱ ص ۴۵۱) و النجوم الزاهرة ابو المعاسن (ج ۳ ص ۱۸۸) و بیون التواریخ ابن شاکر (ج ۲ ورقه ۲۳۰) و تاریخ تمدن الاسلامی حرجی زیدان (ج ۴ ص ۱۸۶ تا ۱۸۸) و نهر الذهب فی تاریخ حلب (ج ۳ ص ۲۴۷) و خطه الامام محمد کر دعلی (ج ۲ ص ۱۹۴ و ۱۹۵) و کتاب «الظاهر بیبرس» (ص ۶۲ تا ۷۳) و این چند تملک که بر این نسخه مورد بحث موجود است خط چند تن از اعیانان کاب این خاندان است که گویا معامله جد خود را با پادشاه عثمانی بر سمیت نشانخته و لقب امیر المؤمنین عباسی را تا قرن سیزدهم برای خود محفوظ داشته اند.

از نظر اهمیت تاریخی مابین عبارت این تملک ها را نقل میکنیم:
الحمد لله وحده من کتبه اقر العباد الی کرم الله الراجی عفوه و مغفرته المهدی لدین الله العباسی امیر المؤمنین غفر الله له و اولوالدیه جمیع الذنوب؛ و تجاوز عنهم وعن المؤمنین و المؤمنات انه و الی الحسنات و حسنی الله و کفی و نعم الوکیل و حلی الله علی سیدنا محمد و آله آمین.
سپس در کنار آن چنین نوشته شده:

الحمد لله [وحده] من کتبه و اهداه الامام الاعظم امیر المؤمنین المنصور بالله رب العالمین [علی بن] امیر المؤمنین المهدی اسد الله به الدین و احیاه معالم شریعة عبده الامین
سپس در بالای اینها چنین نوشته شده است:

من انعم الله تعالی و تفضله و ... علی عبده [محمد بن محمد الملقب ب] بالمهدی رضی عنه به آمین بالله من توجه الله بساج الخلافة و خلق علیه الشرافة؛ امیر المؤمنین و سلاله المسلمین المنصور بالله رب العالمین نصره الله علی اعدائه؛ و جعله من خاصة اولیایه آمین علی محرم (۱۱۲۴)

غیر از اینها تملک سید محمد حسینی عاملی و چهار او و تملک محمد بن حسن بن هادی نیز در این صفحه موجود میباشد:

و شاید سید حیدر همان فرزند سید نورالدین باشد که در روایات (ص ۶۳۱) ذکرش آمده است.

من انعم الله تعالی و تفضله و ... علی عبده [محمد بن محمد الملقب ب] بالمهدی رضی عنه به آمین بالله من توجه الله بساج الخلافة و خلق علیه الشرافة؛ امیر المؤمنین و سلاله المسلمین المنصور بالله رب العالمین نصره الله علی اعدائه؛ و جعله من خاصة اولیایه آمین علی محرم (۱۱۲۴)

خطه و تملک از سادات عباسی بر پشت صفحه اول الوار التتدیل
صفحه شماره (۶) این کتابخانه

تشریح بطور بیان «الوارد التزیل» شماره (۶) این کتابخانه
 (۸۰۰ صحنه)، کاغذ نوعی قرمز، جلد نیمه سرخ خزانگی اطلاع کتب
 اندازه ۱۸ × ۳۹ و ۱۰ × ۳۰ و ۳۱ سطر

[۱۴]

انیس العابدین

(عربی)

در دعاء. تالیف ملامحمد طیب از علمای آخر قرن نهم و اوائل دهم، مرتب است بر یک مقدمه شامل سه فصل، و پس از آن ده باب این کتاب بنا بر قول مؤلف الذریعه شبیه است به «البلد الامینه» کتبی و بسال (۱۰۷۱) یک مرتبه بفارسی ترجمه شده. نسخه از انیس العابدین مورخ (۹۸۷) در کتابخانه صدر در کاشان موجود است. و تا کنون بطبع نرسیده.
 آغاز: یا من دعاه المضطرون فاجابهم، و رجاء المستغفرون... و بعد فیقول داعی ربه المجیب محمد بن محمد الطیب: رأیت ان اجمع...
 انجام: وعن الرضا (ع) ان الله اختار لنفسه اسما یدعی بها، و اول ما اختاره منها العلی...
 متنها العلی...

[۱۵]

این نسخه بخط نسخ خوب، صحیح و مقابله شده، نام نویسنده ندارد. تاریخ تحریر (۲۱ رجب ۱۰۱۵) حسب دستور زینة الخطاء رضوی هم نام صاحب الزمان (محمد مدظ) و لقب شریف با شایسته شده. دارای حواشی که غالباً نقل از شیخ طوسی و ابن بابویه و ابن طاووس و کتبی و مجلسی اول و دوم میباشد، و همه آنها بخط محمد خلیل موسوی اصفهانی است که خود نیز حاشیه عالی دارد. و تاریخ آنها را از (۱۲۹۱ تا ۱۲۹۹) گذارده. و بر پشت برگ (۲۰۱) نسخه نیز همین شخص مطالبی نوشته که تاریخ اولی (۶ شوال ۱۳۱۱) و ذوی (۲۹ ذی قعدة ۱۲۹۱) میباشد.
 کتاب در برگ (۳۷۵) تمام می شود و بعد از آن تا برگ (۳۸۱) دعا های متفرق نوشته شده. تنویرها با شریف است.
 (۲۸۲ برگ) جلد نیمه سفید اطلاع کتب. اندازه ۱۸ × ۳۱ و ۱۰ × ۳۱ و ۳۳ سطر.

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
 library.ut.ac.ir

[۱۳] ایضاح المعانی فی شرح حرز الایمانی (عربی)

در تعیین قرائت های مختلف قرآن، و معرفی قراء مشهور و راهپاویز بحیره های روایتی هر یک از ایشان، علمای اسلام از نظر اهمیتی که محدود و محصور بودن اختلاف قرائت‌ها میدادند، و کوششی که برای حفظ وحدت قرآن داشتند، کتابهای بسیار در این باره نوشته‌اند این‌الندیم در الفهرس (ن - ۳۲۷) در زیر عنوان «الکتب الموافقة فی القرائات» کتب زیر را نام برده:

- ۱- القرائات از: هشام بن خلف بزاز
- ۲- القرائات از: ابن سعدان
- ۳- القرائات از: ابن عبید قاسم
- ۴- القرائات از: ابوحاتم سجستانی
- ۵- القرائات از: ثعلب
- ۶- غریب القرائات از: ثعلب
- ۷- القرائات از: ابن قتیبة
- ۸- القرائات الکبیر از: ابن مجاهد
- ۹- القرائات الصغیر از: ابن مجاهد
- ۱۰- القرائات از: هشام بن بشیر
- ۱۱- القرائات از: ابوالطیب ابن اشئاس
- ۱۲- القرائات از: علی بن عمر دار قطنی
- ۱۳- القرائات از: یحیی بن آدم
- ۱۴- القرائات از: واقفی
- ۱۵- القرائات از: نصر بن علی
- ۱۶- القرائات از: فضل بن شاذان
- ۱۷- القرائات از: ابوعمر و بن العلاء
- ۱۸- القرائات از: ابی طاهر
- ۱۹- القرائات از: عباس بن فضل انصاری
- ۲۰- القرائات از: هارون بن حاتم کوفی
- ۲۱- القرائات از: عیاض بن عیاض
- ۲۲- الاحتجاج للقرائة از: ابن دستویه

بهترین کتاب که در این علم و تاریخ آن نوشته شده و النشره میباشد که ذکر آن مفصلاً در (حرف‌ن) این فهرس خواهد آمد. جلیبی در «کشف الظنون» حرف ق. در حدود دویست کتاب در این موضوع نام برده و برای بدست آوردن آخرین تحقیقات علمی درباره ادوار قرائت و تاریخ آن بایستی تاریخ قرآن نلد که

خاورشناس آلمانی دیده شود.

اما علم و قوف قرآن اگر چه در حقیقت قسمتی از علم قرائت میباشد لیکن این‌الندیم آن را در فصل مستقلی یاد کرده، (عنوان «وقوف سنجاوندی» در این فهرس دیده شود).

اما کتاب مورد گفتگوی ما شرحی است بر قصیده شاطیبه. اصل آن قصیده «حرز الایمانی و وجه التهاننی فی قرائات سبع المتانی» نام دارد. ناظم آن ابو محمد قاسم بن بخیره شاطبی اعمی (م - ۵۹۰) میباشد، تمام قصیده (۱۱۷۳ بیت) است و در آن قرائت قراء هفتگانه را جمع کرده، و آنرا شرحها و تکمیلهای بسیار هست که سی و شش شماره آن در «کشف الظنون» یاد گردیده، و از جمله تکمیلهای آن یکی «طیبة النشر فی القرائات العشر» نام دارد که قرائت سه قاری دیگر را بر آن افزوده و قراء زاده آن شمرده است. این شرح منظوم و ارشادس‌الدین ابوالخیر ابن الجزری میباشد (عنوان «تجیر التیسیر» دیده شود).

یکی دیگر از شرحهای قصیده شاطیبه، کتاب موضوع بحث ما است که نام آن در «کشف الظنون» نیامده، و آن شرحی است فارسی و نیکو، شارح که گویا همو کاتب نسخه این کتابخانه باشد. حسین بن حسین بن حسن اصفهانی ملقب به جلال قاری می باشد. در انجام این کتاب خانمه هست، و در پایان آن قصیده نیست که بیت آخر آن ایست:

حسین از او رضا جوید همیشه این سخن گوید:

که ای حق تو نگه دارم مبادا باطلی گردم

[۱۶]

این نسخه بخط نسخ نویسنده که گویا همان مؤلف باشد، حسین بن حسین بن حسن اصفهانی، ملقب به جلال قاری است. تاریخ نوشتن ندارد. (۵۴۵ صفحه) میباشد که (۳۹ صفحه) اول آن نویسنده است و در آن فقط متن قصیده را نوشته و شرح را نوشته است. آغاز قسمت نویسنده که می شرح است:

بداة بسم الله فی النظم اولاً تبارک و تحیاتاً و رحیلاً و عوطلاً

آغاز: قسمت کهنه - پس باید که آل لوط بزادغام کنند بی خلاف قوله ولو حج مظهر الخ یعنی در زمانی که ... انجام نسخه همان قصیده است که بیت آخر آن را در بالا آوردیم. صفحه‌ها دارای جدول عنوانها باشند است. در کنار برخی صفحه‌ها گلچه طلاست.

(ص ۴۵۰) جلد تمام منتهی عنوانی عربی، اندازه ۱۴٫۵ × ۲۴٫۴ × ۱۱٫۴، ۱۸۵: ۲۱ خط.

حسین از اورضا خرید همیشه این سخن گوید
که ای حق تو نکه دارم مباد با طلی کردم
کتاب ایضاح المعانی فی شرح حرز لانی و روح البیان علی دی حصین
از مصنف حسن الاصعمانی الملقب بحلال الناری

(۹) چهارم سطر آخر صفحه (۵۵۵) کتاب ایضاح المعانی
سغا خط مؤلف موجود در این کتابخانه شماره (۶۲)

[۱۶] الباقیات الصالحات (عربی)

تفسیر و شرح ذکر معروف تسبیحات اربعه (سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والذو الجلال و الاکرام) که به الباقیات الصالحات معروفند. این رساله فقط در دو صفحه است نگارنده آن ابو عبدالله محمد بن محمد بن عسکری شهید (۷۸۶) معروف به شهید اول می باشد صاحب متن نامه و کتب بسیار دیگر تمام این رساله را کفعمی در حاشیه فصل بیست و هشتم مصباح کبیر خود موسوم به «جنة الامان الواقية» آورده.

آغاز: ما نقل عن الشيخ الفاضل ... الشهيد ابي عبدالله محمد بن محمد بن عسکری فی تفسیر الباقیات الصالحات. معنی سبحان الله. تنزیه عن السوء. ...

انجام: فمن حصلین حصل الايمان، و هن الباقیات الصالحات. تم

[۱۷]

نسخه در دو برك (۱۱ و ۱۲) مجموعه است که رساله های فلسفی متعدد در بردارد خط نسخ - نام نویسنده و تاریخ نوشتن این رساله یاد شده، اما خط هبه مجموعه یکی و بخط محمد بن فتح الله بطامی است، که آنرا در منبره نزم

ساربه پندار السلطه تروین در تاریخ (۱۰۰۳) و (۱۰۰۴) نوشته، و نویسنده خود را اشاکگرد شیخ بهائی می داند. (همه مجموعه ۱۳۲ بر ص) این رساله (۱۴)، کاغذ سمرقندی - جلد منبوی که بیشتر فریادی رنگ. اندازه ۱۴٫۵ × ۱۹٫۵ - مجموعه (۲۳ خط ص ۷ - اتی)

[۱۷] البدر المنیر الملتخص من تفسیر ابن کثیر (عربی)

اصلاً تفسیر نگارش حافظ عماد الدین ابوالقداء اسماعیل بن عمر بن کثیر قرشی بصری دمشقی شافعی شاگرد ابن تیمه است که بسال (۷۰۰) زائیده شده و بسال (۷۷۴) وفات یافته. شرح زندگانی او در بیشتر کتب رجال موجود است. شایسته چندی در کشف الطنون، این تفسیر درده جزو است و لیکن اکنون همه آن در چهار مجلد بیچاپ رسیده است.

صاحب معجم المطبوعات گوید: تفسیر ابن کثیر در حاشیه تفسیر صدیق حسن خان بهادر قنوجی (م - ۱۳۰۷) درده جلد و صاحب جامع التصانیف الحدیثه گوید بکمر تبه نیز با تفسیر فراه بقوی یکجا چاپ شده است.

این تفسیر مختصری است. نام البدر المنیر الملتخص من تفسیر ابن کثیر و نگارش عقیف الدین ابن سعید بن مسعود بن محمد بن مسعود، معروف بعقیف کازرونی و بسال (۷۹۱) آنرا تلخیص کرده و در آخر ربع سوم و اول ربع چهارم این تفسیر که در این کتابخانه موجود است، بدین معنی تصریح شده. آخر تفسیر سوره سبا که آخر ربع سوم این تفسیر میباشد چنین پایان یابد:

... عند معاينة العذاب. قال تمنادة اياكم والشك والريبة قانه من منات على الشك بعث عليه، ومن منات على اليقين بعث عليه. آخر الربع الثالث من كتاب البدر المنير الملتخص من تفسیر ابن کثیر و يتلوه الرابع انشاء الله سورة فاطر السموات والله الحمد اولاً و آخراً و باطناً و ظاهراً. و قدمت على يد مؤلفه و ملخصه اقل عباد الله الملك المعبود، عقیف بن سعید ابن مسعود بن محمد بن مسعود الكازرونی ستر الله عيوبه و غفر ذنوبه. حضرة الشيخ الكبير ابي عبدالله محمد بن الحنفی قدس الله روحه بشیراز،

حمیت عن الاعواز و حفت بالا عزاز، فی الثامن من شهر فی القعدة سنة احدى و تسعين و سبعماية، و صلى الله على سيد العالمين محمد المصطفى و على آله الطيبين و صحبه الاكرمين اجمعين.

جرجی زیدان در جزء سوم و تاریخ آداب اللغة العربية، گوید: تفسیر ابن کثیر را کازرونی تلخیص نموده و نسخه آن در کتابخانه (نور عثمانیه) موجود است. چندین تن دیگر از بزرگان بکازرونی شهرت دارند که نباید با نگارنده این کتاب اشتباه نمود: ابوالفضل خطیب کازرونی صدیقی قرشی که در (حدود ۹۴۵) مرده صاحب حاشیه بر تفسیر بیضاوی، که با اصل تفسیر در پنج جزء، سال (۱۳۳۱) در مصر چاپ شده، و حاشیه شرح مواقف و الرسالة العلمية و جز آن که چلبی بوی نسبت داده، ظهیر الدین علی کازرونی مورخ و فرزند او جلال الدین عبدالله (۶۵۱ - ۷۱۴) که از ادباء بشمار می رفته و نواده اش احمد بن محمد بن ظهیر الدین علی (۶۷۳ - ۷۵۱) که نیز از ادباء بوده و ذکر ایشان در درر الکامنه آمده است. نگارنده این تلخیص، از اصل تفسیر چندان تکاسته، و فقط برخی از مطالب که بنظر او خارج از موضوع بوده کاسته.

ربع چهارم این کتاب که در این کتابخانه موجود است چنین آغاز میگردد: الحمد لله فاطر السموات و الارض جاعل الملائكة - تا - علی کل شیء، قدیر. قال ابن عباس: کنت لا ادري ما فاطر السموات و الارض، حتی اتاني اعرابیان بخصمان فی بشر: فقال احدهما لصاحبه: انا فاطر تها، انا ابتداتها...

[۱۸]

این مجلد مشتمل است بر تمام ربع چهارم کتاب از آغاز سوره فاطر تا انجام قرآن و اندکی از انجام ربع سوم (آخر سوره سبا) بخط نسخ، نام نویسنده و تاریخ نوشتن در آخر نسخه بمنت افتادگی که دارد موجود نیست، لیکن در برگ (۱۴ب) نام و تاریخ چنین آمده است: والحمد لله علی انعام هذا الربع علی يد صاحب الكتاب و مالکة علی بن الحسین بن ابراهیم بن الحسن الهلالی علاء القروینی ... فی منتصف شهر ذی القعدة من شهر سنة ثلاث و تسعين و سبعماية هجرية بوية ...

و چون تاریخ نگارش (۷۹۱) می باشد پس این نسخه حسن فقط دو سال بعد از نگارش نوشته شده. تصحیح شده، و در کنار صفحه افتاده ها را نوشته اند. آیه ها با خط دشت و دور آن شحرف است. (۱۸۱ برگ) کاغذ دولت آبادی. جلد نیماج طرح وصال شده. یا مقوی گهته. یکطرف آن ضریب شده. اندازه ۲۰×۳۰ و ۱۴×۱۴ : ۳۵ سطر.

و قرآن ما کتب فی کتبهم انما هم لنا و اولادنا الایة و قوله انما کانوا و شرک من قبلنا الایة فی شان غیر و زینته فلقد اتم بفضلهم الايمان عند معانیه العذرا بقا لقيادة انالام و الشکر و الزینة فانه من ان غلبتک نکتة علی و من فانت علی بقدر نکتة علی. آخر الزینة الفایض من حصار البدر المشرق المشرق من غیر انما کتب فی کتبهم انما هم لنا و اولادنا الایة فی شان غیر و زینته فلقد اتم بفضلهم الايمان عند معانیه العذرا بقا لقيادة انالام و الشکر و الزینة فانه من ان غلبتک نکتة علی و من فانت علی بقدر نکتة علی. آخر الزینة الفایض من حصار البدر المشرق المشرق من غیر انما کتب فی کتبهم انما هم لنا و اولادنا الایة فی شان غیر و زینته فلقد اتم بفضلهم الايمان عند معانیه العذرا بقا لقيادة انالام و الشکر و الزینة فانه من ان غلبتک نکتة علی و من فانت علی بقدر نکتة علی. آخر الزینة الفایض من حصار البدر المشرق المشرق من غیر

بابان ربع سوم تفسیر البدر المتبرج برگ (۱۴-ب) نسخه شماره (۲۰) این کتابخانه

[۱۸] تاوریل الآیات الظاهرة فی فضائل العشرة الطاهرة (عربی)

نگارش سید شرف الدین علی حسینی استر آبادی نجفی، شاگرد محقق کرکی (م- ۹۴۰). صاحب اعمل الامل (م- ۱۱۰۴) او را شیخ خوانده و صاحب ریاض العلماء (ن- ۱۱۱۹). بنا بکفته التبرج- او را سید دانسته و مجلسی (م- ۱۱۱۱) در مقدمه بحار او را سید دانسته گوید: نگارش را کتابی بنام القرویه فی شرح الجعفریه، هست و نیز گوید: کتاب تاوریل الآیات را اختصار است بنام ... کنز جامع الفوائد

و برخی مختصر را نیز بخود تکرار نموده نسبت داده اند (بیان)

لیکن این نسبت صحیح نیست زیرا که مختصر آن نام جامع الفوائد نگارش علم بن سیف بن منصور است و سال (۹۳۷) آن را بیان رسانیده و در ذمه (ج ۵-ص ۶۶) یاد شده

و نیز مجلسی گویند بیشتر مطالب آن از کتاب و مارل من القرآن فی اهل البیت نگارش محمد بن عباس بن علی بن مروان بن ماه یاز معروف باین جعالم (ج ح) که ترجمه او در رجال نجاشی هست گرفته شده (بیان)

لیکن این مؤلف بغیر از کتاب این ماهیار از کتابهای کثر الفوائد کراچی (م-۴۴۹) و کشف الغمّه نگارش اربلی (م-۶۹۲) و کتابهای علامه حلی (م-۷۲۶) نیز نقل کند. نسخه های این کتاب در کتابخانه (رضویه) و (صدر) و غیره موجود است. آغاز: ان احسن مانوح به نظام الفاظ الکلمات و سطره... اما بعد، فانی امازیت بعض آیات کتاب العزیز و تأویلهای ضمن مدح اهل البیت... و هی متفرقه فیها، صعبه التناول لفظالها، احببت ان اجمعها بعد تفریقها...

انجام : فحبثذوالاत्मك بصدق الولا، و تیز اصدق ولائکم من الاعداء، نعمت عدای من السعداء، و تفوز بالنعیم فی دارالقیام، و اعلم ان نهایه ما وقفنا الله و پس از یکت صفحه - انه بالاجابة جدير وهو علی کل شیئی قدير والحمد لله رب العالمین و الصلاة...

[۱۹]

سخه بخط نسخ . و سنده ناصر بن محمد نجفی در مدرسه دارالعلم اصفهان ۲۹ هـ (۱۰۶۵) آیه ها با شرح . عنوانها نیز با شرح است . تصحیح شده ، و اصلاحات در کتاتر صفحه نوشته شده . نویسنده پس از انجام کتاب و ذکر تاریخ نوشتن ، با شباهی بجا آورده و نوشته است : این کتاب « کثر جامع الفوائد » نام دارد و اشتباه نویسنده سبب گمراهی دیگری که آنرا مطالعه نموده ، و او در کنار صفحه آخر نسخه ، کتاب را نگارش علم بن سیف بن منصور معرفی کرده و تاریخ نگارش را (سنه سبع و ثلاثین و تسعمائة) معین نموده ، البته این حاشیه برای نامی که نویسنده بیان کتاب داده صحیح است و لی « جامع الفوائد » یا « کثر جامع الفوائد » نام مختصر این کتاب میباشد

نه خود آن، و نسخه این کتابچه اصل کتاب « تأویل الآیات الظاهره » میباشد، در صفحه اول، معرفی این کتاب و مختصر آنرا کسی از مقدمه بخار نقل کرده، و همان شخص در صفحه آخر نسخه آنرا مختصر تأویل الآیات معرفی کرده، در کنار صفحه اول نیز نوشته است: [این نسخه مختصر است نه اصل کتاب]

(۲۴۹) برك) كاغد مرقندي . جلد تیناج شرح ضریح عقوالی، روپوش پارچه پونه دار . اندازه: ۲۹۴×۱۱۶ و ۱۷×۱۲ (۲۵) بطر

[۱۹]

تجوید القرآن

(فارسی)

رساله نیست مختصر و تکرارنده آن نامعلوم در تجوید قرائت قرآن، مخصوصاً در باره دو مسئله مد و ادغام .

آغاز: کتاب تجوید القرآن بدانکه نون ساکن و تنوین را نزد حروف هجا چهار حکم است ، یکی اظهار و این جائی باشد که از پس نون ساکن حرفی از حروف حلق...

انجام : ادغام باید کرد : چنانکه : فی قلوبهم مرض . و حاصل آنست که درست باید خواند تا قرآن باشد ، و حرفی را چنانکه حق او است بیاید داد والله اعلم...

[۲۰]

سخه بخط نسخ . نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد ، لیکن در پشت کتاب ۲۷ « تحیر التیسر » ابن الجزری که ضمیمه این کتاب است تاریخ نوشته شده ، و در بیان آن اجازه بخط تکرارنده آن کتاب (ابن جزری) برای شخصی بنام علاء الدین علی بن اسماعیل بن علی از امامی موجود است ، و محتمل است نویسنده این دو نسخه همان اجازه گیرنده باشد و برای تفصیل رجوع شود به « تحیر التیسر » شماره (۲۱) این فهرست ، عنوانهای این رساله با خط سیاه ، و درشت تر از متن نوشته شده ، تصحیح شده ، از برگ (۱۳۲ تا ۱۳۵) این مجلد را اشغال کرده است .

این رساله در (۷ صفحه) تمام مجلد (۱۳۹) برك) . كاغد مرقندي .

جلد تیناج فهدونی که . اندازه: ۱۸×۱۴ و ۱۱×۷ : ۱۷ بطر

تفسیر التیسیر

(عربی)

متمم کتاب تیسیر میباشد. اصل تیسیر در بیان قرائت قرآن سبعه است، و معرفی آن در این فهرس خواهد آمد. در تعبیر قرائت سه قاری بر قرآن سبعه افزوده شده، نگارش شمس الدین ابوالخیر محمد بن محمد بن علی بن یوسف عمری، معروف بابن الجزری دمشقی شافعی (م- ۸۳۳).

وی در دمشق زائیده شده و پس از سیاحت روم (آسیای صغیر) و ترکستان بشیراز وارد، و بقضاوت منصوب و در آنجا وفات کرد، چند منظومه در تجویز دارد. و مهمترین تألیفات او «تشریحات العشره» میباشد که ذکر آن در (حرف بن) این فهرس خواهد آمد.

نگارنده در مقدمه گوید: چون از نگارش النشر فراغت یافتیم و طبعه النشر را در تکمیل حرز الامانی (تضیبه شاطیبه) نوشته و مورد حسن استقبال گشت، این کتاب را در تکمیل تیسیر نگاشته و اضافات خود را باخطی سرخ نوشتم تا خلط نگردد. پس مؤلف در این کتاب فقط قرائت های سه گانه را بر هفت یاد شده اضافه کرده، و همین کار را با منظومه شاطیبه سابقا انجام داده. و ذکر آن گذشت سپس نگارنده مقدمه مفصل در شرح زندگانی ابو عمر ودانی صاحب تیسیر نوشته و سپس اسناد و تزجیره روایت خود را با یاد کرد تاریخ بیان نموده، و در حقیقت این کتاب که متمم تیسیر میباشد مختصریست از «تشریحات قرآنی» و این کتاب نیز از نظر تاریخ و ذکر اسناد و مشیخه قراء تقریبا همان اهمیت و النشر را دارد.

سخه بخط خوب قرن نهم. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد، لیکن اصل کتاب در برگ (۱۳۲) ختم میشود و در آخر نسخه اجازه بخط نگارنده کتاب برای علاء الدین علی بن اسماعیل بن علی آذامی بتاريخ (۱۲- ۲۳- ۸۳۱) هجری و گویا اجازه گیرنده همان نویسنده، و تاریخ نوشتن نیز در همین حدود می باشد. این اجازه را کسی که گویا خود اجازه گیرنده باشد نوشته، و در آن کتاب هائی را که بر اسناد خوانده و کسانی که کتاب را بلند قرائت می کرده اند، معرفی نموده سپس

اجازه دهنده یعنی شمس الدین ابوالخیر جزیری چهار صفحه و نیم بخط خود نوشته و مطالب فوق را امضا نموده. هشتاگردان اجازه گیرنده که نامشان در اجازه یاد شده عبارتند از:

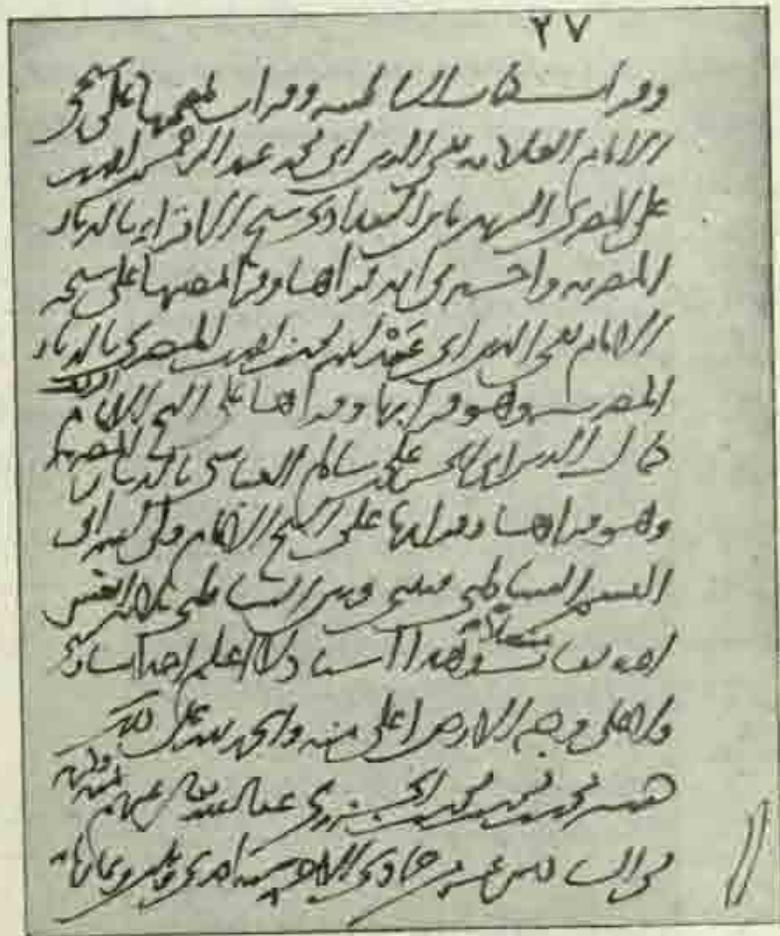
- ۱- جلال الدین محمود بن نجم الدین محمد بن عبیدالله قانتی.
- ۲- نور الدین عبدالجلیل مرزندهمان ملا جلال الدین.
- ۳- احمد بن ابوالولاء ابی یکرین ملا علی هروی.
- ۴- ابوالصلاح شمس الدین محمد بن ملاحاجی علی بن شیخ زنگی هروی.
- ۵- لطف الله الشیرازی شهبانم خوان.
- ۶- جلال الدین یوسف بن حاجی رمضان بن خضر هروی.
- ۷- برهان الدین ابوالمعال احمد بن محمد بن عبدالکریم.

بسم الله الرحمن الرحيم
 تأليف الشيخ الامام العالم العلامة شيخ الاسلام
 وفتي الامام مسر المد والذيت ابو الخير محمد بن محمد بن
 محمد بن الجزري عفا الله عنه وحله طلاق اجتهاد
 تصدده على تحرير التيسير والشهدان لا اله الا الله وحده
 لا شريك له الحكم العدل السميع البصير والشهدان محمد
 عبده ورسوله صاحب المجد الاصيل والرفق الاثير الذي تقدم
 على من قبله فصلا مع محبة في الاخير صلى الله عليه وعلى آله
 وصحبه الذين اجهدوا في تصحيح كتاب الله وتحرير حروفه انهم
 تصحيح والفقن تحرير فلما كان كتاب التيسير للامام
 حافظ الكبير المفتي المحقق ابو عمر والذاتي رحمه الله تعالى
 من اخرج كتب القراءات وادفع ما اختلف من السبعة من القراءات
 وكان من اعظم اسباب شهرته دون باقي المحققين نظم
 الامام والذاتي نظم الشاطبي رحمه الله في تفسيره التي
 لم يسبق اليها ولم ينسخ منها الا على شكلها واني لما رايت
 جعلت قد غلبت على كثير من العوام وشاع عند من لا علم لهم
 العوفا والطعام ان القراءات الا الا الذي في عدي الكعابين

برك (سب) تعبیر التیسیر، نسخه این کتابخانه شماره (۲۷)

۸- ضیاء الدین تورانی بن المولی البرجوم ناصر الدین السمرقانی الخوارزمی .
درباره برخی از کتب گویند: آثار گاهی فلان و گاهی فلانی خوانند. کتابهایی که در این
اجازه نام برده شده است عبارت است از :

- ۱- شاطیبه شاطبی
- ۲- درة : از اجازه دهنده . ۳- النثر : اجازه دهنده .
- ۴- التخییر : همین کتاب از همین مجیز ۵- از همین مجزیه ۶- رساله معیبه : از مجیز
- ۷- الحصن الحصین : از اجازه دهنده . ۸- طیبة النثر : اجازه دهنده . ۹- ریاض الصالحین :
- ۱۰- الصحیح بخاری .

برگ (۱۶۰-ب) نسخه تخییر صورت اجازه که در (ص ۲۶۲ تا ۲۹۸) این فهرس یاد شده
خط خود اجازه دهنده

در قسمت خط اجازه دهنده نامی از شخصی جز اجازه گیرنده علاء الدین علی بن
اسماعیل بن علی آذامی موجود نیست.

تاریخ نوشتن (۱۳-ج ۲-۸۳۱) و مجل آن مدرسه فیروزشاهی بظاهر هرات میباشد و
تاریخ خط اجازه دهنده (۱۶-ج ۲-۸۳۱) است یعنی سه روز پس از نوشتن اجازه بنظر او رسیده.
و این تاریخ دو سال قبل از وفات نگارنده است.

خط اجازه دهنده بطور کامل موجود است، لیکن از خط اجازه گیرنده يك صفحه که
سر آغاز اجازه بوده اعتاده است.

اجازه از برگ (۱۳۶) این مجلد شروع شده. اصل کتاب در برگ (۱۳۲) ختم میگردد
و میان این چند برگ رساله در نحوید فارسی بخط همین نویسنده نوشته شده.

عنوانهای مهم باشندجرف و روی دیگران خط شجر فی هست. تصحیح شده
این کتاب (۱۴۴ برگ) تمام مجلد (۱۳۹ برگ) نامد سمرقندی . جلد تیناج قهوه لی دوروی متواتر گفته
اندازه: هر ۱۸×۱۴ و ۱۱×۷: ۱۷ خط

[۲۱] تحقیقة الأبرار (فارسی)

ترجمه فارسی و خلاصه الاذکاره . اصل خلاصه نگارش فیض (۲-۱۰۹۱) در
این فهرس خواهد آمد .

اما مترجم آن شناخته نشد . تاریخ ترجمه چنانکه خود مترجم تصریح نموده
سال (۱۱۲۹) میباشد .

مؤلف ذریعه در (ج ۷- ص ۲۱۱) آنرا ذکر نموده و در (ج ۴- ص ۱۰۰) دو
ترجمه دیگر را نیز معرفی کرده .

آثار: الحمد لله و کفی و بعد این رساله که ترجمه خلاصه الاذکار است
انجام : تا یاد کند خدای تعالی را اینست آخر آنچه ذکر کرده
است مؤلف ، و تاریخ تراغ از تألیف (۱۰۳۳) است . و این ضعیف خاکسار مترجم
رساله توفیق انعام ترجمه یافت در روز اول ایلام اسبوع دوم عشر دوم ماه اول شهر
عربیه (۱۱۲۹) . . .

[۲۲]

نسخه بخط نسخ - نویسنده محمد ابراهیم حسینی بن امیر بیک سلامی - تاریخ نوشتن ندارد و شاید پنهان سال نگارش (۱۱۲۹) باشد. بر پشت کتاب تملک (۱۲۷۹) هست. تمام صفحاتها دارای جدول حلال، عنوانها با شجره‌ف. روی متن دعاها خط شجره‌ف. دارای یک سر لوح طلا و لاجورد و شجره‌ف.

(۳۴۰ برگ) - کاغذ سمرقندی - جلد قهوه‌ای - متوالی ضربی خوب.

اندازه: ۱۱×۱۷ - ۱۳×۱۴ - ۱۴ خط

[۲۲] تحفة الاخوان فی تفسیر آیه الایمان (عربی)

تفسیر آیه‌هایی که بعقیده نگارنده در شان اهل بیت وارد شده مانند تأویل آیات الظاهرة و کتاب «ما نزل من القرآن فی علی» نام نگارنده در مقدمه نیست و در پشت صفحه نخست چنین نوشته شده [تحفة الاخوان للفاضل المحدث المتبحر الماهر المولی سعید المرندی...].
لیکن صاحب ذریعه گوید: این کتاب را به شیخ طریخی و ملا سعید مرندی هر دو نسبت داده اند.

نسخه که در کتابخانه (شیخ مشکور در نجف) میباشد بطریخی نسبت داده شده، و مؤید اینکه این کتاب از شیخ مرندی نیست، آنکه صاحب ریاض و صاحب روایات کتاب «تحفة الاخوان» نگارش ملا سعید مرندی را فارسی شمرده اند، و حال آنکه این کتاب عربی است.

صاحب ریاض در ترجمه شیخ عبدالله بن سعید بن متوج بحرینی گوید: [قال المولی محمد سعید المرندی فی کتابه «تحفة الاخوان» بالفارسیة فی ترجمه هذا الشیخ مامعناه انه كان عالماً بالعلوم العربیة] از این عبارت معلوم میشود «تحفة الاخوان» مرندی، شرح و زندگانی برخی از رجال و فارسی بوده، که صاحب ریاض عبارت بالا را بحرینی گردانیده، و صاحب روایات در ترجمه احمد بن عبدالله بن متوج نیز آنرا آورده است.

آغاز: الحمد لله المتفضل الوهاب الوهاب المبین من عباده... و بعد فانی احببت ان اجمع کتاباً موجزاً فی تفسیر بعض الآیات المتضمنة لممدح اهل البيت و مدح شیعتهم و آیات متضمنة لنم اعدائهم و التابعین... و قبل الشروع تذکر مقدمه: اعلم هذاک الله الی نهج الولاية... .

النجام: و لنسک عنان الاقلام. و للحمد لله... بتعاقب السنین و الاعوام ماجن اللیل دجی الظلام... .

شروع این تفسیر بسوره «بقره» و ختم آن به «ناس» میباشد، و در انجام خاتمه دارد در بیان چهار حدیث وارد در فضایل اهل بیت.

[۲۳]

نسخه بخط نسخ. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد، لیکن در برگ آخر کتاب ۵۸۹ این عبارت بخطی که گویا خط نویسنده نسخه باشد چنین نوشته [قد صرحی حیاة الاقل الجانی الحاج عبدالله بن الحاج احمد بن محمد بن زینور فی سنة (۱۲۳۵) مهرب...]. عنوانها و باخطی درشت و روی آیه‌ها را خط سیاه کشیده تصحیح شده. و بلاغها و اصلاحات در کنار صفحه‌ها موجود است.
(۱۳۵ برگ) کاغذ فرنگی. جلد نهج شرح ضربی. روایات پارچه گل برده.
اندازه: ۱۴×۲۰ و ۱۷×۱۷ - ۲۰ خط

[۲۳] ترجمان القرآن (فارسی)

قدیمیترین کتابهای اسلامی در باره مسائل راجع بقرآن میباشد. مانند: اختلاف مصاحف، محکم و متشابه، قرائت‌ها، بیان لغات و واژه‌ها، وقف و ابتداء، هجاء، قطع و وصل، لام‌ها، و جز آن از عنوانهایی که این تدبیر در فن دوم از مقاله اول از فهرس (ن - ۳۷۷) آورده. و یک دسته از آن کتابهای راجع بحل مشکلات لفظی قرآن میباشد، و آنها را در زیر سه عنوان یاد کرده.

الف) «الکتب المؤلفه فی معانی القرآن و مشکله و مجازه». از این عنوان چنین برآید که آن کتابها جمله‌های مشکل و مجاز قرآن، و شرح آنها را در بردارد. و زیر آن عنوان بیست و چهار کتاب را نام برده.

ب) والکتاب المؤلفه فی غریب القرآن کتبی که در زیر این عنوان یاد شده در باره واژه های غریب و دور از ذهن میباشد که در قرآن استعمال شده، و چهارده نگارنده را بدین ترتیب نام برده:

- ۱- ابو عبیده معمر بن مثنی (م- ۲۱۰)
- ۲- مؤرج سدوسی
- ۳- ابن قتیبه (م- ۲۶۶)
- ۴- ابو عبدالرحمان یزیدی
- ۵- محمد بن سلام جمعی
- ۶- ابو جعفر بن رستم طبری
- ۷- ابو عبیده قاسم (م- ۲۲۴)
- ۸- محمد بن عزیز سجستانی
- ۹- ابوبکر وراق

ج) والکتاب المؤلفه فی لغات القرآن، در بیان لغات سخت آن ابن ندیم در این عنوان نام شش نگارنده را بدین ترتیب یاد کرده: ۱- فرات، ۲- ابوزید، ۳- اصمعی، ۴- هشام بن عدی، ۵- محمد بن یحیی قطیبی، ۶- ابن درید.

ابن اندر در سر آغاز و نهایتاً از تاریخ علم و غریب القرآن و الحدیث یاد نموده و در آن از مقدمه دو کتاب و غریب الحدیث یکی از ابوسلیمان احمد بن محمد خطابی بستی (م- ۳۸۸) و دیگری از ابوالفرج عبدالرحمان ابن جوزی بغدادی (م- ۵۰۲) نقل کرده. چلبی در کشف الظنون در زیر دو عنوان «غریب» و «مفردات» همان را با اندکی اختلاف یاد کرده، و سپس آنچه راجع به خصوص غریب القرآن است از کتاب «الاتقان فی علوم القرآن» نگارش سیوطی (م- ۹۱۱) و کتب دیگر آورده و ما ایشانرا بترتیب تاریخ مرگ نام میبریم:

- ۱- ابوفید مرتد بن حارث بن ثور بن علقمه بن عمرو بن سدوس (م- ۱۷۴ یا ۱۹۵)
- ۲- ابان بن تغلب بن رباح بکری (م- ۱۴۱)
- ۳- نفرین شمیل بصری (م- ۲۰۳)
- ۴- ابوالحسن سعید خفش اوسط (م- ۲۲۱)
- ۵- قاسم بن سلام (م- ۲۲۴)
- ۶- محمد بن حسن بن درید (م- ۳۲۱)
- ۷- محمد بن عزیز سجستانی (م- ۳۳۰)
- ۸- راغب اصفهانی (م- ۵۰۲)
- ۹- ابو عبدالله محمد بن یوسف کفرطالبی
- ۱۰- ابن سمین احمد بن علی بغدادی چلبی (م- ۵۹۶)

(م- ۵۰۳)

- ۱۱- ابوالفرج ابن جوزی (م- ۵۹۷)
- ۱۲- ابو محمد عبدالرحمان بن عبدالمنعم خزرجمی (م- ۶۶۴)
- ۱۳- ابو عمر و زاهد محمد بن ابی بکر (نگارش ۶۶۸)
- ۱۴- زین الدین عبدالرحیم بن حسین عراقی (م- ۸۰۶)
- ۱۵- محمد بن علی بن وزان حنفی
- ۱۶- ابوحیان

و نیز چلبی یک کتاب بعنوان ترجمان القرآن یا تراجم الاعاجم به زین المشایخ محمد بن ابوالقاسم بقالی خوارزمی (م- ۵۶۲) نسبت داده. و نیز حبیبش تغلیسی (م- ۶۲۹) در سر آغاز «جوامع البیان در ترجمان قرآن» از دو ترجمان قرآن نام برده یکی را به ابو جعفر ابن محمد بن خلیل زوزانی، و دیگری را به علی بن حسین خازن قایمی منسوب داشته.

مورد گفتگوی ما رساله نیست در تفسیر واژه ها و مفردات قرآن، بفارسی ساده، که بترتیب سوره های قرآن مرتب شده از «فاتحه» و «بقره» شروع و به «ناس» پایان یافته.

و در هر سوره فقط آن واژه ها را می آورد که در سوره های پیشین نبوده در نسخه این کتابخانه نام مؤلف یاد نشده لیکن یکی از قاریان سده نهم بنام عادل بن علی بن عادل ترتیب این رساله را تغییر داده؛ و بترتیب حروف هجاء مرتب ساخته و در سر آغاز آن، رساله و انگاشته میر سید شریف جرجانی دانسته؛ برای روشن شدن موضوع مقدمه آنرا از نسخه کتابخانه آقای دهخدا در اینجا میآوریم:

الحمد لله، والصلاة على نبيه، والسلام على وليه (۱) و بعد، این کتاب ترجمان علامه علماء عالم سید شریف جرجانی (ره) است که بالتماس صاحب دولتی که قوام مصالح امور... برای رزین او مربوط است، جهت سهولت مطالعه بترتیب حروف تهجی مرتب گشته، و از ترتیب نسخه اصل و رای اسقاط اسامی سوره و اداة تعریف از بعضی لغات جهت عدم احتیاج، و تقدیم و تأخیر لغات، تصرقی ترفقه... و مرتب این

(۱) و در حاشیه چنین نوشته شده:

الحمد لله حق حمده، والصلاة والسلام على محمد رسوله و عبد، وعلى آله وصحبه من بعده.

حروف را اصغر العباد جرماً و اکبر هم جرماً: عادل بن علی بن عادل الحافظ . . . بدانکه: ترجمان تعریب ترزقان است و در وی سه لغت است «ترجمان، ترجمان، ترجمان» ترجمه تفسیر کردن زبانی . . .

و سپس بتفسیر کلمه (استعاده) و (بسمله) شروع کرده و بعد از آن گوید:
حرف الف: آ: آدم. پدر آدمیان . . .

از جمله (بدانکه) تا آخر تفسیر (بسمله) عبارت نسخه آقای دهخدا باینسخه این کتابخانه یکی است.

نام نویسنده نسخه آقای دهخدا قطب الدین حافظ یزدی، و تاریخ نوشتن آن (۸ محرم - ۹۰۰) میباشد.

از گفتار بالا آشکار میگردد که رساله مورد گفتگوی ما نگارش میر سید شریف جرجانی متوفی (۸۱۶) میباشد، لیکن چنانکه گفتیم نسخه این کتابخانه بترتیب سوره های قرآن است: در صورتیکه در کتابخانه های رضویه و سپهسالار دو نسخه بنام «ترجمان» و منسوب بمیر سید شریف هست و ترتیب آنها بمکس سوره های قرآن یعنی از (ناس) شروع و به (بقره) پایان یابد. فهرس رضویه (ج ۲ - ص ۳۶۷) و فهرس سپهسالار (ج ۱ - ص ۱۸۵) دیده شود.

میتوان گفت چون سوره های کوچک قرآن بیشتر مورد توجه بوده، میر سید شریف به تفسیر و اژه های مشکل آن آغاز کرده، و بعد از وی کسی آنرا بترتیب سوره های قرآن منظم کرده، و با آنکه میر سید شریف کتاب خود را بترتیب سوره های قرآن نوشته، و سپس کسی ترتیب آنرا گردانیده - و پس از آن عادل نامی آنرا ب ترتیب حروف هجا مرتب ساخته.

آغاز: الحمد لله رب العالمین و الصلاة علی خیر خلقه محمد و آله اجمعین الطیبین الطاهرین و سلم تسلیماً کثیراً. بعد هفتاد، این کتاب ترجمان قرآن است، و ترجمان تعریب ترزقانست و در وی سه لغت است: ترجمان، ترجمان، ترجمان. ترجمه بر گردانید زبانی بزبان دیگر، العوذ و العیاذ و اللوذ و اللیاذ . . .

سپس بتفسیر بسمله پردازد و بعد از آن گوید «سورة الفاتحة. الحمد. ستودن و ستایش. الرب پروردگار . . .»

و بنا بر این (بسمله) را جزء سوره محسوب نداشته و چون آخر نسخه این کتابخانه افتاده است، انجام کتاب معلوم نیست. پایان نسخه موجود: [سورة النجم. النجم ستاره و پروین و گیاه بی ساق . . .]

[۲۴]

پایان این نسخه ناقص است، و فقط تا اول سوره «نجم» دارد
خط نسخ متوسط. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد.

نامهای سوره ها با شجره است.
این نسخه سابقاً در میان اوراق کتاب «التبیر» بشماره (۲۵) معالی شده بود و توسط اداره کتابخانه جدا شده و جلد گردید.

(۲۹۸ ر.ک.) کاغذ سرفلدی. جلد مقوی. اندازه: ۱۳×۱۶ و ۹×۱۴.۴: ۱۵ خط

[۲۴]

ترجمه بلد الامین (فارسی)

البلد الامین و الدرع الحصین و در دعاها بزبان نازی، نگارش تقی العین ابراهیم بن علی بن حسن بن محمد بن صالح عاملی کفعمی جمعی میباشد. وی برادر شمس الدین جمعی چلشیخ بهائی است، و بسال (۹۰۵) مرده. و این کتاب را بتاریخ (۸۶۸) گرد آورده و ترجمه فارسی آن که مورد گفتگو است نگارش داود بن شیخ محمد کربلائی میباشد، که آنرا بنام شاه سلطان حسین صفوی و بدستور وی بسال (۱۱۳۵) در دو مجلد ترجمه کرده و هر سطر از دعا را در زیر آن بفارسی گردانیده.

دره التریعه - ج ۴: دو ترجمه دیگر از این کتاب نامبرده که آن دو نیز بفرمان شاه سلطان حسین ترجمه شده، پس بلد الامین بدستور این پادشاه سه مرتبه بفارسی گردیده

آغاز جزء اول: الحمد لله الذی جعل العباد و سبیل لئیل . . . اما بعد بر ضمائر صافیه و خواطر زاکیه سالکان شوارع . . .

انجام جزء اول: پس هر که نماز کند در شب اول ماه سی رکعت آغاز جزء دوم: سی رکعت و در هر رکعت الحمد . . .

انجام جزء دوم: و سببش برای خدای پروردگار عالمیان است.

[۲۵]

این نسخه جلد اول از دو جلد کتاب است، نسخه اصل بخط نگارنده داود بن محمد کربلائی تاریخ نوشتن ندارد. آخر نسخه جزء دوم بیست و هفت خط متن دعای عربی نسخ و ترجمه فارسی به تعلیق نوشته شده. تاریخ نوشتن ندارد. حاشیه ها بامضای (منه) و (من العاشیه) دارد، و مقصود از آن حاشیه کفیی بر اصل تازی این کتاب میباشد.

(۲۴۹ برگ) جلد روغنی و در کفایت آن حدیث و خبر نوشته شده و چون گفته بود اداره کتابخانه آرا از او با حفظ همان جلد مصحافی کرده. اندازه: ۲۷×۴۰ و ۱۱×۱۷ هر ۲۰ سطر

[۲۶]

این نسخه جلد دوم آن کتاب است. نسخه اصل بخط نگارنده داود بن شیخ محمد کربلائی تاریخ نوشتن ندارد. خط متن تازی نسخ و شرح فارسی آن به تعلیق است. حاشیه ها بامضای (منه) و (من العاشیه) دارد، که مقصود حاشیه های نگارنده (کفیی) بر اصل تازی است. برگهای (۲۹۴) و (۳۲۸) این مجلد نویسنده است و ترجمه ندارد.

(۴۱۴ برگ) جلد روغنی و در حواشی آن حدیث و خبر نوشته شده. اندازه: ۱۹×۲۷ و ۱۱×۱۷ هر ۲۰ سطر

[۲۵]

ترجمه الخواص

(فارسی)

معروف بتفسیر زواره می نگارش ملا ابوالحسن علی بن حسن زواری اصفهانی شاگرد محقق کرکی (م-۹۴۰) و سعید غیاث الدین جمشید تفسیر نویس زواره می و استاد ملافتح الله کاشانی تفسیر نویس (م-۹۸۸) میباشد.

زوارة این تفسیر را از نظر اختیار و احادیث درد و مجلد گرد آورده، و تاریخ انجام از این بیت بیرون آید:

(۹۴۶) از فضل اله چون باتمام رسید تاریخ وی از فضل اله است عیان

جلد نخست تا آخر سوره کهف پایان باشد، و جلد دوم از آنجا تا آخر قرآن را دربر دارد.

آغاز جزء اول: حمدی حد و شکر بلاعد... اما بعد برار باب دین همین واصحاب یقین متین...

انجام جزء اول: واگر همه سوره را بخواند، آن نور از او تا آسمان برسد. صدق الله...

نسخه کامل این تفسیر در کتابخانه (رضویه) هست.

[۲۷]

نسخه جلد اول است و از آغاز قرآن تا آخر سوره کهف را در بر دارد. سلام نویسنده ندارد. خط نسخ. تاریخ نوشتن (شوال ۱۰۵۶) - شواهد و همه آیه ها ناشخرف است. همه صفحه ها دارای جدول طلا و لاجورد و شخرف. دارای سر لوح عالی در (برگ ۱)

(۵۵۱ برگ) صفایه قرمه، جلد نیمای قهوه ای بافتنی اندازه: ۱۹×۳۱ و ۱۴×۲۲ هر ۲۲ سطر

[۲۶] ترجمه در النظیم فی خواص القرآن العظیم (فارسی)

در النظیم در (حرف د) این فهرس یاد خواهد شد. و چنانکه خواهیم گفت، آرا ترجمه ها و شرحهای بسیار است، و از جمله ترجمه احمد بن حنبل محمد سکاکی طبیبی است.

وی دوسر آغاز گوید: آنرا بسال (۹۲۶) بامر برخی از بزرگان ترجمه نمودم و چند مقدمه بر آن افزودم.

و در پایان کتاب از شرحی که ملاعبده علی بیرجندی بسال (۹۶۱) بر در النظیم نگاشته یاد کرده دوسر آغاز نسخه این کتابخانه نام نگارنده (الحاج محمد السکاکی الطبیبی عقی الله عنهما) آمده، و در انجام آن (احمد الطبیبی السکاکی) یاد شده، از عبارت عقی الله عنهما (چنین پیدا است که لفظ (احمد بن) پیش از (الحاج محمد) افتاده.

آغاز: بسم الله. بد کرده بشرح الصنور، و بضمه بفتح الامور الحمد لله الذي نزل الفرقان علی عبده لیسکون... اما بعد از استمداد بتوفیق حمد و صلوات نموده میشود

که مقرر است و محقق، بقول صادق مصدق...
انجام: چون قرآن ختم کردی روی بقبله بر برای ایستادی و دستها بر روی
برداشته این دعا بخواند: الحمد لله رب العالمین...

[۲۸]

نسخه بخط نستعلیق و آیه ها بشخ است. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد
۸۴۰ از آخر نسخه نیم برگ افتاده. عنوانها با شجره است.
آیه ها با خط سیاه و درشت نوشته شده.
(۳۶ برگ) جلد مقوی تپاچه. اندازه: ۱۸×۱۱ و ۱۴×۷. ۱۶ خط

[۲۷]

ترجمه دعای صبح

(فارسی)

معرفی دعای صبح در عنوان «شرح دعای صبح» خواهد آمد.
ترجمه کننده میرزا زین العابدین خوش نویس معروف، فرزند ملامحمد علی
محلانی و برادر شیخ اسماعیل محلانی نگارنده و انوار المعرفه است. وی هر جمله از دعا
را یکبار بشر و بار دیگر بانظم دوبیتی ترجمه نموده، و با خط زیبای خود نوشته
و سید جلیل طارمی مدرس طهرانی آنرا بدستور امین السلطنه بانسخه که بخط کوفی
در خزانه ناصرالدینشاه بوده، و در آخر آن این جمله نوشته شده: کتبه علی بن ایطالب
فی آخر نهار الخمیس حادی عشر ذی الحجة سنة خمس و عشرين من الهجرة [برابر و اصلاح
نموده و آنرا بسال (۱۳۰۵) چاپ کرده است.

آغاز: اللهم ترجمه:

ای اسم تو حادث و تو از ذات قدیم
خود را نشان تو بیایم نشان
یا من دلغ لسان الصباح بنطق تبلجه. ترجمه:.....

[۲۹]

در این نسخه متن دعا با خط نسخ سیاه، و ترجمه نیز بخط شکسته شجره قریه و ترجمه
شعر بخط نستعلیق لاجوردی نوشته شده.
۸۶ همه صفحه ها دارای جدول طلا و شجره و لاجورد. نام نویسنده ندارد. تاریخ

نوشتن (رجب ۱۳۰۸) دارای سرلوح متوسط. گویا این نسخه از روی چاپ (۱۳۰۵) نوشته شده.
(۱۱ برگ) جلد تپاچه قرمز رنگ لای مقوی. اندازه: ۲۴×۱۵ و ۱۷×۳. ۱۵ خط

[۲۸]

ترجمه مفتاح الفلاح

(فارسی)

«مفتاح الفلاح» بزبان تازی در دعا نگارش شیخ بهائی (م- ۱۰۳۱) میباشد.
و در این فهرس معرفی خواهد شد. و دارای چندین ترجمه است، در ذریعه (ج ۴)
شش ترجمه آنرا یاد نموده.

یکی از آنها که مورد گفتگو است ترجمه آقا جمال الدین محمد بن آقا حسین
خونسازی است که حاشیه های بسیار بر کتب فقه و اصول و معقول نگاشته و بسال
(۱۱۲۱) مرده است. او «مفتاح الفلاح» را برای شاه صفی دوم ترجمه نموده و بسال انجام
آن پس از بیعت نشستن این پادشاه (۱۰۷۸) و پیش از نوشتن نسخه این کتابخانه
(۱۰۸۵) بوده.

ترجمه کننده در حاشیه گوید: در هر جا که رأی من با نگارنده ناسازگار بود
در حاشیه یاد نموده، و نشان آنرا (جم = جمال الدین محمد) نهادم. این ترجمه با همین
حاشیه ها بسال (۱۳۰۴) و پس از آن چندبار چاپ شده.

[۳۰]

نسخه با رساله «شکیات» مجلسی در یک مجلد و با یک خط نوشته شده.
۴۹ خط نسخ. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. «رساله شکیات» مجلسی که
به همین خط است تاریخ (۱۲- ذی قعدة- ۱۰۸۵) در مشهد خراسان نوشته شده.
نسخه مقابله و تصحیح شده، و دارای حاشیه های بسیار نامشای (حم لله الله) میباشد.
همه صفحه ها دارای جدول طلا. در انجام نسخه (برگ ۱۴۲) یک صفحه آخر «رَبْدَةُ الدَّعَوَاتِ»
است که در (خرق سزا) این فهرس خواهد آمد.

(۱۴۱ و ۴۳) کاغذ قرمز رنگ لای مقوی. جلد ساتری طلاکوب. اندازه: ۲۴×۱۶ و ۱۵×۸. ۱۸ خط

[۲۹] ترجمه مهج الدعوات (فارسی)

«مهج الدعوات» در دعا بزبان تازی، نگارش سید رضی الدین ابوالقاسم علی بن طاووس (م- ۵ ذیقعده- ۶۶۴) است که در (حرف-م) این فهرس خواهد آمد. این کتاب چند مرتبه بفارسی ترجمه شده، وشش شماره از ترجمه های آن در الدرریمه (ج ۴) یاد شده. و اینکه آیا نسخه این کتابخانه یکی از آنها است یا هیچ يك نیست آشکار نمیباشد، چه در این نسخه نام ترجمه کننده و تاریخ ترجمه یاد نشده.

آغاز: بعد از حمد و صلوات، چنین گفت افضل علماء... این طاووس... این کتابی است....

انجام: و نیز مصنف (ره) میگوید که آنچه در این کتاب از شرطهای... و این آخر آنچه ما خواستیم از کتاب «مهج الدعوات و منهج العنايات»...

[۳۱]

نسخه بخط نسخ... نام نویسنده محمد جعفر بن حاجی کریم گنجه... تاریخ نوشتن (ج ۱-۱۱۲۴) هفت صفحه ها دارای جدول قلا... عنوانها با شجره... دارای يك سرواژه صفحه اول تمام حلالی... (۲۳۸ برك) جلد نیمای زرد خالی با نقوش ضربی طلاکوب کهنه. اندازه: ۱۴×۲۰ و ۱۴×۲۰ و ۱۴×۲۰ : ۱۵ سطر

[۳۰] تفسیر آیه الکرسی (عربی)

چون آیه (۲۵۶) سوره بقره دارای جاه فرازی نزد مسلمانان بوده، برخی از دانشمندان بویژه آنرا شرح و تفسیر نموده اند و شانزده کتاب بهمین نام در ذریعه یاد شده که یکی از آنها نالیف حکیم قرن یازدهم ایران ملاصدری محمد بن ابراهیم شیرازی (م- ۱۰۵۰) صاحب «اسرار الآيات» که در (ص ۷) یاد شده و «اسفار اربعه» و جزء آن میباشد.

وی این آیه را جداگانه تفسیر نموده و با تفسیر آیه های دیگر قرآن از همین

نگارنده هر يك بشکل رساله جداگانه در يك مجموعه بنام «مفاتیح الغیب» بسال (۱۳۲۰ ق) چاپ شده.

[۳۲]

نسخه بخط شکسته نام نویسنده آقامحمد مرعشی بن حاجی محمد فصیح تاریخ نوشتن (۱۰-م-م-۱۲۰۱) در مجموعه نیست دارای: ۱) تفسیر آیه الکرسی (۲) سراج الهمدی فی ابداء حقیقه الابداء (۳) رساله در بدهاء (۴) التبیحات القلیبه. این رساله از برك (۱) تا (۹۶) این مجموعه را گرفته عنوانها با شجره، اصلاحات در حاشیه ثبت شده (۹۳ برك) کاغذ فرعی جلد نیمای مشکي يك لا حاشیه دار اندازه: ۱۵×۲۰ و ۲۰×۲۰ و ۱۴×۲۰ : ۱۹ سطر

[۳۱] تفسیر آیه الکرسی (عربی)

(آیه: ۲۵۶ بقره) که در صفحه پیش گذشت. تفسیری عرفانی، فلسفی است در سه صفحه. نگارش کمال الدین ابوالفنائم عبدالرزاق بن جلال (جمال) الدین کشانی نگارنده و التأویلات، (م- ۷۳۰ یا ۷۳۵)

آغاز: الله لا اله الا هو الحي القيوم. هي اعظم آیه في القرآن اعظم مدلولها. انجام: سلب اية العبد وصفاته وثبت عنه بذاته وهو حقيقة الحقائق. تم. بنا بر گفته الذریعه نسخه از این کتاب در کتابخانه (خوانساری) در نجف هست.

[۳۳]

نسخه در مجموعه نیست از رساله ها که بیشتر آنها عرفانی و فلسفی میباشد. از برك (۷۰ تا ۷۱) سطر ها چلیبا در صفحه ها نوشته شده. خط نستعلیق شکسته. این رساله نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد لیکن عمه مجموعه بخط نصیر الدین حسین الجرجسینی در ماه جمادی الاول سال (۱۰۷۶) نوشته شده و در برك (۱۱۸) مجموعه یاد گردیده. تمام مجموعه (۱۳۶ برك) این رساله (۴ صفحه) جلد نیمای قهوه ای با نقوش ضربی. اندازه: ۱۴×۲۰

[۳۲] تفسیر آیه یابنی آدم خذوا زینتکم (عربی)

تفسیر است از نظر عرفان و فلسفه، نگارش جلال‌الدین محمد بن اسمعیل صاحب کتابهای فلسفی معروف (م - ۹۰۷ - ۹۰۸). دوسر آغاز کتاب نام نگارنده یاد شده، و آنرا بنام شمس‌الدین سنی حبیب رب العالمین (گویا محمداست) نگاشته آغاز: بسمه. صدو الکلام ذکر المفضل المنعم الذی بسط...

انجام: شبیتی سوره هود لان فیها: فاستقم كما امرت. اللهم اهدنا الصراط المستقیم... و آدم علیه دائم الصلاة والسلام ما صاحب الی لیل البرام. تم...

[۳۴]

۱۵۲۱ نسخه در مجموعه از برك (۱۵) تا (۳۹) خط استعلیق نام نویسنده علی بن مسافر قاضی - تاریخ نوشتن (۱۴ - ج - ۹۳۹) با نسخه دیگر برابر و تصحیح شده و در آخر آن نشانه بلاغ دارد. دارای جدول طلا و لاجورد.

کاغذ بومی قرمز. جلد نیمباج قهوه وصالی شده اندازه: ۱۸×۱۲ و ۱۴×۷ : ۲۱ سطر

[۳۳] تفسیر آیه وما انزل علی الملکین رأیه ربنا انی اذکنت (عربی)

و آیه الخبیثات للخبیثین

نگارنده شناخته نشده. رساله نیست مختصر دارای سه سؤال و جواب آنها در تفسیر آیه سوم عایشه را از عموم لهم مغفرة بیرون دانسته.

آغاز: اما جد حمد الله والصلاة و ابلاغ السلام الی الأخ الاعز... السؤال الاول قول البیضوی فی تفسیر وما انزل علی...

انجام: [مشروط ببقائهم الی وقت الوفاة] دنبال این رساله مجموعه از دعا های گوناگون برخی با ذکر سند و بعضی بدون آوردن زنجیره روایتی نوشته شده.

[۳۵]

۹۱۸ نسخه دربر گهای (۳۸۰ - ۳۸۳) مجموعه نیست که دارای رساله هائی چند بخط نیم شکسته محمد امین قزازی - تاریخ نوشتن (۱۰۴۰) عنوانها با شجره تمام مجموعه (۳۰۳ برگ) این رساله در (شش صفحه). کاغذ ترمه اصفهانی. جلد نیمباج قهوه وصالی شده اندازه: ۱۹×۱۱ و ۱۸×۸ : ۳۵ سطر

[۳۴] تفسیر آیه كلما التی فیها فرج معالمهم (عربی)

تفسیر (آیه - ۷) از سوره (ملک) و رد بر گفتاری که قاضی ناصرالدین عمر بیضاوی دره انوار التنزیل در این باره آورده. نگارش شیخ بهائی (م - ۱۰۳۱) که شرح حال وی در ذیل کتاب حدیقه جلالیه خواهد آمد. گویا این رساله قسمتی از حاشیه شیخ بر انوار التنزیل باشد

آغاز: قال سبحانه فی سوره الملك: كلما التی... وقال الفاضل البیضاوی بعد هذه الآیه...

انجام: وهذا الوجه مما خطر بالخطا الفاتر والله اعلم...

[۳۶]

۹۱۸ این نسخه از برك (۳۴۴ تا ۳۴۷) مجموعه را گرفته که (۱۹ رساله) در آن هست. نام نویسنده در پایان این رساله نیست، لیکن بیشتر این مجموعه و از جمله همین رساله و رساله «مفتاح الفلاح» بخط محمد امین قزازی و تاریخ نوشتن این رساله (۱۰۱۴-۴۴) میباشد. خط نسخ. پایان رساله افتاده. نویسنده این رساله را نیز مانند باقی مجموعه بر شیخ بهائی (م - ۱۰۳۱) خوانده. روی عنوانها خط شجره کشیده.

همه مجموعه (۳۴۴ برگ) کاغذ ترمه اصفهانی. جلد نیمباج قهوه وصالی شده اندازه: ۱۹×۱۱ و ۱۳×۵ : ۱۶ سطر

[۳۵] تفسیر اسماء الله الحسنى (عربی)

بیان معنی واژه هائی که بعنوان نام خداوند متعال معرفی شده اند یکی از مسائل

مهم مذهبی بوده ، ودانشمندان در باره آن کتابها نوشته اند . بحث در این علم سه درجه دارد :

نخست بجهت های لغوی ظاهری که معنی این واژه های تازی را بیان کند
دوم بجهت های کشفی و باطنی که از نظر عرفان در هر واژه گفتگو کند ، و برای
بزرگان آوردن آنها خاصیت ها یاد کنند ، و در میان آنها اسم اعظم (نام بزرگ) را نشان
دهند که خاصیت آن بیش از دیگر نامها باشد ، و درجه سوم در پیرامون این واژه ها
از نظر خاصیت هایی که برای حروف هجاء سازنده آن واژه ها قائل هستند ، یعنی از
نظر علم الحروف که شعبه از علوم غریبه است ، گفتگو میشود ، و این نوع سوم بیشتر
در نزد فرقه حروفی متداول است ، که دسته از غالبان صوفیه هستند ؛ و خلاصه از
تاریخ فکر ایشان در عنوان جاودان نامه خواهد آمد . و بحث های درجه دوم
با پیدایش عرفان در اسلام پدید گشته ، و راه نخست را مفسران ظاهری و لغویان
بیشتر پیموده اند . کتابهایی که در باره این علم نوشته شده بسیار است . چلبی در
کشف الظنون در عنوان « الحروف » نزدیک بسویست رساله را نام برده ، و در
عنوان « الاسماء الحسنی » بدانجا حواله کرده ، و در عنوان « الخواص » و « طلسم »
نیز اندکی گفتگو کرده ، و در « الدرر » در عنوان « الاسماء الحسنی » بیست
کتاب را نام برده ، و باقی را بعنوان شرح الاسماء حواله نموده . مورد گفتگوی
ما رساله نیست که بیشتر جنبه لغوی دارد و فقط اندکی به معانی عرفانی توجه
کرده . در این رساله فقط نود و نه نام از نامهای خدا تفسیر شده ، و نگارنده اسما الله
را مطابق روایتی که با آن استناد جسته محمود در همین عدد دانسته ، و در سر
آغاز گوید این شرح را از تفسیر قاضی ناصر الدین بیضاوی استخراج نمودم ، نام
نگارنده در آن یاد نشده .

آغاز: الحمد لله الذي علم آدم الاسماء ، والصلاة والسلام على محمد المصطفى
وعلى آله . . .

الانجام : والعبدا اذا حبس نفسه عما يدعوا اليه الهدى وصبر على . . . فاز بالحظ
الاقوى من هذا الاسم والحمد لله . . .

[۳۷]

۱۵۲۱ نسخه از برك (۸۱) تا (۹۰) مجموعه را گرفته که در آن رساله های فلسفی و تفسیر
گردیده ، و معرفی آنها در این فهرس آمده است . لحظ تستعلیق نام نویسنده
در آخرین رساله نیست لیکن همه مجموعه بخط علمی بن مسافر قاضی ، و تاریخ نوشتن (۹۳۹)
میشود . عنوانها با شجره است . همه صفحه ها دارای جدول طلا و لاجورد
(۱۰۱۰ برك) جلد تمیاج نقوانی فهوه لی کهنه و صالی دده . اندازه : ۱۳ × ۱۸ و ۱۳ × ۲۱ . خط .

[۳۶] تفسیر الاسماء الهیة الاله (عربی و فارسی)

نگارش ملامحمد رضا بن عبدالحسین نصیری طوسی ساکن اصفهان و نگارنده
« کشف الایات » که آنرا سال (۱۰۶۷) نگاشته . وی همزمان محمد تقی مجلس متوفی
(۱۰۷۰) پدر صاحب بخارا ، و شاگرد شرف الدین علی بن حجة الله شولستانی میباشد .
صاحب ذریعه گوید : این تفسیر درسی جلد بوده ، و نخستین آنها را که ایشان دیده اند ، فقط
مقدمت تفسیر در بیست فصل ، و تفسیر فاتحه ، و چند آیه بقره تا [وهم یوقنون] در برداشته
و جلد دیگر که ایشان دیده اند ، از آغاز سوره توبه تا انجام سوره هود را داشته .
و از ابوالمجد آقارضا اصفهانی نقل کنند که وی پانزده جلد آرا در کتابخانه (قزوین)
اصفهان دیده ، و اقبال الدوله حاکم اصفهان سه جلد آنرا غصب کرده است . اما این دو مجلد
که در این کتابخانه هست یکی از آغاز سوره « کهف » تا انجام سوره « طه » و دیگری
از آغاز سوره « انبیاء » تا یازده آیت بانجام سوره « مؤمنین » مانده را در بردارد ، و جلد
دیگری از این کتاب نیز در کتابخانه ملی تهران هست . روش این تفسیر چنانست که
اول چند آیت را با ترجمه زیر سطر آورده ، و پس از آن نقل اخبار و احادیث بفارسی
(باخط نستعلیق) می بردارد و سپس همان مطالب را بزبان تازی (باخط نسخ)
می نگارد ، و بعد از اینها بکبر خواس آیات در چند فصل می بردارد . و در آن از تفسیر
عیاشی و بیضاوی و « احتجاج » و « مکارم الاخلاق » و تفسیر غیاث این ابراهیم

و تفسیر عسکری ، و قمی و جز آن نقل کند .

نگارنده خود این کتاب را درشش مجلد اختصار نموده ، و به تفسیر الائمه کوچک معروف است ، و در آن فقط قسمت فارسی تفسیر را آورده و عربی ها را انداخته است . و بنا بکفته الذریعه نسخه های آن در عراق عرب هست ، و نسخه این کتابخانه بک مجلد است و از (آغاز سوره اعراف تا آیه ۸۶ اسراء) را دارا میباشد .

صاحب ذریعه در باره نسبت این مؤلف به تفسیر بحث مفصلی نموده که در این مختصر بی مورد است .

آغاز تفسیر جزء اول بقل از ذریعه : این ربّه الانسان النبی بدأ خلقه من طین و اعلی مقام محامد رب العالمین ، و انی قدره المخلوق من سلالة من ماء مهین و العروج علی ذرّوة . . .

آغاز تفسیر سوره کهف : سوره کهف . فصل فی تنزیلها و سبب نزولها . علی بن ابراهیم . . .

انجام تفسیر سوره طه : و مثلها فی کتاب الله عزوجل ، و انی لغفار لمن تاب . . .
آغاز تفسیر سوره انبیاء : سوره الانبیاء . فصل فی خواصها ، الصدوق فی کتاب توایب الاعمال . . .

[۳۸]

این نسخه بک مجلد از تفسیر الائمه بزرگ ، از آغاز سوره کهف تا انجام سوره طه . خط قسمت نازی نسخ و مرکب سیاه ، و قسمت فارسی نستعلیق با مرکب سرخ نوشته شده عنوانها با شجر ف . تام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد .

(۲۸۲ برگ) کاغذ سمرقندی . جلد لیماج سرخ با متوی وصالی شده . اندازه : ۲۵×۳۷ . و ۲۹×۲۸ : بطر

[۳۹]

این نسخه بک مجلد از تفسیر الائمه بزرگ . از آغاز سوره انبیاء تا آیه (۱۰۵) سوره مؤمنین [قوله تعالی : قالوا ربنا غلبت علینا شقوتنا و کنا قومًا ضالین] ، از آخر نسخه بک برگ افتاده ، و بنا بر این تام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد . خط قسمت فارسی نستعلیق و شجر ف و قسمت نازی نسخ و مرکب سیاه نوشته شده ، انجام این مجلد : و تلفیح و جوهریم النار

و هم فیها کالحون ، علی بن ابراهیم ، عن ابیه ، عن اسماعیل بن مراد ، عن یونس . . . [عنوانها با شجر ف است .

(۳۶۱ برگ) کاغذ سمرقندی . جلد لیماج فیولی با متوی کهنه وصالی شده . اندازه : ۳۷×۲۴ بر و ۱۴×۲۸ : بطر .

[۳۷] تفسیر الائمه مختصر تفسیر کارز (فارسی)

چنانکه در عنوان تفسیر الائمه بزرگ بتفصیل یاد آور شدیم نگارنده آن ملام محمد رمضان عبدالحسین نصیری طوسی ساکن اصفهان است ، و این کتاب مختصر بیست از تفسیر الائمه بزرگ که در (ص ۴۵) این فهرس یاد شد . اصل و مختصر هر دو از بک نگارنده است و فرق میان آن دو بکاستن قسمتهای نازی از تفسیر بزرگ میباشد . صاحب ذریعه در (ج ۴ - ص ۲۳۹) گوید : نسخه این مختصر درشش مجلد بوده و برخی از آنها در نجف دیده شده . نسخه این کتابخانه از آغاز سوره اعراف را دارد تا انجام آیه [قل لئن اجتمعت الجن و الانس علی ان یأتوا بمثل هذا القرآن لایأتون بمثله ولو کان بعضهم لبعض ظهیراً] در سوره اسراء . نگارنده در تفسیر آیه [۳۶- اعراف] و آن تشریح کوا بیده مالم یُنزل به سلطاناً . . .] گوید : این آیه دلیل بر بطلان تقلید است ، و از این نتیجه گیری اخباری بودن خود را آشکار کرده .

آغاز تفسیر اعراف : بسمله . سوره اعراف ، این سوره مکی است و گفته اند . . .

[۴۰]

این نسخه بک مجلد از تفسیر الائمه کوچک از آغاز اعراف تا (آیه ۸۶- اسراء) انجام این مجلد چنین است : [و توان آوردن هیچ کس نه آدمیان و نه یربان و الحمد لله . . .] خط نستعلیق . نام نویسنده عبدالعلی بن عبدالله ساکن عبدالعظیم (ری) تاریخ نوشتن (۹۶۲) .

(۳۸ برگ) کاغذ سمرقندی . جلد پیش حنایی با متوی وصالی شده . اندازه : ۳۷×۳۷ و ۱۸×۲۷ : بطر .

[۳۸] تفسیر سوره اخلاص (عربی)

تفسیری نسیه مفصل است و بیشتر بحثهای آن جنبه فلسفی دارد ، و چندان

۵۹۸
خطی

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

به بحثهای لفظی و لغوی پرداخته نگارنده جلال‌الدین محمد بن اسعد دوانی معروف به صدیقی (م - ۹۰۷) از بزرگان دانشمندان قرن هشتم و اوایل نهم میلادی اهل قریه دوان نزدیک کازرون بوده و بسال (۸۴۰) متولد شده و شاگرد حسن یقال و محبوبی لاری بوده در حسیب‌السیر گوید در قریه دوان بسال (۹۰۸) وفات یافت. او را تالیفهای بسیار است از جمله الزوراء و حواشی بسیار بر کتابهای فلسفی و جز آن وی این تفسیر را بنام سلطان ناصر‌الدین ابوالفتح عبدالقادر نگاشته.

آغاز: بعد حمد لله الاحمد الصمد علی نعمه‌الذی تجاوزت... فهذه تفسیر سورة الاخلاص علی ما فتح الله تعالی علی مؤلفه الفقیر... واقدم بین یدی ذلك مقدمه‌ای می‌باشد. ان السورة مکیة بالاتفاق وتسمى سورة الاخلاص... انجام و علی هذا بقاس ماورد فی سائر السور من انها تعدل ربع القرآن او اقل اذ اکثرها والله اعلم بحقایق الامور و صلی الله...

نسخه بخط نستعلیق - در برگ (۹۸ تا ۱۰۵) از مجموعه که نیمه نخست آن بخط محمد شریف ابن محمد قائمی در تاریخ (۱۰۴۰) تا (۱۰۵۹) نوشته شده و باقی آن که این رساله نیز در آنست بخط رجبعلی بن جواد علی مازندرانی بتاريخ (۱۰۶۰) تا (۱۰۷۱) نوشته شده این مجموعه دارای رساله‌هایی چند مانند تفسیرهای سورة اخلاص از ابن سینا، و حواجه طوسی، و معوذتین ابن سینا، و کتاب (التنبیه علی بعض الاسرار المودعة فی بعض سور القرآن) نگارش نصرالدین رازی، و جز آن میباشد. عنوانها با خط درشت است. تمام مجموعه (۲۴۶ برگ) این رساله (۷ برگ) جلد تیماج فهودی معنوی که حالی قطع ۱۳×۲۴ و ۱۹×۱۰: ۲۶ سطر

[۳۹] تفسیر سورة اخلاص (عربی)

نگارش شیخ ابوعلی سینا فیلسوف و طبیب قرن (۴-۵) ایران. شرح زندگانی وی روشن‌تر و مفصل‌تر از آنست که در این مختصر گنجایش داشته باشد، و اندکی از آن در هنگام معرفی و شفا خواهد آمد. این تفسیر عرفانی است و در نسبت آن بشیخ جای تردید است.

آغاز: قل هو الله احد. الهو المطلق هو الذی لا یكون هویته موقوفة علی غیره. فان ما كان...

این رساله با تفسیر سورة فلق و تفسیر سورة امان و تفسیر آیه (تم السوی)

در حاشیه و شرح هدایه بسال (۱۳۱۳) چاپ شده.

[۴۲]

نسخه در مجموعه بیاضی شکل است. از برگ (۲۲۲ تا ۲۲۶) را گرفته. خط نستعلیق. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. باقی مجموعه رساله‌هایی در فلسفه و عرفان از شیخ ابوعلی و میرسید شریف میباشد. (۱۰ صفحه) جلد تیماج عشقی يك لا. اندازه: ۱۵٫۵×۱۳٫۶ و ۱۳٫۶×۱۳٫۶ سطر ۱۹

[۴۳]

نسخه در میان جنگ با مجموعه مطالب و رساله‌های گوناگون نهاده شده از صفحه (۴۰۳) تا (۴۰۵) آنرا گرفته. خط نستعلیق. نام نویسنده و تاریخ نوشتن مخصوص این رساله نوشته نشده، لیکن تمام مجموعه میان سالهای (۱۰۹۷ و ۱۱۰۹) و بخط دو نفر نوشته شده که خطهایشان همانند یکدیگر است. یکی ناصرالدین بن نورالدین و دیگری بهاء‌الدین علی نام دارد.

عنوانها با شجره‌ای. سطرها چلیباً در صفحه‌ها نوشته شده. ویس از آن تفسیر سورة «فلق» میباشد.

اندازه: ۲۵×۱۵٫۵ و ۱۱٫۶×۴۰ سطرها چلیباً

[۴۴]

نسخه بخط نستعلیق. نهمین رساله و در برگ (۵۷ تا ۵۹) مجموعه بیست که اوایل آن بخط محمد شریف بن محمد قائمی بتاريخ (۱۰۴۰ تا ۱۰۵۹) و قسمت دوم آن که این رساله نیز در آنست بخط رجبعلی بن جواد علی مازندرانی بتاريخ (۱۰۶۰ تا ۱۰۷۱) نوشته شده و رساله‌های گوناگون مانند تفسیر معوذتین ابن سینا و جز آن را در بردارد. عنوانها با خط درشت و روی آنها خط شجره کشیده شده.

تمام مجموعه (۲۴۶ برگ) این رساله (۴ برگ) جلد تیماج فهودی با معنوی که حالی اندازه: ۲۴×۱۳ و ۱۸٫۴×۸٫۸: ۳۵ سطر

[۴۰] تفسیر سورة اخلاص (فارسی)

تفسیر مختصر بیست برای این سوره در چند سطر، مانند تفسیر سورة عصر که خواهد آمد. و چون بسیار کوچک است همه آنرا در اینجا می‌آوریم:

بسم الله الرحمن الرحيم و بك تفتي يا كريم. كتاب تفسیر سورة الاخلاص، من

تألیف مولانا نصیر الحق والدین محمد الطوسی رحمہ اللہ . توحید بنفی وجود متماثل در ماہیت و تکافئی در قوت متصور شود و متماثل در ماہیت و تکافئی در قوت با متاخر بود در نسبت بثابت معلول بل ولد، و با مقدم بثابت علت بل والد، و با مع بثابت مقارن بل کفو تمہید . قاعدۃ توحید کہ نقل ہو اللہ احد تقدیم یافت . بہ لم یلد کہ مقتضی نفی اول است، و لم یولد کہ نفی صنف دوم است و لم یکن لہ کفو احد ما کہ مقتضی نفی صنف سوم است مؤکداست . و اللہ اعلم بحقایق الامور و الصلاة علی نبیہ و آلہ .

[۴۵]

نسخه بخط نستعلیق در برگ (۶۶) مجموعه بی میباشد کہ قسمت نخست آن بخط محمد شریف بتاریخ (۱۰۴۰) تا (۱۰۵۹) نوشته شده و باقی آن کہ این رساله نیز در آنست، بخط رجعی بن جواد علی مازندرانی بتاریخ (۱۰۶۰ تا ۱۰۷۱) نوشته شده. و رساله هائی چند از قبیل سه تفسیر سوره اخلاص و تفسیر سوره های معوذتین ابن سینا، و کتاب «التنبیه علی بعض الاسرار المودعه فی القرآن» نگارش فخر رازی و جز آن را دو بردارد .

عنوانها باخط درشت و روی آنها خط شجر ف کشیده شده
همه مجموعه (۲۴۹) این رساله نیم صفحه . جلد تیماج قهوه ای با نقوشی که حالی
اندازه : ۲۴×۱۴ همه رساله (۶ قطر ۸۸ سانتی)

[۴۶]

نسخه در برگ (۲۲۷) مجموعه بیست که رساله های گوناگون در بردارد . خط نستعلیق شکسته . نام نویسنده ندارد . خصوصیات دیگر این مجموعه در صفحه (۵۰ و ۵۶) یاد شده .

[۴۱]

تفسیر سوره اخلاص

(عربی)

تفسیری عرفانی، مختصر و فقط در یک صفحه است، و در بیان آنرا بحجة الاسلام محمد بن حامد عزالی نسبت داده اند.

آغاز: فصل . فی قوله عز وجل: قل هو الله احد . فرق بین الواحد والاحد . قال الله تعالی والیهکم الہ واحد . . .

انجام: فلا طریق فی معرفۃ ذات الله [بین من سلب صفات المخلوقات عنه تعالی . تمت الافادات لبحجة الاسلام محمد الغزالی .

[۴۷]

نسخه بخط نستعلیق . دوازدهمین رساله و در برگ (۶۰) مجموعه نوشته شده کہ قسمت اول آن بخط محمد شریف در (۱۰۵۹) و قسمت آخر آن کہ این رساله نیز در آن میباشد بخط رجعی بن جواد علی مازندرانی است کہ از تاریخ (۱۰۶۰ تا ۱۰۷۱) بتدریج آنرا نوشته و رساله های گوناگون مانند تفسیر های سوره اخلاص نگارش ابن سینا، و خواجه طوسی، و غزالی، و کتاب «التنبیه علی بعض الاسرار المودعه فی القرآن» و جز آن را در بردارد . عنوانها باخط درشت، و روی آن خطی شجر فنی کشیده شده .

همه مجموعه (۲۴۹) این رساله نیم صفحه کاغذ جلد تیماج قهوه ای با نقوشی که حالی
اندازه : ۲۴×۱۴ و همه این رساله (۱۴ قطر ۸۸ سانتی)

[۴۲]

تفسیر سوره اخلاص

تفسیر عربی عرفانی است، و جنبه ادبی آن ضعیف، و بخشی درباره الفاظ آیه ندارد . نگارش عزالدین سمرقندی بتاریخ نگارش در آخر رساله (نیمه شعبان ۶۲۵) تعیین شده .

آغاز: بسملة . الترفرف فی جو عرفان حضرة واجب الوجود والتدندن حول قباب مجد فیاض الوجود . . .

انجام : و ارزقهم سعاده الدارين و کرامه المنزلین بحق رسول الثقلین و نبی الخاقین . تهیاء الفراغ للداعی المخلص المتغالص لله تعالی عزالدین السمرقندی من تمیقه . . .

در سر آغاز کتاب را به شمس الدوله والدین عمدة السلاطین اهداء نموده . در جمله فوق ممکن است [تهیاء الفراغ] از نویسنده باشد کہ نسخه این کتابخانه از روی نسخه او نوشته شده و بنا بر این نگارنده بکلی مجهول میباشد .

[۴۸]

نسخه در ضمن مجموعه ای تولید شده کہ رساله های چند در بردارد، و همگی به خط نیم شکسته علی بن مسافر قاضی در تبریز سال (۹۳۹) نوشته شده این رساله از برگ (۳) تا (۵) این مجموعه را گرفته و فقط پنج صفحه نوشته دارد .

عنوانها باشند، تصحیح نیز شده. دارای جدول طلا و لاجورد.
این رساله (ص صفحه) تمام مجموعه (۱۲۷ برگ) کاغذ ترمه جلد نیمج قهوه بافتنی وصالی شده. به چرم
اندازه: ۱۳×۱۸ و ۱۴×۷ و ۲۱ قطر

بسم الله الرحمن الرحيم
المرکز فی توفیق الله عزوجل
مرا تیباً بعد فیما بین کونین
و نوب العنقول الی ذروة الترف
انج العنور من فانی السرا
الک کما ان الی من غمات

(۱۳) چهار سطر اول صفحه (۳-ب) نسخه شماره (۱۰۲۱) این کتابخانه

در جواب سوال کتابخانه
از جمله کتابت
مجموعه تصحیح
قاچار شازده
۱۳۶۰

(۱۴) خط محمود بن فتحعلی شاه در برگ (۱۲۰-ب) مجموعه (۱۰۲۱)

[۴۳]

تفسیر سوره انسان (عربی)

که آنرا سوره دهر نیز گویند. بمناسبت آیه (۸) [و یطعمون الطعام علی
جنبه] که بنا بر روایات در حق علی (ع) و خاندان اوست، امین سوره مورد توجه
مفسران شیعه قرار گرفته، (۱) و عده آنرا جداگانه تفسیر کرده اند

(۱) - علت دیگری که می تواند سب شهرت این سوره باشد اهمیتی است که معزله و فالیلی با اختیار
در قرآنی اول اسلام بان میدادها اند. و سبب آن در برداشتن آبی چندانست که می تواند مورد استدلال
ایشان قرار گیرد. توضیح اینکه نژاد عرب بتوحید نامی آشنا تر بوده خدای خود را رحمان و رحیم
و در عین حال جبار و شدیدا لعاب می خواند، و سعادت و شقاوت را ذاتی افراد میدانست، و ازین روی
اشعریان می گفتند: «التقی تقی فی بطن امه، والتعبد تعبد فی بطن امه»، من از الله به خیر استعمله علی
الخبیرات، و من اراد به شراً استعمله علی الشرور» و در حقیقت قال جبر (جبر مذهبی) بودند؛ لیکن چون

و مؤلف ذریعه هفت شماره آنرا در (ج ۴ - ص ۳۴۳) معرفی نموده و یکی از
آنها همین کتاب است. و شاید نسخه این کتابخانه همان باشد که صاحب ذریعه آنرا دیده.
وی این تفسیر را نگارش شمس الدین محمد گیلانی معروف بملاشما دانسته
ملاشما معاصر آقا حسین خوانساری (۱۰۹۸-۱۰۹۸) است.

در احوال شمس گفته اند وی در سال (۱۰۴۸) در مکه مجاورت داشته و در
سال (۱۰۵۸) در مشهد خراسان بوده و بخط وی در این کتابخانه يك کتاب تشریح
جالینوس موجود میباشد. و نسخه کتاب تحقیقات او نیز که ظاهراً خط خود اوست
در این کتابخانه موجود است.

این کتاب را بر بیست و شش مشرق مرتب ساخته
آغاز این کتاب معلوم نیست، چون آغاز نسخه این کتابخانه افتاده و نسخه
دیگر نیز از آن بنظر نرسیده.

انجام: و من لم نجعل له نوراً قماله من نور. اللهم یا واهب الحیاة حقاً و یا
مالک الرقاب رقاً. بیابك عبد ی طفل علی کریمك رجاء لقبول توبته . . .

[۴۹]

نسخه بخط نسخ - نویسنده محمد بن حسین بن شمس الدین گیلانی، و شاید نواده
مؤلف باشد. تاریخ نوشتن ندارد. آغاز نسخه تا اواخر مشرق سوم افتاده،
و از آنجا تا انجام کتاب درست است. عنوانها باشندجرف.

بنیه باورنی از صلحه پیش:

در قرن دوم بعد بالتوحید آریالی و فکر ایرالی تمیز بیان دو قطب خوب و بد، عدل و ظلم آشنائی یافتند
خفته حالی بدیدارمشت که متشی با ایجاد مذهب معتزله و قدریان گردید که می گفتند «اللهم الخیر بیدرت
والشر لیس الیک» و چون فتن ایرالی این عقاید آشکار بود دشمنان ایشان اخباری بمضمون «القدریة مجوس
هذه الامة» جعل کردند.

قدریان نامبر بودند برای اثبات مختار خودی باقی از قرآن استدلال کنند و از این روی باین سوره
توجهی داشتند - این عساکر و دیگر مورخان در شرح احوال صالح بن عوبد قدری می نویسند: که چون او را
فرد عبرین عبدالعزیز آوردند بدو گفت: چه میگوئی پاسخ داد آنچه را که خدا گفته است خلیفه هست؛
خدا چه گفته؟ صالح جواب داد سوره هزالی را آغاز نمود:

اهل آتی علی الانسان حین من الدهر لم یکن شیئاً کم کورا . . . الخلقنا الانسان من لطفه امتیاج
لیتلیه فی جنتنا سعیا بصیرا . . . الاهدیناه السبیل اما شاکرا و اما کفورا) پس ساکت شد عمر گفت: باقی نام
رسان اصالح بخوان تا باین آیت رسید (و ما تقانون الا ان ینال الله الهکان علیمنا حکیمنا . . . بدخل من
یشاء فی رحمته و القائلین اعدلهم عذابا لیماء) پس عمر باور خاش کرده گفت: فروخ را می بینی و اصول
را می بینی! و او را اخراج کرد.

(۲۳ برگ) کاغذ نوعی قرمه. جلد نداشته این کتابخانه آنرا تجلید کرده. تیاج سربا مطبوعی خوب
اندازه: ۱۷×۱۱ و ۱۰×۵٫۴ : ۱۵ سطر

[۴۴]

تفسیر سوره انسان

(عربی)

نام نگارنده در سر آغاز نیامده، و با بررسی آن نیز شناخته نشد.
آغاز: الحمد لله الاحد النبی جل احدیته عن تکثر التکثرات. الواحد الذی
تعالی بوحدانیه... و بعد فلما کان الاشارات الواردة فی التنزیل...
انجام، الآیه الحادیة والثلاثون قوله تعالی یدخل من شاء... اقول یدخل...
ومن لم یجعل الله له نورا فما له من نور. اللهم یا واهب الحیاة حقا ویا مالک کل رقاب...
وهب لی من لدنک رحمة وهیئ لی من امره رشداً.

عبارت‌های این تفسیر و مطالب عرفانی آن با اندکی تفاوت همان تفسیر سوره
انسان نگارش ملا شمس‌الکلیانی می‌باشد. و گویا دزدی در تألیف رخ داده، لیکن
نگارنده این رساله شناخته نیست تا او را سارق بدانیم، و شاید خود ملا شمس‌الکلیانی
آنرا گردانیده باشد. این رساله مرتب بر سی و یک قسمت بشماره آیه های این
سوره می‌باشد، بر خلاف ترتیب رساله دیگر که بر بیست و شش مشرق مرتب است.

[۵۰]

نسخه در مجموعه بیست جنگ مانند. صفحه های (۱۳۶ تا ۱۴۰) آنرا گرفته
خط نسخ. نام نویسنده و تاریخ نوشتن خصوص این رساله معلوم نیست ولی آن
مجموعه که در چندین جایش تاریخ دارد، سالهای (۱۰۹۷ تا ۱۱۰۹) نوشته شده.
نام نویسنده نیز بیشتر جاها بهاء‌الدین علی‌الحسنی الحسینی نوشته شده، ولیکن در انجام
نخستین رساله که ۱۵ نوار الحول فی اشعار و صی الرسول نام دارد این نورالدین محمد ناصرالدین
نوشته شده. این مجموعه را بخطی گوناگون نسخ و استملیق و شکسته نوشته اند عنوان‌ها با
شجرف. تمام صفحاتها دارای جدول حلال و مرکب‌سپاه است

(۸ برگ) کاغذ فرنگی. جلد تیاج منتهی ضربی طلاکوب

اندازه: ۲۵×۱۵ و ۲۰×۱۱٫۴، سطرها چلیا.

[۴۵]

تفسیر سوره العصر

(عربی)

منسوب خواجه نصیر طوسی (م-۶۷۲) مختصر است مسانده تفسیر سوره
اخلاص که ذکر آن در (ص ۴۹-۵۰) این فهرس گذشت. تمام رساله این چند سطر است
که در زیر می‌آوریم:

سئل المحقق الطوسی نصیر الملة والدين قدس الله روحه عن تفسير سورة العصر
قوله بسم الله الرحمن الرحيم والعصران الانسان لفي خسراي في الاشتغال بالامور
الطبيعية والاستفراف بالمشتبهات النفسانية الا الذين آمنوا اي الكامل في القوة النظرية
وعملوا الصالحات اي الكامل في القوة العملية. وتواصوا بالحق اي السدين يكملون
عقول الخلاق بالمعارف النظرية. وتواصوا بالصبر اي الذين يكملون اخلاق الخلاق
بتلقى المقدمات الخلقية. |

این رساله با اندکی تفاوت همان فصل چهارم کتاب التنبیه علی بعض الاسرار
است که در این فهرس ذکر خواهد شد.

[۵۱]

نسخه در یک صفحه برگ (۲۸۰ الف) مجموعه می‌باشد. چند رساله دیگر
همراه آن و بخط شکسته موجود است نام نویسنده در پایان این رساله نیست
و شاید همان نویسنده باقی مجموعه، یعنی محمد امین قاری شاکرد شیخ بهائی
باشد، که تمام آن رساله‌ها را بر شیخ خوانده و تاریخ نوشتن مجموعه (۱۰۱۴) تبای
(۱۰۲۰) است.

کاغذ قرمه اصغایی. جلد تیاج قهوه‌ئی وصالی شده. اندازه ۱۹×۱۶
مجموع این رساله (۷ سطر چلیا) است

[۴۶]

تفسیر سوره فلق

(عربی)

تفسیری عرفانی است منسوب بشیخ‌الرئیس ایوب‌علی سینا صاحب تفسیر سوره
اخلاص که ذکر آن در (ص ۴۸) گذشت.

آغاز: [قوله جل... قل اعوذ برب الفلق، فالق ظلمة العدم.
این رساله با تفسیر سوره های اخلاص و ناس و آیه (تم استوی) در حاشیه (شرح
هدایه) بسال (۱۳۱۳) چاپ شده

[۵۲]

نسخه در ضمن مجموعه بقطع بیاضی است مشتمل بر رساله های گوناگون. از برك
۱۰۳۷ (۲۲۱ تا ۲۲۱۹) آن مجموعه را گرفته .
خط نستعلیق . نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد .
قسمتی از این مجموعه رساله های فلسفی شیخ ابن سینا و بهمنیار و میرسید شریف و جز آن
میشاند .

هفته هجده (۲۲۹ بر ۴) این رساله (۵ صفحه) . جلد نینج منگی رنگ کهنه . قطع بیاضی
اندازه : ۶ر ۵هـ × ۱۵ و ۴ر ۱۴ × ۲۱ : ۲۱ سطر

[۵۳]

نسخه از صفحه (۴۰۵) تا (۴۰۷) مجموعه ای را گرفته که رساله های متعددی
۱۰۳۵ را در بردارد . و شرح آن در ذیل تفسیر سوره انسان دو (ص ۵۴) گذشته .
نام نویسنده و تاریخ نوشتن و کاغذ و جلد و اندازه در آنجا توضیح داده شده . سطرهای
این رساله چلیپا در صفحه ها نوشته شده . عنوانها با شجر قاف است
اندازه : ۱۵ر ۱۵هـ × ۱۱ر ۲۰ . سطرها چلیپا است

[۵۴]

نسخه بخط نستعلیق . دهمین رساله و در بر گهای (۵۹-۶۰) مجموعه بیست که
۱۰۳۶ قسمت نخست آن بخط محمد شریف بن محمد القاسمی بتاریخ (۱۰۴۰ تا ۱۰۵۹) و باقی
آن که این رساله نیز جزو آنست بخط رجبل علی بن مواد علی مازندرانی بتاریخ
(۱۰۶۰ تا ۱۰۷۱) نوشته شده . تفسیر سوره اخلاص و ناس و جز آن نیز همراه این رساله
در این مجموعه موجود است . عنوانها با خط درشت و روی آن خطی شجر قافی کشیده
شده .

هفته مجموعه (۲۲۹ بر ۴) این رساله (۲ برك) . کاغذ زرد . جلد نینج فهدلی باغی لایحالی
اندازه : ۱۴ر ۲۴ . هفته این رساله (۳۹ سطر ۹ مناسی) .

[۴۷]

تفسیر سوره الكافرون (عربی)

دارای بحث های کلامی و اصولی در باره نسخ در ادیان گذشته و

و اسلام، و کثیر بتفسیر و شرح عبارتهای سوره برداشته نگارنده نام خود را ذکر نکرده
ولیکن تاریخ نگارش و ادراک آغاز کتاب نهصد و پنج نگاشته و صاحب ذریعه آنرا
نگارش ملا جلال دوانی (م- ۹۰۷) دانسته و آنرا در برخی جزائر (جرون) قور از
وطن نگاشته .

آغاز: بسملة الحمد لله الذي من علينا... و بعد فیه نکات و مسایل متعلقه بالسوره
التي تعادل ربيع القرآن... علقتهای بعضی جزائر جرون حماها الله...
انجام: و فی الثاني التقی فی الاستقبال علی ما مر تفصیله و الحمد لله رب
العالمین ...

دو رساله دیگر در باره نسخ در این کتابخانه موجود است . عنوان و نسخ
و منسوخ و در این فهرس دیده شود.

[۵۵]

نسخه مجموعه بیست از برك (۱۴ تا ۱۶) و تمام آن مجموعه بخط : تعلیق نویسنده
۱۰۴۱ کسی است بنام علی بن مسافر قاضی . تاریخ نوشتن خصوصی این رساله (۹۳۹)
است . محل نوشتن در آخر این مجموعه شهر تبریز معرفی شده .
عنوانها با شکر قاف . دارای جدول طلا و لاجورد . تصحیح و مقابله شده . در برك (۱۲۰ ب)
تملك محمود بن فتح علی شاه فاجار موجود است که گراور آن در (ص ۵۲) گذشته .
این رساله (۱۹ صفحه تمام مجموعه (۱۳۷ برك) کاغذ زرد . جلد نینج قهوه و مناسی شده .
اندازه : ۱۴ر ۱۸ و ۱۴ر ۲۱ : ۲۱ سطر

[۴۸]

تفسیر سوره ناس

(عربی)

تفسیر بیست عراقی، مانند دو تفسیر اخلاص و فلق . که یاد شد منسوب بشیخ
الرئیس ابن سینا (م- ۴۲۷) . با توسل بتأویل مطالب فلسفی را از این سوره ها
بیرون آورده .

آغاز: قل اعوذ برب الناس. قلما شرنا الى أن الربوبية عبارة عن الربية، والربية
إشارة الى تسوية التراج . فان الانسان ...

از این عبارات معلوم میشود که نگارنده این چند رساله که فعلا جدا گانه هستند،

آنها را در يك ردیف تصنیف نموده و يك تئگارش دانسته . این رساله نیز همراه سه رساله دیگر که در (۵۵ و ۵۴) یاد شد در حاشیه بشرح هدایة بسال (۱۳۱۳) چاپ شده .

[۵۶]

نسخه در مجموعه است قطع بیاضی در برگهای (۲۱۸ و ۲۱۹) . خط نستعلیق . نام نویسنده و تاریخ نوشتن معلوم نیست . قسمی از این مجموعه را رساله های فلسفی از یوغلی و میرسید شریف و بهمنیار تشکیل داده است .

(۴ صفحه) جلد نیمج مشکلی يك لا

اندازه : ۱۵٫۵ × ۲۶ و ۱۴٫۲ × ۲۸ : ۴۱ خط

[۵۷]

نسخه بخط نستعلیق . در صفحه های (۴۰۷ تا ۴۰۹) مجموعه است که رساله های متعدد در بر دارد . و میباشد که شرح آن در ذیل غیر سورة انسان گذشت . سطرها بطور چلیبیا در صفحات نوشته شده . نام نویسنده و نوع کاغذ و اندازه جلد و نیز آنجا توضیح داده شده . تاریخ نوشتن میان سالهای (۱۰۹۷ تا ۱۱۰۹) میباشد . عنوانها با شکرگراف است .

اندازه : ۱۵٫۵ × ۲۵ و ۲۰ × ۱۱٫۴ : سطرها چلیبیا

[۵۸]

نسخه بخط نستعلیق . باردهمین رساله است در يك مجموعه . در برگ (۶۰) آن قرار دارد . نویسنده قسمت اول این مجموعه محمد شریف بن محمد القاسمی بتاریخ (۱۰۴۰) تا (۱۰۵۹) میباشد ، و بقیه آن که این رساله نیز در آن میباشد بخط رجیلی بن حواد علی مازندرانی و بتاریخ (۱۰۶۰ تا ۱۰۷۱) نوشته شده . و مشتمل بر رساله های گوناگون مائده تفسیر سورة اخلاص این سبنا و خواجه نصیر و غزالی و غیره میباشد . عنوانها بخط درشت ، و زوی آنها شکرگراف کشیده .

همه مجموعه (۲۴۶ برگ) این رساله (۲ صفحه) جلد نیمج فیهودی با قوی که حالی

اندازه : ۲۴ × ۱۴ و ۱۸٫۲ × ۹ : ۲۶ خط

[۴۹] تفسیر شاهسی (فارسی)

با آیات الاحکام ابو الفتح شریفی

چون پایه احکام و مقررات حقوقی و مذهبی مسلمانان ، و مصدرک پیدایش آن قوانین قرآن میباشد ، از این روی از آغاز قرن سوم بلکه از میانه قرن دوم هجری دانشمندان بر آن شدند که آیه ها و جمله های را از قرآن که در باره حکمی از احکام است ، و یا از آن حکمی و قانونی بیرون میآید جداگانه جمع و تدوین و تفسیر نمایند .

این التذمید در الفهرس (ن- ۳۷۷) زیر عنوان «الکتب المؤلفه فی احکام القرآن» کتابهایی باشخاص ذیل نسبت داده :

- ۱- کتاب احکام القرآن از: اسماعیل بن اسحاق قاضی
- ۲- احکام القرآن مطابق مذهب مالک
- ۳- احکام القرآن از: احمد بن محمد
- ۴- احکام القرآن از: ابوبکر رازی مطابق مذهب اهل عراق
- ۵- احکام القرآن از: محمد بن ادریس شافعی
- ۶- مجرد احکام القرآن از: یحیی بن آدم
- ۷- احکام القرآن از: کلثمی آنرا از ابن عباس روایت کرده
- ۸- ایجاب التمسک با احکام القرآن از: یحیی بن اکثم
- ۹- احکام القرآن از: ابونور ابراهیم بن خالد
- ۱۰- احکام القرآن از: داود بن علی
- ۱۱- الايضاح عن احکام القرآن از تئگارنده ناشناس

و بنا بر این همانطور که مولف ذریعه نیز گفته اولین کسی که در این موضوع کتاب نوشته ابونصر محمد بن سائب کلثمی است که بسال (۱۴۶) وفات کرده ، لیکن سیوطی (م- ۹۱۱) در «الاتقان فی علوم القرآن» قدیمترین کتاب در این فن را ابومحمد بن

ادریس شافعی (م- ۲۰۴) نسبت داده ، و جلیبی (م- ۱۰۶۷) نیز از او پیروی نموده ،
در کشف الظنون زیر عنوان «احکام القرآن» پس از ذکر شافعی اشخاص ذیل را
نام برده :

علی بن حجر سعیدی (م- ۲۴۴) . ابواسحاق اسماعیل بن اسحاق ازدی بصری (م- ۲۸۲) .
ابوالحسن علی بن موسی بن یزید قمی (م- ۳۰۵) . احمد بن محمد طحاوی (م- ۳۲۱) .
ابو محمد قاسم بن اصبع قرطبی نحوی (م- ۳۴۰) . منیر بن سعید بلوطی قرطبی (م- ۳۵۵) .
احمد بن علی حصاسی رازی (م- ۳۷۰) . مکی بن ابوطالب قیسی (م- ۴۳۷) . ابویسکر
احمد بن حسین بیهقی (م- ۴۵۸) . ابوالحسن علی بن محمد کیهاراسی بغدادی (م- ۵۰۴) .
محمد بن عبدالله بن عربی حافظ (م- ۵۴۳) . و مؤلف ذریعه در (ج ۱- ص ۴- ۴۴) اشخاص
ذیل را بر فیرس مذکور افزوده است :

قطب الدین راوندی (م- ۵۷۳) . فاضل مقداد (م- ۸۲۶) . کنال الدین حسن بن
محمد استرآبادی صاحب معارج السؤل (ن- ۸۹۱) . شیخ احمد بن عبدالله بن متوج
بحرینی ، شاگرد فخر المحققین ، سر غلامه حلّی (قرن هشتم) ، خود و پسرش شیخ ناصر
ابن احمد هریک کنایی در این فن دارند . شرف الدین علی شیفتگی (م- ۹۰۷) .
محمد بن حسن طبری (قرن ۵هـ) . میر ابو الفتح شریفی (م- ۹۷۶) . ملا احمد مقدس
اردبیلی (م- ۹۹۳) . شاه قاضی یزدی صاحب تفسیر قطب شاهی (ن- ۱۰۲۱) . فاضل
جواد بن سیدان کاشانی (قرن یازدهم) . شیخ احمد جزائری . میرسید
علی بن علی استرآبادی رجالی (م- ۱۰۲۶) . سید محمد سعید قهبانی (م- ۱۰۹۲) .
سید محمد حیدر عاملی (م- ۱۱۳۹) . میرسید ابراهیم قزوینی (م- ۱۱۴۹) . سید محمد
قلی هندی (م- ۱۲۶۰) . ملا محمد جعفر شریعتمدار (م- ۱۲۶۳) . شیخ محمد باقر
قائمی بیرجندی (م- ۱۳۶۷) .

اینان معروفترین کسانی هستند که در این مسئله بقارسی یا عربی تألیفی دارند
و میتوان گفت : بهترین و مشهورترین آنها در زبان فارسی کتاب تفسیر شاهی است
که نگارش میرسید ابو الفتح حسینی شریفی بن میرمخدوم (۱) بن میر شمس الدین

(۱) - میرمخدوم در فی الزمیان منجبت آغاز دوره جلوی است و کتاب اواقف الواصلین را
نوشته است و شاه اسماعیل مدتی مدتی تهنیت اختیار کرد ، و بر عکس او پسرش نگارنده این کتاب از
فیغان منجبت میباشد .

محمد بن میرسید شریف جزجانی معروف میباشد . نگارنده در اردبیل سال (۹۷۶) مرده است ، وی کتاب خود را بر چهل و دو کتاب بترتیب کتابهای فقه از باب طهارت تا باب دیات مرتب ساخته ، و در حدود چهارده هزار بیت کتابت دارد ، و آنرا بنام شاه طهماسب صفوی (۹۳۰-۹۸۴) نگاشته . قدیمترین نسخه این کتاب در کتابخانه (رضویه) بتاریخ (۹۷۴) یعنی دو سال قبل از مرگ نگارنده موجود میباشد . در ذریعه (ج ۱- ص ۴۴) کتابی بنام آیات الاحکام الفقهیه ، که نگارنده اش شناخته نیست یاد شده ، آغاز آن با آغاز این کتاب یکی میباشد ، و آنرا بنام شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵) نگاشته اند : و فقط در (۳۷ برگ) است ، و گویا کوتاه شده این کتاب باشد .

آغاز: فائحه فائحه کتاب کتاب فصاحت مآب ، و خطبه واضحه خطاب خطاب
بلاغت اتساب ، حمد و ثنای . . .

انجام : اینست آخر کلام در این مقام ، و انعام تفسیر آیات احکام مشتمل بر
تحقیقات متعلقه بنظم کلام ، و تدقیقات لایفه بمعنی و مرام ، که بدولت نواب کامیاب
همایون اعلی ، خلخال احتشام دریا کشید ، و از پرده خفا بر منصفه ظهور جلوه گر
گردیده

از این نگارنده تألیفات دیگری نیز موجود است مانند شرح باب جادی عشره
که نسخه آن در این کتابخانه هست و شبه مجهول مطلق ، و حاشیه مطامع ،
و حاشیه بر حاشیه دوانی بر تهذیب النطق ، و حاشیه کبری ، و جز آن

[۵۹]

نسخه : بخط تعلیق . نام نویسنده محمد صادق بن مقسود لاهیجانی تاریخ نوشتن
پنج شنبه ذیحجه (۱۰۷۸) دارای جدول طلا . حاشیه دو صفحه اول را رنگین
کرده اند . عنوانها باشندگرف . روی آیات خط شکرانی

(۴۱۶ برگ) جلد ایماج ضری طلاکوب گهنه و سال شده .

اندازه : ۱۴×۳۲ و ۸٫۴×۱۷٫۵ : ۱۷ سطر .

[۶۰]

در این نسخه آیات و جملات عربی بخط نسخ و مطالب فارسی بخط تسلیق. آخر نسخه ۹۵۹ چند برگ ناقص و آخرین جمله موجود اینست [و انتم تعلمون حالت از فاعل]. و از این روی نام نویسنده و تاریخ نوشتن معلوم نیست. اما خط و کاغذ در حدود (قرن یازدهم) نام صفحه‌ها دارای جدول طلا و لاجورد. عنوانها در چند صفحه آخر همه باشند. دارای سرلوح معمولی.

(۲۳۸ برگ) جلد یمین نیز عنوانی ضربی طلاکوب.

اندازه: ۱۶×۲۹ و ۱۱×۲۰؛ ۱۹ سطر.

[۵۰]

تفسیر عیاشی

(عربی)

نگارش ابونصر محمد بن مسعود بن محمد بن عیاش سلمی سمرقندی. عناصر کلینی (م-۳۲۹) و استاد گشی است. شرح زندگانی او مختصراً در فهرست‌های شیخ طوسی و نجاشی و کتابهای رجال متأخر آمده و نزدیک دوست نگارش دارد که بیشتر آنها را فرزندش جعفر بن محمد از او روایت کند. این تفسیر فقط از آغاز قرآن تا سوره کهف از دستبرد روزگار سالم مانده و بدست ما رسیده و در تمام نسخه‌های آن زنجیره اسناد روایت را انداخته‌اند و مجلسی در آغاز بحار از این پیش آمد تاסף نموده. در ذریعه جای چند نسخه از آن را در کتابخانه‌ها نشان داده. آغاز: الحمد لله اعلى افضاله والصلاة على محمد وآله. قال العبد الفقير الى رحمة الله (بیاض فی الاصل) فی التفسیر الذی صنفه ابوالنصر محمد بن مسعود بن محمد ابن عیاش السلمی یاسناد و رغبت الی هذا، و طلبت الی من عنده سماعاً من المؤلف او غیره فلم اجد فی ديارنا من كان عنده سماع، او اجازة منه، و حدثت منه الاستاد و كتبت الباقی علی وجهه لیكون اسهل علی الكاتب والناظر فيه؛ فان وجدت بعد ذلك من عنده سماع او اجازة من المصنف اتبعت الاساتید و كتبتها علی ما ذكره المصنف. اسئل الله تعالی التوفیق لاتمامه و ماتوفیقی الی الله. روی جعفر بن محمد بن مسعود عن ابيه عن ابي عبدالله جعفر بن محمد (ع) عن ابيه عن... قال رسول الله (ص) ايها الناس انكم في زمان هدنة...

انجام: عن سماعه مهر قال سالت ابا عبدالله (ع) عن قول الله فليعمل عملاً صالحاً ولا يشرك بعبادة... لا يشرك معه في الخلافة من ليس ذلك له ولا هو من اهله. تمت.

[۶۱]

نسخه بخط نسخ. نام نویسنده عبدالعزیز بن محمد علی مشهدی. تاریخ نوشتن ۱۲۹۸ (دارای حاشیه‌های مفید و تصحیح‌های قلم حاج میرزا حسین نوری صاحب «مستدرک الوسائل» م-۱۳۲۰). عنوانها باشندگرف. هشت برگ آغاز نسخه کاغذ و خط دیگر و بنویس می‌باشد.

(۲۵۵ برگ) لری. جلد یمین حنایی با غوی و صانی شده.

اندازه: ۱۴×۲۵ و ۱۷×۱۰؛ ۱۹ سطر.

[۵۱]

تفسیر گواشی

(عربی)

نگارش موفق‌الدین ابوالعباس احمد بن یوسف بن حسن بن رافع بن حسین بن سودان گواشی عباسی شیبانی موصلی (م-۶۸۰). چلنی در دو عنوان «تفسیر گواشی» و «تبصرة» در کشف‌الظنون گوید: وی دو تفسیر دارد یکی بزرگ بنام «تبصرة» و دیگری کوچک بنام «تلخیص» و در زیر عنوان «تلخیص» گوید: بتاریخ (۲۴-۶۴۹) از آن پایان یافته، و نیز گوید: در این کتاب سه رمز استعمال نموده (تا = تمام) و (کا = کافی) و (حسن = وقف حسن). و نیز گوید: در این کتاب از قرائت نیز گفتگو کرده. و نیز چلنی در عنوان «کشف الحقایق» گوید: نگارش احمد گواشی می‌باشد لیکن گویا در اینجا اشتباه کرده و «کشف الحقایق» بنا بر گفته فهرس رضوی نگارش برهان‌الدین شفی باشد.

نسخه این کتابخانه در دو مجلد می‌باشد یکی از اول قرآن تا آخر سوره اُسری و دیگری که آغازش افتاده از تفسیر سوره کهیم تا آخر قرآن را در بردارد. جلد نخست بی تاریخ است و جلد دوم در (۷۱۳) نوشته شده در پشت نخستین صفحه جلد دوم و نیز در صفحه آخر آن نام کتاب را «تلخیص گذارده‌اند و علامتهائی که در

کشف الظنون یاد شده، در هر دو جلد آمده است لیکن یک اشکال بنظر میرسد و آن اینست که مطالب جلد نخست کمتر و در حدود دو سوم مطالب جلد دوم است، پس باید حدساً گفت: جلد نخست تفسیر کوچک و جلد دوم تفسیر بزرگ کواشی باشد، ولی ابن حدس بر خلاف گفته نویسنده در جلد دوم است که آنرا تلخیص نامیده.

انجام جزء اول: تکبیراً - تله قال رسول الله (ص) افضل الدعاء الحمد، وافضل الذكر: لا اله الا الله وكان (ص) يعلم الصغیر من اهل بيته قل ادعوا الله... الآية. نجز الجزء الاول من تفسیر الكواشی بحمد الله..

انجام جزء دوم: والمراد الثقلان لان النسيان يعرض لهما.. تمت التلخیص.

[۶۲]

نسخه جلد نخست از آغاز قرآن تا انجام سورة اسرى. آغاز نسخه افتاده و صفحه اول که تفسیر سورة فاتحه در آن شروع میشود بدین جمله آغاز میشود [القول فی الاستعاذة... و معنى اغوذ استجیر و امتنع من عاذ یغوذ اذا منع و الشیطان من شطن و یدین رحمة الله].

خط نسخ، آیه ها با شکر ف نوشته شده. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. لیکن خط و کاغذ در حدود قرن دهم است.

(۲۷۸ برگ) کاغذ دستنویس، جلد هفتین ضلعی یک لایه.

اندازه: ۱۸٫۵ × ۲۹٫۵ و ۱۹٫۶ × ۱۶٫۴ - ۲۹ خط.

[۶۳]

نسخه جلد دوم همان تفسیر کواشی است در پشت نخستین برگه، نام کتاب (السفر الثانی من التلخیص) و نام نگارنده با نسب وی یاد شده. آغاز این جلد نیز ناقص است و از تفسیر [فاجابها المغاش الی حدق النخلة] (آیه ۲۳ - سورة - کعبه) آغاز میشود، و با انجام قرآن پایان یابد.

نویسنده: محمد بن علی بن یعقوب جیلی همدانی در مدرسه نظامیه، تاریخ نوشتن (۵ - سوال - ۷۱۳) خط نسخ متداول آن عهد، عنوانها با شکر ف. آیه ها و شرح با مرکب سیاه.

(۲۱۲ برگ) کاغذ دوام آبادی، جلد منوی رویه، تاریخ پریم.

اندازه: ۱۸ × ۲۵ -

الناس وحدهم فتالنا تخفیفنا والمراد الثقلان لان النسيان يعرض لهما... وقد فرغ من كتابته يوم اتمار بها خامس شوال المبارک من شهر رجب سنة ۱۰۹۱ هـ... وسبعماية مع مدد التلمیذ المبرکة النظامية رضوان الله عليهم... فتمهد على يعقوب الجيلي الثاني... عفا الله تعالى عنهم وعن سائر المسلمين... وصل الله على خير خلقه محمد واله الطيبين الطاهرين... اقبل العلى يعقوب عن... ففعلت فينا... رانشره مللت الحمدس طوق

(۱۱۵) صفحه آخر جلد دوم تفسیر کواشی، برگه (۲۱۲ ب) نسخه (۱۶) این کتابخانه.

[۵۲]

تفسیر شریفین (عربی)

نگارش نورالدین محمد بن مرتضی بن محمد مؤمن بن مرتضی معروف به نورالدین اخباری - وی نواده برادر فیض کاشانی (ملا محسن م - ۱۰۹۱) میباشد. و در سن جوانی بتاریخ (۱۰۷۹) از عم پدر خود فیض اجازه روایتی گرفته (ذریعه ج ۱ - ص ۲۲۸) وار پدر خود نیز بتاریخ (۱۰۷۸) اجازه دارد، و خود بفرزند خویش بهاءالدین محمد بتاریخ (۱۱۱۴) اجازه داده (ذریعه - ج ۱ - ص ۲۶۰) او کتابهای

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران
کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
Library.ut.ac.ir

بسیار نگاشته ، از جمله و حقایق قدسیه ، و کلمات توریه ، که هر دو بخط خود او در این کتابخانه موجود است و داعیه کاتبه ، که دعاهائیت از منشآت وی ، و الکتاب المین ، و درر البجار ، و جز آن در فهرست رضویه نام این تفسیر را بجای معین «مبین» نوشته ، و آغاز و انجام آن نیز با نسخه این کتابخانه ناسازگار است (فهرست رضویه - ج ۱ - شماره ۱۸۲ تفسیر خطی).

اما این کتاب مورد بحث تفسیر است مختصر ، و قبل از شروع بتفسیر دیباچه در دوازده صفحه آورده و در آن نشانه ها و رمز هائی را که در کتاب نگار برده روشن ساخته .

آغاز دیباچه : الحمد لله البذی جعل القرآن وسیلة لنا الی شرف منازل الکرامة

آغاز تفسیر : سورة الفاتحة . أعوذ . امتنع . بالله السميع لكل المسموعات
انجام تفسیر قرآن : من الناس شیطان یحمل الناس علی المعاصی کما حمل شیطان الجن

و سپس خاتمه دارد در تفسیر ادعیه شروع و ختم قرآن .

[۶۴]

سخه بخط سبک ریز ، نام نویسنده محمد بن علی اسفر سنائی . تاریخ نوشتن (۱۲۸۴) . سخته ظریف دارای جدول طلا و شکر و لاجورد . عنوانها بنا شکر و روی آیه ها خط شکر می کشند . بر پشت برک اول تقریظی از مجلسی بر این تفسیر نوشته شده که از روی خط مرقط استخاش شده و عبارت آن چنین است :
« لله در المولی الاولی الفاضل الکامل المحقق المدقق البذل التحریر ، کشف »
« دقائق المعانی بکرمه الناقه ، و نقاد جواهر الحقائق برأیه الصائب ، اعنی الخیر الاسعد »
« الارشاد میرزا محمد مؤلف هندا التفسیر ، لازال مشغولاً بعنايات الرب القدير ، فلقد »
« احسن واتقن وافادوا اجاد ، و قسر الآيات البينات ، بالآثار البرویه عن الائمة السادات . »
« انتهى »

و نیز بر پشت برگ پیش از نسخه ، تملك لطفعلی صدر الافاضل بتاريخ (رجب ۱۳۳۳) موجود است .

و بر پشت برگ اول نسخه ، نشانه های وقف سجاوندی بیان شده

(۳۵۵ رک) کاغذ ترمه اصغری ، جلد کتان حالی با منقوش خبری اندازه : هر ۱۷×۹ و ۱۱٫۸×۵٫۳ و ۲۰۱ سطر

[۵۳] تلخیص البیان فی مجازات القرآن (عربی)

در تفسیر آیاتی از قرآن است که واژه های مجازی و جمله های کنایه و استعاره در آنهاست . نگارش سید شریف رضی موسوی محمد بن حسین (م - ۴۰۶) . این کتاب که فقط نامی از آن در زبانها و کتب باقی بود ، مجازات القرآن ، معروفست ، این خلکان گوید : در مناسبت بی مانند است ، صاحب ذریعه از استادش صاحب و تکملة امل الامل ، نقل کرده که حاجی نوری اورا قی از آنرا دیده ، شاید نسخه که حاجی نوری دیده همین نسخه باشد که امروز یگانه نسخه کهنه و بسیار قدیمی است . در پایان (ص ۲۴) این نسخه از حقایق التأویل نام برده .

این نسخه ده سال است که بدست آقای مشکاة مؤسس این کتابخانه افتاده ، و اخیراً با کوشش بی پایان ایشان از آن گراور برداشته بچاپ رسانیده است

[۶۵]

سخه بخط نسخ نزدیک ثلث . نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد لیکن خط و کاغذ ۱۰۳۴ متعلق حدود قرن ششم می باشد . سخته محصر برده . اول و آخر و برگگی چند از میان دو صفحه (۲۴ و ۲۵) افتاده . برخی برگها و اموریانه خورده (۲۴ رک) کاغذ رده نوعی دولت آبادی : جلد کتان با مشک که بود توسط کتابخانه تعمیر شد اندازه : هر ۱۴×۲۰ و هر ۱۰×۱۵ : ۱۷ سطر

[۵۴] التنبیه علی بعض الاصرار المردودة (عربی)

فی بعضی منور القرآن

در تفسیر چهار سوره از سوره های قرآن : ۱ - توحید ۲ - اعلی ۳ - یس ۴ - محصر بتفصیلی که خواهد آمد

نگارش فخرالدین رازی - ابو عبدالله محمد بن عمر بن حسین بن حسن بن علی

طبرستانی الاصل، زائیده نری، منسوب بیکر و تمیم، و معروف به ابن خطیب الری، شافعی مذهب، از دانشمندان بزرگ عصر خویش بوده و همواره حدود سیصد نفر از شاگردان در پشت سر او راه میرفتند.

سال (۵۴۴) در ری زائیده شده و نزد پدز و بعداً در نزد مجدیلی در شهر مراغه دانش آموخته پس بخوارزم شده، و سپس در هرات سکنتی گزیده، و لقب شیخ الاسلامی آن شهر داشت، و میان وی و کرامیان آن شهر نزاعها بود تا آنجا که مرگ وی را در اثر خوردن خوراک زهر آلوده ایشان در عید فطر سال (۶۰۶) نوشته اند. شرح حال وی در بیشتر کتابهای تاریخ مانند ابن خلکان اخبار الحکماء ابن اثیر، روضات، طبقات سیکی، طبقات اسدی، مفتاح السعادة و جز آن آمده.

کتابهای بسیار نگاشته از جمله تفسیری بزرگ بنام مفتاح الغیب دارد. یکی از نگارش های او که سه نسخه از آن بعنوان یادشده در بالا، در این کتابخانه هست تفسیر است کلامی آمیخته با افکار عرفانی. در آغاز آن گوید: در این کتاب مطالبی را که بفتکر باقی مفسران نرسیده خواهم نمود، و رازهایی از قرآن باز خواهم کرد که دیگران باز نکرده اند.

و آنرا بر چهار فصل مرتب کرده: نخست (الهیات) و مسائل آنرا از تفسیر سوره توحید (اخلاص) بیرون آورده.

دوم - (نبوت) و آنرا از تفسیر سوره اعلی در آورده.

سوم - مسائل (معاد) از تفسیر سوره آین.

چهارم - در ضبط اعمال و تفسیر سوره عصر.

مطالب فصل چهارم تقریباً همان مطالب تفسیر سوره عصر منسوب بخواجه نصیر طوسی است که در (ص ۵۵) یاد شده.

چلیبی در کشف الظنون در زیر عنوان اسرار التزیل و انوار التأویل گوید این کتاب را انحرالدین رازی مرتب بر چهار قسمت نگاشته قسمت نخست در اصول دوم در نزوع سوم در اخلاق چهارم در مناجات و دعاها. لیکن فقط تا اواخر قسمت اول از قلم نگارنده در آمد و بیک مرگ راه بر او برست آغاز آن کتاب بنا بر نقل کشف الظنون چنین است:

الحمد لله الذي اظهر من آثار سلطانه...

میتوان گفت: امام رازی این کتاب را مانند زمینیه برای نگارش آن کتاب بزرگ که کشف الظنون نشان داده، مهیا کرده ولی موفق بشگارش تمام آن کتاب بزرگ نشده.

آغاز: الحمد لله الذي ضاقت سرادقات العرش عن قباب جلاله و نأقت ارواح... قال المولى الامام... ابو عبدالله محمد بن عمر بن الحسين الرازي... هذه رسالة عملتها في التشبيه على بعض الاسرار المودعة في بعض سور القرآن العظيم... انجم: فقد ذكرت لك تفسير هذه السور الاربعة في هذه المطالب الاربعة، وانما العلم عند...

[۶۶]

نسخه بخط نستعلیق در مجموعه است که رساله های گوناگون مانند تفسیر سورمهای اخلاص و معودتین و غیره را، که در (ص ۵۸ تا ۴۸) این فهرست یاد شده، دربر دارد. از برك (۶۲ تا ۶۵) آن مجموعه را گرفته نام نویسنده در انجام این رساله نیست، ولیکن نصف اول این مجموعه بخط محمد شریف بن محمد القاشانی میباشد که در تاریخ (۱۰۴۰) تا (۱۰۵۹) آنرا نوشته و نصف دوم مجموعه بخط رجعلی بن جواد علی مازندرانی است که آنرا از (۱۰۶۰) تا (۱۰۷۱) نوشته. این رساله در قسمت دوم یعنی بخط رجعلی میباشد. تاریخ نوشتن آن (رمضان ۱۰۶۱) است. عنوانها با خطی درشت و روی آن خط شکر فی کشیده.

هفته مجموعه (۲۴۶ برك) این رساله (۴ برك). جلد تیماج قهوه ای با منوی. که تیماج خالی. اندازه: ۲۴×۱۴ و ۱۸٫۷×۹٫۲ : ۳۶ خط

[۶۷]

این نسخه از صفحه (۱۴۱) تا (۱۴۷) مجموعه را گرفته که مطالب گوناگون ۱۰۳۵ و چند رساله در بردارد، و از جمله آنها این رساله و رساله تفسیر سوره انسان میباشد. خط نسخ. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. ولی چنانکه درباره تفسیر سوره انسان گفتیم تاریخ نوشتن میان (۱۰۹۷-۱۱۰۹) میباشد، و نام نویسنده ناصر الدین محمد یا بهاء الدین علی است که نویسنده گان آن مجموعه میباشد، و خط ایشان یکدیگر نزدیک است. عنوانها با شکر فی اندکی حاشیه دارد آنها با شکر فی است. کافله و جلد همانست که در (ص ۵۴) یاد شده.

اندازه: ۲۴٫۶×۱۵٫۸ و ۲۱×۱۴ : ۴۰ خط

تاریخ نگارش

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران library.ut.ac.ir

[۶۸]

سخه بخط نستعلیق . از برك (۹۳ تا ۱۰۳) مجموعه گرانبانی را گرفته که
 ۱۵۲۲) مشتمل بر رساله های گوناگون میباشد و برخی آنها (جز این رساله) بخط
 سید حیدر آملی صاحب «جامع الاسرار» است و از جمله برش و پاسخ هایست
 که سید حیدر برشها را باخط خود نوشته و فخر المحققین نیز پاسخها را باخط خود در
 ذیل آنها نوشته . و در برك (۶) این مجموعه اجازه فخر المحققین به سید حیدر بخط اجازه
 دهنده موجود است و تاریخ آن (آخر ع ۲ - ۲۶۱) میباشد . تاریخ نوشتن این رساله
 و نام نویسنده دانسته نیست ، ولی تاریخ خطهای سید حیدر که در این مجموعه هست
 برخی تا (۷۶۲) میرسد . برك نخست و دوم این رساله صحافی شد و سطرهای اول این دو
 صفحه رفته است

هفته مجموعه (۲۰۹ برك) . این رساله (۱۰ برك) . جلد تیسیم تاریخ لغوی تحریری
 اندازه : هر ۱۶ × ۱۳ و ۱۱ × ۷٫۴ : ۱۶ سطر

[۵۵]

التزیل والتحریر

[عربی]

یا : کتاب القراءات

موضوعی که از آن بجملة [تحریر قرآن] یاد شده ، مدتها اسباب گفتگو و ستیز
 و تکفیر بوده ، و کتابها در نفی و اثبات آن نگاشته شده ، ولی امروز از نظر علمی
 شك نیست که جمع کنندگان قرآن بشر بوده اند . و بفرس اینکه حسن ظن ما
 بدگمانی نعمد را نسبت بایشان بردارد ، گمان خطا و فراموشکاری را نمیتوان از
 آنها دور کرد .

پس هیچ کس احتمال را منکر نیست ، گفتگو در این است که دسته از غالیان
 معروف بحشویه در سده سوم و پس از آن برای اثبات شایستگی بیشتر خاندان پیغمبر
 در جانشینی او ، از این گفتگوها استفاده نموده ، آنچه در اخبار از ناسازگاری نسخه
 های قرآن یافتند ، و آنچه در تاریخها از فشار عثمان بر مخالفان خود و کوشش او
 در نابود کردن قرآنهای نوشته بود ، همه را گرد کرده کتابها ساختند که بنامهای
 «التبديل والتحریر» و «التحریر والتبديل» و «التزیل والتحریر» و جز آن

معروفست و چند شماره از آنها در ذریعه آمده . این تدبیر در «الفهرس» زیر عنوان
 «الكتب المؤلفه فی اختلاف المصاحف» کتابهای زیر را نام برده :

۱- «کتاب اختلاف مصاحف اهل المدينة و اهل الکوفه و اهل البصرة» از
 کسائی (م- ۱۸۹)

۲- «اختلاف المصاحف» از خلف بن هشام (م- ۲۲۹)

۳- «اختلاف اهل البصرة و الکوفه و الشام» از فراء (م- ۲۰۷)

۴- «اختلاف المصاحف» از ابوداود سجستانی - شاید : ابوبکر بن ابی داود
 (م- ۳۱۶) باشد

۵- «اختلاف المصاحف و القراءات» از مدائنی (م- ۲۳۱)

۶- «اختلاف مصاحف الشام و الحجاز و العراق» از ابن عامر یحصبی (م- ۱۱۸)

۷- «اختلاف المصاحف» از محمد بن عبدالرحمان اصفهانی - شاید محمد بن
 عیسی اصفهانی (م- ۲۵۳) باشد .

از همه آن کتابها فقط کتاب «المصاحف» از ابن ابی داود سجستانی بسال
 (۱۹۳۷ م) در پنج جز در یک مجلد با یک سر آغاز و حاشیه ها و فهرست های منظم
 بکوشش آقای جفری چاپ شده ، و وی در آن سر آغاز کتابهای زیر را بر فهرس
 این تدبیر افزوده :

«اختلاف المصاحف» از ابوحاتم (م- ۲۴۸) و «المصاحف» از ابن ابیاری
 (م - ۳۲۷) و «المصاحف» از ابن اشته اصفهانی (م- ۳۶۰) . این تدبیر در فن دوم از
 مقاله نخست از فهرس خود مطالب مهمی در باره تاریخ قرآن یاد کرده که بایستی
 درست بررسی شود .

حشویه مدعی بودند عثمان در قرآن دست برد ، افزود ، کاست ، تغییر داد ،
 و غیره . و چون این مسئله برای مسیحیان و یهود که رقیبای مسلمانان بودند
 بصورت پایگاهی در آمد ، از همان اول مورد اعتراض شدید مخالفین و مسلمانان
 متعصب قرار گرفت ، بطوریکه عده از علمای شیعه نیز مساند سید مرتضی
 (م - ۴۳۶) و جز او با آن مخالفت ورزیدند و در صدد جمع بین اقوال برآمدند

و گفتند گفتگو بر سر این قرآن موجود نیست، و ما میدانیم که این قرآن تماماً آسمانی است، صحبت در این است که آیا غیر از این چیزی بوده و اسقاط شده یا نه، و این قول شیخ مفید (م-۱۳۰) بوده است. قرنها گذشت و این مسئله علمی مانند سایر مسائل در حال رکود و خموشی ماند، تا اینکه حاجی میرزا حسین نوری (م-۱۳۰۷) که مردی کنجکاو بود چند کتاب از قدهما از جمله همین کتاب مورد گفتگو را بدست آورد و کتابی بنام «فصل الخطاب فی تحریف الکتاب» نگاشته چاپ کرد. این کتاب نیز مورد گفتگو ورد واقع شد، و عده بدون بررسی آنرا رد، و نگارنده آنرا تکفیر کردند سپس صاحب الدرعه شاگرد باوفای حاجی نوری کتابی در دفاع از وی نوشت و او را از قائل بودن بتغییر تیراه نمود، و از طرفی ناقص بودن قرآن را بدیهه اثبات نمود، و لیکن نام کتاب خود را «اللقه المطفی فی نفی التحریف» نهاد، وی میگوید همه اشتباه حاجی نوری در این نامی است که برای کتاب خود انتخاب نموده و گرنه چه کسی میتواند ادعا کند که یک عده دشمن اهل بیت از علم و دین بی خبر در آن بادیله خواستند و توانستند قرآنرا کاملاً جمع کنند...

جفری گوید: نولد که آلمانی اولین کسی است که درباره تاریخ قرآن روش استفاده از متن را بر روش جستجو در اسناد نقلی و زنجیره های ذواتی ترجیح داده و کتاب خود را بسال (۱۸۶۰ م) منتشر ساخت و پس از وی شاگردش (شوالی) تحقیقات جدید خود را بر آن افزود و در انبای کاربرد، پس (بر جستر اسر) کار او را دنبال نمود، و پس از مرگ وی شاگرد او (پرتزل) کار او را پیش گرفت (بایان) و اکنون آرتور جفری باین مسئله مهم پرداخته و کتاب المصاحف سجستانی را بهترین صورتی چاپ و منتشر کرده

ایشان در پژوهش های خود تاریخ قرآن را به شش دوره تقسیم کرده اند

- ۱- دوره مصحفهای قدیم (قطعات قرآن قبل از جمع عثمان).
- ۲- دوره مصحف بی نقطه و اعراب عثمان که آنرا شهرها فرستاد
- ۳- دوره آزادی قرائت بر این مصحف بی اعراب عثمانی
- ۴- دوره انحصار قرائتها بهقت یاده

۵- دوره آزادی قبول هر روایت از روایت های هر يك از قراء دهگانه
 ۶- دوره انحصار بر روایت حقیق که مطابق نسخه های چاپی امروز است
 اما این کتاب مورد گفتگوی ما که نسخه آن در این کتابخانه هست، قرائت های گوناگون و نسخه بندلهای واژه ها، و جمله های انداخته شده از قرآن را، که بعقیده نگارنده آن جمع کنندگان قرآن یعنی عثمان و بارانش آنها را بخواسته و کاسته اند، گرد آورده، و برای هر اختلاف خبری آورده، و همه خبر هارا با زنجیره سند یاد کرده. نگارنده ابو عبدالله احمد بن محمد سیاری استناد کلینی، صاحب کافی (م-۳۲۹) است. بنا بکفته الدرعه تمام التنزیل و التحریف را حسن بن سلیمان حلی در کتاب «مختصر البصائر» بدین کتاب داده، و نجاشی (م-۴۵۰) و شیخ طوسی (م-۴۶۰) آنرا در کتاب القراءت خوانده اند. و آن بترتیب سوره های قرآن از فاتحه تا ناس مرتب شده، و در هر آیه واژه هایی را که مدعی است تبدیل یافته و یا کاسته شده یاد نموده.

آغاز: ابو عبدالله احمد بن محمد سیاری. قال حدثني البرقي وغيره عن ابي عمير وصقوان بن يحيى واحمد بن محمد بن ابي نصر عن جميل بن دراج عن زرارة عن ابي جعفر (ع) قال: القرآن واحد، نزل من عند رب واحد، الى نبي واحد، ولكن الاختلاف جاء من قيل الرواة...

انجام: قوله جل وعز: من شر الوساوس. هو ما يوسوس بالشياطين من الجنة والناس. قال فهو: من الجن والناس. تم.

[۶۹]

سخه بخط سنج. نام نویسنده ندارد، لیکن بر پشت برك نصت نوشته شده: [اسکتیها العسی وانا... حسین بن محمد تقی الطبرسی فی (۱۲۸۲) .] پس حاجی نوری آنرا در آن سال برای خود نویسنده. تصحیحها و حاشیه ها همه بخط حاجی نوری. شاید این نسخه در نوشتن «فصل الخطاب» کبک مؤثر بوده. عنوانها با شکر ف است.

التَهْلِيلِيَّة

(فارسی)

تفسیر است عرفانی و فلسفی، بفارسی ساده برای کلمه (لا اله الا الله). نگارش ملاجلال الدین محمد صدیقی دوانی (م - ۹۰۷) صاحب و تفسیر سوره اخلاص، که در (ص ۴۷) این فهرست گذشت. این کتاب مرتب بر دو مقام است. مقام اول در علوم رسمیه ظاهری یعنی لغوی و عقلی، و مقام دوم در علوم باطنی، کشفی و شهودی؛ و هر یک از این دو مقام بر دو موقف تقسیم شده در نسخه هائی که بنظر صاحب ذریعه رسیده در سر آغاز کتاب، آنرا به سلطان حسن بیگ اهداء نموده، لیکن در نسخه شماره (۱۰۲۱) این کتابخانه، آنرا به آیه الله العظمی السلطان بن السلطان بن السلطان () خلد الله ملكه اهداء کرده، و نویسنده جای نام پادشاه را سفید گذارده که بعداً با طلا نویسد، ولی موفق نگشته. و در نسخه (۱۰۴۶) از اهداء کتاب باقی نشده.

از طرز تبویب این کتاب چنان نماید که از زمان نگارنده آن طرح اختلاط دو مشرب مشاء و اشراق ریخته شده و بایه فلسفه ای که بعدها ملاصدری آنرا بنام فلسفه (تأله) نامید، گذارده شده.

صاحب ذریعه گوید: در نسخه از این کتاب در کتابخانه (طهران) در سامرا) هست آنرا بغیث الدین منصور دشتکی نسبت داده، و در آخر نسخه های دیگر کتاب را تهلیلیه جلالیه نامیده اند (بایان) اگر چه در نسخه این کتابخانه نامی از نگارنده نیست لیکن چون تاریخ نوشتن نسخه شماره (۱۰۲۱) این کتابخانه (۹۳۹) یعنی نه سال قبل از مرگ غیث الدین جمشید میباشد، و هیچ نام او در آن تصریح نشده، احتمال قوی همان است که کتاب نگارش دوانی باشد، مخصوصاً که آن نسخه در ضمن مجموعه ایست که بیشتر آنها نگارش اوست.

آغاز: بسمله. آفتاب جمال قدم از آن تعالیست که خفایش ظلمت سرای

حدوث...

انجام: در مرتبه ثلاثه بعد از شعوری حقیقی ذاتی، کما بعد کم نمودن.

نسخه چهارمین رساله ذریرک (۲۳ تا ۳۴) مجموعه بیست مشتمل بر چندین رساله ۱۰۲۱ تفسیری و فلسفی که در (ص ۴۲ و ۵۱ و ۵۷) این فهرست یاد شد. خط نستعلیق. نام نویسنده در آخر این رساله نیست اما نویسنده همه مجموعه علی بن مسافر قاضی است. تاریخ نوشتن (ج ۲ - ۹۳۹). عنوانها باشندگرف. دارای جدول، فلالا و لاجورد، کاغذ و جلد همانست که در (ص ۵۱) یاد شده.

اندازه: ۱۲×۱۸ و ۷×۱۴ - ۳۹ سطر

نسخه بخط نستعلیق. ذریرک (۱۰۵ تا ۱۱۲) از مجموعه بیست که اوائل آنست ۱۵۴۶ بخط محمد شریف بن محمد القاسمی در تاریخ (۱۰۴۰) تا (۱۰۵۹) نوشته شده و قسمت آخر آن که این رساله نیز در آنست بخط رجعی بن جواد علی ماژندرانی است و آنرا بتاریخ (۱۰۶۰ تا ۱۰۷۱) نوشته.

تاریخ نوشتن این رساله (۱۰۶۲ - محرم ۱۵) و در پایان نویسنده افزوده است که: [تمت الرسالة الجلیلة التهلیلیة] از خصوصیات این نسخه آنست که اهداء کتاب از طرف نگارنده پادشاه وقت که در نسخه (۱۰۲۱) هست در این نسخه نیست. این مجموعه مشتمل بر رساله های دیگر از قبیل تفسیر سوره های اخلاص و معوذتین و غیره نیز میباشد. عنوانها با خط درشت و برخی جاهامحل عنوانرا سفید گذارده که بعداً باشندگرف بنویسد، ولیکن موفق نشده.

تمام مجموعه (۲۴۹ ذریرک) این رساله (۸ ذریرک) جلد لیماج قهوه ای با نقوش ته جنالی

اندازه: ۱۴×۲۴ و ۳×۱۰۳×۱۸ - ۳۹ سطر

التَهْلِيلِيَّة

(عربی)

در قرائت های هفتگانه قرآن. نگارش ابو عمرو عثمان بن سعید بن عمرو منیری مشهور به ابو عمرو دانی، مقرئ اندلسی (م - ۴۴۴) شاگرد او ابو داود مغربی گوید اموی بودن او بالولا، میباشد نه بنسب. این کتاب یکمرتبه در هند بی تاریخ چاپ شده.

آغاز: قال ابو عمرو... الخمدنة المنفرد بالدوام المتطول...

و بنا بگفته کشف الظنون این نگارنده را کتابی بنام و جامع البيان در همین موضوع هست و آن کتاب بهترین کتابهای اوست و چون این کتاب در دوره نوشته شده که جز قرائت هفت قاری مشهور، قرائتی جایز نبوده، از این روی نگارنده فقط قرائت های آنها را ثبت نموده، لیکن بعدها که ده قاری شهرت یافتند، ابو حنیر این الجزوی (م - ۸۳۳) کتب قرائت پیش از خود را تکمیل نموده، و از جمله این کتاب را بکتاب و تحبیر تکمیل کرد، و در (س ۲۶) این فهرست گذشت برای اطلاع بر تحقیقات مستشرقین در باره تاریخ ادوار قرائت، کتاب تاریخ قرآن بلد که آلمانی دیده شود.

[۷۲]

سخه بسیار عیس بخط متداول سده ششم - نام نویسنده عبدالعزیز بن عیاش نقلی ۲۵
 ربعی، تاریخ بوستن دهه اول (۲۶-۶۰۵) در این نسخه اجازه موجود است که همه آنها بخط اجازه دهنده و دوتای اول آنها برای نویسنده این نسخه میباشد.

اجازه نخست از عبدالرحمان صفراوی (م ۶۳۶) است که شرح زندگانی او در لغایة النهایة شماره (۱۵۸۲) هست و تاریخ آن (صفر ۶۰۶) است (گراور شماره ۱۶).
 اجازه دوم از جعفر بن ابوالحسن بن متوکل همدانی بتاریخ (۱۱ صفر - ۶۱۰) (گراور شماره - ۱۷)

اجازه سوم از جعفر نامی برای شمس الدین محمد امام صادر شده و در اثر آب دیدگی بسختی خوانده میشود، (گراور شماره - ۱۸)
 و در پایان سخته مشیخه و زنجیره سند و روایت کتاب از نگارنده اش در دو صفحه اضافه شده.

عنوانها یا شکرگرف بوده و چون کهنه و کم رنگ شده روی آن نامهایی رنگ زده اند. تصحیح نیز شده. در صحافی سابق کتاب « ترجمان قرآن » که در « ۳۱ » بادشد. در میان برگهای این کتاب صحافی شده بود، و توسط این کتابخانه جدا از نو جلد شد (۱۰۴) برك کاغذ دوک آبادی - جلد کهنه بود، از صحافی مد باتیاج و عقی.

الداره ۱۴هـ × ۱۶هـ و ۹هـ × ۱۴هـ - ۱۶ متر

(۱۶) خط عبدالرحمان صفراوی در برگه (۶۸-۷۸) نسخه شماره (۲۵) این کتابخانه صورت این اجازه را میبرد آن که نویسنده نسخه است اوخته و اجازه دهنده در زیر آن تصدیق نموده و صورت آن اینست:

أقول عبد العزيز بن عیاش بن متعین عمرو بن ناصر بن حربون النخعی الریعی قرأت جیح هذا الكتاب علی الشیخ الفقیه الامام العالم النبی جمال الدین معنی المسلمین ابی القاسم عبدالرحمان بن الشیخ ابی محمد عبدالمجید بن اسماعیل بن عثمان بن یوسف بن العسین بن حفص الصفراوی وقابله بأصله حین القرائة، وحدثنی به تلاوة و قرأته عن الشیخ الفقیه ابی یحیی السبع بن عیسی بن حزم بن السبع المقرئ النافق الأسدلسی عن ابیه رواية و تلاوة عن ابی داود عن مفسله قسمه بقراتی الفقیه ابوالحجاج یوسف بن عبدالله بن یوسف القسری و ابی محمد عبدالملك بن محمد بن عبدالملك الانصاری المرسی وذلك فی مجالس آخرها فی العشر الاخر من صفر سنة ۶۰۵ و مشایرة بالاسكندریة والحمد لله.

سیس کنار صفحه - در پایان سطرها - افزوده شده است: [وسمع الفقیه یسوح بن صد (بدالدین خط) المرشی الی آخره فی التاریخ المدکور] سولی متاسفانه این جمله مذکور بود آشکار نگشته سیس عبدالرحمان صفراوی در بیستین صفحه باخط خود چنین موشح داشته [الامر علی ما ذکر اعلاه و کتب عبدالرحمان خط] بن عبدالمجید ابن اسماعیل بن حفص الصفراوی فی تاریخه والحمد لله رب العالمین والحمد لله القالی.

بسم الله الرحمن الرحيم
 هذا كتاب التفسير لابي عمرو جيع طرفة كلها
 ايضا معين في الخصة المذكورة . وقد اجزت له ان يرى بذلك من شاء وأحب واختاره وذلك
 لسأريته من اجتهاده وضبطه واتقانه ودينه وامانه . واجزت له ان يروي عن جيع ما اروي به
 عن شيوخه وجيع ما نقله او سمعه او نظمه . وكتب جعفر بن اسحق بن عمار الهمداني
 بتاريخ العاد عشر من صفر سنة عشر وستماية ، وكان الفراغ من تلاوته للخصة المذكورة في
 ذي القعدة سنة سبع وستماية بعصر الاسكندرية حساء الله تعالى ، بفضله وتوفيقه ، وغضنا واياه
 من الرزق وقناواياه لصالح العمل ، والحمد لله وحده ، وصلواته على سيدنا محمد وآله وسلم تسليما .
 يس دزير آن دوسطر اخروده شده و عبارت آن چنین است :
 نظر فيه العبد الفقير الى الله عبد الرحمان ...

(١٧) اجازة جعفر همداني بخط خودش در بر ش (١٩٩ هـ) نسخة (٢٥) ابن كتابخانه
 بسم الله الرحمن الرحيم . وعلى الله تعالى سيدنا محمد وآله . قرأ على الاخ القبة القرني
 ابو محمد عبدالعزیز بن عیاش بن متحان بن عمرو التعلبی الترات السبع فی خصة واحدة جمعا

استلمه في اظهره دار ...
 المدعو كفي سلامه ...
 على جميع كتاب التفسير ...
 الولد الفاضل الشفيل المحمد ...
 عرفان ابي سعيد المجالي ...
 ابن علي بن الطول ...
 وذلك في مجلس واحد في يوم ...
 في عشر من شهر سوال ...
 اجزت له ولمن معه او شيئا منه ...
 ما يجوز لي وعني روايته وكتبه ...
 ابن محمدر بن سليمان القرني ...
 في التاريخ المذكور حامدا لله تعالى يوم

استلمه في اظهره دار ...
 المدعو كفي سلامه ...
 على جميع كتاب التفسير ...
 الولد الفاضل الشفيل المحمد ...
 عرفان ابي سعيد المجالي ...
 ابن علي بن الطول ...
 وذلك في مجلس واحد في يوم ...
 في عشر من شهر سوال ...
 اجزت له ولمن معه او شيئا منه ...
 ما يجوز لي وعني روايته وكتبه ...
 ابن محمدر بن سليمان القرني ...
 في التاريخ المذكور حامدا لله تعالى يوم

(١٨) صورت اجازة دزير كته (١٠٣ هـ) نسخة (٢٥) ابن كتابخانه

کتابخانه مرکزی
 دانشگاه تهران
 library.ut.ac.ir

الجداله و کفی و سلام علی عباده اللین امطقی . اما بعد [فرایط] علی جمیع کتاب
 التیسیر للحافظ ابی عمرو الدانی () الولد الفاضل المستقل المحصل شمس الدین محمد بن
 محمد () عرف باین ابی عبید النحلی ، و سمعه مع الا الیسیر بدر [الدین ط] ابن علی بن
 الطویل و غیره من الجماعة () و ذلك حتى مجلس واحد فی الیوم الجمعة () الثاني
 عشرين شهر شوال سنة () واجرت له ولین سمعه او شیا منه ان یروی عنی ما یجوز لی
 و عنی روايته و كتب جعفر بن () ابن جعفر بن سلیمان المقرئ () فی التاريخ المتكور
 حامداً لله تعالى و [مصلیاً ط] .
 این نشانه () بجای واژه های پاک شده یا حاشیه شده نهاده شد

[۵۸]

جاودان نامه

(فارسی)

جاودان نامه ، یا باصطلاح کردان (جاودان نامه) اسم نوعی است برای کتاب
 های مقدس، فرقه ای از صوفیان که در ایران بنام حروفیه و نقطویه شهرت داشته اند
 و پس از قشار و کشتارهای متوالی مانند واقعه سوه قصد نسبت به شاهرخ بسال
 (۸۳۰) که در حبیب السیر (جلد ۳ - جزء ۳ - ص ۲۰۰) یاد شده و واقعه قتل عام ملاحده
 قزوین بدست شاه عباس بسال (۱۰۰۲) و کشتن بزرگان ایشان خسرو قطوی
 و ملا سلیمان طیب سلوچی، و میر سیف احمد کاشی، و بدست آمدن نامه هائی که میان
 آنها و ابوالفضل دکن هندی موجود مذهب اکبری هندی دادوستد شده تفصیلی که
 در عالم آرای عباسی یاد شده این طایفه در ایران پنهان و نابود شدند، و در کشور
 عثمانی با فرقه یکتاشیه آمیخته شده و بدان نام شهرت یافتند. تاریخ اعتقاد بخصایص
 داشتن حروف در اسلام بسیار کهنه است.

ابن ندیم (ن ۳۷۷- ۴۲۹) در (ص ۴۲۹) معزمین یعنی دعانویسان را دو گروه دانسته،
 یکی را بنام طریقه محموده و روش بستندیده نام نهاده، دوم روش منعموم و ناپسندیده، گویند:
 نخستین کسیکه در اسلام باین علم پرداخت ابو نصر احمد بن هلال بکیل است، و بعد
 از وی هلال بن وصیف صاحب الروح المتلاشیه، و الفقاخر فی الاعمال، و تفسیر
 مفاکته الشیاطین السلیمان، و بعد از وی ابن الامام بود که همزمان المعتبر خلیفه عباسی
 (۲۵۱- ۲۵۵) بود.

ابن خلدون (۷۳۲- ۷۸۴) در بند (۲۲) از فصل ششم از کتاب اول مقدمه
 که بر تاریخ نگاشته زیر عنوان (علم السحر و الطلسمات) مطالبی آورده که برای
 شناسائی مذهب حروفیه نیز مفید است، و سپس در (بند ۲۳) همان فصل زیر عنوان
 (علم اسرار الحروف) بتفصیل این مذهب را معرفی کرده. وی گویند: ابن علم سیمیا
 نام دارد و از وقتی که غلاة متصوفه در اسلام بیانت شدند، و بخیال راه یافتن بباورای
 حواس افتادند، و قائل بمرجات نزولی و صعودی وجود شدند، و ارواح افلاک را مظاهر
 اسمائی خدا دانستند، این علم بیانت شد، زیرا که اسماء سر کب از حروف است، پس
 حروف در حقیقت تشکیل دهنده همه عوالم، و روح عالم هستند. و بنابراین میتوان
 بوسیله حروف و اسماء حسنی در عالم طبیعت تأثیر نمود. سپس در باره چگونگی
 تأثیر حروف و سبب آن اختلاف کرده، دسته گویند علت این تأثیر همانا مزاج
 حروف است.

برای حروف مانند عناصر اربعه، چهار قسم مزاج قائلند، هفت حرف آتشین
 مزاج که عبارتست از (ا-ه-ط-م-ف-س-ذ) و هفت حرف هوائی (ب-و-ی
 دن-ض-ت-ظ) و هفت حرف خاکئی (د-ح-ل-ع-ر-خ-ش) و هفت حرف
 آبی مزاج (ج-ت-ز-س-غ-ق-ک). بوسیله حروف آتشین ببنار پنهانی سرد
 دفع و حرارت را تقویت کنند، مانند تأثیرات مریخ، و بوسیله حرفهای آبی اعمال ضد
 آن انجام دهند.

دسته دیگر علت تأثیر حروف را در عددبیکه در آن حرف پنهان است میدانند.
 ایشان گویند هر حرفی نماینده عددیست (ا ب ج د = ۱-۲-۳-۴)، موضوع علم
 کیمیا نزد ایشان تأثیر جسم در جسم است، و موضوع علم سیمیا تأثیر روح در جسم
 میباشد، و تناسب میان حرف و عدد در نزد آنها، و تناسب میان حرفها و مزاجهای
 چهار گانه، نزد دسته اول، امری علمی و منطقی نیست، بلکه يك مسئله کشفی
 و ذوقی میباشد.

و نیز ابن خلدون گویند: فرق اهل طلسم و اهل اسماء، آنست که اهل طلسم
 و سحر ببرخی ریاضت های جسمانی احتیاج دارند، اما اهل اسماء ریاضتشان ریاضت

اکبر است و تصرفات ایشان کرامت خدائی میباشد، و تحت قانون در نیامده، لیکن گاهی ایشان نیز قانونهایی برای ارتباط میان کلمات و ستارگان وضع کرده، همان تقسیمات کاهنان و نجومیان را در حروف و کلمات آورده، و برخی باین نیز اکتفا کرده مانند مسلمة مجریطی، و احمد بونی، آیات قرآن را نیز دسته بندی کرده، و هر دسته را با یکی از ستارگان و هر ستاره را با قطعه از عالم طبیعت مربوط دانند.

و نیز در اینجا این خلدون استخراج جواب از حروف سؤال را یکی از انواع علم سیمیا (علم الحروف) شمرده و بدگر مباحث این علوم پرداخته.

باید اضافه کرد که این خلدون در (۷۳۲ - ۷۸۴) میزیسته، و گفتار او راجع بحروفیان قرن هشتم و هفتم میباشد، و پس از وی تا قرن نهم که کتاب موضوع بحث ما در آن نگاشته شده است، اندکی تغییر رخ داده، یعنی از جنبه علمی - بقول ابن خلدون: طلسمی و سحری - این افکار کاسته شده، و بر جنبه دعائی آن - بقول ابن خلدون: السامی و ریاضت کبری - افزوده شده است.

تاریخ طائفه حروفیان و عقاید ایشان اگرچه بطور تفصیل در یکجا جمع نشده لیکن در کتب مختلف تاریخ زیاد بآن برخورد میشود. مستر براون در جلد سوم تاریخ ادبیات خود ترجمه آقلی حکمت یعنی در باره این طائفه دارد، و از کتاب «کشف الاسرار» نگارش اسحاق افندی - که ردیست بر یکتاشیه و حروفیه بسال (۱۲۹۱) چاپ شده - نقل کند: حروفیان شش کتاب بنام جاودان نامه دارند برخی از آنها نگارش ملا فضل الله استرآبادی رئیس حروفیان دو قرن هشتم است، و این مرد همانست که در کشف الظنون دو کتاب بنام جاودان کبیر و صغیر و بنو نسبت داده، و در حقیقت مجدد و مروج این مذهب است و متاخران خود را بنسب او منتسب کرده اند.

وی معاصر امیر تیمور گورکان بوده، و بدست میرانشاه پسر امیر تیمور و به فتوای علما بسال (۷۹۶) کشته شد، و ششمین جاودان نامه که بگفته اسحاق افندی نامبرده بدترین آنها است «عشق نامه» نام دارد، و نگارش عزالدین عبدالجید بن فرشته معروف به فرشته زاده میباشد.

شرح حال فضل الله استرآبادی مؤسس این فرقه در ریاض العارفین بنام نسیمی مشتملی آمده است.

مستر براون همانجا گوید: تواریخ برخی از رجال این فرقه بطور فهرست در يك صفحه در بریتش موزیوم موجود میباشد، و روشت آن از این قرار است:

تولد فضل الله استرآبادی (۱۳۳۷ م = ۵۷۴۰)

ظهور و دعوت او (۱۳۸۶ م = ۵۷۸۸)

شهادت او (۱۳۹۳ م = ۵۷۹۶)

وفات خلیفه او علی الاعلی (۱۴۱۹ = ۵۸۲۲)

وفات قاتل فضل الله میرانشاه بن امیر تیمور (۱۴۰۰ م = ۵۸۰۳) (بیابان)

از سخنان این طائفه چنان فهمیده میشود که تاریخ خود را از فضل الله مذکور بالاتر نمی برند، و خود را از حروفیان قدیم ممتاز دانند.

و همچنین میان حروفیان کشور عثمانی و حروفیان ایران انک انک اختلاف عقیدت پیدا شد. نسیمی شاگرد فضل الله استرآبادی که بقول رضائلی هداایت در ریاض العارفین در شیراز می زیست و کاشفی نگارنده اسرار قاسمی در هرات نیمه شیعیه بوده اند و فرزند کاشفی صفی الدین صاحب «حرز الامان» که در این فهرست یاد خواهد شد، چون در دوره صفوی میزیسته شیعیه دو آتشه بوده، در حالیکه شیعیگری حروفیان کشور عثمانی ضعیفتر است.

براون گوید: نام بیشتر کتب ایشان بالفظ (نامه) ختم میگردد، مانند «محبت نامه»، فضل الله، و «استوا نامه» و «میرغیبات الدین»، و «عرش نامه» و «عشق نامه» و «آدم نامه» و «آخرت نامه» و جز آن.

موضوع گفتگوی مابکی از این جلوسدان نامه ها میباشد، و نگارنده آن در برگ (۲۴ب) از آبتی که در ماه رمضان (۸۱۷) بردل او وارد شده یاد میکنند، و نیز در برگ (۱۱۷ب) از تفکرات خود در سال (۸۱۵) یاد میکنند، و بنابر این نگارنده این کتاب (۸۱۷) زنده بوده، و چون فضل الله استرآبادی بسال (۷۹۶) کشته شده و جانشین وی (علی الاعلی) نیز کیه فرار کرده و در آنجا بسال (۸۲۲)

مرده، بنابر این احتمال می‌رود نگارنده این کتاب همین علی الاعلی باشد. و نیز نگارنده
دربیرگ (۲۸۸ ب) ازدوری استاد سعید شهید شکایت میکند و در برگ (۲۹۲ ب)
از برادر سعید شهید خود، و فرزند خود بنام نورالله یاد میکند. و از نظر مذهبی
نگارنده در برگ (۴ ب) علی را نقطه تحت الباء، و در برگ (۴۲) امام المتقین خوانده.
و در برگ (۱۸) تقیه را روا دانسته، و در برگ (۱۱۸ ب) از مهدی من اولاد فاطمه
نام برده، و در برگ (۳۲) از نماز اشراقی گفتگو میکند.

این تفسیر عرفانی بر بان فارسی ساده و عامیانه نوشته شده، هیچگونه ترتیبی
برای آیه‌ها و موضوعها در آن مراعات نگردیده، بلکه قطعه هائیکت جدا جدا
هر یک در چند صفحه در موضوع های گوناگون در شبهای مختلف در جلسات دوستان
و مریدها گفته شده. و هر قطعه در نسخه این کتابخانه بجملة (والحمد لله رب العالمین)
ختم میگردد، لیکن دره جاوندان نامه دیگر که در کتابخانه آقای دهخدا موجود است
بجملة (والسلام) ختم میگردد. و در آخر برخی قطعهها تاریخ الفاء آنرا در هفته و ماه
تعیین نموده. نویسنده بجای کلمانی چون (حضرت) و (قیاس) و (جل شاه) و (الهی)
حرفهائی استعمال میکند مانند (ج) و (ف) و (ج) و (ی)، در چند مورد فلسفه
را (حکیمان بی دانش) خوانده.

جملة [ذلك فضل الله يؤتیه من یشاء] را بسیار استعمال میکند، و در حاشیه صفحه
اول نسخه این کتابخانه، حرف (ف) را علامت (فضل الله) دانسته اند، و این اشاره بنام
بفضل الله استر آبادی مؤسس فرقه میباشد.

آغاز: بسملة: ذات نطق که وجود (.) (.) ح ف ح ح است چه. مجموع
موجودات و مکونات را از آن (.) (.) اصل در وجود که همه. . .

آنچه در میان علامت (.) نهاده شده خوانا نبوده
انجام: ارشاد و خلاق از ح. ف. خالص ج. . در سلك کتابت آمد بیاد گزار

بیانده والسلام علی من اتبع الهدی. تمت
پس از ختم کتاب خانمة از نویسنده موجود است از برگ (۳۳۵ آ) تا پایان
نسخه، یعنی در شش صفحه قرار گرفته.

آغاز خانمة چنین است: [تمت الكتاب بعون فوالوهاب، در وقت چاشت بی یوم
الاحد در غرة شهر محرم الحرام، بردست بنده گناهکار امیدوار بغفرت ح. ف. غفار
ج. ه. العبد محمد سنة تسع عشر والفاء ...

[۷۳]

نسخه بخط نستعلیق متوسط. نام نویسنده محمد. تاریخ نوشتن (اول محرم -
۱۰۱۹) عنوانها با شنکرف. و روی آیه‌ها و رموز خطی شنکرفی کشیده شده.
درازای اندکی حاشیه های گوناگون.
(۳۳۸ ب) کاغذ نوعی نرمه جلد قیماج متوالی تریاکری.
اندازه: ۱۴×۹ و ۱۱×۵ سطر ۱۶

[۵۹] جلاء الاذهان و جلاء الاعزان (فارسی)

یا تفسیر گازر

تفسیر بیست فارسی، آنرا از احادیث اهل بیت گرفته. آیات را می نویسد،
و بعد ترجمه و تفسیر میکند، گاهی عین خبر و گاهی ترجمه آنرا نقل می کنند،
و گاهی پس از آوردن آیه، نام یکی از مفسران بنام «مانند ابن عباس و قتاده و جز
ایشانرا آورده گوید: ابن عباس گفت. . . در سر آغاز مطالب لازم پیش از تفسیر و در
هفت فصل آورده و گاهی در شرح نزول آیه‌ها بمطالب تاریخی نیز پرداخته، و گاهی از
قرائت و تجوید نیز گفتگو میکند. پیش از آغاز هر سوره چند سطر در باره
خصوصیات سوره گفتگو میکند.

این تفسیر در دو قسمت است در پشت بیشتر نسخه های نیمه اول بنام «جلاء
الاذهان» نوشته شده، لیکن در پشت نیمه دوم در بیشتر نسخه‌ها نوشته شده و تفسیر
گازره و در برخی نسخه‌ها هر دو قسمت بنام «جلاء الاذهان» و برخی دیگر هر دو را
و تفسیر گازره نامیده اند.

و این معنی موجب گفتگو میان کتاب شناسان گردیده.

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

زودیکترین حدس بحقیقت همان گفته آقای ابن یوسف در فهرس مدرسه سپهسالار است که «جلاء الاذهان» قسمت اول این تفسیر است که نصف اول قرآن است و تفسیر گازره متمم آنست تا انجام قرآن .

نگارنده جلاء الاذهان چنانکه در سر آغاز یاد شده ابوالحسن حسین بن حسن جرجانی است . صاحب ذریعه گوید : صاحب ریاض ترجمه او را آورده و گوید : [تفسیر او را در استرآباد ورشت آمر و تیریز دیده ام ، و دور نیست که همان تفسیر گازره باشد] .

اما نویسنده تفسیر گازره کیست؟ پس چنانکه دیدیم صاحب ریاض این دو تفسیر را یکی شمرده . و صاحب روضات (ج ۳ - ص ۴۰۷) تفسیر سید گازره را از تفسیر های معروف شمرده . و برای یادآوری اهمیت (تفسیر زواری) گوید : [علماء آنرا در ردیف تفسیر گازره و ابوالفتوح شمرده اند .] صاحب فهرس رضوی (ج ۱ - تفسیر - شماره - ۲۰) سید گازره را استاد زواری دانسته . صاحب ذریعه (ج ۴ - ص ۲۷۰) احتمال داده : سید گازره همان سید غیاث الدین جمشید زواری است ابوالحسن زواری و شاگرد محقق کرکی (م - ۹۴۰) باشد .

از همه این احتمالها گمان می رود که ابوالحسن نگارنده اصل تفسیر جلاء الاذهان ، توانسته آنرا بیابان رساند ، و کسی بنام سید گازره که شاید همان غیاث الدین جمشید زواری باشد آنرا بیابان رسانیده ، و چون کوشش داشته که در روش از پیشین خود پیروی کند ، از این روی مردم هر دو قسمت را بیک نام ، گاهی بنام اصل و گاهی بنام متمم خوانده اند . ترجمه زنده کانی ابوالحسن - نگارنده اصل - و غیاث الدین جمشید - نگارنده متمم - بنا بر گفته صاحب ذریعه در (ج ۴ - ص ۲۷۰ و ج ۵ - ص ۱۲۳) در ریاض العلماء ، همدست .

با این همه باید اعتراف کرد که دلیل قاطع بر جدا بودن نگارنده قسمت اول از قسمت دوم هنوز دودرست نیست ، چه دلیلهای آقای ابن یوسف قانع کننده نیست ، زیرا که هم ناسازگاری سبک در نگارش - اگر باشد - تا این اندازه از یک نگارنده نیز رواست .

و سید نبودن ابوالحسن نیز منافی آن نیست که لقبش گازره باشد ، و بعد ها اولادش او را سید خوانده باشند ، و بر فرض ثبوت اینکه گازره غیر از ابوالحسن جرجانی است ، دلیل قطعی برای تقسیم کتاب میان آن دو نداریم ، و ممکن است سرفتی در کتاب رخ داده باشد .

[۷۴]

نسخه خط نستعلیق آیه ها بخط نسخ سیاه . نام نویسنده ندارد . تاریخ نوشتن ۹۶۴ (۱۵ - ج ۲۶ - ۲۷) روی آیه ها بخط شکرلی . عنوانها با شکرکف است . این نسخه از آغاز قرآن تا پایان سوره کیهف را دارد . و (۳۷ برک) پایان نسخه با (۵۷ برک) اول نسخه شماره (۹۲۳) یکی است . بک برک از اول و یک برک از میان (۲ و ۳) افتاده است .

(۴۰۹ برک) جلد داشته این کتابخانه آرا صحافی کرده . لیماج زردلو بافتوی اندازه : ۲۸×۳۵ و ۲۸×۱۱ : ۳۵ سطر .

[۷۵]

نسخه منگرو شماره (۹۲۳) است با اندک تفاوت در کلمات و افزایش و کاهش برخی از آنها ، و نداشتن سوره اسری و کیهف که در آن وجود دارد این نسخه نیمه دوم تفسیر است ، و درست از همانجا که شماره (۹۲۴) ختم میگردد (سوره مريم) این نسخه آغاز میشود .

خط نستعلیق و زیباتر از خط جلد اول . آیه ها با خط نسخ درشت سیاه ، خط شکرلی روی آنهاست . عنوانها با شکرکف تمام صفحه ها دارای جدول ملا و شکرکف و لاچورد . دارای یک سر لوح عالی در برک اول عنوان سوره . هر دو جدول طلاست . و پس از ذکر خصوصیات سوره در چند سطر ، هنگام آغاز تفسیر سوره جدول دیگری گذارده . پایان این نسخه افتاده . و فقط تا اواخر سوره مندر دارد ، میان برگهای (۴۹۱ و ۴۹۲) و همچنین (۴۹۲ و ۴۹۳) افتادگی هست و پس از آن نیز یکی افتاده . برگهای آخر نسخه سوراخ شده .

(۴۹۳ برک) کاغذ سرفندی . جلد کهنه بوده کتابخانه آرا تجلید کرده . لیماج زرد لو مقوالی خوب اندازه : ۲۸×۳۵ و ۲۸×۱۵ : ۲۰ سطر

[۷۶]

نسخه بخط نسخ متوسط آیه‌ها یا خطی درشت‌تر نوشته شده. نام نویسنده محمد بن لطف‌الله مؤذن دامغانی - تاریخ نوشتن (سنة - ۱۰۵۴ع) روی آیه‌ها خطی شکر می‌هست. عنوانها همه با تنگرف است. این نسخه از آغاز سوره بنی اسرائیل را تا پایان سوره ناس دربردارد و (۵۷ برك) آغاز این نسخه با (۳۷ برك) پایان نسخه شماره (۹۲۴) یکی میباشد. چند برك آخر آن وصال شده. (۱۰۵ برك) کاغذ مرتبی. جلد نیمبج کهنه بود و تجدید صحافی شد. سر عنوانی نو اندازه: ۱۹×۲۰ و ۱۳×۲۳ : ۳۵ سطر.

[۶۰] جناح النجاح الی براح الريح (عربی)

در ذکر و دعا و نیایشها در هشت باب:

- ۱- برای رسیدن بارزوها
- ۲- دفع حوادث
- ۳- دفع حزن
- ۴- دفع ظلم
- ۵- تزویج
- ۶- مسافرت
- ۷- دردها
- ۸- مرگ

نگارش نورالدین محمد بن محسن بن مرتضی ملقب بعلم الهدی، پسر ملامحسن فیض کاشانی (م- ۱۰۹۱) است که در (ص ۱۳) این فهرس یاد او گذشت. در سر آغاز این کتاب گوید: چون نگارش و عمروة الاخبات فیما یقال عنده الاحوال والاوقات و پایان یافت این کتاب را کرد آوردم. نام نگارنده و نام کتاب و فهرست باینها در سر آغاز هست

آغاز: الحمد لله المدعو للمهمات، المقزغ فی المهمات مالک البسط والقبض.

انجام: من لدنك رحمة انك الوهاب.

بعد از پایان یافتن نسخه، نویسنده صورت خط نگارنده را که بر نسخه اصل بوده، آورده. درین قسمت نگارنده گوید: سه سال بود که این کتاب در کاشان پایان

یافته و چرك نویس بود، و اکنون آنرا بنویسنده دادم که باك نویس کند. و تاریخ نوشتن این جملات (ع-۱۰۸۹) میباشد.

[۷۷]

نسخه بخط نسخ نام نویسنده ندارد تاریخ نوشتن گویا (۱۰۸۹) باشد که در (برك ۱۰۱۹) یاد شده است. دارای حاشیه. بخط نگارنده. در پشت صفحه اول و آخر نسخه خط و مهر نگارنده موجود است. (۱۹۵ برك) کاغذ نوعی زمره جلد تیراج زردی متوی اندازه: ۱۱×۱۷ و ۶۸×۱۱ سطر ۱۵۰

اللهی

کتاب
جناح النجاح الی براح الريح
تأليف كاشانى محمد بن مرتضى
عند تجدد الشتات
طوارق الخديان
تذليل الطير الشمان
هداية السطر والافان
كلية كاشان

(۱۹) خط و امضای نگارنده در برك (۲-۲) نسخه (۱۰۱۹) این کتابخانه

مجلس تكملة كتاب
والفهرس الاول
سنة ۱۰۸۹
محمد بن مرتضى
كاشانى

(۲۰) خط و امضا و مهر نگارنده در برك (۱۹۴) نسخه (۱۰۱۹) این کتابخانه

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

(عربی)

[۶۱] جنة الامان الواقية

و جنة الايمان الباقية

معروف به «مصباح کفعمی» در دعا و اعمال و زیارتها، نگارش تقی الدین ابراهیم بن علی بن حسن بن محمد بن صالح عاملی جمعی کفعمی صاحب «البلد الامین» که در (ص ۳۵) یاد شد و (۹۰-۵) کفعمی «جنة» را بر پنجاه فصل مرتب ساخته و در سه شنبه (۲۷-ذی قعدة-۸۹۵) از آن پایان یافته، و در آخر کتاب، فهرستی که نام (۲۴۰) کتاب را در بردارد، بعنوان مدارک و مضامین نگارش خود یاد نموده، و در پایان آن گوید: از کتابهای دیگر نیز استفاده نموده‌ام، و چنانکه از تاریخ نگارش این کتاب نمایان است، پس از کتاب «بلد الامین» نگاشته شده، چه تاریخ «بلد الامین» (۸۶۸) میباشد. بنابراین صاحب «النور» مصباح کفعمی سه مرتبه بفارسی گردانیده شده

۱- بنام راحة الارواح

۲- نیک بختی که در این کتابخانه موجود و در این فهرست معرفی خواهد شد

۳- ترجمه مصباح

و دوم مرتبه اختصار و کوتاه شده

۱- جنة الواقية که در این کتابخانه موجود است و پس از این کتاب بمعرفی

آن خواهیم پرداخت

۲- الانوار المقتبسة که در مرتبه (ج ۵ - حاشیه ص ۱۵۶) یاد شده

[۷۸]

نسخه بخط نسخ . نام نویسنده محمد امین بن فتح الدین . تاریخ نوشتن در آخر مصباح موجود نیست، لیکن در پایان رساله ملحقات مصباح که دنبال آن با همان خط نوشته شده تاریخ (شعبان-۱۰۷۳) یاد شده. حاشیه ها بخط نسخ و یا مضامین (خلاصه علامه) و (ابن هب) و (کافی) و (مهج) و کتابهای طبیرسی صاحب «احتجاج» و طبیرسی مفسر، و در برخی گوید: [کما ذکرناه فی المتن] و می رساند که از خود نگارنده میباشد، و در برخی آشکارا میگوید: [الیس للكفعمی]

دو صفحه اول حاشیه سازی شده . دارای سر لوح عالی . تمام صفحاتها دارای جدول حلا و شکرگرف و لاجورد . در پایان این نسخه دعای توسل و پس از آن رساله ملحقات مصباح نوشته شده

(۳۸۹ برگ) جلد نیمج سیزمطلا . اندازه: ۲۸×۱۶ و ۱۸×۱۰ . ۱۹ خط

[۶۲] الجنة الواقية و الجنة الباقية (عربی)

در دعا و اعمال و زیارتها . در چهار فصل ، مختصر کتاب . جنة الامان الباقية و جنة الايمان الباقية میباشد، که در پنجاه فصل معروف مصباح کفعمی در (ص ۹۰) یاد شده. اصل و مختصر هر دو نگارش تقی الدین ابراهیم کفعمی جمعی بر اثر شمس الدین جمعی جدشیح بهائی است

صاحب ذریعه گوید: صاحبان «ریاض العلماء» و «بحار الانوار» مختصر مصباح را از برخی متأخران شمرده اند، و برخی دیگر آنرا بمیر داماد نسبت داده اند، شاید مقسود صاحبان «ریاض» و «بحار» اختصار دیگری باشد که بنام «الانوار المقتبسة» نگارش مسعود بن فضل الله حسینی بهبهالی (م-۱۰۸۶) باشد که در (ذریعه ج ۵ - حاشیه ص ۱۵۶) معرفی شده .

اما علت انتساب این مختصر را بمیر داماد صاحب ذریعه چنین بیان نموده که میر آنرا بخط خود نوشته و بدون آنکه نامی از نگارنده آن برد، آنرا امضاء نموده نویسندگان واپسین آنرا نگاشته وی شمرده اند . باری این مختصر نیز مانند اصل مصباح چند بار بفارسی ترجمه شده، و چهار ترجمه آن در ذریعه (ج ۴ - ص ۹۴ و ۹۵) معرفی گردیده که یکی از آنها ترجمه میر داماد است .

[۷۹]

نسخه بخط نسخ عالی . نام نویسنده ندارد . تاریخ نوشتن (۱۱۱۴) . در کتابخانه ۸۱ صفحه های این نسخه معرفی و چگونگی خواندن هر یک از دعاها را بفارسی ترجمه استعینق و باخط کرده، زیبا نوشته، و امضای آن (ترجمه) است . لیکن خود دعاها ترجمه شده . عنوانها باشکرگرف درمن . و در حاشیه نیز باخط درشت شکرگرفی نوشته شده . تمام صفحه ها دارای دو جدول اول بطلا و لاجورد . دوم حلا

شها دو صفحه اول حاشیه سازی با طلا. و میان سطر های آن نیز طلا کاری میباشد.
در پشت صفحه اول نعلک یعنی بن محمد شفیح اصفهانی، و مهر او بتاریخ (مهر ۱۳۰۸) هست.

(۱۵۶ لک) کاغذ ترمه - جلد نیم عاج رود با عنوی کهنه
اندازه: ۹×۱۶ و ۴×۱۱ و ۱۱ سطر.

[۶۳] جوامع البیان در ترجمان قرآن (فارسی)

در بیان لغات مشکوٰه قرآن مانند آنچه در (ص ۳۱-۳۵) این فهرست یاد شد.
نوشته شرف الدین حکیم ابو الفضل حبیب بن ابراهیم بن محمد تفلیسی (۶۲۹-۴۴۰) میباشد
چلبی در کشف الظنون گوید حبیب کتاب «کامل التعمیر» را برای قلعج ارسلان
سوم از سلاجقه روم که در سالهای (۶۰۰-۶۰۱) سلطنت کرده نگاشته، و کسی بنام
خضر بن هادی آنرا برای سلطان سلیمان عثمانی بترکی ترجمه کرده، چلبی کتاب
«صحیح الایدان» و «تلخیص علل القرآن» را نیز از این نگارنده دانسته. وی در دیباچه
«جوامع البیان» گوید: چون ترجمان القرآن، ابو جعفر بن محمد بن خلیل دوزابی،
و «غریب القرآن» عزیزی، و «مشکل القرآن» ابن قتیبه، و «ترجمان القرآن» علی
ابن حسین خازن قمی را دیدم، و در هر کدام نقصی یافته، خواستم کتابی سازم
که همه مطالب آن کتابها را در برداشته باشد، پس آنرا بر ترتیب حروف هجا مرتب
ساخته بدین نام نامیدم.

آغاز: کتاب جوامع البیان در ترجمان قرآن. نام رحمان شروع کردم. سیاس
خدای را که حی و حلیم است، قدیم و بزرگوار و حکیم است، مالک و ذوالجلال
و عظیم است... چنین گوید شیخ ادیب ابو الفضل حبیب بن ابراهیم بن محمد تفلیسی
(رض) که چون از تصنیف «کامل التعمیر» پرداختیم نگاه کردیم بکتاب «ترجمان القرآن»
که ابو جعفر...
انجام: پس این قیاس را نیک نگاه میباید داشتن تا خطای بیفتد انشاء الله سبیری
شد کتاب جوامع البیان...
کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران library.ut.ac.ir

[۸۰]

نسخه بخط نسخ متوسط. نام نویسنده ندارد. تاریخ نوشتن عصر ششبه (۹۳۶) عنوانها
۸۳۹ با شکرگرف. برخی افتادگیها در حاشیه نوشته شده. برك اول نسخه نو نویس
است. میان برگهای (۲ و ۳) و میان (۱۲۷ و ۱۲۸) افتادگی دارد. در
روی برك (۲) نعلک فرهاد میرزا ابن ولیعهد عباس میرزا بتاریخ (۲۶-ج ۱-۱۲۹۰)
موجود است.

(۱۲۴ لک) کاغذ سمرقندی - جلد عنوی کهنه
اندازه: ۱۷×۱۳ و ۱۳×۷ و ۱۳ سطر.

[۶۴] حاشیه افوار التنزیل بیانی (عربی)

چنانکه در (ص ۱۵) بیان شد تفسیر بیضاوی را چندین حاشیه هست.
اینک یکی از آن حاشیه ها را که از شیخ بهائی (م - ۱۰۳۱) محمد بن
حسین بن عبدالصمد دارنی عاملی اصفهانی میباشد، در اینجا معرفی میکنیم شیخ بهائی
را بر افوار التنزیل دو حاشیت هست، یکی بزرگ که در حقیقت شرح افوار التنزیل
میباشد. دوم کوچک تر است که موضوع گفتگوی مامیباشد. در بیشتر نسخه ها و از
حمله نسخه این کتابخانه، آغاز این حاشیه چنین است:

الحمد لله الذي جعل نسخة عالم الامكان شرحا...

ولیکن در کتابخانه (رضویه) نسخه هست که چنین آغاز میگردد:

ان احسن ما يفتح به الخطاب...

و نسخه کتابخانه (خوانساری) در نجف بنا بگفته صاحب الذریعه، دارای
خطبه نیست که سید ابوطالب رضوی آنرا بدستور فرهاد میرزا قاجار انشاء نموده
شیخ در تفسیر آیه [ایک تعبیر] در این حاشیه کوچک، بشرح بزرگ خود
حوالت میدهد.

انجام: قوله والسورة الطائفة. آه هذا التعريف انها هو على مذهب... و
قد سبق لنا الكلام في هذا المقام في تفسير سورة الفاتحة فتذكر ولا يمكن من العافلين.
تمت الحاشية.

سخه بخط نستعلیق . نام نویسنده محمد جعفر بن محمد حسین الماسی . تاریخ
نوشتن (۱۲۴۰) . دارای حاشیه بسیار بخط همان نویسنده . بامضای (مه) .
عنوانها سفید گذارده شده که بعدها با شکر سفید نوشته شود ، ولیکن فقط (۱۷)
برگ از اول و از برگ (۷۸) تا آخر نسخه شکر سفید شده .

در پشت برگ اول تملك حنعلی الماسی بتاریخ (۱۲۷۵) و در پشت برگ آخر خط
حنعلی مجلسی بتاریخ ذیحجه (۱۲۹۷) .
(۸۱ برگ) کاغذ هرنگر . جلد نیاج مشکلی یک لا
اندازه : هر ۱۱×۱۸ و ۱۳×۶ ، ۲۰ سطر .

[۶۵] حاشیه انوار التنزیل صیالکوتی (عربی)

«انوار التنزیل» در تفسیر قرآن نگارش قاضی بیضاوی در (ص ۱۵ و ۹۳) یاد شد
و آنرا حاشیه های بسیار نوشته اند از جمله این حاشیه نگارش سید عبدالحکیم بن
شمس الدین صیالکوتی هندی است . وی در مدارس شاه جهان آباد مدرس بوده
و بنا بر گفته صاحب وسیعة المرجان فی علماء هندوستان ، در تاریخ (۱۸- ۱۶- ۱۰۶۷)
مرد . صاحب ریاض العلماء گوید : وی نازنده بود تقیه میگرد و تسنن می نمود ،
لیکن پس از مرگ وی کتابی بنام «اثبات الامامة» از او آشکار گشت . این تعلیقه در
استانبول در حاشیه تفسیر بیضاوی سال (۱۲۷۰) چاپ شده .

آغاز : الحمد لله الذي انزل القرآن شفاء .. يقول الضعيف .. عبدالحكيم بن
شمس الدين .. ان التفسير العتيق ..
انجم : في صلب العقدة اوفى شرطه . و انه يصح آه . عطف علي قوله ان
الخلع ..

سخه بخط نسخ متوسط . نویسنده سید رکن الدین حسینی . تاریخ نوشتن
۱۷ (۱۱۰۳) . عنوانها بخط درشت سیاه . در صفحه های اول اندکی حاشیه
بامضای (مه) موجود است . در پشت برگ اول قصیده در باره موتهای سماعی از
ابن حاجب نوشته شده .

(۳۷۰ برگ) کاغذ اوفی آرمه . جلد نیاج مشکلی عنوانی ضربی طلاکوب وصالی شده
اندازه : هر ۱۷×۲۷ و ۱۴×۱۰ هر ۲۰ سطر

[۶۶] حاشیه انوار التنزیل شیروانی (عربی)

«انوار التنزیل» در تفسیر نگارش قاضی بیضاوی (م- ۶۸۲) در (ص ۱۵ و ۹۳ و ۹۴)
یاد شده . و چنانکه گفتیم حاشیه های بسیار بر آن نوشته اند . و از جمله آنها یکی این
حاشیه است . نگارنده محمد بن جمال الدین بن رمضان شیروانی مسکری است .
کشف الظنون در عنوان «انوار التنزیل» آنرا یاد کرده گوید : در دو مجلد است ،
لیکن نسخه این کتابخانه از آغاز تا انجام را یک مجلد بزرگ در بردارد و نویسه
نخست قرآن را تو برابر نویسه دوم شرح و تفصیل داده بطوریکه در این نسخه (۵۱۳
برگ) از مجموع (۶۶۷ برگ) در باره بیش از سوره کهف میباشد و هیچگونه نشانه
ختم مجلدی و آغاز دیگری در آن موجود نیست . و صاحب فهرست خدیویه (ج ۱-
ص ۱۶۶) چاپ دوم نیز این کتاب و نگارنده آنرا همانطور معرفی نموده . ولیکن صاحب
ذریعه (ج ۶- ص ۴۳) حاشیه به محمد بن حسن شیروانی ساکن اصفهان (م- ۱۰۹۸)
نسبت داده که گویا جز از این حاشیه باشد ، چه نگارنده این کتاب قدیمتر از تاریخ
بالا بوده و بر پشت نسخه این کتابخانه تاریخ عرض بر کتابدار کتابخانه جهانگیر
پادشاه در شهر شام جهان آباد هند ، قره رجب (۱۰۹۲) میباشد و عبارت آن چنین
آغاز میشود : [حاشیه شیروانی بر تفسیر قاضی ...] و این جمله میرساند که در آن
تاریخ این کتاب مشهور بوده و اثری از زنده بودن نگارنده نیز که عادة لازم است ،
در آن وجود ندارد .

نگارنده در اینجا گوید . فقط بشرح کلمات مشکل از نظر لغت و اعراب ،
و جملات مشکل را از نظر معانی و بیان تفصیل داده ام . و بتأویل که منهی عنه است
نبرد اخته ام . عنوانها (قوله- قوله) میباشد .

آغاز : قال القییر الى الله العنی محمد بن جمال الدین رمضان الشیروانی المسکری
عفی ... و بعد حمد الله العلیم العلام ...

انجام نسخه این کتابخانه در سوره اخلاص : قوله تکریر لفظه الله الاشعار...
و پس از آنکه يك صفحه بزرگ که شرح داده، گوید: لایبات التوحید اصالة علی
الواحد لانه مع رعایة العنوان.

[۸۳]

نسخه سلطنتی و متعلق کتابخانه جهانگیر پادشاه در شاه جهان آباد هند بوده
است و تاریخ غرض آن بر کتابداز (۱-رحیب ۱۰۹۲) میباشد. خط نسخ متوسط
تاریخ تحریر ندارد. آخر نسخه یکی دو برگ افتاده. عنوانها با شکرگرف است.
تمام صفحه ها دارای جدول با شکرگرف و سیاه در آغاز سوره نام آنرا در حاشیه با شکرگرف
گذاشته است.

(۶۶۷ برگ) کاغذ نوعی قرمز. جلد خربی مشکرتلاکوب کهنه و حالی نلده.

اندازه: ۲۳×۳۳ و ۲۴×۳۴ و ۳۳×۳۳ سطر.

[۶۷]

حاشیه صحیفه سجادیه

(عربی)

اصل صحیفه سجادیه در (حرف-س) و شرحهای آن در (حرف-ش) این فهرست
خواهد آمد، یکی از شرحهای آن که مختصرتر و جنبه حاشیه دارد یعنی فقط برخی از
موارد و کلمات را تفسیر کرده و بعنوان (قوله، قوله) میباشد. این حاشیه ملامحسن فیض
کاشانی (۱۰۹۱-۴) و صاحب خلاصه الاذکاره میباشد، که در این فهرست یاد خواهد شد.
فیض این حاشیه را بسال (۱۰۵۵) نگاشته است.
حاشیه میرداماد بر صحیفه هم بزرگتر از این حاشیه و هم بر مغزتر میباشد.
حاشیه فیض و حاشیه میرداماد با حدیقه هلالیه شیخ بهائی هر سه در حاشیه شرح
صحیفه سجادیه سید نعمه الله جزائری بسال (۱۳۱۷) یا (۱۳۱۶) در تهران چاپ
شده است.

آغاز: الحمد لله النبی کتب علی صحائف قلوبنا محیة اهل... اما بعد فهله
تعلیقات من العبد السیثی المدعو بمحسن.

[۸۴]

بخط نستعلیق در حواشی نسخه صحیفه سجادیه نوشته شده است که معرفی آن در
۷۳ حرف (س) این قسمت خواهد آمد. نویسنده حاشیه و تاریخ نوشتن آن معلوم نیست
لیکن متن را علامعلی مشهور بنحده امین در تاریخ (۱۰۷۹) نوشته است. اگرچه
نویسنده، دیباچه این حاشیه را در برگ اول صحیفه نوشته است، لیکن آنرا در اطراف
صفحه ها بطور مرتب نیابورده، بلکه جسته جسته در برخی از آنها حاشیه با مضای (فیض)
موجود است که دنباله همان دیباچه میباشد. البته حواشی با مضاهای دیگر مانند (منه) و (بخطه)
و جز آن نیز بر این نسخه صحیفه موجود میباشد.

کلام صحیفه (۳۱۶ برگ) کاغذ نوعی قرمز. جلد تپاج مشکی متوالی ضربی کهنه

اندازه: ۲۳×۳۳ سطرها در حاشیه چلیبا نوشته شده.

[۶۸]

حاشیه کشف تفنازانی

(عربی)

اصل الكشاف عن حقائق التنزیل، نگارش ابوالقاسم جارا الله محمود بن عمر
زمخشری خوارزمی (۴-۵۳۸) میباشد. که بسال (۵۲۸) در مکه آنرا نگاشته،
و بعد بوطن خود خوارزم مراجعت کرده. و آن تفسیر است حدیثی و نقلی، و کمتر به
تفسیر برای و عقل پرداخته. و بیشتر از جنبه ادبی و مخصوصاً در معانی و بیان گفتگو
نموده، و از این روی بیشتر مورد توجه دانشمندان و ادیبان قرار گرفته، و حاشیه ها
و شرح ها و اختصارها و انتخاب های بسیار دارد. که در کشف الظنون بیشتر آنها
یاد شده. از جمله حاشیه های آن یکی این حاشیه است که نگارش سعدالدین مسعود بن
عمر تفنازانی (۴-۷۸۲) میباشد. بنا بر گفته کشف الظنون، این حاشیه تلخیصی است از
حاشیه طیبی، که در حقیقت شرح بزرگی بر کشاف بوده و معرفی آن در عنوان
«فتوح الغیب» در این فهرست خواهد آمد. و چون این حاشیه از آخرین نگارشهای
تفنازانی است، از این روی هم بر مغزتر و هم اندکی پیچیده و سنگین میباشد، لیکن
پیری و مرگ وی از پایان دادن بیان جلوگیری کرده، و تاریخ پایان نگارش آن
(۷۸۹) یعنی سه ساله پیش از مرگ نگارنده میباشد. و آن در دو قسمت است نخست

از آغاز قرآن تا اوائل سوره یونس، و قسمت دوم از آغاز سوره (ص) تا سوره فتح
میباشد، و میان این دو قسمت و بعد از قسمت دوم تا آخر قرآن از قلم نگارنده بیرون
نیامده. و بیش از شروع بتفسیر سر آغازی در دو صفحه و نیم آورده، و در
آن از تفسیر کشاف ستایش بسزا نموده، سپس میگوید این حاشیه را در سن پیری
نوشته ام.

آغاز دیباچه جزء نخست: الحمد لله الذي انزل على عبده الكتاب ولم يجعل له
عوجاً، و بين فيه لاولي الالباب... و بعد فان كتاب الكشاف للشيخ العلامة
آغاز اصل جزء نخست: قوله الحمد لله. القرآن في اللغة الجمع..
انجام جزء نخست: ثم عطف على موعظة وتبيه تنبيهاً للفوائد دعا، و رحمة.
قوله: لما بلغ (كذا) المصنف الى هذا المقام بعد ان شرح من (س) الى (الفتح) فتح الله عليه
ابواب الجنان...

آغاز جزء دوم: سورة صاد. قوله هي اكبر القرائة اي قراءة صاد...

انجام جزء دوم: والسكينة في البعض السكون والاطمئنان الى ما علم وفي البعض
الوقار والعظمة او الرحمة وعدم الجفاء والغلظة. وقع الفراغ...

[۸۵]

۶۵ جزء نخست از آغاز قرآن تا آخر سوره یونس. خط نسخ سده نهم نزدیک به
نستعلیق ترکی، یعنی نسخ متمایل بخط دیوانی عثمانی، و گویا در همان کشور
نوشته شده نام نویسنده ندارد. تاریخ نوشتن (۳-خ ۸۹۶)، دارای حاشیه های
بسیار با امضا های گوناگون از اسامی کتب لغت، و رمز هائی مانند (کشف) و (ع) و
(ع بهلوان) و (علاء الدین بهلوان. ره) و (علی) و (سید سله الله) و (سیدره) و (قطب شیرازی)
و بیش از همه (منه) و بیشتر آنها بخط نویسنده متن میباشد. بر پشت برگ اول نسخه این جمله
نوشته شده [من متلکات العبد المتذب التادم ابن محمد حسن المشهدی محدثی المجلسی و
وهبه لولدی العزیز محدثاً قرآناً] البته نباید این مرد را با محدثی مجلسی مرزند مقصود علی اشتباه
کرد چه او اصفهانی میباشد نه مشهدی. و در پایان همین صفحه تسک یکی از علما بنام ابوالقاسم
الرضوی القایینی سال (۱۰۵۰) موجود است، در آخرین صفحه این جزء یعنی برگ (۳۵۲) با
خط همان نویسنده نوشته شده [کان وفات المصنف ره. ضحوة يوم الاثنين (۲۳ محرم ۷۹۲)
ببلدة سمرقند و نقل الى سرخس بعد ثلاثة اشهر...]

کتابخانه مرکزی دانشگاه

عنوانها با شکرگرف. تصحیح شده. بلاغها در حاشیه ثبت گردیده.
(۲۳۵ برگ) کاغذ قوی قرمز. اجزاء دوم در کتابت تجلید شده بود و جدا جدا گردیده.
اندازه: ۱۷٫۵×۲۵٫۵ و ۱۱×۱۸٫۵ : ۲۵ سطر

[۸۶]

جلد دوم از آغاز سوره (س) تا آخر سوره (فتح). خط نسخ متوسط سده سال کهنه تر
۱۰۷۳ از جزء اول. نام نویسنده ناصر بن شمس بن حسین. تاریخ نوشتن یکشنبه (۱۲ محرم
۸۰۵). تصحیح و مقابلت شده توسط غیاث الاسلام شمس الدین هروی سلمه الله.
تاریخ همان (محرم ۸۰۵). نشان تصحیح بخط نویسنده در صفحه آخر (برگ ۴۲۸ ب)
موجود است، و مهر (المجد عماد الدین علی القاری) نیز جدا جدا دارد. عنوانها با خط
حیاه درشت تر. تصحیحات در حاشیه نوشته شده. حواشی آن نسبت بجلد اول بسیار
اندک میباشد.

۷۱ برگ | جلد تیماج قهوه ای مغوالی ضری کهنه و صالحی شده دارای عطف
اندازه: ۱۷٫۵×۲۶٫۵ و ۱۱٫۴×۲۱٫۶ : ۲۹ سطر

[۷۹]

حَدِيقَةُ هَلَالِيَه

در شرح دعاء، چهل و سوم از دعاهای پنجاه و چهار گانه صحیفه سجادیه: نگارش شیخ
بهائی محمد بن حسین بن عبدالصمد حارثی عاملی اصفهانی (م - ۱۰۳۱) و مدفون در مشهد
خراسان. وی می خواسته است که هر يك از دعاهای صحیفه را شرح نماید، و هر يك را به
(حدیقه) نامند. و هنوز آنها را بیابان نرسانیده همه را و حدایق الصالحین نامیده است.
آنچه از این حدیقه ها شناخته شده یکی «حدیقه اخلاقیه» است که در «حدیقه هلالیه» از
آن نامبرده و گویند آن را بیشتر نگاشته ام. و دیگر حدیقه صومیه است که در پایان
حدیقه هلالیه گویند بعد از این کتاب آنرا خواهم نوشت. «حدیقه هلالیه» بنا بر گفته
خود شیخ در پایان کتاب، در کاظمین (جانب غربی بغداد) در اوائل جمادی الآخر
سال (۱۰۰۳) پایان یافته و آغاز نگارش آن در قزوین بود.

آغاز نعمدلك يا اطلع في فلك الهداية شمس النبوة وقمر الولاية...

انجام و قبله منانك ذو الفضل العظيم تم... تألیف...

حدیقه با شرح سیداعمه الله جزائری و حاشیه میرداماد بر صحیفه و حاشیه فیض

بر صحیفه همه یکجا بسال (۱۳۱۶) در تهران چاپ شده.

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران library.ut.ac.ir

[۸۷]

سخنۀ اصل باک نویس غلام نگارنده (شیخ بهائی) خط نسخ متوسط. تاریخ نوشتن همان تاریخ نگارش یعنی (۲۳-۱۰۰۳) عنوانها و اصل دعا باشکرف است. دارای تصحیحات و اضافات فو حاشیه خط نگارنده پشت صفحه اول جدیدت شعر از شیخ موجود است که دو سفر بغداد سال (۱۰۰۳) و بیش از وودده بغداد سروده. و نیز شعر دیگری که در بغداد در سفری که بجزایز رفته است سروده و گویا این دو قطعه شعر در یکسال سروده شده یعنی همان سال (۱۰۰۳) که شیخ سفر حجاز رفته. و نیز در پشت صفحه آخر نسخه سه رباعی از شیخ بخط خود وی بی تاریخ هست.

همراه این نسخه یک رساله در فهرست کتب چند شده بود که در کتب تاریخ یاد خواهد شد، و توسط این کتابخانه جدا جلد شد.

(۴۴ برگ) کاغذ استهبانی تعدادی. جلد تیماج فیهونی یکلا بود و توسط این کتابخانه با تیماج موالی لوجلد شد. اداره: ۳۱۰۴۰۵۰ ۳۱۰۴۰۵۰ شماره

بسم الله الرحمن الرحیم
 تحریر کتب الطبع فکرم المهدایه شمس النبوه و قره الولاية و فصلی عن طهارت
 و آیه آیه سماویة و نسیم سیدنا کتر...
 به آدرن اهل علم و ادب...
 کتب این صاحب شرح صحیح مولانا...
 سلام بر او و صلوات الله علیه

(۲۱) صفحه اول کتاب حدیقه غلابیه خط نگارنده شیخ بهائی نسخه (۱) این کتابخانه

تألیف الایراق خالصاً و حرک الایرام و نقل من کتاب...
 کتب لغوی...
 سر حسان و اسرار الزمان...
 خط در خط...
 نسخ و این...
 با آدرن...

(۲۲) صفحه آخر حدیقه غلابیه خط شیخ بهائی نسخه (۱) این کتابخانه

[۸۸]

سخنۀ بخط نسخ مایل به نستعلیق. نام نویسنده ندارد اما در مجموعه کتب یک خط که محمد علی نامی در مبدوءه سبب الالار آرا نوشته. از برگ (۹۶ تا ۱۳۰) این مجموعه را گرفته. تاریخ نوشتن (محر ۱۲۹۹) - متن دعا با خط درشت و زوی آن خط کشی شده.

(۴۴ برگ) کاغذ فرنگی. جلد تیماج سبز تری موالی. شماره: ۱۸×۱۱ و ۱۳,۳×۷ : ۱۵ خط

[۷۰] حرز الایمان من فتن الزمان (فارسی)

در علم حروف و اسرار آنها و خواص آیه های قرآن و هر کدام از سوره های آن بر طبق عقاید و افکار غلابیه صوفیه که بحر و قبه شهرت دارند و ذکر ایشان مختصراً در (ص ۸۰-۸۵) این فهرست گذشت. این کتاب نگارش صفی الدین علی بن ملاحسین کاشفی بن علی بیهقی میباشد. پدرش ملاحسین کاشفی و اعظم صاحب کتابهای بسیار مانند ابوار سبیلی و «مواهب علیه» در تفسیر و دروضه الشهداء، در وعظ و خطابه و تعزیه داری و «اسرار قاسمی» در علم حروف و جز آن میباشد و سال (۹۱۰) مرده

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
 library.ut.ac.ir

نگارنده «حرز الامان» فرزندان ملاحین است و کتاب «اسرار قاسمی» او را خلاصه نموده، و بنام «کشف الاسرار قاسمی» در برلین چاپ شده. و بنا بر این «حرز الامان» دومین کتاب این مرد است که دو علم حروف نوشته، این کتاب مرتب بر پنج مقالات و هر مقاله پنج باب و هر باب دوازده فصل میباشد. عدد پنج و دوازده دو عدد مقدس در نزد شیعه میباشد. اولی عند افراد آل کساء | پیغمبر و دختر و دامادش یا دو فرزندان ایشان (ع) | و دوم عند امامان است. نگارنده ترتیب کتاب خود بر این دو شماره نهاده، و این نیست خود را در دیباچه آشکار کرده. و نیز در سر آغاز نام چندین بکتلم و نویسندگان این فن را بعنوان مدرک بدین ترتیب نام برده است:

«الجفر الجامع» و «الجفر التکبیر» و «جفر خانیة» و «سنجمل» و «محبوب القلوب» و «دائرة سنیه» و «کشف المعاد فی تفسیر ایجاد» و «القین» و «شمس المعارف کبیر» و صغیر هر دو از احمد بن علی بونی، و «لمحة روحانیة» و «ختمات السورة» و نیز «الواح الذهب» از همو.

- و «المدخل فی علم الحروف» از: محیی الدین عربی.
- و «اللمحة» از تقی الدین عبدالله نجیبی.
- و «السر المصون» از: ابو حامد غزالی.
- و «الدر النظیم» از: عقیف الدین عبدالله بن اسعد تمیمی.
- و «خواص القرآن» از: محمد بن ابراهیم تمیمی کازرونی.
- و «لوامع الیان» از: فخر رازی.
- و «خواص اسماء الله» از: یعقوب جرجی.
- و «سر الآیات» از یکی از شاگردان ابن عباس.
- و «الهیاکل» از: علی بن وحشه.
- و «خواص الحروف» از: حسین سکاکی.
- و «رساله های سید حسین اخلاطی و شاگردانش مخصوصاً خواه نظام الدین ترک» و «حل قواعد جفر» از: شاگرد سید حسین مذکور.
- و «دره منکونه» از: برخی بزرگان.

نام نگارنده و نام کتاب و ترتیب آن در سر آغاز یاد شده. نگارنده همزمان شاه طهماسب صفوی (۹۳۰-۹۸۴) بوده.

آغاز الحمد لله الذی انزل الکتاب مشتلا علی غرائب الخواص... اما بعد چنین گوید فقیر داعی و حقیر خالی از دواعی علی بن حسین واعظ کاشفی.

انجام: و دیدار مبارک وی را معاینه بیند. تم.

[۸۹]

نسخه نخط تعلیق. نام نویسنده محمد زمان بن عبدالعزیز بهلوان معاصر محمد زمان پسر حکیم مؤمن. تاریخ نوشتن شبیه (۲۰- رمضان ۱۰۳۶) و تا سال (۱۰۳۸) دو مرتبه تصحیح شده و نشان تصحیح در آخرین صفحه کتاب یاد شده. این نسخه بنظر صاحب ذریعه رسیده و در (ج ۶- ص ۳۹۳) از آن بعنوان قدیم ترین نسخه این کتاب یاد کرده. عنوانها باشکرفه. دارای اندکی حاشیه از کتابهای گوناگون دعا و جز آن. سه صفحه پس از ختم نسخه، دعا و برخی آیه ها نوشته شده. یک برگ از میان دو برگ (۲۰۱) و دیگری از میان (۳۰۲) افتاده برخی برگها را موربانه خورده.

(۱۷۱ برگ) کاغذ سمرقندی. جلد نیمایقه قهوه گهله.

اندازه: ۱۹×۹ و ۱۳×۴. ۴۰ صفحه.

[۷۱]

الحقائق

(عربی)

در تفسیر قرآن نگارش ابو عبدالرحمان محمد بن حسین سلمی نیشابوری است که بسال (۳۳۰) زائیده شده، و بسال (۴۱۲) مرده. تفسیر بست عرفانی حدیثی. در سر آغاز گوید: چون دانشمندان ظاهر هر کدام تفسیری نوشته و در قرانت و لغت آن گفتگوها نموده، و آنها را با ابو العباس بن عطاء، یا یعقوب بن محمد صادق نسبت داده اند، و هیچگاه متوجه فهم خطاب آن نگرددیده اند، من پس از استخاره اندکی از آنرا گرد آوردم. چلی گوید: تغلیب این تفسیر را بر نگارنده آن خواننده و نیز گوید: مفسران اهل ظاهر این نگارنده را متهم ساخته، تا آنجا که واحدی گفته است: اگر سلمی کتاب خود را تفسیر بداند کافر است.

آغاز: الحمد لله رب العالمین اولاً و آخراً حق حمد و صلی الله...

اولین خبر که روایت کند اینست: اخیرنا ابو عبدالله و ابو نصر الطالقانی.
 این خبر در نسخه این کتابخانه هست، لیکن نسخه خدیویه مصر آنرا ندارد.
 انجام نسخه موجود در این کتابخانه در سورة (ارایت النبی): لا یعلمون ان
 الصلاة مواصلة بین العیبد و بین ربهم فاذا لم یراعی ...
 انجام نسخه خدیوی (آخر سورة ناس): والافهو هالك من حیث یرجونه النجاة
 والله الموفق للصواب والیه المرجع والمآب والحمد لله ...

[۹۰]

نسخه بخط نسخ متداول حدود سده هفتم، نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد.
 پایان نسخه افتاده. لیکن خط و کاغذ نزدیک سده هفتم است. چون برك اول
 نسخه چند سوراخ شده و برك آخر کتاب بکلی افتاده است، آقای مشکاة
 توسط آقای یحیی الحساب استاد دانشکده ادبیات دانشگاه فؤاد اول قاهره
 از روی نسخه کتابخانه خدیویه آنرا تکمیل نموده، لیکن اتفاقاً چند جمله که در برك
 اول نسخه این کتابخانه سوراخ شده و ناقص است در نسخه خدیوی بکلی نبوده و بنا بر این
 باز هم ناقص مانده.

عنوانهای عمده باشکرف و غیر عمده با خط درشت سیاه.
 (۲۴۰ برك) ۳۴۲ عدد دولت آبادی. جلد تیناج منکی حلیه برج با مقوی.
 اندازه: ۱۷ × ۲۴ و ۱۱٫۸ × ۱۸ هر ۲۵ خط.

[۷۲] خاطریه (عربی)

رساله نیست در شرح نیایشنامه و مناجات شافعی اصل این نیایشنامه قطعه نیست
 دعائی منسوب به ابو عبدالله محمد بن ادویس بن عباس بن عثمان بن شافع بن سائب بن
 عیدیزید بن هاشم بن عبدالطلب بن عبدمناف، هاشمی قرشی معروف با نام شافعی، که
 بسال (۱۵۰) در غزه از شهر های فلسطین زائیده شده و در دو سالگی بکله آمده
 و سپس بمدینه و از آنجا دوباره بمکه برگشته. نزد مالک بن انس و مسلم بن خالد و
 جزایشان دانش آموخت. و بسال (۱۷۵) بیفداد شد و برگشت، و دوباره بسال (۱۷۸)
 بیفداد و از آنجا بمصر رفته. بیشتر کتاب های خود را در آنجا نوشته و در قاهره
 بسال (۲۰۴) بمرد، و گور او در آنجا تا کنون مشهور و زیارتگاه است.

این نیایشنامه منظومه نیست بقافیة عین در (۱۲ بیت) و آنرا شافعیان کرد محترم
 می شمارند و شخصی بنام شیخ محمد کرد سهری آنرا شرح مزجی کرده.

آغاز اصل دعا این شعر است:

یا من یری ما فی الضیرو و یسمع انت البعد لكل ما یتوقع

آغاز شرح: هذه المناجات لحضرة الامام الشافعی (ره) ان اهل العلب شکوا

الیه الطاعون فتوجه الی الله تعالی. و خاصیة هذه المناجات ان یقرء للقط سبعة...

انجام شرح: لاهل الکبائر من امته الذین لم یعظوا بالزواج من مسته (ص).

تمت النسخه...

[۹۱]

نسخه بخط نسخ متوسط در (برک ۷۳-۷۹) مجموعه نیست که مطالب گوناگون
 ۱۲۴ و چند رساله مانند «ترجمه کتاب» که در قسمت ادبیات این فهرست یاد خواهد
 شد، در برآورد. نام نویسنده سلیمان قاضی. تاریخ نوشتن (ربیع الاول - ۱۱۹۵)
 نویسنده پس از پایان نسخه، شفای قرآن بخود را از خدا خواسته و دو سطر هم بر کی نوشته
 دارای حاشیه هائی با مضامین (منه ره). متن آیات نیایشنامه با خطی درشت و روی آن
 خطی سیاه هست.

این رساله (۶ برك) همه مجموعه (۲۵۶ برك) کاغذ نوعی قرمه. جلد تیناج دولا بیرون فقهی،
 داخل سرخ روغنی. اندازه: ۱۶ × ۱۰ و ۱۱٫۸ × ۱۱٫۸ هر ۹ خط.

[۷۳] خلاصه الاذکار و اطمینان القلوب (عربی)

در دعا و نیایشهایی که برای هر کاری از کارهای شب و روز، سفر و حضر،
 نقل شده است، مرتب بر دو اوزده فصل و یک خاتمه میباشد. در سه فصل اول کارهایی
 را که بایستی در ساعات های شبانه روز انجام باید گرد آورده، و مانند تقسیم که
 شیخ بهائی برای مفتاح الفلاح، قرار داده، تقسیم نموده. و باقی فصلها در باره کارها
 و نیایشهای گوناگون دیگر است. نگارنده ملامحسن بن محمد معروف بفیض کاشانی
 که بسال (۱۰۰۷) زائیده شده و (۱۰۹۱) مرده، داماد ملا صدیقی و صاحب نگاشته
 های بسیار مانده هوائی، و جز آن میباشد. وی این کتاب را بسال (۱۰۳۳) در قصر
 کاشان در بیست و شش سالگی نگاشته. نسخه اصل این کتاب در کتابخانه (فخر الدین)

موجود است و بسال (۱۳۱۱) همراه رساله های دیگر قبض در تهران چاپ شده ،
و خلاصه چندین بار بفرسی گردیده دو ترجمه آن در الذریعه (ج ۴ - ص ۱۰۰) و یکی
در (ج ۷ - ص ۲۱۱) یاد شده صفحه (۲۹) این فهرست دیده شود .

[۹۲]

نسخه . همراه کتاب «جهاز الاموات» از همین نگارنده . هر دو بخط شیخ مابل
۸۸ به تعلیق . نویسنده علم الهدی سر نگارنده میباشد . از برك (۱ تا ۶۵) این
مجلد را گرفته . تاریخ نوشتن (۱۰۵۷) است . و آنرا بریند خوانده . در حاشیه
صفحه ییش از پایان خلاصه یعنی در برگه (۶۵) بخط نگارنده تاریخ پایان نگارش (۱۰۳۳)
نوشته شده . و در برخی حاشیه ها نیز خط نگارنده هست . برگهای (۷۱) و (۲۴ تا ۳۱)
شکیده و شکسته و صحافی شده .

این رساله (۶۵ برك) همه مجموعه (۷۳ برك) کاغذ اصهبانی . جلد تیناج مشکي با ملوای کهنه
درازای عطف داخل روغنی خوب . اندازه : ۱۴ × ۳۰ و ۷ ص ۱۳ : ۱۸ - خط .

[۹۳]

نسخه در حاشیه مجموعه است که «لب الخصال» و «زاد المعنی» را در بر دارد .
۹۳۲ از آغاز مجموعه تا پایان آن در کنار هم با بطور چلیبا نوشته شده . خط
سخ خوب نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد . صفحه ها دارای جدول طلا . و پس
از جدول این رساله نوشته شده . و بعد از آن جدول دیگری نیز از طلا هست . عنوانها بنا
شکرف . نخستین صفحه کتاب افتاده .

(۱۲۸ برك) کاغذ سرفندی . جلد تیناج مشکي رویه زره بولهدار کهنه .
اندازه : ۱۹ × ۱۶ . سطرها چلیبا در کفاره صفحه

[۷۴]

خَيْرَةُ الْمُلُوكِ

(فارسی)

در بیان يك نوع استخاره یا فال گیری که نخست در جدولی پراز شماره هما
نگاه کنند ، و شماره ای برگزینند و آنرا یا ترتیب خاص از جدول دیگر بیرون آرند
سپس از دائره دیگری جستجو کرده و در پایان پاسخ را از میان يك عمده جوابهایی
که بیشتر تهیه شده و مناسب با پرسشهای احتمالی میباشد می جویند . نگارنده در
سر آغاز کتاب گوید : چون راه و روش استخاره توفیقی نیست من این نوع را
اختراع کردم .

نگارنده آن سید محمد کاظم بن محمد جعفر بن محمد حسین حسینی مرعشی
شهرستانی است و در سر آغاز نام خود و نام کتاب را یاد کرده و در خاتمه نیز آنرا
تکرار کرده و تاریخ نگارش را (۲۵ ذیقعدہ - ۱۳۳۵) معین کرده . ولیکن این
ادعا (که این نوع فالگیری اختراع این مرد باشد درست نیست) چه آنرا سابقه تاریخی
بیشتری است و مانند آن در سالنامه پارس (سال ۱۳۱۵) از مدارك قدیم تر چاپ شده .

آغاز: الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على محمد وآله الطيبين الطاهرين
واعنه الله على اعدائهم اجمعين ... و بعد چنین گوید : بنده فانی محمد کاظم ...
انجام : پس از پایان جدول بندها - هوالله تعالی شأنه العزيز الحمد لله
رب العالمين .

[۹۴]

نسخه بخط سخ خوب نام نویسنده محمد حسینی مرعشی شهرستانی .
۹۴ تاریخ نوشتن (۱۳۳۸) . پس از انجام نسخه يك جدول برای تعیین وقت استخاره
در هفته موجود است . و پیش از نسخه دو صفحه بعنوان (مفرد جامع) جدول بندی
شده . در صفحه اول کتاب نام نگارنده را یاد کرده اند اما قابل خواندن است . همه کتاب
عبارت است از جدولهای گوناگون برای بیرون آوردن پاسخ پرسشها با روش مخصوص
همراه این کتاب يك صفحه پارچه که روی آن جدولهای استخاره نقش شده بنام جدول
مجمع الحروف بدرازی (۸۴) سانسیر و پهنای (۵۰ سانسیر) موجود است .

(۱۷۴ برك) کاغذ جدید فرنگی جلد تیناج مشکي غوالی کهنه .

اندازه : ۲۱ × ۲۹ و ۹ ص ۱۶ : ۲۰ - خط .

[۷۵] الدر المنظّم فی خواص القرآن العظیم (عربی)

در خاصیت خواندن هر يك از آیه های قرآن و فضایل آن ، و تفسیر معنی هر يك
از پیشاوند ها (فوائج) سوره ها ، و جز آن . نگارنده در ذیباچه گوید : این کتابرا
برای جمع میان مطالب دو کتاب ، البرق اللامع ، ابوبکر غسانی ادبایی و خواص
الآیات والفوائج ، ابوحامد غزالی (م - ۵۰۵) نگاشتم و آنرا الدر المنظّم ، نامیدم .

چلیبی گوید: نگارنده این کتاب ابو عبدالله محمد بن احمد بن عبدالله بن مهیل خزرجی معروف بابن الخشاب یمنی (۵۶۷-۴۰۴) است. و آنرا مختصر بیست منسوب یافعی و این مختصر باندازه نیم اصل میباشد. لیکن صاحب ذریعه در عنوان الدر المنظیم فارسی گوید: عربی آنرا ابو محمد عبدالله بن سعد بن علی بن سلیم بن فلاح یمنی یافعی شامی نگاشته. او در عدن سال (۶۹۸) زائیده شده، و در مکه بسال (۷۶۸) مرده است. و آنرا ترجمه های بسیار است. یکی از آنها ترجمه بیست بقارسی که تفاوت بسیار با اصل دارد، و فارسی را نیز یافعی نسبت داده اند، و این درست نیست، چه یافعی فارسی نمیدانسته است (بایان) چنانکه در (ص ۸۲) یاد آور شدیم، میتوان گفت که فکر خاصیت داشتن حروف بعد از غزالی تکامل یافته تا در سده نهم بصورت مذهب مستقل حروفیه در آمده، و بنا بر این ابن خشاب سخنان غزالی را تکمیل کرده و یافعی نیز چیزهایی بر آن افزوده و سیاستمداران دوره صفویه برای استفاده از اسامی یافعی شامی کتاب او را گرفته، چیزهایی مانند نقل از ائمه شیعه و ستایش ایشان بر آن افزوده و نام وی بقارسی گردانیده اند. و چندین بار و بیست چند نفر ترجمه و شرح کرده اند، که یکی از آنها در (ص ۳۷) این فهرست معرفی گردید، و از نظر رواج و محبوبیت اینگونه مطالب میان عامه مردم یکی از متاخران این کتاب را بقارسی گردانیده، و چیزهایی بر آن افزوده، و بدون اینکه از نگارنده گان اصلی نامی برد آنرا بخود نسبت داده است. ذریعه (ج ۷ - ص ۲۷۰ و ج ۸ - ص ۸۳ - ۸۵) دیده شود.

الدر المنظیم عربی بسال های (۱۲۸۲) و (۱۳۱۵) و بعد از آن نیز چاپ شده

[۹۵]

سخنه بخط نسخ، نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد، لیکن خط و کاغذ نزدیک بسده دهم و پس از آن میباشد. عنوانها یا شکر و در حاشیه ها تصحیحات دارد نویسنده شیعه بوده.

(۱۳۴) رک کاغذ نوعی قرمه جلد مغوی رویه پارچه همیشه حالی

اندازه: ۱۸×۱۴ و ۱۱×۷، ۲۶ خط.

[۹۶] **الدروع الواقیة من الاخطار** (عربی)

فیما یعمل مثلها کل شهر علی الشکرار

این پنجمین کتاب دعای سید بن طاوس است که در (ص ۱۱ و ۴۰) یاد او گذشت، و خود در سر آغاز کتاب این معنی را گوشزد کرده.

آغاز بقول السید الامام... ابن طاوس... احمد الله عزوجل بما وهب لی من القدرة علی حمده و اتنی علیه جل جلاله...

انجم و وقت حیث ازی الندی و برانی. و هذا آخر ما اردنا ذکره فی الجزء الخامس من کتاب مهمات فی صلاح المتعب و تمتات مصباح المتعبد، و کان آخر هذه الكلمات بوم الاربعاء خامس شوال سنة احدى و اربعین و ستیائة، فی السکن بالحلة السیفیة، و انافی ظل المرحم الربانیة...

چنانکه دیدیم پیش از شروع به حدله کتاب، جمله هایی چند هست که بکلمه [بقول السید الامام...] آغاز میشود، و در آن از سید نگارنده ستایش بسیار کرده. این دیباچه چند جمله ای، در آغاز کتاب «مهیج الدعوات» و «المجنی» نیز آمده است. و گوینده آن بایستی یکی از شاگردان سید بن طاوس باشد.

نگارنده خود در آغاز این کتاب گوید: چون چهار جلد از مجلدات مهمات فی صلاح المتعب و تمتات مصباح المتعبد را بدین ترتیب: اول و دوم بنام «فلاح السائل و نجاح المسائل»، در اعمال شبانه روز در دو مجلد، سوم «زهرة الربیع» در دعاهای هفتگی، چهارم «جمال الاسبوع» تکمال العمل المشروع، نگاشتم اکنون باین جلد پنجم پرداخته آنرا «الدروع الواقیة» نامیدم. سپس فهرست با مهبلی بیست و چهار گانه آنرا یاد نموده. تاریخ نگارش این کتاب چنانکه از بایان آن پیداست (۶۴۱) میباشد، و چون نخستین جلد این دوره یعنی «فلاح السائل» را در (۶۳۵) نگاشته، پس دانسته میشود در این شش سال سید بن طاوس مشغول نگارش این پنج جلد بوده. سید در سر آغاز «فلاح السائل» میگوید: دوره و تمتات، را در دو مجلد خواهم نوشت،

و در «کشف المحجّة» چاپ نجف (۱۹۵۰) (ص ۱۳۷) گوید: [آنرا در بیست جلد خواهم نوشت و اکنون یازده جلد آنرا تهیه کرده ام ۱۰۰۰ لیکن صاحب الفریعه در (ج ۸-۱۷۸) مجلدات «تمتات المصباح» را هفتم جلد شمرده یعنی غیر پنج جلد مذکور در بالا، دوازده جلد دیگر از نگاشته های دعائی ابن طلوس را در مجلدات متمم مصباح بحساب آورده. بدین ترتیب «اقبال» در سه مجلد، «اسرار الصلاة» و «الاسرار المودعة فی الساعات» و «مسالك المحتاج» و «مصباح الزائر کبیر» و «مصباح صغیر» و «الامان من الاحطار» و «مہج الدعوات» و «المجتبی» و «فتح الابواب» - چهار کتاب اخیر در این کتابخانه موجود و در این فهرست معرفی شده.

لیکن باید دانست که «اسرار الصلاة» کتابی است که بعدها بسید بن طاووس نسبت داده شده و در دیباچه آن برخلاف آنچه در «فلاح السائل» (ن-۶۳۵) و «الدروع» (ن-۶۴۱) گفته است، می گوید: [من تمتات را در پنج جلد نگاشتم

- ۱- فلاح السائل
- ۲- زهرة الربیع
- ۳- الدروع الواقیة
- ۴- الاقبال
- ۵- اسرار الصلاة

و این جلد اخیر را نازنده هستم آشکار نخواهم ساخت | گویا کسی که خواسته این کتاب را بسید نسبت دهد از ترتیب مجلدات، «تمتات» اطلاع درست نداشته. و شاید «الدروع الواقیة» را ندیده بوده که در اول آن آشکارا گوید: | این جلد پنجم تمتات است |. باید گفت سید در وقتی که «فلاح السائل» را آغاز کرده خیال نکرده است که می تواند تمتات را به بیش از ده جلد برساند ازین روی نقشه ده جلد کشیده و فهرست آنرا داده. لیکن چنانکه دیدیم شماره آنها از ده جلد بالا رفته، و از جلد پنجم بیلا دیگر چندمین جلد بودن آنرا یاد آوری ننموده.

دروع الواقیة بتکمّل در مجموعه کتب دعائی سید بن طاووس با مرکب چاپ نوشته شده و بنا بوده که حسین قلی خان نظام السلطنه آنرا چاپ کند؛ لیکن موفق نگشته. این نسخه چاپی در (رضویة) موجود است (فهرست - ج ۲ - ص ۳۱۵ و ۳۱۶) دیده شود.

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

[۹۶]

نسخه در مجموعه بیست که: ۱- مہج الدعوات ۲- المجتبی ۳- الدروع الواقیة را در بر دارد. این کتاب از برگ (۱۵۰) تا (۲۰۹) پایان مجموعه را گرفته. خط نسخ دعاها اعراب دارد، عنوانها با شکر کوفی است. نام نویسنده ندارد تاریخ نوشتن در پایان نسخه چنین نوشته شده: [کتاب هذا الكتاب بطری السری فی تاریخ (ج ۲-۱۰۸۱)] و در پایان این جمله مہری هست بدین عبارت (عبدہ میرزا محمد الحسینی) (۵۹ برگ) جلد تیماج زرد معالی بودش پارچه شطرنجی، اندازه: ۱۹×۲۲ و ۱۱×۲۱؛ ۳۵ سطر.

[۷۷] دوازده امام (عربی)

از نخستین سده اسلام حملوات و درود فرستادن بر پیغمبر معمول و متداول بوده سپس خطبه خواندن بر منبر و دعا برای خلیفه وقت متداول گشت. این خلدسون گوید: نخستین خطبه را که بنام خلیفه وقت خوانده شد، عبدالله بن عباس بنام علی (ع) خواند (مقدمه ابن خلدون - بند ۳۷ از فصل ۳ از کتاب اول) و این روش تا دوره صفویه پایدار بود. در این هنگام که هدف دولت گسترش آئین شیعه در ایران بود خطبه دوازده امام معمول و متداول گردید. بی سابقگی این عادت را پیش از صفویه ملا عبدالاحد بن برهان الدین بن علی سیر چلبی در کتاب «تفسیر سورة روم» که آنرا برای شاه طهماسب نگاشته تصدیق نموده و صاحب ذریعه در (ج ۷ - ص ۱۹۵) آنرا یاد کرده. بهر حال انشاء کنندگان و سازندگان این قطعات برای گسترش بیشتر و جلب توجه افکار عمومی، آنها را یکی از دانشمندان گذشته شیعه میبانتند. خواجه طوسی و یا برای شیعی نشان دادن یکی از بزرگان عالم تصوف مثل محیی الدین عربی و ابن خلدون با ایشان نسبت میداده اند. و بیش از ده شماره آنها در ذریعه (ج ۸) معرفی شده است. از جمله «دوازده امام» مورد گفتگوی ما درودنی است که برای دوازده امام و توسل پدیشان ساخته شده، و فیلسوف سده هفتم یعنی خواجه نصیر الدین طوسی محمد بن الحسن (م- ۶۷۲) نسبت داده شده، و تا کنون چندین

مرتبه همراه کتاب های دعا و یتیمانی چاپ شده. و شرحهایی دارد مانند شرح ابوعلی محمد باقر حسینی، و جز او.

[۹۷]

نسخه در مجموعه بیست که: ۱- این رساله ۲- شرح حال امه ۳- رساله در نجوم را در بردارد.

این رساله از برگ (۱) تا (۸) این مجموعه را گرفته. نام نویسنده ندارد، اما خط همان خط نویسنده باقی مجموعه یعنی محمد علی بن خواجه قاسم علی مازندرانی است بجز نسخ تاریخ نوشتن مجموعه (۱۱۷۵) میباشد. عنوانها با شنکرف. صفحهها دارای جدول شنکرف. دعاها را اعراب گذاری کرده
این دعا (۸) همه مجموعه (۱۳۰ برگ) جلد تیماج مشکی گهه. اندازه: ۱۴ × ۱۸٫۵

[۹۸]

نسخه بخط نسخ خوب. در مجموعه است بقطع بیاضی از برگ (۱۲۷ تا ۱۳۶) نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد، ولیکن چنانکه در (ص ۰۰۰) یاد شده تمام مجموعه یکی است. خصوصیات نیز همانست که در آنجا بیان گردیده.
اندازه: ۱۷٫۵ × ۹٫۲ و ۱۳ × ۶٫۲ ۱۴ خط.

[۷۸] دُخْرُ الْعَالَمِينَ فِي شَرْحِ دَعَا الصَّنَمِينَ (فارسی)

دعاهای صلوات و درود است بر پیغمبر و امامان شیعه، و دشنام و نفرین بر دشمنان ایشان، یعنی تمام پادشاهان عرب که پس از مرگ پیغمبر تخت امپراطوری اسلام را، که بگفته شیعیان: از آن خاندان پیغمبر بوده، غاصبانه گرفتند، و بر مسلمانان ظالمانه حکومت کردند. بویژه دو نفر نخستین ایشان یعنی ابوبکر و عمر که برای نخستین بار حق جانشینی را ربوده و سب شدند که پس از ایشان بدست بنی امیه افتد و از سال (۱۳۲) بعد بدست بنی عباس قرار گیرد. در این دعا ایشان را تحریف کننده قرآن، و ایجاد کننده بدعتها در دین نامیده است. و از این روی شارحان این دعا نیز هر يك در باره تحریف قرآن سختی رانده اند. شرحهای این دعا بسیار است. صاحب ذریعه در (ج ۸- ۱۹۲) گوید بیش از ده شرح دارد، و آخرین شرح آن

نگارش محمد علی مدرس چهاردهمی (م- ۱۳۳۴) میباشد. یکی از معروفترین شرح های آن، کتاب مورد گفتگو است که «ذخر العالمین» نام دارد. نگارنده آن محمد مهدی بن علی اصغر بن محمد یوسف بن بهلوان صفر قزوینی است. شرح حال خودش محمد یوسف را در «أمل الآمل» آورده گوید: شاگرد ملاخلیل قزوینی (م- ۱۰۸۰) بوده و در آموزشگاه های قزوین درس میداده. صاحب ریاض العلماء (م- ۱۱۳۰) نیز در عداد شاگردان ملا صدیقی (م- ۱۰۵۰) مردی بنام محمد یوسف الموتی صاحب اخلاق محمد یوسف نام برده.

لیکن گویا محمد یوسف که در ریاض العلماء یاد شده بر محمد یوسف جد صاحب ذخر العالمین مقدم باشد. بهر حال لفظ این میان «محمد» و «یوسف» که در امل الآمل آمده زیاد است.

پدر او علی اصغر نام دارد و صاحب «سفینه النجاة» است که در این فهرست نیز خواهد آمد. خود محمد مهدی نیز در «أمل الآمل» یاد شده و کتابهای بسیار بدو نسبت داده است: «عین الحیاء» و «الاتقاة» در نحو، و «شرح جمل» و «ملاخلیل» و شرح شواهد انتقاده و رساله در نفی علمیت لفظ (الله) و «غینة الطلاب» و «العاطفة» و فهرست کافیة بدیعیة صفی الدین حلی، و رساله در مؤثهای سمعی، و حاشیه بر شرح توحید ملاخلیل، و حاشیه بر معنی، و شرح احوال دانشمندان قزوین شیخ حسر این فهرست را از روی خط نگارنده نوشته، و گویا تاریخ آن پیش از نگارش «ذخر العالمین» بوده که نام آن برده نشده. محمد مهدی نزدیک (۱۱۲۹) مرده، صاحب ذریعه در (ج ۴- ص ۶۴) گوید: پس از مرگ او دو برادرش محمد مؤمن و حاج محمد حسین و وصی اش کتابهای او را فروخته اند.

نگارنده در دیباچه این کتاب گوید: هر گاه پادشاه زمان شیعی باشد، برای نگاهداری دلیل ها از نابودی، شکستن تقیه با یا و گفتن حقیقت واجب میگردد و من چون هنگام نگارش کتاب «دلیل الدعاة فی شرح عین الحیاء (۱)»، بدعای صنی قریش بر خوردم دیدم حقایق تاریخی بسیار در بردارد خواستم آنرا جدا گانه شرح

۱- عین الحیاء در ادعیه و شرح آن دلیل الدعاة هر دو از همین نگارنده میباشد.

نویسم، ازین روی در آنجا ترجمه اکتفا کردم، و چون شاه سلطان حسین صفوی بمشهد آمد باو اهدا کردم، و این شرح را بعد از تهیه نمودم و آنرا بر یک مقدمه و یک مقصد مرتب ساختم، در دیباچه سند و فضایل این دعا را از مصباح کفعمی (م- ۹۰۵) و بهجار الانواره مجلسی (م- ۱۱۱۰) و کتاب شرح الولاء، نگارش اسناد خواجۀ طوسی - بکفته امل الامل - و کتابهای ابن طاوس (م- ۶۶۴) و شرح عربی بردعای صنی قریش، که نزد وی بوده است، آورده، و نیز داستان گفتگوهای علامۀ حلی (م- ۷۲۶) در مجلس اولیجاتو، و چگونگی نگاشتن فضل بن روزبهان، ابطال نهج الباطل، را بسال (۹۰۹) و نگاشتن قاضی نورالله (م- ۱۰۱۹) کتاب احقاق الحق، را در پاسخ آن، یاد کرده، سپس گوید کتاب را بر صد اصل تقسیم کردم، و چون در هر اصل مطالب گوناگون کلامی و تاریخی و خارج از موضوع کتاب گرد آمده است، یک فهرست موضوعی برای آن مطالب تهیه کرده، این فهرست بیست باب دارد و بیست موضوع مهم کتاب در آن گنجانده شده، و در هر باب یک یک مسائل آنرا یاد کرده، و نزد هر مسئله شماره آن اصل را که این مسئله در آن مشروحاً یاد شده است گذارده.

فهرست بیست باب اینست:

- ۱- احوال پیغمبر
- ۲- صلوات و درود بر او
- ۳- لعن و نفرین بر ملاءین
- ۴- قرآن و تحریف آن
- ۵- احوال فاطمه
- ۶- معنی امامت و پیشوائی
- ۷- احوال امامان
- ۸- زندگانی علی
- ۹- یاران پیغمبر و تابعان ایشان
- ۱۰- ابوبکر
- ۱۱- عمر
- ۱۲- عثمان
- ۱۳- منافقان
- ۱۴- برخی از اشیقاء
- ۱۵- آیاتی که در این کتاب تفسیر شده
- ۱۶- احادیثی که در این کتاب شرح داده شده
- ۱۷- احکام شرعی که در این کتاب بیان شده

۱۸- اصطلاحاتی که در این کتاب توضیح داده شده

۱۹- حکایت‌ها که در آن آمده

۲۰- مسائل گوناگون جز آنچه یاد شد که در این کتاب آمده است

این فهرست موضوعی در دوازده صفحه است. و پس از آن دعا را با ترجمۀ فارسی در سه صفحه که همه آن (۳۷ سطر) است آورده، سپس هر جمله را زیر عنوان (اصل) آورده و بشرح پرداخته.

آغاز دیباچه: سیاس و ستایش اخلاص اساس، و ثنا و نیایش افزون از حد و قیاس

آغاز دعا و ترجمه سطر بسطر: اللهم صل علی محمد و آل محمد و العن صنی قریش، خداوند! رحمت فرست بر محمد و آل محمد و دور کن از رحمت خودت دویت قبیله قریش را که ابوبکر و عمر است ...

آغاز شرح: اصل اول اللهم - اقوال در لفظ جلاله بسیار است و صاحب قاموس ...

انجام کتاب: پس تحقیق این مالک معزول است کمالات یحیی بلکه اظهار اینست که نکته جمعیت آن همانست که مذکور شد الآن فلا تفعل. تم
ذخر العالمین به عربی نیز ترجمه شده است (التریعه - ج ۴ - ۱۰۲)
دریده شود.

[۹۹]

نسخه بخط نستعلیق، متن دعا با نسخ درشت و سیاه، و در دو برگ (۱ و ۱۱)
اصل دعا با خط نسخ سیاه و ترجمه سطر بسطر با شکر ف و شعلیق نوشته شده، نام نویسنده ندارد، گویا یکی از شاگردان نگارنده باشد. تاریخ نوشتن (۱۱۲۰)
سهال پیش از مرگ نگارنده سه برگ در آخر و یک برگ در اول سفید است.
(۱۷۱ بر ۴) کاغذ دولت آبادی. حلد نیمه جتنکی عنوانی ضربی طلاکوب و حالی شده
اندازه: ۱۷×۲۴ و ۱۱×۱۸، ۳۳ سطر.

ذخیره یوم الجزاء

(عربی)

تفسیر کوچکی است برای همه قرآن بریان ساده و عربی متداول علمای ایران دوره صفوی . نگارش ابوالقاسم حسنی سمنانی از علمای سده یازدهم . وی پس از ختم این تفسیر یک دیباچه در صفحه اول کتاب افزوده و در آن بنام خود و نام کتاب اشارت نموده .
آغاز دیباچه و کتاب: الحمد لله المتعالی فی جلاله و صلی الله علی محمد و آله . و بعدوان اقل خلق الله . . . و نعم الوکیل . بسم الله الرحمن الرحیم . اصل الاسم سمو لان جمعه

انجام : یوسوس فی صدور هم من جهة الجن و من جهة الناس
نگارنده در سر آغاز سبب نگارش این تفسیر را میل بتوجه بمعنی آیه هادیر هنگام خواندن قرآن تعیین نموده ، و بنا برین آفرای برای خود نگاشته .
تاریخ پایان نگارش گویا همان تاریخ نوشتن نسخه این کتابخانه یعنی (ذیحجه ۱۰۷۱) باشد .

[۱۰۰]

نسخه بخط نسخ مایل بنسلیق ، نویسنده خود نگارنده است . یعنی نسخه اصل ۱۹ میباشد . تاریخ نوشتن (نیمه ذیحجه - ۱۰۷۱) اندکی از گزاره صفحه ها را موربانه زده است .

(۱۱۳ برك) كاخدقوى قرمه . جلد تصاح ابى مقوف كه نه بود تجديد صحافى شد
الاداره : ۱۳×۱۹ و ۱۶×۹٫۲ از ۳۰ تا ۳۰ سطر

والى من الزمان ان كنتم موصوب الى كنفوسى جوارنا من الجنة والناس
سائر للذرى كسوس على ان يكون الشيطان عربى منى وانسى وهو اس الجنة وهو
الشيطان و فى وسوسه اللسان و ههنا احد ما انه وسوسة الانسان من نفسه والى
اغوا من يعوب من الناس و بدل عليه قوله شيطان الجنى والانس يجوز ان يكون
من لسانه او العارة و نقلت يوسوسا الى كنفوسى فى صدرهم من جهة الجنى و من جهة النكاح
تم بالحى والسعادة فى منتصف ليل ذى الحجة سنة احدى و سبعين بعد الالف

(۲۳) برك (۱۴۳) ذخیره ، نسخه (۱۹) این کتابخانه

بسم الله الرحمن الرحيم و به نستعين
المجد لله المتعالي فى جلاله و صلی الله علی محمد و آله
و بعدوان اقل خلق الله و ما تقدم ابوالقاسم الحسنى سمنانى
ما اراد ان يكون فى وقت تلاوة القرآن الحكيم منه
لظا بهر معناه من سبيل الاعتقاد استمد من القادر العليم
ان يومقره لنافع جامع لما لا يدسه على شيخ الابرار ما كان
موافقا لخواص الامامة فسهل تناولها على طائر النوران
فالتقى التوفيق له على الارب و سماء و فخره يوم الازاد
محمد صبي و نعم الوكيل

(۲۴) برك (۱) آغاز ذخیره - نسخه شماره (۱۹) این کتابخانه

[۸۰]

ذريعة الضراعة

(عربی)

در دعا و نیایش و ورد های گوناگون . نگارش مسلامحسن فیض کاشانی (م - ۱۰۹۱) صاحب خلاصه الاذکار ، در (ص ۱۰۵) در این کتاب یاد شد . از کتاب
انیس العابدین ، که در (ص ۱۷) گذشت نیز نقل میکند . درد بیباچه کتاب نگارنده
نام خود و نام کتاب را یاد نموده .

آغاز الحمد لله الذى يسمع الدعاء . . . اعابعد فان اللذات الروحانية . . .
وسميناه بذريعة الضراعة . . .
انجام : واستجب دعائى يا ارحم الراحمين . هذا آخر ما اردنا ايسراده فى
هذه الصحيفة . . .

[۱۰۱]

نسخه بخط نسخ ، نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد . دارای اندکی حاشیه
بامضای (منه) .
با نسخه اصل مقابلت و تصحیح شده و بدین معنی در حاشیه (برك ۲۳۷) اشارت

شده. تمام صفحه ها دارای جدول شکرگرف و لاجورد. عنوانها با شکرگرف نوشته شده
(۲۳۸ برگ) کاغذ لرمه سمرقندی. جلد روغنی متوسط کل بونه دار
اندازه: ۲۴×۱۴ و ۱۴×۷٫۲ و ۱۴×۷٫۲

[۸۱]

ربیع الاسایع

(فارسی)

برخی دعا و نیایش و ورد های شبانه روز، را در بردارد، بویژه کارهای
روز آدینه را بتفصیل آورده. نگارنده محمدباقر مجلسی صاحب «بحار الانوار»
(م-۱۱۱۰) است که شرح زندگانش در «القیض القدسی» مقصلا بیان شده و در این
مختصر گنجایش ندارد. در ربیع الاسایع در ایران چاپ شده است.

[۱۰۲]

نسخه بخط نسخ عالی. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. بنا بگفته نویسنده
از روی نسخه که با نسخه خط نگارنده مقابله گردیده نوشته شده است.
عنوانها بنا بشکرگرف. صفحه ها دارای جدول طلا و شکرگرف. دارای یک
سر لوح خوب.

(۱۸۶ برگ) کاغذ لرمه. جلد قیماج مشکي مشکی سری با نقوش توسط کتابخانه از لوس آنجلس
اندازه: ۱۹×۱۱ و ۱۴×۶ و ۱۹×۶

[۱۰۳]

نسخه بخط نسخ

۹۷۵ نام نویسنده محدثی بن شیخ اسماعیل قهبانی.

تاریخ نوشتن (۸-ج ۲-۱۱۲۶)

(۱۸۶ برگ) کاغذ اصلهائی جلد قیماج حنائی رو روغنی جراب شده و داخل قیماج سیاه
با نقوش وصالی شده دارای پوزه پارچه.

اندازه: ۲۴×۱۴ و ۱۸×۷ و ۲۱×۶

[۸۲]

رساله در فضیلت نماز شب و شب بیداری (فارسی)

دارای يك دیباچه در فضیلت و ثواب آن نماز، و چهار مطلب و يك خاتمه.
نگارنده در سر آغاز نام خود را یاد نکرده. اگرچه فیض (م-۱۰۹۱) عادة نام

و کتاب را در سر آغاز کتابهای خود یاد میکند. لیکن این کتاب پانزده او نزدیک
است. چند دویستی بعنوان (لجامه) دارد.

و در چند جای کتاب از «ابواب الجنان» و «مفتاح الفلاح» شیخ و کتب پیشینیان
نقل کند.

آغاز: حمد بی نهایت و تئالی بیغایت سزاوار معبودیست که خالق ارض و سما
است... و بعد این رساله بیست در بیان فضیلت نماز شب.

انجام: و بحول و بقوت خویش برادران این سعادت بیش از این توانائی و قوت
گرا مت فرمایند. تمت.

[۱۰۴]

نسخه در مجموعه است که رساله ای در نماز جمعه و رساله های دیگر در بردارد
۹۷۲ از برگ (۳۵) تا آخر مجموعه را گرفته. خط نسخ زیبا. نام نویسنده و تاریخ
نوشتن ندارد. صفحه ها دارای جدول طلا و لاجورد، و جدول سومی باشکرگرف
دارای حاشیه ها با مضای (منه عفی منه) عنوانها با شکرگرف. برگ شماره (۱۲۰) سفید است
اول این مجموعه يك سر لوح از طلا و لاجورد و شکرگرف موجود است و میان خطهای دو
صفحه نخست این مجموعه طلاکاری شده.

(۹۰ برگ) جلد قیماج مشکي گفته وصالی شده با نقوش

اندازه: ۱۵×۹ و ۱۰×۵ و ۱۵×۶

[۸۳]

روضه الفلاح سلیمانی

(فارسی)

در باره نماز است ولیکن جنبه دعائی آن از جنبه فقهی آن بیشتر است.
مرتب بر يك مقدمه و پنج باب است. سر آغاز در بیان چیزی که صحت عبادت
منوط بآنست:

۱- باب آداب و اقسام و شرائط نماز

۲- باب نوافل. یعنی نمازهای مستحبی

۳- باب تعقیبات و بسوند های نماز.

۴ - باب نماز های مشهور و دعاهای هر يك

۵ - باب دعاهای روز های هفته .

نام نگارنده دانسته نیست . اما کتابرا بنام شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۸ - ۱۱۰۵) نوشته .

آغاز : حمد و سپاس بیکتائی را که دانایان بحر فہم و ادراک ، بکنه معرفت او بی تیرده اند و بعجز قائل گشته . . .

انجام : هر آینه مردم میربوندند ایشان را ، ولیکن خواندن آن پناه است ایشانرا . تمت الرسالة .

[۱۰۶]

نسخه بخط نسخ ، نام نویسنده علی رضا بن میرفلاح حسینی . تاریخ نوشتن ندارد . لیکن کاغذ و خط در حدود سده دوازدهم میباشد . عنوانها باشکر ف . همة دعا ها با اعراب است . صفحه ها دارای جدول حلالا و لا جور و شکر ف با هم صحیح شده . اندکی حاشیه دارد . در سه برک پیش از نسخه و شش برک پس از آن دعاهای گوناگون و طلسمها نوشته شده .

(۶۶ برک) کاغذ دولت آبادی . جلد تمام جلالی عنوانی کهنه وصالی غده اندازه : ۱۸×۱۱ هر و ۱۴×۷ هر : ۱۸ سطر

[۸۴]

ریاض العابدین

(فارسی)

معرفی صحیفه کامله سجاده در (حرف . ص) این فهرست خواهد آمد ، و چنانکه خواهیم گفت آنرا شرحهای بسیار است .

قدیمترین و پرمایهترین شرحهای صحیفه کامله سجاده : نگارش بدیع الزمان قہبائی (کوهپایه) معروف بدیع هندی ، شیخ الاسلام شهر بزد است . وی شاگرد شیخ بہائی (م - ۱۰۳۱) بوده و از وی اجازه دارد که در ذریعہ (ج ۱ - ص ۲۳۷) یاد شده . محمد صالح قزوینی روغنی در دیباچہ شرح فارسی خود بر صحیفه کامله کہ در حقیقت کوتاه شدہ این کتاب است در بارہ وی چنین گوید : [شیخ الاسلام بلدہ بزد مولانا بدیع الزمان قہبائی در این زمان شرحی بر صحیفه نوشتہ] . این شرح بہترین

بہترین و بزرگترین شرحهای صحیفه است ، و بطور مزجی با نگاهداری تمام متن نوشته شده . در دیباچہ آن بحثهایی از نظر علم درایۃ الحدیث و تاریخ دارد ، و هنگام تفسیر دعا مطالب تاریخی و لغوی و گاهی عرفانی بسیار آورده . غیر از ملاحظاتی قزوینی روغنی کہ در شرح خود آشکارا خستوانست ، گویا میرهاشم و جز او نیز در شرحهای خود از این کتاب استفاده شایان نموده اند . در این کتاب فقط پنجہ و چهار دعای صحیفه شرح شده و ملحقات را نیاورده .

آغاز : زواہر جواہر حمد و سپاس بیرون از اندازہ و پس از یک صفحه - بمسامع ارباب دانش و بینش میرساند خادم طالبان مطالب ، بدیع الزمان قہبائی

انجام : و علی آلہ الطاہرین . و افاضہ کناد خدا سبحانہ . . . از اول عمر تا آخر آن . . .

[۱۰۶]

نسخه بخط نستعلیق - نام نویسنده ندارد . تاریخ نوشتن با خط دیگری چنین نوشته شدہ : [نصف اول دہہ آخر شہر ناسع سنہ ثامن دہہ ناسع بعدالالف] با تمام این کتاب موفق شد [یعنی (رمضان - ۱۰۸۸) لیکن کسی زیر این تاریخ شماره (۱۰۷۹) را نوشته . و مہر (یا محمود) نیز دارد . نو برگ (۴) حاشیہ با مضای (شیخ بہائی و حہ اللہ) دارد ، لیکن حاشیہ او است بلکه از کتابهای وی نقل کردہ اند . و حاشیہ های دیگر با امضاهای (صحاح) و (دستور) و (شرح دیوان انوری) و جز آن نیز دارد . عنوانها باشکر ف است . بالای دعاهما خط شکر ف کشیدہ . (۴۴ برک) کاغذ قرص . جلد کهنہ بود . توسط کتابخانہ صفائی غده تمام زرد متوی اندازه : ۱۴×۲۰ هر و ۱۴×۹ هر ، ۱۶ سطر

[۸۵]

زاد الزائرین

(عربی)

در زیارتنامہ های امامان ، و کارهای حج ، و زیارتنامہ مدینہ ، و کارهای مستحب در مسجد های معروف ، نگارندہ عبدالوہاب بن محمد رضوی حسینی طوسی از خطیبان قرن سیزدهم است ، وی آنرا بدستور وزیر نظر خاتم المجتہدین . . . سید محمد رضوی

طوسی نگاشته، و بزرگ مقدمه و نه باب و يك خاتمه مرتب ساخته، در سر آغاز نام كتاب و نام نگارنده را ياد کرده .

آغاز : الحمد لله الذي فضلنا على جميع الامم، والصلاة والسلام على محمد وآله سادات العرب والعجم و بعد چنین گوید ...

در بیان کتاب نگارنده خوابی را که دیده است نقل کرده، و از آن برای سید بودن خود استدلال نموده، گوید پس از دیدن این خواب باصفهان شدم، و نزد خویشان اصفهانی خود نسخه‌نامه خودمان را یافتم، و پس از اندکی وسائل سفر حج برایم فراهم گردید، و این رساله را بعنوان تهیه لوازم سفر در ذیحجه سال (۱۲۴۰) در مشهد خراسان نگاشتم.

[۱۰۷]

نسخه بخط نسخ خوب، نام نویسنده حاجی محمد حافظ بن اسماعیل ذاکر سید الشهداء، ۱۰۲۶ آرا حسب الفرمودة عالی جناب مفتی الالقاب نگارنده (مؤلف) نوشته تاریخ نوشتن (۲۶ - رجب - ۱۲۲۴) . دارای بیت و چهار صورت خیالی از بقعه ها و زیارتگاه های مقدس و قبر های امامان دوازده گانه (۹ و ۱۶ و ۲۱ و ۲۶ و ۳۰ و ۳۳ و ۴۲ و ۴۴ و ۴۶ و ۵۰ و ۵۳ و ۵۵ و ۶۷ و ۷۱ و ۷۳ و ۹۰ و ۹۶ و ۱۰۰ و ۱۰۰ و ۱۰۰ و ۱۱۳ و ۱۱۴ و ۱۵۲ و ۱۵۴ و ۱۵۵ . با عهدنامه مالک اشتر و جز آن در يك جلد جا گرفته .
این رساله (۱۶۱ رك) همه مجوعه (۳۱۳ رك) كغذ قره اسمعالی جلد تجماع حالی طوای ارازه : ۲۲ × ۱۸ و ۶ × ۱۴ و ۱۷ نظر

[۸۶] زاد العقیبی (فارسی)

در دعا و نیایش و کارها و ورد هایی که از اهل بیت پیغمبر برای سه ماه رجب و شعبان و رمضان نقل شده . نگارش ملامحسن فیض صاحب «خلاصه الاذکار» که در (ص ۱۰۵) یاد شد آنرا بنام شاه عباس دوم و بدستور او نگاشته . نام خود و نام کتاب و نام شاه را دیباچه یاد کرده . و کتاب را بر سه باب بشماره سه ماه یاد شده و يك خاتمه در کارهای عید فطر مرتب نموده .

آغاز : سپاس بی پایان معبودی را سزاست که بندگی او سبب سرافرازی بندگانت .

الحام : و پیش از توهیج پیغمبری را این کرامت نداده اند . این بود آنچه ذکر آن در این رساله موعود بود و الحمد ...

[۱۰۸]

نسخه در مجموعه میباشد که «لب الحنات» و این کتاب و «خلاصه الاذکار» و جز آن را در بردارد . این رساله از برك (۴۵ تا ۱۲۵) این مجلد است . خط نسخ خوب . نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد . صفحه ها دارای جدول . «خلاصه الاذکار» را در حاشیه نوشته و دور آن جدول دیگر از طلا موجود است . عنوانها با شکر در ذیل این رساله دعا های روزهای رمضان و جز آن اضافه شده .
این رساله (۷۵ رك) همه مجلد (۱۳۸ رك) است . جلد تجماع مشکی روبه قرمز به پاره دار گشته . اندازه : ۱۶ × ۱۱ و ۶ × ۱۱ و ۱۲ نظر

[۸۷] زاد المعاد (فارسی)

در دعا . نگارش محمد باقر بن محمد تقی مجلسی (م - ۱۱۱۰) صاحب و بحار الانوار و کتابهای بسیار دیگر شرح احوال او خارج از گنجایش این مختصر است حاجی نوری کتاب والفيض القدس را در شرح حال او نوشته . وی این کتاب را بدستور شاه سلطان حسین صفوی (م - ۱۱۳۵) در (رمضان - ۱۱۰۷) نگاشته و بزرگ مقدمه و چهارده باب و يك خاتمه مرتب ساخته . و تا آنجا که بمن رسیده، این کتاب چندین بار بقرار زیر چاپ شده :

- ۱ - تهران در سال (۱۲۴۴)
- ۲ - تهران در سال (۱۲۵۷)
- ۳ - تهران در سال (۱۲۶۰)
- ۴ - تبریز در سال (۱۲۶۲)
- ۵ - تبریز در سال (۱۲۶۸)
- ۶ - تهران در سال (۱۲۸۲)
- ۷ - هند ... و جز آن نیز چاپ شده است.

[۱۰۹]

نسخه گرانمای این کتابخانه بخط شیخ خوب، نویسنده میرزا محمد طیب خوش
 نویسی فاضلی شاه قاجار (۱۲۵۰-۱۲۴۴) آرا تاریخ (۱۲۴۴) برای شاه نوشته
 و در انجام آن حکامه در ستایش او سروده و در بیان بی در تاریخ نوشتن
 کتاب چنین آورده:

سال انعامش محمد زد رقم تاریخ گفت

شد تمام از لطف حی زاد العباد مؤمنان

و پیش از این حکامه در چهار صفحه طلاکاری و سطرهای چلیبا بشر و نظم ستایش
 شاه را آورده. میان همه سطرهای کتاب طلاکاری، سر هر باب دو صفحه حاشیه سازی
 و طلاکاری، و یک گلچه بزرگ طلاکاری شده، و یک برگ سربین برای نگاهداری آن دو صفحه
 میان آنها نهاده. عنوانها با شکر و طلا و لاجورد، چهار صفحه آثار و دو صفحه انجام
 نسخه تمام طلاکاری و نقاشی، و میان هر یک برگی سربی هست.
 عنوان فصلها در گوشه صفحه و کنار آن نوشته شده، در گوشه چپ هر صفحه و کبر صفحه
 کلی از طلا هست.

(۱۰۵ برگ) کاغذ آرمه، جلد روغنی گل بونه بسیار خوب داخل روغنی دارای خط، دارای
 غلاف چرم و منقوش، اندازه: ۲۸×۱۸ و ۱۴×۲۱ و ۱۹ سطر

[۸۸] زبدة البیان فی تفسیر احکام القرآن (عربی)

یا آیات الاحکام اردبیلی

در (ص ۵۹-۶۲) این فهرست شرحی را جمع بتاریخچه علم (آیات احکام) یاد شد.
 اینک باید گفت که بهترین و معروفترین کتاب عربی در مذهب شیعه در مسئله بالا، این
 کتاب میباشد، که آنرا ملا احمد مقدس اردبیلی (م ۹۹۳-۴) نگاشته. این مرد در میان
 علمای شیعه مقام شامخی دارد، و در دربار شاه عباس صفوی نیز مقام محترمی داشته.
 در زمان وی علمای شیعه در عراق عرب که تحت سلطه عثمانی بود، فتوی بحلال
 بودن خراج دادند، یعنی دادن مالیات مذهبی را بخلیفه عثمانی مشروع دانستند،
 در مقابل ایشان علمای بحرین و سایر نقاط ایران رساله ها در رد بر ایشان نوشتند

و از جمله مقدس اردبیلی خود سه رساله در تحریم دادن خراج بدولت ظالم (عثمانی) و گرفتن
 آن از کارمندان آن دولت بعنوان هبه یا معاملات دیگر نوشته و در (ذریعه - ج ۷ -
 ص ۱۴۴) یاد شده. مقدس اردبیلی در عرفان و تصوف نیز مقامی ارجمند دارد، و در حاشیه
 الهیات شرح تجرید فائل بوحمد وجود میناشد. بزرگی مقام او در نظر مردم بنا
 آنجا بوده که در نیمه دوم قرن یازدهم که در ایران صوفی کشی براه میافتد، مخالفان
 تصوف اضافه بر کتابهایی که خودشان بر علیه صوفیه منتشر کردند، رساله ای نیز
 نگاشته و در میان کتاب «حدیقه الشیعه» جای دادند. حدیقه را معزالدین اردستانی
 در هند بنام قطب شاه بسال (۱۰۵۸) نگاشته، و یکی از رجال اصفهان رساله رد
 صوفیه را نگاشته و در میان این کتاب جای داده، همه را بنام مقدس اردبیلی شهرت
 داد. مقدس نگارشهای بسیار دیگری در فقه و کلام و جز آن دارد، لیکن
 نامدارترین نگاشته های او همین «آیات الاحکام» میباشد که بترتیب کتاب های
 فقه در هیجده کتاب از طهارت تا دیات مرتب گردیده و بسال (۹۸۹) نگارش آن
 پایان یافته، و پیش از شروع بکتاب سوره فاتحه را تیسرا تفسیر کرده

این کتاب بسال (۱۳۰۵) در تهران و پس از آن مکرراً چاپ شده

آغاز: بسمله حمد لله فاعلم ان هیئنا نواند...

[۱۸۰]

نسخه بخط نستعلیق بدعیال به نسخ بد نوشته شده. نام نویسنده ندارد.
 تاریخ نوشتن (۱۰۶۲) یعنی شصت و نه سال پس از مرگ نگارنده. عنوان
 و غیر عنوان بایک خط و در هم نوشته شده. کنار بسیاری از صفحه ها را موربان
 خورده است.

(۳۴ برگ) کاغذ آرمه، جلد تاج زرد کهنه بود کتابخانه آرا با تعاجیز متوالی و خوب
 صحافی کرد. اندازه: ۳۰×۱۴ و ۱۶×۹ و ۱۹ سطر

[۸۹]

زبدة الدعوات

(فارسی)

در دعا و زیارتنامه ها، مرتب است بزرگ مقدمه دو فصل دعا و چهار فصل در

دعاها و يك خانمه در زيارتها . نگارنده نام كتاب را در ديپاچه ياد کرده ، ليكن از خود نامي نياورده ، مگر در صفحه آخر فصل اول در باره دعای چهل مؤمن گويد:

نظم

چه باشد شني گريباد آوري
هم از جامع ادعيه عسکري
پدرم حضرت صاحب ذريعه در نامه خود فرموده اند که اين عسکري همان شيخ ابوالحسن محمد بن يوسف عسکري بحرینی است که سه اجازه بسالهاي (۹۹۸) و (۹۹۹) و (۱۰۰۰) از شيخ بهائي گرفته، و در ذريعه (ج ۱ - ص ۲۳۹) ياد شده. و عسکري منسوب بديه عسکر از قرای بحرين است . نگارنده در صفحه آخر کتاب (برگ ۱۲۲ الف - نسخه اين کتابخانه) مناجاتی از خاتم المجتهدين دام ظلّه نقل کرده گويد: وی آرا از خط شهيد نقل نموده.

لقب خاتم المجتهدين در آن زمان مختص به بهائي بوده و بنا بر اين تاريخ نگارش پيش از مرگ بهائي در سال (۱۰۳۱) بوده است.

آغاز : يا حبيب صفوة المرسلين ، نعمتك و شكرک يا مجيب دعوة المضطرين
اما بعد چون بمؤدای اذا سئلك عبادي عني ...

انجام : که بقول خنامه مسك اين تأليف را بدان کنند. و آن اينست: يا سامع كل صوت... رب العرش العظيم . قدم الكتاب.

در آخر نسخه ديگري - که فقط يك برگ آخر آن در اين کتابخانه شماره (۴۹) موجود است - نويستنده نام نگارنده را الفاضل الكامل سيد حسن العسکري القمي نوشته گوياب نگارنده پس از مهاجرت از بحرين ساکن قم گرديده است.

[۱۷۸]

نسخه ادعيه بخط نسخ مغرب ، و فارسي آن بخط نستعليق . برگ اول الحاقی
۷۹ و نو نويس . در بيان نسخه (دعای ابودجانه) باخط و کاغذ جديد اضافه شده . نام نويستنده اصل نسخه ابراهيم غلام . تاريخ نوشتن جلدی الاول (۱۷۷ بعد الف) يعني (۱۱۷۷) . دارای حاشيه يا مضامین گوناگون (ه) و (من مختصر شيخ مرتضى) و برخی کتب انت و (مصباح کبير) و (صغير) عنوانها يا شگرف .

(۱۲۹ برگ) کاغذ ترمه . جلد تيباج قهقهه يك لا .
الداره : ۱۹×۸ و ۱۴×۵ ص ۱۴۰ نظر

[۱۸۲]

فقط يك برگ آخر نسخه ای از اين كتاب است که باخط نسخ زيما نوشته شده و در بيان گويد : قدمت هذه الكلمات المسمى بزبدة الدعوات للفاضل الكامل سيد حسن العسکري القمي ، دارای جدول طلاولاچورد . در آخر مهري هست بنام (عباس علي حسيني) که گوياب نويستنده نسخه باشد . تاريخ نوشتن ندارد . (۱ برگ) لای کتاب ترجمه مفتاح الفلاح محفوظ مينباشد .
الداره : ۱۴×۵ و ۱۴×۵ ص ۱۴۴

[۹۰]

زوائد القوائد

(عربی)

در دعا و نياشهاي گوناگون سالانه . نگارش سيد ابوالقاسم علي بن سيد علي بن موسی بن طاوس ، اندکي از احوال پدرش ابن طاوس در (ص ۱۰۹ و ۱۱) اين فهرست ياد گرديده . و چنانکه اشارت رفت علي بن موسی و احمد بن موسی دو برادر بوده اند ، احمد بن موسی فرزندى بنام عبدالکريم بن طاوس دازد و علي بن موسی دو فرزند بنام محمد بن علي و علي بن علي دارد ، و اين آخري نگارنده زوالده است ، و سيده کشف المحجبه را بنام محمد نوشته و نبايد ايشارا با فرزندان عبدالکريم اشتباه کرد ، چه او نيز دو فرزند بنام محمد بن عبدالکريم ، و علي بن عبدالکريم بن طاوس داشته .

صاحب روضات در (ص ۳۶۱ و ۳۶۶) گويد : نگارنده « زوائد القوائد » جمال الدين ابوالقاسم علي بن علي بن موسی بن طاوس است ، که با پدر در نام و کنيت و لقب شريك بوده ، و از حديقه هلاليه بهائي بيزاين معنی را نقل کرده ، و بر مجلسی که در سر آقاز بحار ، در باره مدارك خود ، پس از نام « زوائد القوائد » و نسبت آن به پدر اين طاوس ، گويد : [نام او را ندانم و بيشتر آن كتاب از اقبال گرفته شده] برخاش نموده که چگونه مردی بدین بزرگواری را شناخته .

ليکن در حاشيه اين صفحه از « بحار الانوار » در چاپ کنياني ، نسخه بدلی از نسخه های ديگر بحار آورده و آن چنین است :

المسمى باسم والده والملكى بكنيته . و در بازه اینکه مطالب این کتاب از اقبال باشد ، باید گفت کتابهای دعا همه از دیگری گرفته شده و در این کتاب نیز جز در چند جا نقلی از ابن طاووس اول در میان نیست فقط در باب اعمال شعبان و ذیحجه و چند جای دیگر میگوید از تصنیفهای پدرم نقل میکنم ... و در اینجا نیز نام آن کتابها را نبرده . اصولاً نویسنده نسخه این کتابخانه که مورد گفتگو است بدخطو کم سواد بوده و عنوان باب و فصل های کتاب را در هم کرده ، آنچه از این نسخه برمی آید اینست که باب ششم (۲۴) فصل داشته و باب (۷) دعاهائیکه يك بار در عمر خواننده شود فقط (۴) فصل داشته و باب (۸) دعاهائیکه سالی یکبار خوانند ، پنج فصل ، و باب (۹) اعمال زلزله و کسوف و عوارض شبيه بآن مانند نماز استغسا و جز آن است . و پس از آن فصلها بی ترتیب در باره اعمال ماه رجب و شعبان و رمضان و شوال است ، تا آنجا که گوید : فصل (۱۱) از باب (۱۰) اعمال ذبحه و پس از آن باز عنوانها را مرتب است .

[۱۱۳]

نسخه خط نسخ متوسط مغلوطن نویسنده بی سواد بوده . عنوان فصلها را نیز غلط آورده . آغاز و پایان نسخه افتاده ، و بنا بر این نام نویسنده و تاریخ نوشتن دانسته نیست . و نزدیک سده یازدهم است . اول نسخه از اواخر فصل (۲۳) از باب ششم باین عبارت آغاز میشود :

[اليوم الثالث والعشرون قيل كلف علي بن الحسين (ع) يدعوني خوف الليل ...]

و پایان نسخه در اعمال ماه ذیحجه و نیایشهای روز عرفة ناقص مانده و بدین عبارت پایان یافته [ولا تومله ما في السموات]

(۲۹۴ برك) كتاب دعوات آبادي - جلد مفقود - تهيماج شرح -
الداره - هر ۱۵×۲۱ و هر ۱۱×۱۷ : ۱۶ تا ۱۸ نظر -

[۹۱]

صغیرة النجاة

(فارسی)

مشهور به «مقالات خمس» در دعا و نیایشها بطور تفصیل . مرتب است بربك مقدمه و پنج مقال .

مقدمه در فضل و پادشاهی خواندن دعا و پنج مقال :-

- ۱- دعاهای روزانه ۲- دعاهای هفتگی ۳- دعاهای سالانه ۴- دعاهای دیگر ۵- زیارتنامه ها .

در این کتاب از «انيس العابدین» بسیار نقل کند . نگارنده چنانکه در سر آغاز گفته اصغر (علی اصغر) بن محمد يوسف قزوینی نسام دارد . شرح حال او را در امل الآمل (ن- ۱۰۹۷) آورده گوید : از معاصران است و شاگرد ملاخلیل قزوینی غازی (م- ۱۰۸۹) میباشد ، و نگاشته هائی دارد از جمله این کتاب و رموز التماسیر الواقعة فی الكتب الاربعة و فهرست اشعار مغنی ، و جز آن حاشیه نیز بر حاشیه ملاخلیل بر عده دارد بنام «تنقیح الزام» که ذکر آن در ذریعه (ج ۴ - ص ۴۶۴) آمده . صاحب روضات نام نگارنده و نام مقالات خمس را در ترجمه ملاخلیل قزوینی آورده .

وی پدر محمد مهدی صاحب «ذخر العالمین» است که در (ص ۱۱۲) یادشده . پدر نگارنده محمد یوسف بن بهلوان صفر نام دارد و گویا از محمد یوسف الموتی قزوینی صاحب «اخلاق محمد یوسف الموتی» که در ذریعه (ج ۱- ص ۳۸۲) یادشده و شاگرد ملاصدری (م- ۱۰۵۰) و تائز دیک (۱۰۶۰) زنده بوده است ، متاخر باشد ، بهر حال شرح زندگی این مرد و پدرش محمد یوسف و پسرش محمد مهدی از گفته آخرین آنها در «امل الآمل» یاد شده ، و لفظ «بن» میان دو کلمه «محمد» و «یوسف» در نسخه های «امل الآمل» غلط و زائد است . زیرا که يك مجموعه رسائل ریاضی ، بخط محمد یوسف نزد سید محمد جزائری نواده میر عبدالصمد شوشتری در نجف هست ، و در آنجا و همچنین در جاهای دیگر «امل الآمل» لفظ «ابن» را ندارد .

آغاز : شکر و سپاس کریمی را سزد ... اما بعد این مختصر بیست دو ادعیه و اعمالیکه مکلفین در اوقات عمر ...

انجام : و مدنی اعترافم ، و زوفی آجالهم ، و بلغهم اقصی آمالهم دنیا و دنیا و آخره ، انک علی کل شیء قدير . تم الزیارات .

[۱۱۴]

دعاهای این نسخه بخط نسخ خوب و فارسی های آن به نستعلیق عالی نوشته شده تصحیح شده . نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد ، در حاشیه برك (۱۶۷) این عبارت [بلغ دعاه الکمیل بنظری و ساعی] موجود است که گویا بخط نگارنده میباشد .

در آغاز نسخه فهرست جدول بنفشه و طلاکاری موجود است. دارای پنج سر لوح عالی متنوع در برگهای ۱۰۱ و ۸۰ و ۱۷۰ و ۲۳۶. عنوانها با شکرکف. تمام صفحه‌ها دارای دو جدول یکی با طلا و لاجورد، دوم با شکرکف. (۲۲۷ برگ) کاغذ نرمه. جلد روغنی ۳ ل و بونه دار. میانه تزیین عالی. زمینه بنفشه و تیماج منگنی اندازه ۳۰×۴۰ و ۱۴×۲۳ : ۲۳ سطر.

(فارسی)

سئوال و جواب

[۹۲]

در باره سه موضوع :

اول - تفسیر آیه : لا رطب ولا یابس الا فی کتاب مبین.

دوم - درباره تفسیر آیه مربوط باین الله (بسر خدا) دانستن یهود و نصارا عزیز و مسیح را.

سوم - درباره امام زمانست. و آیه [تنزل الملائكة والروح] سورة قدر جوابها از ملا محمد باقر بن محمد تقی مجلسی صاحب «بحار الانوار» (م-۱۱۱۰)

آغاز : الحمد لله رب العالمین... اما بعد چنین گوید این... سؤالاتی چند رسیده از بعضی اهل کتاب.

انجام : فساتنی الآیات والنذر عن قوم لا یؤمنون ولا حول... .

[۱۱۵]

این نسخه بخط سح خوب.

۹۳۳ نام نویسنده ندارد. تاریخ نوشتن (۱۲ ذیحجه ۱۲۹۹) دو ورق سفید با حر

نسخه الحاق شده.

(۲۲ برگ) کاغذ روغنی. جلد نداشت. توسط کتابخانه جلد شد. تیماج زرد با نخهای نو اندازه : ۱۱×۱۲ و ۱۴×۶ : ۱۶ سطر.

(فارسی)

شرح اذهبه مصر

[۹۳]

اصل این نیایشها عبارتست از سی و یک یا سی و دو دعاء که برای نیازهای

گوناگون ساخته شده.

زنجیره روایت این دعاها در بیشتر نسخه ها بضیاء السدین فضل الله راوندی ابن علی بن هبة الله بن علی بن عبدالله حسنی میرسد، وی از استادان ابن شهر آشوب (م-۵۸۵) است و تا سال (۵۴۸) زنده بوده، و در بیشتر نسخه ها در بیاجه ابن نیایشها بدین زنجیره آغاز میشود :

اخبرنا الامام ابو الرضا ضیاء الدین فضل الله... قرأت بخط الشيخ الصالح محمد بن احمد... بن مهرویه الکرمنندی... عن ابن ابان... عن الباقر (ع)...

لیکن در برخی نسخه های دیگر بشیخ ابوعلی حسن بن شیخ طوسی نسبت داده شده زنجیره آن چنین آغاز میگردد :

ابوعلی بن شیخ الطوسی عن... عن... من الصادق (ع)...

این دعاها را ابراهیم کفعمی در «بلد الامین» بی سند و زنجیره روایت و مجلسی در «بحار» و شیخ حر در «الجواهر السیة» با هر دو زنجیره بعنوان احادیث قدسی آورده اند.

جدائی میان حدیث قدسی و باقی حدیثها در اصطلاح محدثان بداست که همه حدیثها را گوینده از قول خود میگویند، در صورتیکه حدیث قدسی را از گفته خداوند و از راه وحی یا الهام نقل میکنند، و ازین روی شیخ حر (م-۱۱۰۴) کتاب خود «جواهر سنیة» را به «اخ القرآن» ملقب ساخته.

عنوان احادیث قدسی را اولین بار محیی الدین عربی (م-۶۳۸) آورده، چنانکه وی نخست چهل حدیث را از یغیر بشرط منسوب بودن بخداوند گرد کرده و سپس چهل حدیث دیگر که از غیر یغیر بشرط منسوب بودن بخداوند نقل شده، گرد آورده. و برای سومین بار، بیست و یک حدیث دیگر بر آن افزوده است. و این نخستین مجموعه نیست که بنام حدیثهای قدسی خوانده شده، و پس از وی محمد عبدالرؤف المتادی (م-۱۰۳۵) کتاب «الاتعافات السیة فی الاحادیث القدسیة» را نگاشته، و این باب را توسعه داده و هر حدیث که آغاز آن بالفظ (قال الله) است بترتیب حروف گرد کرده، و پس از وی سید خلف بن عبدالمطلب بن حیدر، از مشعشعیان خوزستان (م-۱۰۷۴) کتاب «البلاغ المبین» را نوشته و پس از آنها شیخ حر (م-۱۱۰۴)

کتاب، الجواهر النبية فی الاحادیث القدسیة، باو اخ القرآن، را نوشته و با زهم خود را مبتکر این کار دانسته، و ادعیه سر را نیز در شمار احادیث قدسی آورده است.

ادعیه سر همواره مورد توجه بوده و محمد مؤمن بن محمد زمان طالقانی حسینی این دعاها را در یکجا گرد، و ترجمه و بقاری شرح نموده و این مرد غیر از حکیم مؤمن تنکابنی است که: «تحفه حکیم مؤمن» را در طب برای شاه سلیمان نگاشته و «تبصرة المؤمنین» را در سال (۱۰۸۶) در رد بر فقهای مانند میراوحی اصفهانی و محمد طاهر قمی نجفی (م-۱۰۹۸) نگاشته و متاخر از او میباشد زیرا که صاحب ذریعه در (ج ۱- من ۳۹۷) گوید: بر پشت یکی از نسخه های این شرح تقریظی از آقا جمال خوانساری (م-۱۱۲۵) بعنوان استاد نگارنده موجود است و حال آنکه عادة آقا جمال نمیتواند استاد حکیم مؤمن باشد.

وی این نیایشها را از روی نسخه «بلد الامین» کفعمی که خالی از سند و زنجیره است نقل کرده و سپس خود در دیباچه هر دو زنجیره یاد شده را از کتابهای دیگر بر آن افزوده. و این شرح را بمحمود بیگ جنادر باشی مقرب الخاقان اهدا نموده. آغاز: الحمد لله المحمود فی کل تعاله المعبود الجلیل جلاله المرعوب العظیم نواله و بعد معروض میدارد معترف بکمال نفس و نادانی ابن محمد زمان محمد مؤمن الحسینی الطالقانی که چون این حقیر...

انجام: و مجهول غایبه نیز میتواند بود، و بنا بر اول صلواته منصوب، و بنا بر دوم مرفوع است. فی اللوح المحفوظ، متعلق بمضاعفة و متعلق بر نعت میتواند بود. والله اعلم.

[۱۱۶]

نسخه بخط نسخ. نام نویسنده محمد علی بن محمد صادق. تاریخ نوشتن را با رقم ۹۷۵ (۲ شعبان - ۱۱۱۱) معین کرده، و سپس بلافاصله با حروف نوشته است [سنة الف ومائة رباعشر و اربعم] و گویا لفظ [واحد عشرة] از قلم افتاده باشد. یا نگارنده مقابله و تصحیح و تاریخ پایان تصحیح بقلم نگارنده در آخرین صفحه (۲- رمضان - ۱۱۱۱) میباشد.

در پشت صفحه نخست نیز خط نگارنده موجود است. و نسخه را بشخصی که نام او بیاک شده اهدا نموده، و امضای او (محمد مؤمن بن محمد زمان الحسینی الطالقانی میباشد). عنوانهای این نسخه باشکرف است، و ترتیب آن چنین است که اول عبارت عربی دعا را نوشته، و زیر هر سطر ترجمه فارسی آنرا باخط مستطیل بشکرف نوشته، سپس بشرح فارسی می پردازد.

(۱۱۲) برك) كغده اصفهانی. جلد تیسام حنایی تا مقوی ضربی. مهر (محمد رضا) که مویس مهر صحافی بوده روی جلد ضرب شده و نقش بسته است. اندازه: ۱۱×۱۹.۵ و ۱۴×۷.۵ و ۱۶ سطر.

جعلت هذا الشرح هدياً للحج والمجاهدين
التقى الحق الربيع الباني الاجل
وارحمته لا يشاء الله العليم الخبير
وانا العبد الساجد محمد بن محمد
عقبي عمه

(۲۵) خط و امضای محمد مؤمن نگارنده در پشت برك (۱) نسخه شماره (۹۷۰)

بمعنى احسانت رفعت صيغة منكم معلومة است
و مجهول غایبه نیز میتواند بود و بنا بر اول صلواته منصوب
و بنا بر دوم مرفوع است فی اللوح المحفوظ متعلق
بمضاعفة و متعلق بر نعت

وقبل مع الشرح
و قال في آخرها
الشيخ محمد بن محمد
المبارك
و قال في
الخط
محمد

(۲۶) صفحه آخر کتاب شرح ادعیه سر و در طرف راست شان خواندن و تصحیح بخط و امضای نگارنده در برك (۱۱۱۰) نسخه شماره (۹۷۰)

[۹۴] شرح خطبه ابن سینا (فارسی)

ابن سینا (۴۲۷م) را خطبه‌ها و منشآت است نیایش مانند در توحید و نبوت، و چگونگی خلقت آسمان و زمین، آغاز و انجام جهان، و با آنکه این قطعه‌ها خواسته‌های بسیاری و صایبان و قدریه را رد کند، خواه ناخواه از افکار آنان متأثر شده دو شمار از آن خطبه‌ها در ذریعه (ج ۷ ص ۲۰۲ و ۲۰۴) به‌عنوان «خطبه‌التمجید» و «خطبه‌الفراء» آمده است.

و چون این قطعات دارای سجع و فانیه و صنایع لفظی است دشمنان بوعلی همواره او را متهم می‌کرده‌اند که وی آنها را در برابر قرآن ساخته. بوعلی رساله در رد این تهمت از خود نوشته و در آنجا پس از تبریئه خود گوید: این خطبه‌ها در جزو اسبابهای من از میان رفته، ولی برخی از آنها در نزد دوستان من باقی است. در نهج البلاغه نگارش آغاز سده پنجم نیز خطبه بنام «الخطبه الفراء» بامیر المؤمنین علی (ع) نسبت داده شده که آغاز آن چنین است:

الحمد لله الذي على بحوله و دنى بطوله مانع كل غيبة ...

ولیکن جنبه عملی و اخلاقی این خطبه بیشتر از جنبه‌های دیگر آنست.

چنین می‌نماید که در سده پنجم اینگونه خطبه‌ها متداول بوده چنانکه فخرالدین گرگانی نیز نزدیک سال (۴۴۶) در دیباچه «ویس و رامین» همینگونه سیاست و ستایش پروردگار نموده و از آغاز خلقت گفتگو کرده (۱) است.

مورد گفتگو یکی از آن خطبه‌های ابن سینا است و صاحب ذریعه آنرا بنام «خطبه‌التمجید» در (ج ۷ ص ۲۰۲) یاد نموده گوید خیام آنرا شرح کرده است.

اصل این خطبه کمتر از یک صفحه است، و شرح آن بفارسی ساده سده پنجم بزرگترین متفکر نیمه دوم آن قرن، حکیم عمر بن ابراهیم خیام نسبت داده شده.

۱- برابری دیباچه ویس و رامین با خطبه فراء، ابن سینا ابتداء در جمله شرح از گفته آقای ذمعدا ویس در سخن و سخنوران آغاز بدیع الزمان ج ۲ ص ۵ یاد شده است.

درس آغاز شرح در دو سطر بر بان تازی چنین آمده: خیام گوید: سال (۴۷۲) مردم اصفهان ترجمه این خطبه را بفارسی از من خواستند پس آنرا انجام دادم. آغاز خطبه و مناجات: سبحانك الجبار الاله القهار، لا تدركه الابصار ولا يمتله الانكار ...

انجام: انك ولي ذلك ومبداه واوله و آخره .والحمد لله ...

آغاز شرح: قال الشيخ نادر الفلك ابو الفتح عمر بن ابراهيم الغيام: لقد استدعى مني جماعة من الاخوان باصفهان في سنة اثنين وسبعين واربعمائة، ترجمة الخطبة التي انشأها الشيخ الرئيس ابو علي ابن سيناء، فاجبتهم الي ذلك واقول: يا كاهن بادشاه كامكار وايزد كامكار، خداوندی که آغاز همه چیزها از اوست، و انجام همه چیزها بدوست و ایزد جل جلاله جوهر نیست.

انجام شرح: خداوند ما و آفریدگار ما، و خداوند و آفریدگار میادی، ما ترا جویم و ترا بر سنیم و از تو خواهیم و تو کل بر تو کنیم، که آغاز همه چیزها از توست، و باز گشت همه چیزها بشو است در میان خطبه این عبارت موجود است:

صور عارية عن البواد، عالية عن القوة والاستعداد، تجلى لها فاشرفت، و طالها فنلتلت. فالقى في هويتها مثاله، فاطهر عنها امثالها.

و پس از چند سطر:

و خلق الانسان ذانفس ناطقة، ان زكيها بالعلم والعمل فقد شابه جواهر اوائل العليل. اذا اعتدل مزاجه و عدم الاضداد شاكل بها السبع الشداد ...

اتفاقاً در برك (۵۶ ب) مجموعه شماره (۴۰۲) این کتابخانه این دو عبارت را بیکدیگر وصل کرده‌اند و در ابتدای آن جمله «سئل امير المؤمنين عن العالم العلوي فاجاب: صور عارية ...» افزوده‌اند.

و همچنانکه درباره متن خطبه گفته شد، عبارت این ترجمه نیز با دیباچه منظوم ویس و رامین فخرالدین گرگانی (ن-۴۶) بسیار شباهت دارد.

نسخه بخط نستعلیق. لغت متن دعا را نوشته، سپس شرح را آورده، و همه آن ۵۴۶ در پنج صفحه از برك (۹۶ تا ۹۸) مجموعه را گرفته که توصیف و معرفی آن در (ص ۵۱۰ و ۵۱۱ و ۵۱۲) این فهرست گذشت. نویسنده این رساله رجعی بن جواد علی، تاریخ نوشتن در پایان این رساله نیست، لیکن در پایان برخی از رساله های این مجموعه (۱۰۵۹ تا ۱۰۷۱) می باشد.
 همه مجموعه (۲۴ برك) این رساله در (۳ برك) جلد تیماج فهوه فی باغی و حیاتی.
 اندازه: ۱۴×۲۴.

[۹۵] شرح دعاء اللهم نور ظاهری (عربی و فارسی)

نیایش کوتاهی باین عبارت [اللهم نور ظاهری بطاعتك، و باطنی بحببتك، و قلبی بمعرفتك، و روحی بمشاهدتك، و سری باستقلال اتصال حضرتك، یا ذوالجلال و الاکرام]، از گفته امانان آورده اند. رساله مورد گفتگویی ما شرح این چند جمله است از نظر عرفانی. شارح نام خود را در دیباجه، محمد جعفر بن صفر خان همدانی نوشته و پیش از آغاز شرح، پنج مقدمه یاد کرده. شرح تازی است لیکن شعرهای عارفانه فارسی بسیار آورده است.
 آغاز: - بحمدك یا من جل عن مطارح اضواء الفکر جلاله، و ارتفع عن موانع انوار...
 انجام: - منبع جل الحسنات و ما حی السیات بنه وجوده و کرمه...

نسخه در مجموعه است، و از برك (۴۹ تا ۷۳) آنرا گرفته. خط نسخ متوسط. ۸۶۴ نام نویسنده محمد تقی بن محمد الخولئی. در شهر شیراز در حضور برخی اخوان (منهم مولانا حاج محمد علی صباح) نوشته شده.
 تاریخ نوشتن (۱۵ - رجب ۱۲۵۴). روی عنوانها با شکر ف خط کشی شده و آنرا قدری درشت نوشته.
 (۲۴ برك) کاغذ آبی قرنگی. جلد تیماج حیاتی. بکلا.
 اندازه: ۱۴×۱۶ و ۸×۱۴: ۱۸ خط

شرح دعای سمات (فارسی)

نخستین بار سید علی بن موسی بن طلوس (م-۶۶۴) در پایان «جمال الاسبوع» این نیایش را یاد کرده، و زنجیره سند آنرا تا امام حسن عسکری (م-۲۶۰) آورده، و خود برخی واژه های سنگین آنرا تفسیر نموده. و پس از او این دعا مورد توجه و شرحهای بسیار گردیده، و صاحب ذریعه در (ج ۸ - ص ۱۹۰) آنها را پیش از بیست شماره دانسته. یکی از آن شرحها که مورد گفتگوی ماست نگارش محمد صالح قزوینی صاحب و شرح صحیفه سجادیه است که در (ص ۱۴۱) این فهرست یاد شده.

آغاز: الحمد لله رب العالمین والصلاة... این فقیر حقیر محمد صالح قزوینی حسب الاتماس بعضی برادران...

نسخه شرح بخط نستعلیق متوسط، و متن دعا بخط نسخ، و روی آن خط سیاه کشیده. ۱۵۳۶ پایان نسخه افتاده، و بنا بر این تاریخ نوشتن و نام نویسنده ندارد. و در مجموعه ایست که برخی از آن بخط عبدالعلی بن حسن در (۱۰۹۲) و ملا محمد مهدی اردوبادی در (۱۱۰۴) می باشد، لیکن خط این رساله مانند خط هیچ کدام از آن دو نمی باشد.
 این رساله از برك (۲۸ تا ۴۸) را در این مجموعه گرفته. تصحیح نیز گردیده و افتادگیها در حاشیه نوشته شده.
 (۱۰ برك) جلد تیماج متکی بکلاکته. اندازه: ۱۴×۱۴.

شرح دعای صباح (عربی)

اصل دعای صباح نیایشی است که بحضرت امیر (ع) نسبت داده اند، و نخستین بار آنرا، ابن باقی در «اختیار المصباح» که در (ص ۲) این فهرست یاد شد آورده، و وی آنکه مدرك یا زنجیره روایت آورده باشد، آنرا بعلی بن ابی طالب نسبت داده مجلسی (م-۱۱۱۰) در بحار الانوار (ج ۱۹ - ص ۱۳۶) گوید: سید یحیی بن قاسم بن

عمر شریف علوی عباسی (ز- ۶۷۰) (۱) نیز در برخی از کتابهای خود گفته است :
 سفینه (جنگ) درازی یافتیم که در آنجا این بنیادش بخط جدم امام علی بن ابی طالب (ع)
 بقلم کوفی بر روی پوست نوشته شده و در پایانش امضاء نویسنده و تاریخ نوشتن چنین
 آمده بود [کتابه علی بن ابی طالب فی آخر نهار الخمیس حادیمشر شهر ذی الحجة سنة خمس
 وعشرین من الهجرة] پس بتاریخ (۲۷- ذی قعدة- ۷۳۴) نسخه از آن نویساندم. (پایان).
 و پس از اوسید ابراهیم بن معصوم قزوینی بتاریخ (۱۱۳۰) این نسخه کوفی
 را یافته و از روی آن نسخه برداشته ، و سید قطب الدین ذهبی کلید دار شاه چراغ
 شیراز نسخه خود را در (۱۱۵۹) از روی نسخه سید ابراهیم گرفته . سپس بتاریخ
 (۱۳۰۵) قمری، امین السلطنه میرزا زین العابدین خوشنویس دستور داده تا نسخه
 زیبایی تهیه، و سید جلیل مدرس طارمی را مأمور نموده تا آنرا بسامان نسخه خط
 کوفی که در این هنگام در خزانه ناصرالدینشاه بوده ، برابر و تصحیح کرده و چاپ
 و پخش ساخته (ص ۰۰۰ این فهرست دیده شود) و بار دیگر سال (۱۳۱۷ قمری) به
 دو خط نسخ و کوفی آنرا چاپ و پس از آن مکرر چاپ و منتشر گردیده .
 در اینکه این امضاء و تاریخ ساختگی میباشد جای تردید نیست ، و اینک
 عده از دانشمندان درباره رد یا پذیرش، و شرح و تفسیر آن بفارسی و عربی و هندی
 و ترکی رساله و کتابها نگاشته اند. (التریعه - ج ۸ - ص ۱۹۰ تا ۱۹۲ و ج ۲۳۱ و ج ۴ - ص ۱۰۱
 و ۱۰۲ - دیده شود) .
 یکی از آن شرحها که بزبان تازی است ، نگارش محمد بن حسین بن
 محمدرضا مشهور بملا اسماعیل خواجویی . اصلا مازندرانی و ساکن کوی خواجه در
 اصفهان بوده در (۱۱ شعبان ۱۱۷۳) مطابق جملة [خانه علم منهدم گردید] در همان
 شهر بمرد لیکن قزوینی در «تنسیم امل الآمل» وقات اورا (۱۱۷۷) نوشته . از نگارش
 های او باطل الزمان الموهوم « و از بعون حدیث» در ذریعه (ج ۱ - ص ۶۹ و ۷۰) (۴۱۱)
 یاد شده است . شرحی مزجی است و کوتاه ، و هر جا که گفتارش به دارازا کشیده
 خواسته خود را بر عنوان (تذنیب) روشن ساخته است .
 آغاز: نحمدک اللهم یا من وهب اللیل مظلماً ، و بعد يقول العبد الحقیر . . .
 محمد بن الحسین بن محمدرضا المشهور باسماعیل . . . هذا الدعاء الشریف الموسوم
 ۱- برای شرح زندگی این سید «مطلع الیود» و «الوافی بالوفیات» مفیدی دیده شود .

بدعاء الصباح الموصوف بفتاح . . .
 انجام : فاین أتم منهم یا معشر المتدعین ، الم تعلموا ان اعلم الناس بالضرر
 اسکتهم عنه . . . فاكتفیت فیه بذكر هذا القدر، والله الهادی الی سواه . . . خیر البریة
 و اشرف الانام . والسلام
 این شرح در حاشیه «زاد المعاد» قطع احملی چاپ شده است .

[۱۲۰]

نسخه بخط نسخ نام نویسنده محدثی بن محمد صالح واعظ یدگلی، کاشانی،
 اصفهانی . تاریخ نوشتن (۱۲۵۸) . عنوانها باشندگرف - روی متن دعاء نیز
 خط شکر فی هست .
 (۱۲۵ ابرک) کاغذ قرنی . خلد تاج حنائی بکلا حاشیه منکی .
 اندازه : ۲۱×۱۴ و ۱۴×۸ : ۱۷ سطر .

[۹۸]

شرح دوازده امام (عربی)

اصل دوازده امام منسوب بحسبی الدین محمد بن علی معرف باین عربی (ز ۵۶۰- ۶۳۸)
 است و به تفصیلی که در دوازده امام (ص ۱۱۱) یاد شده در این قسمت سخت تردید است .
 این شرح نگارش ابوالحسن بن شیروانی است . شرح بزبان تازی است و روش او
 عرفانی، و اندکی بمطالب ادبی نیز پرداخته است .
 در دیباچه گوید: چون از مشهد بمین اصلی خود شیروان برگشتم همواره
 مایل بزبانت مشهد بودم تا موفق گردیدم و در این سفر دوم ، در اثر مهرمانیهای
 رکن الدولة اساندار خراسان در آن شهر رخت اقامت افکنم . و این کتاب زادروزمان
 حکومت وی نگاشته و بناصر الدین شاه قاجار اهدا کردم .
 آغاز: الحمد لله الذی جل عن مطارح اضواء الفکر جلاله، و ارتفع عن مواقع
 النظر کماله . . .
 انجام : قوله ابی الوقت مولی الزمان . . . معناه واضح . تم قال المصنف بعد اتمام
 الاوصاف للانوار الاربعة عشر: اللهم انی اشهدک ان هولاء . . . وسلامه علیه وعلیهم اجمعین .
 تم هذه الوجیزة . . .

نسخه بخط نسخ . نام نویسنده محدثین . تاریخ نوشتن (۲۰ - محرم ۱۳۰۹)
 متن باشکرف و شرح با مرکب سیاه . نسخه از روی خط مصنف نوشته شده .
 در آخر نسخه پنج برگ سفید است .
 (۹۵ برگ) کاغذ لوله سرفندی جلد تمیاج سرخ بک لا ضربی .
 اندازه : ۱۷×۱۱ و ۱۴×۷ و ۱۴×۱۳ - قطر .

شرح زیارة الجامعة

(عربی)

در شرح و تفسیر این زیارت نامه و اسناد و زنجیره روایت آن بطور تفصیل .
 نگارش شیخ احمد بن زین الدین بن ابراهیم احسانی بحرینی مؤسس فرقه شیخیه
 (۱۲۴۱-۲) این مرد در آغاز کار بسبب زبردستی که در حدیث شناسی داشت شهرتی بسزا
 یافته ، ولیکن پس از آشکار شدن آراء عقلی و افکار فلسفی او مورد تفسیق و تکفیر معاصرین
 خود قرار گرفته و ناچار بمدینه سکونت گزیده بهمانجا در گذشت . نگاشته های او
 بسیار است و بیشتر آنها و برای نزدیک کردن فلسفه با اخبار مذهبی نگاشته است ، لیکن
 گویا اندکی شتاب نموده و بیش از آنکه درست به فلسفه وارد شود بسرآی دادن
 آغازیده . بکمرشته از نگارشهای او تفسیرهاییست که از آیه ها و سوره های
 گوناگون قرآن نموده ، و نیز از جمله آنها همین شرح زیارت جامعه کبیر میباشد که
 آنرا بنام سید حسین بن محمد قاسم اشکوری گیلانی نگاشته . و آنرا بچهار جزء ، هر
 جزء در حدود یکصد صفحه متوسط مرتب ساخته و یک خاتمه در آخر همه در شرح قسمت
 و داعنامه این زیارت نامه در سیزده صفحه آورده . تاریخ پایان نگارش جزء سوم کتاب
 انجام سال (۱۲۲۹) و پایان جزء چهارم سال (۱۲۳۰) میباشد . و قسمت داعیه را بعد
 اضافه نموده . این کتاب بسال (۱۲۷۶) در تبریز چاپ شده .

آغاز: الحمد لله رب العالمین... اما بعد فیقول العبد... الاحسانی: ان السید... حسین
 ابن المرحوم محمد قاسم الحسینی الاشکوری...

انجام : و هذا كله اغصان النوكل و مدرجة الزهد . انتهى . ولیکن هذا
 الحدیث ختاماً ...

نسخه بخط نسخ خوب . نام نویسنده محدث اسماعیل بن زین العابدین کفرانی روی
 ۷۸ دشتی اصفهانی . تاریخ نوشتن (۱۲۶۶) یعنی بیست و پنج سال پس از مرگ
 نگارنده . عنوانها شکر فی . هر صفحه دارای دو جدول یکی بسا شکر فی
 و لاجورد در کنار سطرها و دیگری بشکر فی کنار صفحه ، میان آن دو اندکی حاشیه بشکل
 گل و بوته با خط زیبا نوشته شده . نسخه در پنج قسمت است ، قسمت نخست در برگ (۶۱) پایان
 میرسد ، و قسمت دوم در (برگ ۱۱۲ - الف) و قسمت سوم در (برگ ۱۵۹ - الف) و قسمت چهارم
 در (برگ ۱۹۷ - ب) و قسمت پنجم در (برگ ۲۰۴ - الف) پایان باید .
 (۲۰۴ برگ) کاغذ نوعی قرمز . جلد تمیاج مشکی با منوای ضربی .
 اندازه : ۲۱×۴۰ و ۱۴×۲۲ : ۳۵ - قطر .

شرح صحیفه کامله سجاده

(عربی)

صحیفه کامله سجاده در (حرف ص) (ص ۱۵۳) این فهرست خواهد آمد و چنانکه
 خواهیم گفت آنرا نزدیک پنجاه بار شرح کرده اند ، یکی از آنها بنام ریاض العابدین
 در (ص ۱۲۰) این فهرست گذشت . دومین شرحی که در این کتابخانه هست ، شرح
 ملا محمد سلیم رازی میباشد . که جز نیم از او اطلاعی در دست نیست ، و بسا بگفته
 خود در دیباچه این شرح ، آنرا در دیه ریاس از اعمال چال کلین از اعمال فشافویه
 در اطراف ری نگاشته ، و بسال (۱۰۶۹) پایان یافته . نگارنده این کتاب فقط پنجاه
 و چهار دعای صحیفه و سر آغاز آنرا شرح نموده ، و در پایان از خداوند توفیق خواسته
 که ملحقات را نیز شرح نماید در این کتاب بر خلاف ریاض العابدین ، (ص ۱۲۰)
 و شرح ملا صالح قزوینی (ص ۱۴۲) و شرح شیخ علی صفیر (ص ۱۴۴) و شرح میر هاشم
 (ص ۱۴۷) همه متن صحیفه موجود نیست بلکه مانند شرح محمد بن محمد رضا (ص ۱۴۶)
 فقط جمله را آورده و در باره آن و چند جمله دیگر گفتگو کرده ، سپس بجمله
 و پسین پرداخته ، و بحاشیه بیشتر مانند تا بشرح ، لیکن بعنوان (قولی ، قولی) نیست
 بلکه مانند شرحهای مزجی نوشته شده .

[۱۲۴]

سخه خط مستعین . متن دعا بانسخ سیاه و روی آن خط شکرکف . نام نویسنده
محدثین حاج محمدعلی بارفروش مازندرانی . تاریخ نوشتن شروع (۲۰) رمضان
۱۲۹۶ و ختم (۷ مهر - ۱۲۹۷) . عنوانها باشکرکف . روی متن دعا خط شکرکف
الذکی حاشیه بی امضاء دارد .

(۲۷۰ برگ) کاغذ فرنگی جلد نیمجای زرد عنوانی ضربی .

اندازه : ۲۱×۱۳ و ۱۵٫۴×۸ ، ۱۵ سطر .

[۱۰۲]

شرح صحیفه سجاده

(عربی)

نگارش شیخ علی صغیر بن زین الدین بن محمد بن شیخ حسن صاحب المعالم بن
زین الدین شهید ثانی . عمو و استاد اوشیخ علی کبیر صاحب « الدر المنثور » و « الدر
المنظوم » و جز آن میباشد که بسال (۱۱۰۴) مرده . شیخ علی صغیر استاد شیخ حسن
بلاغی صاحب « تنقیح المقال » است و بسال (۱۱۰۲) بوی اجازه داده . و حاشیه بر کافی
دارد که بسال (۱۰۸۵) پایان یافته . وی بطوریکه خود گوید شرح صحیفه را بسال
(۱۰۹۷) نگاشته . روش او در این شرح چنین است که عنوان (الدعاء) را باشکرکف نوشته
و مقداری از متن را با سیاهی در زیر خط شکرکف پس از آن نوشته ، و سپس کلمه (اللغة)
را باشکرکف نوشته و مطالب لغوی را پشت آن یاد کند . و بعد عنوان (الاعراب) را
باشکرکف ، و پشت آن مطالب نحوی و صرفی . و بعد از آن عنوان (المعنی) را نهاده
و پس از آن بتفسیر پرداخته .

آغاز: بحمدك اللهم و بشكرك هديتنا ، و بعظمتك و جلالك عن القوابة و قبتنا ،
و عزتك و كبرياتك ...

انجام : و اني سائل من الناظر اليه بعين الانصاف اصلاح الخلل ملتئم منه ايضاح
البرهان و مجابة الجدل . والله الموفق .

نگارنده در دیباچه این شرح ، مشیحه و اسناد و زنجیره های روایتی خود را
برای صحیفه کامله سجاده نقل کرده ، و یکی از آنها راه روایتی این ادریس از

ابوعلی حسن بن شیخ طوسی است ، و چنانکه در عنوان صحیفه خواهیم گفت این مطلب
درست نیست .

[۱۲۵]

سخه پاک نویسی اصل بخط نگارنده . و سه سال پس از نگارش یعنی بسال (۱۱۰۰)
نوشته شده . خط نسخ عنوانها باشکرکف .
روی دعاها نیز خط شکرکف کشیده .

(۳۵۶ برگ) کاغذ نوعی قرمه . جلد نیمجای جنالی وصالی نده بافتوی . عطف دانه افاده
اندازه : ۲۴×۱۸ و ۱۴٫۶×۷ ، ۱۷ سطر .

بسم الله الرحمن الرحيم
بمدك اللهم و بشكرك هديتنا ، و بعظمتك و جلالك
عن القوابة و قبتنا ، و عزتك و كبرياتك عظم العقول الخبيثا
و محنتك و نوالك في بحار الحكمة الفيتنا ، و برحمتك و قدرتك
برسولك محمد صلى الله عليه و آله من الرحمة اله خبيثنا و آله
الفر الكرام عليهم افضل الصلوة و آخر السلام من ذاك الصلوة

(۲۷) صفحه اول شرح صحیفه . خط نگارنده شیخ علی صغیر . شماره (۴۲)

لكي فتح لا على الالاد من قرآنه أبوا يا توصل الى العج العجا من أباها
بقلب سليم و روية و بكر مستقيم هدينا الى الدين القويم و بلغنا الى ربنا
و اني سائل من الناظر اليه بعين الانصاف اصلاح الخلل ملتئم منه ايضاح
و مجابة الجدل و الله الموفق و هو سميع و عليم و انزل قرآنه من كتابه مبين
الآيات غير محذومة العجز على من لا يريد محو الاثر من القرآن و الله سبحانه و في
سنة الف عامه حامدا و صلوا و كان المراد من البايعي فتح و غير ذلك

(۲۸) صفحه آخر شرح صحیفه . خط نگارنده شیخ علی صغیر . شماره (۴۲) این کتابخانه

شرح صحیفه سجاده

(عربی)

معرفی صحیفه کامله سجاده در (حرف-ص) در (ص ۱۵۲) خواهد آمد. پنجمین شرحی که از آن در این کتابخانه هست نگارش محمد بن محمد رضا مشهدی ابن اسماعیل بن جمال الدین قمی میباشد. وی شاگرد مجلسی است. و از او تاریخ (غدیر - ۱۱۰۲) اجازه گرفته. و تفسیری بنام «کنز الدقائق» دارد. که در (حرف-ک) این فهرست خواهد آمد. و نیز از جوزة در معانی بیان دارد خود بسال (۱۰۷۴) آنرا شرح کرده و «انجاش المطالب» نامیده. این منظومه در تهران یک مرتبه بسال (۱۳۰۰) و مرتبه دیگر نیز چاپ شده. (ذریعه ج ۱-ص ۴۹۶) و نیز جهل حدیثی بنام «سلم درجات الجنة» دارد (ذریعه ج ۱-ص ۴۲۶). این شرح گرچه مزج است لیکن تمام متن را ندارد بلکه فقط آغاز جمله را نقل کرده، درباره همه آن جمله بحث کند. در آغاز رمضان سال (۱۰۹۰) بآن شروع و در (۸ شوال - ۱۰۹۰) پایان یافته.

آغاز: الحمد لله الذي كتبني صحيفة بصائرنا... أما بعد، فيقول الفقير الى الله الخبي محمد بن محمد رضا المشهدي ..
النجام - ولا توحش بي اهل انسي، اي لا تجعل من ليم انس بي موحشاً ...
والحمد لله اولاً وآخراً.

[۱۲۶]

سخه بخط نسخ خوب گویا بقلم نگارنده یعنی نسخه همیشه اصل باشد چه در انجام آن این عبارت موجود است: [قد وقع القراع من تسويد هذه الأوراق يوم الجمعة ثامن شوال بعد الشروع فيه في اول شهر رمضان المبارك بعد مضي الف وتسعين سنة من الهجرة في مشهد ثامن الائمة... على يد مؤلفه الفقير المتفاني ميرزا محمد بن محمد رضا بن اسماعيل بن جمال الدين القمي]. و در کنار صفحه نوشته شده [قدم القبال في ربيع عشر شوال سنة ۱۱۰۱] شاید مقابله نیز با نگارنده انجام یافته باشد. در برك (۴۸۶) حاشیه با مضای (منه دام ظلّه) دارد.
(۱۳۳ برك) کاغذ قرمه - معرفی. جلد کهنه بود تجدید شد. تمام سیزده خوالی اندازه: ۱۴×۱۴ هر و ۱۴×۱۴ هر ۰ ۱۳۴×۱۵ ۱۵ خط.

شرح صحیفه سجاده

(فارسی)

شرحی است مزجی، و تمام متن دعاهای صحیفه را در بر دارد، و آنرا جمله بجملة

بفارسی ترجمه و شرح کرده، و گاهی با عراب برداشته، و نسخه های گوناگون را برابر نموده تا سازگارها را یاد کرده، و نسخه بدلها را با نام نسخه و سند آن یاد میکند. در این شرح در بیاض صحیفه کامله را بکلی از قلم انداخته، و در آخر کتاب نیز ملحقات صحیفه را بیاورده، و فقط تا پایان دعای دفع الهموم (دعای ۵۴) را شرح کرده

در آغاز کتاب نام نگارنده را بیاورده، و صاحب ذریعه (ج ۴-ص ۱۱۱) و همچنین صاحب فهرست رضوی (ج ۲-ص ۲۵۱) نگارنده را شناخته اند. لیکن اولاً در فهرست رضوی تاریخ نگارش را (۱۱۴۸) آورده و ثانیاً روی بر شگانه بر گهای نسخه این کتابخانه (دانشگاه) این عبارت نوشته شده [ترجمه صحیفه کامله تصنیف میر هاشم]. و ما میدانیم میر هاشمی که در تاریخ (۱۱۴۸) زنده باشد همان شاگرد مجلسی است که از وی اجازه برای خواندن دعای سیفی گرفته. و این اجازه در حاشیه يك دعای سیفی هست که بخط احمد نیریزی نوشته شده، و در کتابخانه رضوی موجود است (فهرست رضوی - ج ۲-ص ۲۵۷) لیکن متأسفانه در فهرست رضوی اجازه دهنده مجلسی اول یاد شده، در صورتیکه مجلسی پدر او (۱۰۷۰) مرده، و خط زیبای احمد نیریزی را ندیده تا بر حاشیه آن چیزی بنگارد، و نیز نباید این میر هاشم را با آقاهاشم لؤلؤی اصفهانی خوش نویس و نویسنده «ادعیه متفرقه» (بسال ۱۱۰۹) که در کتابخانه رضوی و مدرسه سپهسالار موجود است و در ذریعه (ج ۱-ص ۴۰۰) و (ج ۸-ص ۲۰۳) یاد شده، اشتباه نمود.

پس اجازه دهنده بمیر هاشم بایستی مجلسی دوم باشد نه پدر او.

این شرح از شرح قهپائی «ریاض العابدین» کمیو چکتر، و از شرح ملا صالح روغنی بزرگتر و مسودمندتر است.

آغاز: الحمد لله الاول. ستایش مر خدا را که بیش از هر چیز است - بلاول. بکسر و تنوین، و در نسخه ابن ادریس بفتح بلاتوین، و ضابطه اینست که اگر اول فعل التفضیل باشد غیر منصرف...

انجام و بر آل او که بسا کند به مقتضای کربیه آیه تطهیر، و آنکه ملاجلال در حاشیه قدیمه تجرید گفته که فصل نکنند «علی» بمقتضی من فصل بینی و بین آلی «علی» لم یفل شفاعتی، اصل ندارد، و حدیث منقول نیست. الهی بفضل خود بر این غاصی که مترجم این ادعیه کربیه است و بحق صاحب ادعیه... برحمتك يا ارحم الراحمين.

سخه بخط نسخ . نام نویسنده محمد مراد . تاریخ نوشتن جمعه ششمه عشر شهر
مفرستة سبع و ثمانین من الهجرة (چین) شاید (۱۰۸۹) بوده باشد. صفحه ها
دارای جدول لاجورد و شکرک. همة عنوانها شکرک. برخی موارد در حاشیه

تصحیح هائی دارد .

(۳۵۱ برگ) ۱۶×۱۲ و ۱۳×۱۷ : ۱۷ خط .

الداره : ۱۶×۱۲ و ۱۳×۱۷ : ۱۷ خط .

[۱۰۵] شرح القصيدة الفايحة في تجويد القافية (عربی)

خود قصیده و شرح آن هر دو از محمد بن محمود بن محمد سمرقندی است .
در سر آغاز گوید : نخست منظومه بنام «العقد الفريد في نظم التجويد» ساختم ، و آنرا
شرحی نوشتم بنام «روح المرید في شرح العقد الفريد» و چون دهم همت مسردم در
علوم دینی کوتاه است و از قرآن فقط فاتحه را میخوانند ، ناچار منظومه در تجوید
فاتحه بنام «القصيدة الفايحة» ساختم و خود نیز آنرا شرح نمودم . آغاز قصیده :

بحمد الآله المستعان توسلا وبالصلوات الزاکیات توصلا

علی المصطفی الهادی الشفیع وآله وسلم علی اصحابه صاحبی الاملا

آغاز شرح : بسم الله قال العبد الفقير... قوله: يا بن شدة البناء واجهرن معناه اظهر و بين...
انجام : واعلم ان انواع المدات ستة عشر ، وقد ذكرناه في «روح المرید» في
شرح العقد الفريد ، في نظم التجويد ، بيانا كافيا . والله اعلم .

نام این کتاب در کشف الظنون آمده لیکن بجای تاریخ سه نقطه گذارده شده .

در این نسخه شرح بخط استغلق ، و متن بخط نسخ نوشته شده . نام نویسنده
۹۳۰) بیاه الدین (علی) تاریخ نوشتن (۱۱۰۰) در مجموعه بیست که رساله های
کوناگون در بردارد ، و در (ص ۶۹) این فهرست یاد آن گذشت ، و از (ص ۴۵۳)
تا (۴۵۵) آنرا گرفته ، میان دو صفحه (۴۵۵ و ۴۵۴) افتادگی دارد .

شرح قامع و هندی شیخ (عربی)

گفتگو در باره نسخ کردن آیه از قرآن آیت دیگر را ، از مسائل مهم علم
کلام بوده ، لیکن امروزه بصورت اصلی در بابان کتابهای اصول فقه در آمده است ،
یک رساله در این باب در (حرف - ن) این فهرست بعنوان « ناسخ و منسوخ » بطور
تفصیل خواهد آمد ، و رساله دیگر با شرح آن در اینجا یاد آوری میشود .

این رساله نگارش شهاب الدین (جمال الدین) احمد بحرینی است که کوبا
همان احمد بن عبدالله بن محمد بن علی بن حسن بن متوج باشد که ترجمه او را شیخ
سلیمان ماحوزی در تاریخ علمای بحرین آورده گوید . وی بسال (۸۰۲) باین فیه احسانی
(۸۵۰ م) اجازه داده است (۱) و شرح آن نگارش عبدالجلیل حسینی قاری از علمای
قرن دهم میباشد وی بسال (۹۷۶) از نگارش آن پایان یافته و آنرا یکی از حکام
بنام خان احمد اهدا نموده . عبدالجلیل قاری جزیره را نیز بتاریخ (۹۷۲) شرح کرده .
و خان احمد خان حاکم لاهیجان میباشد که در تاریخ گیلان عبدالفتاح فومنی
آمده است .

آغاز : الحمد لله الذی وفقنا للذی صابنا ناسخاً لللیل والادیان و علمنا مناسک...
و بعد فیقول الفقیر الی الله العنی عبدالجلیل الحسینی القاری ما زال کنت فی سالف الزمان
الخوان مصمماً علی تحصیل المعالم... حتی اومعت بنادینادی... ای مجلس الفاضل
سمی من خصه الله بقوله لم يجعل له من قبل سمياً واستقدت منه... اشتغلت بقراءة
الناسخ و المنسوخ تصنیف الشیخ الاجل... شهاب الدین احمد البحرانی تقی الله

۱ - شیخ علی در احوال البصرین از « احوال الریاض » ماحوزی آورد که وی همزمان در هند
اول (گشت ۲۸۶) بوده و کور او نزدیک زیارتگاه صالح بیامیر در جزیره (آکل) در بحرین است .
و او تصات قسری نگاشته و سپس رساله « ناسخ و منسوخ » را از آن بیرون آورده ، و نیز
کتابی بنام « منهاج الهدایة » فی تفسیر آیات الاحکام القسیایه « دارد . صاحب ریاض گوید ، هر
جا که فاضل مقدار (م - ۸۶۱) در کتاب « کنز العرفان » کلمه (المعاصر) را تنها آورده این مرد
را خواسته . شرح احوال او در کشف کل شیخ یوسف بحرینی نیز چاپ شده . (الدرر - ج ۴ - ص ۲۴۶)
و ۲۴۷ دیده شود .

بقرانه الجلی و اردت ان افید ما یلیق بشقیح الیرام و الخص ما یناسب لتحقیق المقام . . .
وجملت ذلك تحفة للحضرة العلیة . . . مالک سریر الخلاة بالاستحقاق حارس بلاد اهل
الایمان . . . اعنی السلطان بن السلطان و الخاقان بن الخاقان الموفق بتوفیقات الصمد
خان احمد ...

شرح مزجی است. و روی جمله های متن خط شکرکف کشیده .
انجام : المعوذتین الاولی خمس آیات . . . قیل مدینه و قیل مکیة . الحمد لله اولاً
و آخر ظاهراً ...

در این جا بخط همین نسخه ؛ دو بیت فارسی بعنوان تاریخ نوشته شده :
این نامه هست به ز گنجینه زر هم گنج هنر باشد و هم بحر درر
تاریخ کمال این مه اوج کمال باشد | درر فواید و بحر هنر |
[در فواید و بحر هنر = ۹۷۶]

[۱۲۹]

نسخه بخط نستعلیق خوب. نام نویسنده ندارد. تاریخ نوشتن (۱۰۹۹). صفحه هاد او این
جدول طلا و لاجورد. عنوانها و همچنین روی جمله های متن خط شکرکفی کشیده
یک سر لوح طلا و لاجورد و شکرکف در (برک اب) هست. در دو صفحه آغاز کتاب
میان سطرها طلا کار است. در برگ (۲۲ و ۲۳) فهرست بیست و پنج سوره که آیه های نسخ کننده
یا نسخ شده در آنها است، یاد شده. نسخه دیگر از این کتاب در کتابخانه سید علی بن محمد
شیر در نجف هست.
(۱۳۹ برگ) کاغذ قرمز مرقندی. جلد شامی مشکی کهنه بود توسط کتابخانه تعمیر شده
دارای عطف میباشد. اندازه: ۲۵×۱۴ و ۱۶.۷×۷.۷. ۱۷ خط.

[۱۰۷]

صافی

(عربی)

یکی از سه تفسیر ملامحسن فیض کاشانی (۱۰۹۱-۱۰۹۱) و بزرگترین آنها میباشد
وی نگارنده « خلاصه الاذکار » است که در (ص ۱۰۵) این فهرست یاد شده. دومین تفسیر
او « اصفی » نام دارد و کوچکترین آنها « المصفی » است « صافی » تفسیر خبری
و عرفانی است، اگر این تفسیر را یا « تبیان » شیخ طوسی بسنجیم می بینم باندازه که
دوری فیض از منابع خبری نسبت بدوری شیخ طوسی از ایشان، بیشتر است - این در
سده یازده و آن در سده پنجم بوده. بهمان اندازه خبرها و حدیثهای این کتاب بیش از
« تبیان » میباشد.

باضافه اینکه فیض افکار عرفانی و فلسفه اشراقی و تراوشهای مغز پدروزن خود
(ملاصدری - ۱۰۵۰م) را نیز بر آن افزوده. نگارنده در دیباچه این کتاب دوازده
مقدمه آورده، در مقدمه ششم اثبات کرده که از قرآن کاسته شده، و تغییر نیز داده شده،
و در قرآن موجود، خلاف ما انزل الله نیز هست، و جای آنرا نیز تعیین کرده .

در مقدمه دوازدهم اصطلاحات خود را در این تفسیر یاد آوری نموده، و نیز
گوید: اسناد و زنجیرهای روایتی خبرها و حدیثها را انداختم، چه در آنها سودی
نیافتم. زیرا که: « ما درستی خبرها را از راهی جز بررسی زنجیره سند بدست
نمی آوریم: ... »

« صافی » چندین بار چاپ شده از جمله: (بمبئی - ۱۲۷۴) و (۱۲۷۶) و (تهران
۱۲۸۶) و جز آن. و تنها یک بار در کنار صفحه های آن « اصفی » نیز چاپ شده

[۱۳۰]

نسخه بخط نسخ خوب. نام نویسنده علی بن محمد صادق قزوینی. تاریخ نوشتن
۵۹ (۲۴-رمضان-۱۱۱۷) دارای حاشیه هایی از کتابهای تفسیر ولایت و امضاء های
(ن) ، (ق) ، (ص) و جز آن. تصحیح شده. عنوانها با شکرکف. روی آیه
ها خط شکرکفی .

(۴۴۰ برگ) کاغذ مرقندی. جلد نیمه سبز مخملی

اندازه: ۳۱×۱۹ و ۲۳×۱۱. ۲۳ سطر

[۱۰۸]

صحائف الاعمال

(فارسی)

در دعای مرتب است بربك فاتحه، و سه صحیفه. و يك خانمه. صاحب « ریاض العلماء »
ملا عبدالله اقمندی (م - ۱۱۳۰) در « صحیفه ناله » خود دعائی از این کتاب نقل نموده ،
و آنرا بنام لایدر علی بن نعمه الله طیبسی نسبت داده. از احوالات نگارنده چیزی در
دست نیست. تاریخ نگارش از يك بیت آخر کتاب بر می آید که (۲-شوال - ۱۰۰۶)
میباشد و آن بیت اینست:

شکر کر لطف ایزد متعال شد تمام این صحیفه اعمال
سال مه روز وقت انعامش شد رقم (صبح ثانی از شوال)

آغاز: الحمد لله الذي امرنا بإقامة الصلوة... از ادای حمد و ثنای واجب الطاعتی که وظایف... انجام : شکسته بسته از آغاز با تمام رسید . شعر : شکر کز لطف ... نسخه دیگر از این کتاب در کتابخانه رضوی موجود است و تاریخ نوشتن آن (۱۰۶۸) میباشد .

[۱۳۱]

نسخه بخط نسخ خوب ، نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد ، صفحه اول بنویس . همه صفحه ها دارای دو جدول یکی طلا و لاجورد و دیگری شکر ف . از برك (۱۸۶) بعد خارج از کتاب و (۱۴ برك) دعا و نیایشهای گوناگون افزوده شده . در حاشیه برخی صفحه ها دعاهایی نوشته شده است . (۲۰۰۲ برك) گانذ لنتی . جلد تیسام شرح با معنوی دارای پودش پارچه سفیدنجی . اندازه : ۱۶۵×۹۰ و ۱۳۶×۱۷ : ۱۷ خط

[۱۰۹]

صحيفة كاملة سجادية (عربی)

مجموعه پنجاه و چهار دعا و نیایش میباشد که از حضرت سجاد علی بن الحسین علی بن ابی طالب (۳۸-۹۵) نقل شده این دعاها در عالم شیعه مقام مهمی را دارا بوده و میباشد . این شهر آشوب (۵۸۵-۵) در معالم العلماء در ترجمه متوکل بن عمیر لقب زیور آل محمد ، و در ترجمه یحیی بن علی بن محمد حسینی دققی لقب (انجیل اهل بیت) بدان داده . در تاریخ این مجموعه بایستی در سه باره گفتگو کرد . نخست : ادعیه زین العابدین : می توان گفت تقریباً با اتفاق همه تاریخ نویسان اسلام ، علی بن الحسین یکی از معروف ترین مردان زهد و پرهیز گاری و تقوی در نیمه دوم نخستین سده هجری بوده . و بیشتر مورخان گفته اند که ایشان دعاهایی نیز انشاء کرده و میخوانده . و چنانکه در مرحله دوم خواهیم دید ، چند تن از علما عده از این دعاها را گرد آورده اند .

دوم صحیفه سجادیه : گویند در آغاز سده دوم یعنی نیم قرن پس از امام سجاد ، شخصی بنام عمیر بن متوکل بن هارون ادعا نموده : - پدرم متوکل داستانهای از یک ملاقات خود با یحیی (۱) بن زید بن علی بن الحسین ، و ملاقات دیگر با امام صادق جعفر ابن محمد بن علی بن الحسین برایم نقل کرد و گفت : من در این دو ملاقات دو نسخه از صحیفه سجادیه را از این دو نفر نواده امام سجاد گرفته ام . این داستان پدر عمیر را بسیاری از پیشینیان از گفته عمیر نقل کرده اند ؛ مانند شیخ مفید (م-۴۱۳) در ارشاد . علی بن محمد خزاز شاگرد صدوق در « کفایة الاثر و نجاشی (م-۵۰) در رجال و شیخ طوسی (م-۴۶۰) در فهرست خود . و لیکن هیچک از این بزرگان شماره دعاهای صحیفه سجادیه عمیر را تعیین نکرده اند ، فقط شیخ طوسی در « مصباح المنجد » هشت شماره از آن دعاها را آورده ، و شاید آنها را بر گزیده باشد .

در الذریعه (ج-۱ ص ۳۹۶) کتابی بنام « ادعیه زین العابدین » از سید ابوالبراهیم ناصر شاگرد شیخ طوسی (م-۴۶۰) و در (ج-۸ ص ۲۰۲) « دعوات زین العابدین » از سید ابوالقاسم زید بن اسحاق جعفری شاگرد جد شیخ منتجب الدین صاحب فهرست (م-۵۸۵) یاد شده . نکته قابل دقت اینست که بیشتر قرقه های شیعه (اثنی عشریان زیدیان . اسماعیلیان) داستان عمیر بن متوکل را نقل کرده و آنرا پذیرفته اند .

سوم : صحیفه کامله سجادیه : یا صحیفه بزرگ از بابان سده ششم بعد بنام دو صحیفه بر میخوریم یکی صحیفه که نزد زیدیان معتبر میباشد و شیعیان آنرا صحیفه ناقصه (۲) (صحیفه کوچک) سجادیه می خوانند .

دیگر صحیفه بهاء الشرف غلوی که شیعیان آنرا « صحیفه کامله سجادیه (صحیفه بزرگ) نامند . و جای گفتگوی ما این صحیفه کامله بهاء الشرف میباشد .

صحیفه بهاء الشرف دارای پنجاه و چهار دعا است و او در آغاز آنها ادعا کرده آنها را با چند واسطه که یاد کرده از عمیر بن متوکل نقل کرده است . و بنا بر این نخستین کسی که شماره دعاهای صحیفه را در این پنجاه و چهار تعیین کرده بهاء الشرف در سده ششم میباشد ، و پس از این تاریخ همه علماء صحیفه کامله سجادیه را از او نقل کرده اند .

(۱) یحیی همان یواسبت که بنا بر گفته « عمدة الطالب » (ص-۲۴۹-۲۵۰- چاپ نجف) سال (۱۲۵) پس هجده سالگی یوزمانده و عقب در خراسان کشته شده است . (۲) آقای شهاب الدین جعفر در سر آغاز صحیفه چاپ گراوری سال ۱۳۶۱ تهران در (ص- کف)

و چون در سده دهم و یازدهم شرحها و ترجمه های بسیار از این صحیفه میان مردم ایران منتشر شده اندك اندك صحیفه كوچك زبیده در ایران فراموش گردید. و حتی در سده یازدهم شیخ محمد تقی بن مظفر زیابادی قزوینی شاگرد شیخ بهائی بسال (۱۰۲۳) ملحقاتی برای صحیفه گرد آورده (۱).

و بعد از وی شیخ حر (م-۱۱۰۴) صحیفه دوم را فراهم ساخت.

و سپس ملا عبداللّه افندی (م-۱۱۳۰) صحیفه سوم تهیه نمود.

و پس از وی حاج میرزا حسین نوری (م-۱۳۲۰) صحیفه چهارم.

و سید محسن عاملی صاحب اعیان الشیعه صحیفه پنجم

و شیخ محمد باقر بیرجندی (م-۱۳۵۲) صحیفه ششم.

و شیخ هادی کاشف الغطاء (۱۲۸۷-۱۳۶۱) صحیفه هفتم.

و حاج میرزا علی شهرستانی صحیفه هشتم گرد آوردند. و همه این دعا و بیابشها

بعضرت سجاد منسوب است.

آغاز صحیفه کامله سجاده : حدیثنا السید الاجل نجم الدین بهاء الشرف

ابوالحسن محمد بن الحسن بن احمد بن علی بن محمد بن عمر بن یحیی العلوی الحسینی

رحمه الله قال اخبرنا... قال حدیثی عمیر بن متوکل الثقفی البلخی عن ابيه...

اینك يك سوال پیش میآید که چه کسی این کتاب را از نجم الدین بهاء الشرف

نقل کرده؟ یعنی گوینده حدیثنا را و این جمله آغاز کتاب کیست؟

در پاسخ باین پرسش شیخ بهائی در شرح خود میگوید : گوینده حدیثنا

ابن سکون است، و میرداماد در شرح خود گوید: گوینده حدیثنا عمیدالروساء هبة الله

(م-۶۰۹) میباشد. لیکن از آنچه در التریعه (ج ۱- ص ۱۶۵ و ۲۶۲) آمده چنین

برآید که صحیفه کامله را کسان بسیار از بهاء الشرف شنیده و بر او خوانده و اجازه

گرفته اند و نام چند تن از ایشان در يك اجازه روایتی بجا مانده است که اجازه دهنده

شیخ نجم الدین جعفر بن محمد بن جعفر بن هبة الله بن تما (م-پس از ۶۷۰) و اجازه گیرنده

شیخ کمال الدین علی بن حسین بن حماد الواسطی میباشد.

۲- نسخه آن در قم نزد آقای نجفی موجود است (سر آغاز صحیفه چاپ تهران (۱۳۶۱)

نامهای آن را و بان از بهاء الشرف از این قرار است :

۱- ابو منصور عمیدالروساء هبة الله بن حامد (م-۶۰۹).

۲- ابو الحسن علی بن محمد بن علی معروف باین سکون (م-۷۰۰) این دو نفر هر دو شاگرد ابن عساکر قوی نیز بوده اند.

۳- شیخ ابوالفتح بن جعفریه.

۴- شیخ جعفر بن علی مشهدی پدر محمد بن المشهدی صاحب کتاب و هزار ابن مشهدی، معروف.

۵- شیخ ابوالبقاء هبة الله بن تما.

۶- شیخ مقرئ جعفر بن شمره.

۷- شریف ابوالقاسم بن زکی علوی.

۸- شیخ سالم بن قبارویه.

۹- شیخ عربی بن مسافر.

۱۰- غیر از این نه نفر، ابن ادریس (ز-۵۴۳) (م-۵۹۸) نیز از بهاء الشرف

نقل کرده، و نسخه از صحیفه بخط خود نوشته، و سیداعجاز حسین دره کشف الحجب،

(ص ۳۴۲) آن را یاد کرده، و مادر باره آن در زیر گفتگو خواهیم کرد.

سند صحیفه کامله : در نسخه ابن سکون از گفته شاگردان بهاء الشرف چنین

آغاز شده : حدیثنا نجم الدین بهاء الشرف واو از داماد شیخ طوسی بتاریخ (۵۱۶)

واو از عکبری واو از ابو مفضل شیبانی تا آخر زنجیره سند روایت کرده. و لمی زنجیره ای

که در نسخه ابن ادریس (ز-۵۴۳-م-۵۹۸) بوده و در حاشیه (برگ ۱۰۱) نسخه (۲۹)

این کتابخانه و برخی نسخه های دیگر موجود است، از گفته بهاء الشرف چنین

آغاز شده :

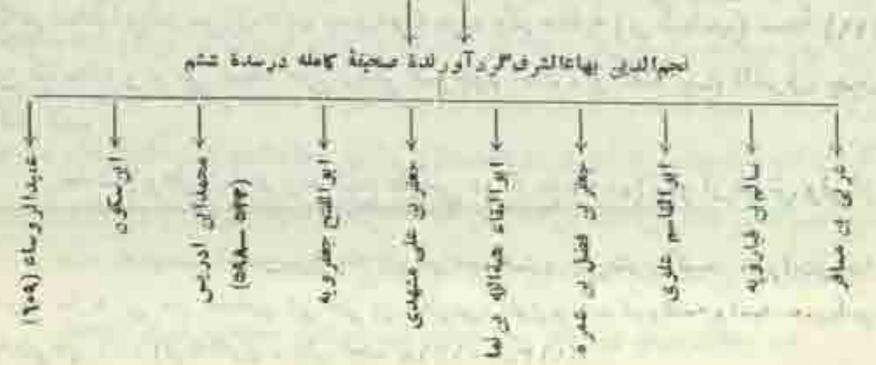
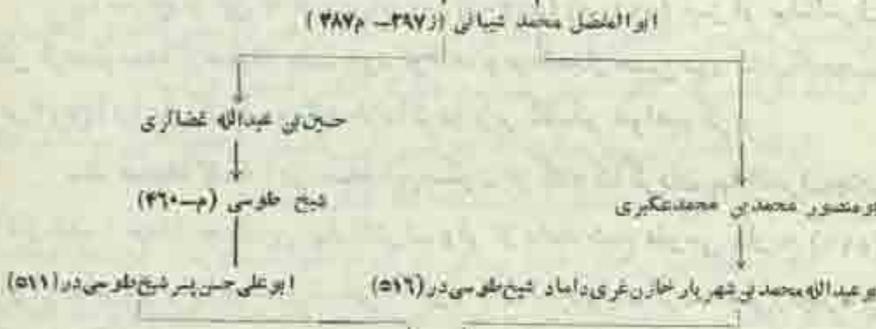
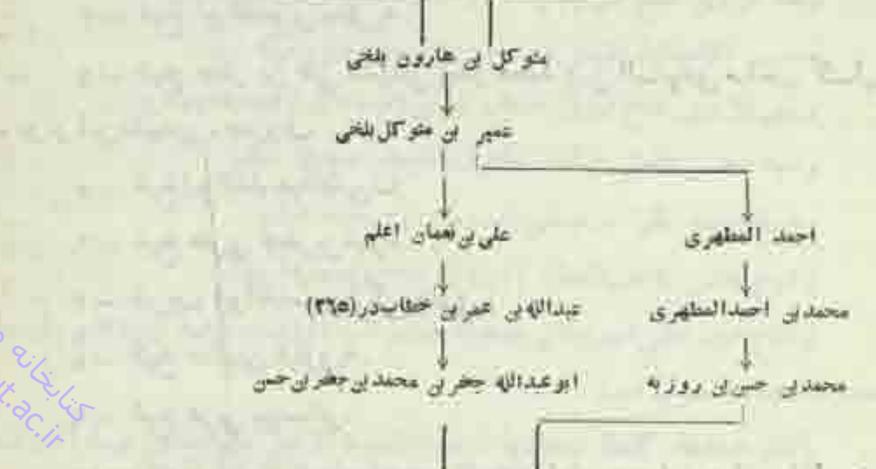
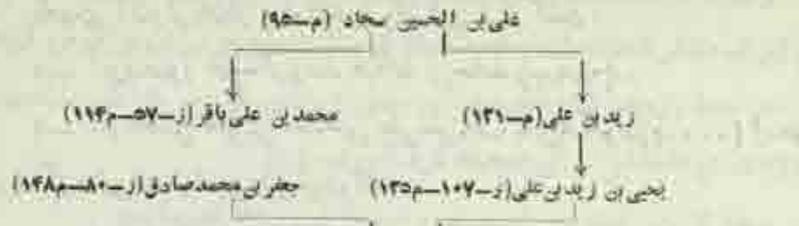
حدیثنا ابوعلی (۱) فرزند شیخ طوسی در تاریخ (۵۱۱) واو از پدرش واو از

۱- تام او حسن است و بسری بنام ابو نصر محمد دارد. ابن طوسی گوید: قال روایت ریاضا

النوییه جاریه ای نصر محمد بن ابی علی بن الطوسی. أقول و کلمات ام ولده، و امه حسن باسم

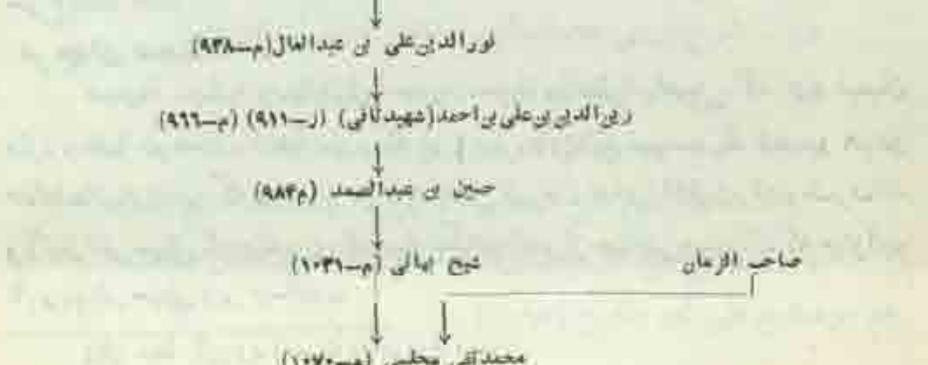
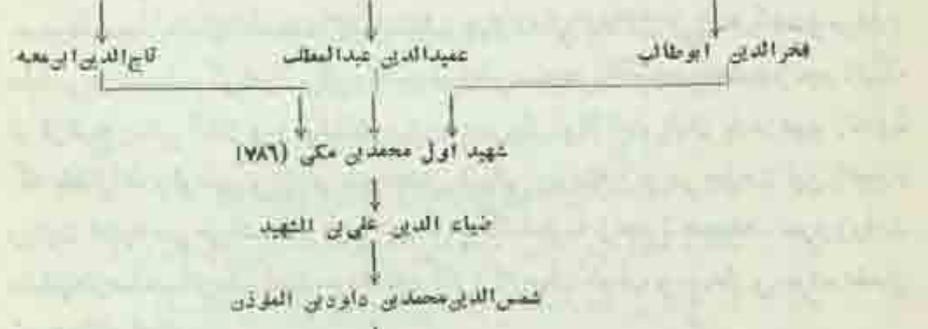
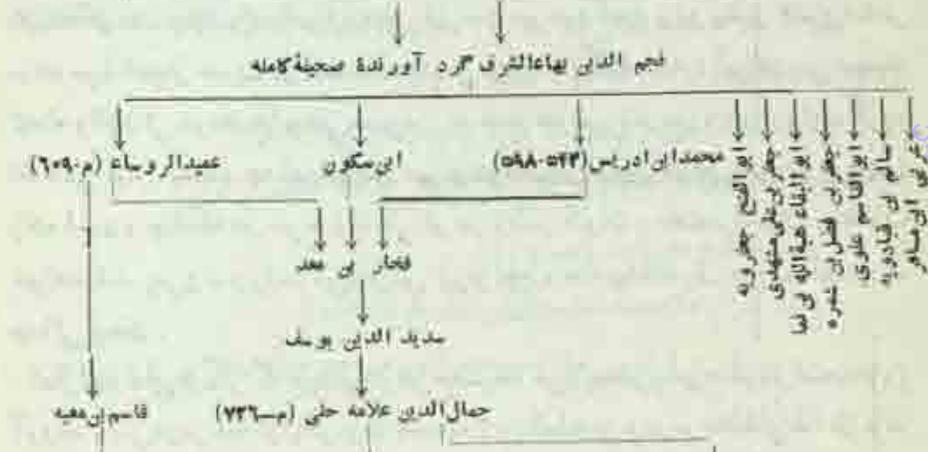
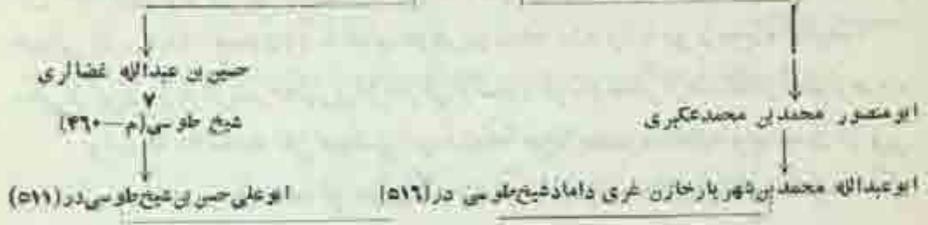
جده ابی علی... (رحله القرئ - چاپ نجف ۱۳۶۸ - ص ۱۱۳).

زنجیره روایت صحیفه از بهاء الشرف (سده ۶) تا ابوالفضل (م ۳۸۷)

زنجیره روایت صحیفه : از مجلسی (م- ۱۰۷۰) تا ابوالفضل شیانی (م- ۳۸۷)

ابوالفضل محمد شیانی (ز ۳۹۷ م ۳۸۷ م)

این غضائری و او از ابو مفضل شیبانی تا آخر زنجیره روایت کرده. از ابو مفضل شیبانی (ز- ۲۹۷ م- ۳۸۷) تا امام، در هر دو نسخه سند را با دو زنجیره کشیده. یکی از این روزبه از پسر مطهری از پدرش از عمیر، دوم از جعفر از عبدالله از اعلم از عمیره و اینکه ملامحمد تقی مجلسی در مشیخه من لایحضره الفقیه و متابعت از وی فرزندش در بحار و نیز بخط او در برگه (۱۱۲-الف) نسخه (۲۹) این کتابخانه که کلیشه آن بشماره (۰۰) در (ص ۱۶۶) این فهرست موجود است و نیز بیشتر علمای متأخر مانند سید اعجاز حسین در کشف الحجب (ص ۳۶۹) گفته اند: این ادیس صحیفه کامله را از دائی خود شیخ ابوعلی حسن فرزند شیخ طوسی بتاریخ (۵۱۱) روایت کرده اشتباهی پیش نیست، چه این ادیس سی و دو سال پس از این تاریخ یعنی در (۵۴۳) زاده است، چنانکه در شرح زندگی او در زیر عنوان مختصر التبیان و اشارت خواهد شد. پس راه روایت این ادیس نیز بزنجیره سند بهاء الشرف می پیوندد، و راه جدائی نیست.

اما زنجیره های دیگر که مجلسی در شرح مشیخه من لایحضره و شرح خود بر صحیفه (۱) آورده، پس در مرحله اول مربوط به ادعیه زین العابدین و در مرحله های بعد مربوط به صحیفه سجاده است نه صحیفه کامله پنجاه و چهار دعائی بهاء الشرفی (بهاغه خصوصیات) مجلسی در آنجا سه گونه راه برای روایت خود مرصعیه را آورده، نخست زنجیره تیسکه او از شیخ بهائی آغاز و به بهاء الشرف رسیده و از او تا امام پایان یابد، دوم زنجیره که بفضل الله راوندی و از او با ابو مفضل شیبانی پیوسته و در حقیقت این زنجیره روایت ادعیه سر میباشد که در (ص ۱۳۱) گذشت نه زنجیره صحیفه سوم روایت مشافهه از صاحب الزمان است، و داستان آنرا که میان خواب و بیداری بوده مفصل شرح داده است!

شرحهای صحیفه:

صحیفه سجاده و دعاهای حضرت سجاد را نظر باهمیتی که نزد شیعیان دارد، علما در عداد ادعیه سر که در (ص ۱۳۰) این فهرست یاد شد، و هم در عداد احادیث قدسی که نیز در (ص ۱۳۱) این فهرست بدانها اشارت رفت، شمرده اند و آنها را شرحهای کوچک و بزرگ بسیار نگاشته اند، از جمله شرحهای آن که میتوانیم نام ببریم شرحهای زیر میباشد:

(۱) نسخه آن نزد (فخرالدین) موجود است

۱- شرح تقی الدین ابراهیم کفعمی متوفی (۹۰۵) که ملحقاتی نیز بر صحیفه افزوده.

۲- حاشیه عزالدین حسین بن عبدالصمد (م- ۹۸۴) بدر شیخ بهائی

۳- حاشیه سید حسین مجتهد کرکی اردبیلی (م- ۱۰۰۱)

۴- حاشیه ملا عبدالغفار شاگرد میرداماد (سده ۱۱)

۵- شرح شیخ بهائی (م ۱۰۳۱) بنام حدائق الصالحین، فقط و حدیقه هلالیه، و حدیقه اخلاقیه از آن موجود است.

۶- حاشیه شیخ بهائی که آنرا پیش از شرح نوشته.

۷- حاشیه شرف الدین علی شولستانی استاد مجلسی اول

۸- حاشیه میرداماد (م- ۱۰۴۱)

۹- شرح ملامحمد سلیم رازی بتاریخ (۱۰۷۱)

۱۰- شرح فارسی ملامحمد هادی مترجم مازندرانی (م- ۱۱۲۰)

بتاریخ (۱۰۸۳)

۱۱- شرح شیخ طریحی صاحب مجمع البحرین (م- ۱۰۸۵)

۱۲- شرح محمد تقی مجلسی اول (م- ۱۰۷۰)

۱۳- شرح فارسی آقا حسین خوانساری (م- ۱۰۹۹)

۱۴- حاشیه ملامحسن قیض (م- ۱۰۹۱) بتاریخ (۱۰۵۵)

۱۵- حاشیه میر رفیع الدین محمد بن حیدر طباطبائی (م- ۱۰۸۲)

۱۶- شرح عربی محمد صالح روغنی قزوینی بتاریخ (۱۰۷۳)

۱۷- شرح فارسی محمد صالح یاد شده بعد از آن تاریخ.

۱۸- شرح ملا خلیل قزوینی صاحب شرح کافی

۱۹- شرح محمد طاهر قمی شیرازی (م- ۱۰۹۸)

۲۰- حاشیه شیخ علی کبیر ابن محمد بن حسن صاحب معالم (م- ۱۱۰۴)

۲۱- شرح شیخ علی صغیر ابن زین الدین بن محمد بن حسن صاحب معالم شاگرد

عم خود شیخ علی کبیر بتاریخ (۱۰۹۷)

- ۲۲ - شرح محمد باقر مجلسی، صاحب بحار (م-۱۱۱۰).
- ۲۳ - شرح ملا عبدالله افندی، صاحب ریاض العلماء، و شاگرد مجلسی
- ۲۴ - شرح میرزا محمد مشهیدی، صاحب «کنز الدقائق» (قرن ۱۲) مذکور در این فهرست.
- ۲۵ - شرح میرهاشم شاگرد مجلسی یاد شده: در (۱۱۴۸).
- ۲۶ - شرح سیدعلی خان بنام «ریاض السالکین».
- ۲۷ - شرح کبیر سیدنعمه الله جزائری (م-۱۱۳۰).
- ۲۸ - شرح صغیر سید نعمه الله یاد شده.
- ۲۹ - حاشیه سید عبدالله جزائری (م-۱۱۷۳). بر شرح سیدعلیخان یاد شده.
- ۳۰ - شرح سیدمحسن صنعانی زیدی (سنه ۱۳).
- ۳۱ - شرح سید محسن شامی زیدی (م-۱۲۵۱).
- ۳۲ - شرح آقا حسین بن حسن دیلمانی گیلانی.
- ۳۳ - حاشیه میر بهاء الدین محمد مختاری نائنی بر شرح سیدعلیخان.
- ۳۴ - شرح محمد الشهیر بمید الباقی لغات صحیفه.
- ۳۵ - شرح شاه محمد بن محمد و ریاض العابدین.
- ۳۶ - شرح فارسی ناشناس (الدریه ج-۴ ص-۱۱۱).
- ۳۷ - شرح سیدافصح الدین محمد شیرازی.
- ۳۸ - شرح ملا تاجا قاضی هندی.
- ۳۹ - شرح ملا حبیب الله کاشی.
- ۴۰ - شرح ابن فتاح زیدی یمنی.
- ۴۱ - شرح سید محمد رضا اعرجی و الازهار اللطیفه.
- ۴۲ - حاشیه ملاهادی بذابی شاگرد شیخ مرتضی انصاری (سنه ۱۳).
- ۴۳ - شرح مفتی میر محمد عباس شوشتری هندی (م-۱۳۰۶).
- ۴۴ - شرح میرزا محمدعلی چهاردهی مدرسی (م-۱۳۳۴).
- ۴۵ - شرح سید جمال الدین کو کبانی زیدی (م-۱۳۳۹).
- ۴۶ - شرح سید سیف الدین طاهر امام بهره ساکن سورات هند.

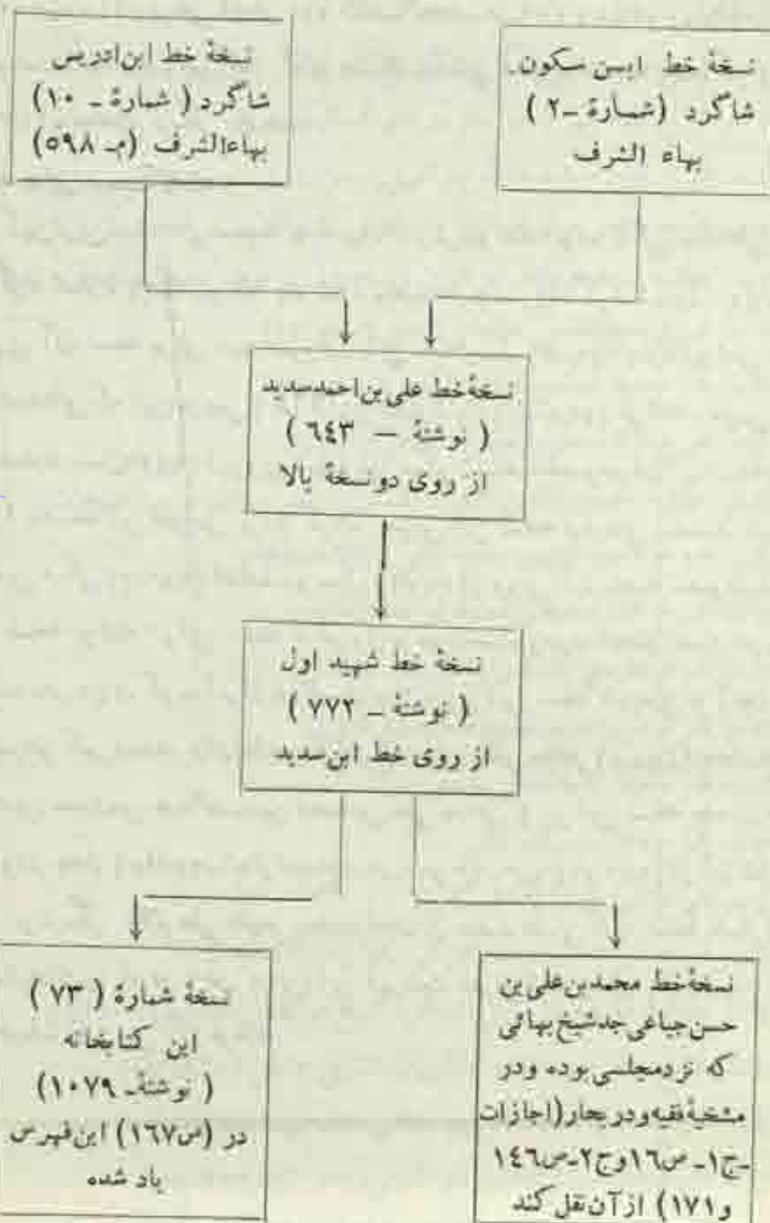
۴۷ - ترجمه انگلیسی مسرور حسین و احمد علی فوحانی.

برخی از اینها در الذریعة (ج-۴ ص-۱۱۱ و ۱۱۲ و ج-۶ ص-۱۲۴ و ۱۴۵ و ۱۴۶ و ج-۷ ص-۱۰۰) و برخی دیگر در کشف العجب ص-۱۱۶ و ۳۴۱، و اولوؤة البحرین، و دروضات الجنات، و سرآغاز آقای مشکاة و آقای نجفی بر صحیفه چاپ گراوری سال (۱۳۶۱) و جاهای دیگر یاد شده.

نسخه های صحیفه کامله :

کهن ترین نسخه های صحیفه کامله بهاء الشرف دو نسخه بوده. یکی نسخه علی بن سکون (شاگرد شماره ۲) که در بالا یاد شد، و عمیدالروساء (شاگرد شماره ۱) (م-۶۰۹) بر روی آن نسخه برای سید معروف باین معیه بسال (۶۰۳) اجازه روایتی نوشته. دوم نسخه ای که ابن ادیس (شاگرد شماره ۱۰۰) (م-۵۶۸) نوشته. سپس علی بن احمد سدید بسال (۶۴۳) از روی نسخه ابن سکون با همه خصوصیات آن نسخه برداشته و آنرا با نسخه ابن ادیس برابر کرده. سپس این نسخه سدید بدست شهید اول محمد بن مکی (م-۷۸۶) افتاده، و بسال (۷۷۲) از روی آن با همه خصوصیات بخط خود نسخه نوشته، و این نسخه تا امروز موجود است، و سید اعجاز حسین در کشف العجب - ص-۳۴۲ گوید آنرا دیده است. و از روی این نسخه شهیدی تا آنجا که ما میدانیم دو کس نسخه برداشته اند، یکی شیخ محمد بن علی جباعی (م-۸۷۵) جد شیخ بهائی (محمد بن حسین بن عبدالصمد بن محمد بن علی جباعی) و این نسخه بدست مجلسی بوده و در بحار (جلد ۲ - اجازات ج-۱ ص-۱۶ و ج-۲ ص-۱۴۶ و ۱۷۱) از آن نقل کند. و دیگر غلام علی شهیر بمحمد امین بن محمد علی که نسخه شماره (۷۳) این کتابخانه را که در (ص-۱۶۷) این فهرست معرفی شده بسال (۱۰۷۹) با تمام خصوصیات از روی آن نوشته.

نمایش کهن ترین نسخه های صحیفه
و آنچه از روی آنها برداشته شده

[۱۳۲]

نسخه خط نسخ . نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد.
 ۲۸ صفحه اول نسخه افتاده . ترجمه فارسی دعاها در میان سطرها با شکرکف نوشته شده . در صفحه (۳۴۲) اجازه بخط میرداماد سید محمد باقر (م ۱۰۴۱) موجود است . و بام اجازه گیرنده در آن یاد شده و گویا همان نویسنده نسخه باشد که حاشیه ها را نیز نوشته ، و آنرا با میرداماد مقابله نموده ، در کنار صفحه ها نشان خواندن و تصحیح بخط میرداماد گذاشته شده . حاشیه هائی با امضای (محق سلمه الله) همی میرداماد زآورد . اصل صحیفه تا صفحه (۳۴۲) پایان یافته ، و از آنجا تا پایان نسخه (صفحه - ۳۷۰)

(۳۰) صفحه (۳۴۲) صحیفه سجاده به نسخه شماره (۲۸) کتابخانه اجازه میرداماد بخط خود او

ملحقات صحیفه را نوشت. و در انجام آن هفت دعا برای روزهای هفته از گفته آن امام آورده
لیکن این دعاها ترجمه فارسی ندارند.

[۳۷۱ برگ] کاغذ نوعی نرمه . جلد منوی نه و حاشیه تیماج مشکی
الداره : ۱۸×۱۲ و ۱۲×۶٫۸ و ۹ . قطر اصل : ۹ . قطر ترجمه .

[۱۳۳]

نسخه بخط نسخ خوب . نام نویسنده زین العابدین بن محمد قاسم سلو جلاغی
تاریخ نوشتن پنجشنبه (۷ - ربیع الثانی - ۱۰۹۹) در شهر اسفهان . دارای دو
جدول ، یکی کنار صفحه از طلا و لاجورد و یکی پشت حاشیه . حواشی بسیار

۲۹

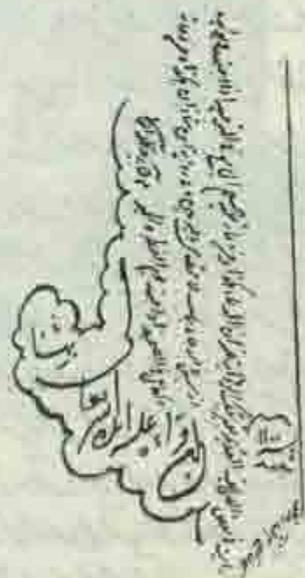

(۲۹) صفحه (ب) صحیفه سجادیه نسخه شماره (۲۹) این کتابخانه

بامضای (صلی الله علیه) = محمد باقر دارنده نسخه بر مجلسی دوم ، خوانده شده و در آخر
آن (برگ ۱۱۲ - الف) اجازه از مجلسی برای محمد امین نامی تاریخ (ذیحجه - ۱۱۰۱)
بخط خود مجلسی نوشته شده ، و گراور آن شماره (۳۲) در این فهرست دیده میشود .
گویا گیرنده این اجازه همان محمد امین نویسنده نسخه شماره (۷۳) باشد . در کنار
صفحه‌ها نشان خواندن بخط مجلسی گذاشته شده اصل صحیفه تا برگ (۱۱۲ - الف) پایان یافته
و از آن برگ تا برگ (۱۲۲ - ب) ملحقات صحیفه را نوشته و از اینجا تا آخر نسخه (برگ
۱۳۵) ملحقات مجلسی نوشته شده در برگ (۱ - الف) دو جمله (زینو آل محمد) و (اجیل
اهل بیت) بخط کوفی بقلم لطف علی صدرالافاضل (م - ۱۳۵۰) نوشته شده .

(۱۳۵ برگ) کاغذ نوعی نرمه . جلد منوی نه و حاشیه تیماج قهوه‌ای . داخل ناشی شده

الداره : ۲۳×۱۴ و ۱۲٫۸×۱۱٫۵ : ۱۲ قطر .

(۳۱) حاشیه صفحه (ب) صحیفه سجادیه نسخه شماره (۲۹) کتابخانه

نشان خواندن بخط مجلسی دوم

این نسخه بخط نسخ خوب، نام نویسنده (ذریک ۱۲۳) غلام‌علی شهبز بهجند
 ۷۳ امین بن محمد علی، تاریخ توشتن (۱۰ دیججه - ۱۰۷۹) از روی نسخه نوشته شد
 که بخط شهید اول مخدوم مکی کشته (۷۸۶) بتاریخ (۱۱ شعبان - ۷۷۲)
 نوشته شده و شهید نسخه خود را از روی نسخه که بخط علی بن احمد السیدی بتاریخ (دیججه - ۶۴۲)
 بوده است نوشته. و نسخه علی بن احمد سدید از روی نسخه خط علی بن سکون نوشته شده.
 در این نسخه این سکون اجازه بخط عمید الروساء هبة الله بن حامد بن احمد بوده، که برای جلال
 الدین ابو جعفر قاسم بن حسن بن محمد بن حسن بن معیه بتاریخ (ربیع الآخر - ۶۰۳) نوشته.
 و نویسندگان نسخه های بعدی آنرا رو نویسی کرده تا سواد آن نسخه این کتابخانه رسیده
 و در برک (۱۲۳) رو نویسی شده و پس از پایان صحیفه دعای مشلول (شبور) و پس ملحقات
 صحیفه (۱۵ دعا) را نوشته و بعد از آن دعای صباح، و دعا های دیگر مانند حزب البحر و اعتصام
 و جز آنرا آورده است.

در حاشیه برک اول دیبانه حاشیه فیض بر صحیفه نوشته شده، و در باقی صفحه ها نیز
 چست جسته حاشیه هائی با مضای (فیض) و (منه) و (کتابخانه) موجود است، و میرساند که
 نویسنده مرد با سواد و یادداشت مند بوده. همه صفحه ها دارای دو جدول اولی از طلا و لاجورد
 دوم با شکرگرف است. عنوانهای آغاز دعا میان جدول طلا محصور است. عنوانها با خط
 سیاه درشت و روی آنها شکرگرف. در برگهای (۲۱) دو ترجم و میان آنها با خط
 سیاه نوشته شده، و مهر تنک محمد علی بن محمد امین که گویا فرزند نویسنده نسخه است
 موجود میباشد. دارای سرلوح های گوناگون در برگهای (۱) و (۲۳) و (۱۳) و (۱۴۰) و (۱۴۱) و
 (۱۴۶) و (۱۵۹) و (۱۶۷) و (۱۶۸) و (۱۸۳) و (۲۰۸) و یک گلچین در حاشیه (۱۷۱).

(۲۱۶ برک) کاغذ لرزه - جلد لیماج منکی متوالی تبری که

اندازه: ۲۴×۱۳ بر ۱۶۴×۷۶ و ۱۳ حفر -

[۱۷۰] **عرائس البیان فی حقایق القرآن** (عربی)

قدیمترین تفسیر عرفانی برای قرآن است که مطابق عقاید صوفیان و مبتنی بر تأویلهای ایشان میباشد. نگارنده ابو محمد روزبهان بن ابونصر بقلی شیرازی صوفی دپلمی، در نسا بسال (۵۲۲) زاده و در (۱۵ محرم ۶۰۶) مرده. نواده او کتابی در شرح احوال او بنام تحفة العرفان فی ذکر سید الاقطاب روزبهان نگاشته (شد الازاو - ص ۲۴۳ - ۲۴۷) دیده شود. وی معروف بشیخ شطاح صاحب رساله شطحیات است. و اصلا از مردم نسا و خراسان و تحصیلات او در اسکندریه بوده و در شیراز بوقف و ریاست اشتغال داشته. روش او در این کتاب چنانست که نخست آیه را می آورد و پس از آن رأی و گفتار خویش بیان کند، و سپس بنقل گفتار بزرگان صوفیه پردازد.

آغاز: الحمد لله الذی کان فی ازل الازل موجوداً بوجوده، وذاته کنوز صفاته، و صفاته معادن جوده. نفس ذاته بذاته عن الاضداد...

انجام: التاسعة طلب العلو... والماشرة النبع والبخل ما كسره الجود والسخاء والحمد لله...

درس آغاز نام کتاب را آورده. همه این تفسیر نزدیک (۳۳۶۰۰ بیت) نوشته دارد و مختصر آن از اوائل سورة انعام تا پایان قرآن در حاشیه صفحه های (۲۴۲ تا ۳۸۳) کتاب صفوة الصفاء ابن بزاز بسال (۱۳۲۹) در بمبئی بچاپ سنگ منتشر شده. در پشت برگ (۱- الف) نسخه این کتابخانه زنجیره سند خرقة نگارنده تا اویس قرنی چنین نوشته شده:

- ۱- اویس قرنی
- ۲- موسی داعی
- ۳- حبیب جمعی
- ۴- داود طائی
- ۵- شفیق بلخی
- ۶- ابونزاد نخعی
- ۷- ابو عمر و استخری
- ۸- ابو محمد، جعفر خدام
- ۹- ابو عبد الله خفیف شیرازی (۱) - ۱۰ - حسن اکاز
- ۱۱- ابواسحاق کازرونی
- ۱۲- خطیب ابوبکر بن محمد
- ۱۳- خطیب ابوالقاسم محمود بن احمد بن عبدالکریم،

۱- کور او در شیراز است

۱۴- سراج الدین محمود بن خلیفه بن عبدالسلام بن احمد بن سال به
 ۱۵- روزبهان بقلی شیرازی

[۱۳۵]

نسخه بخط نسخ. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. ولی خط و کاغذ مربوط بزهدیک زمان نگارنده است. نخستین برگ نو نویسی. همه صفحه هادارای جدول طلا. در دو صفحه تحت میان نظرها طلا کاری شده. آیه ها را با تکرار نوشته.

(۵۳۴ برگ) کاغذ قلمی. جلد ترمیم منکی کهنه. اندازه: ۱۳×۱۸. هر ۱۸ هر ۱۳. اوائل نسخه ۲۱ خط و تا آخر نسخه ۲۸۹ خط میرسد.

[۱۷۱] **عرائس المجالس** (عربی)

داستانهای پیغمبران گذشته را از آیه های قرآن گرد آورده و آنرا با استفاده از حدیثهای پیغمبر و اخباری که از اصحاب او، یا دیگر بزرگان اسلام و بوسیله ایشان از دانشمندان و روحانیان بنی اسرائیل نقل شده تفسیر کرده، و آنرا بر مجلسها مرتب کرده و هر مجلسی مرتب بر چند باب میباشد. نگارنده ابواسحاق احمد بن محمد بن ابراهیم نیشابوری تعلیمی (م- ۴۲۷) میباشد که استاد زمخشری بوده. سعانی گویند او را هم تعلیمی و هم تعلیمی خوانند و این لقب اوست نه نسب. وی از ابو خزیبه روایت دارد و واحدی از او، این کتاب چندین بار چاپ شده: بولاق (۱۲۸۶). مصر (۱۲۹۷). مصر (۱۲۹۸) و نیز در (۱۳۰۱) و در حاشیه اش روض السرائحین چاپ کاستلی (۱۲۹۸) چاپ شرف (۱۳۰۳) چاپ میبیه (۱۳۰۳) و (۱۳۰۴) چاپ ازهری (۱۳۰۸). چاپ خیری (۱۳۱۰). چاپ مصطفی حلبی (۱۳۴۰). بمبئی (۱۲۹۵) و نیز (۱۳۰۶) و در این چاپ بمبئی بنام عرائس التیجان نامیده شده. و یک مرتبه قصه موسی بنیهای و یک مرتبه قصه سمسون نبی از همین نگارنده بسال (۱۲۹۹) در مصر جدا چاپ شده.

در نسخه این کتابخانه، العرائس و التیجان فی قصص الانبیاء نامیده شده، و گویا چاپ بمبئی نیز از روی نسخه چاپ شده که لفظ (التیجان) را دارا بوده

آغاز: الحمد لله حق حمده... اخبرنا الشيخ الامام حسام الدين... قال الاستاذ ابواسحاق احمد بن محمد بن ابراهيم الثعلبي (ره) هذا كتاب يشتمل على ذكر قصص القرآن بالشرح والبيان... باب في ذكر وجوه الحكمة في تفصيص الله...

[۱۳۶]

نسخه بخط نسخ سده هفتم. نام نویسنده ندارد، لیکن کسی که نسخه را نویسنده در پایان کتاب این عبارت را نوشته: «هذا آخر كتاب العرائس. اکتبه العبد الفقير الى رحمة الله الغني ابواسحاق اسماعيل السلاوي سهل الله الي نيل امانه الدائمة طريقه، عامس وخسين و ستاين من اصل مقرو على الامام العلامة حسام الله والدين المؤذي الخوارزمي (ره) معنون بخط اجازته حکایت. بقول الفقير الى الله سبحانه ابوالقاسم بن ابراهيم بن احمد المعروف بالمؤذي: سمع على

هذا الكتاب العرائس
أختبته العبد الفقير الى رحمة الله الغني ابواسحاق
اسماعيل السلاوي سهل الله الي نيل امانه الدائمة
طريقه عامس وخسين و ستاين من اصل مقرو على
الامام العلامة حسام الله والدين المؤذي الخوارزمي (ره) معنون
بخط اجازته بقول الفقير الى الله سبحانه ابوالقاسم بن
ابراهيم بن احمد المعروف بالمؤذي: سمع على
الامام والراهد تقي الامية محمد بن ابي العباس الملقب بامير المؤمنين
شماع در ايه وفهم وانبار واجت له ان رويته على الشروط
المأخوذة على الرواية وتم له ذلك مع ما يحسن شرح
الاسم عز وصر شهوره ملك وخسين وخمسائة

كتاب العرائس بحواشيه وتأويل المشابه من اوله الى آخره، الشيخ الامام الزاهد تقي الاية محمد بن ابي العباس الملقب بامير المؤمنين، سمع دراية وفهم و اتقان واجرت له ان يروي عنى بالشروط المأخوذة على الرواية. وتم له ذلك يوم الخميس بتاريخ السادس عشر من صفر من شهر سنة ثلاث وخسين وخمسائة.

نوشته شده... (۱۷۵ برگ) کاغذ دولت آبادی. جلد مغزی مفتی ۴ هجری. اندازه: ۳۰×۲۰ و ۳۸×۲۴.۴۴.۲۸ متر.

[۱۱۲]

غرر الثمالي في شرح دعاء

(فارسی و عربی)

ابی حمزة الثمالي

دعای ابو حمزه يك قطعه نبایش و مناجات بزرگی است در (۲۸۰ بیت نوشته) که شیخ در مصباح آنرا از ابو محمد هارون بن موسی نلعکبری (پدر محمد بن هارون م-۳۸۵) از ابو حمزه ثمالی با زنجیره و سند روایت کرده. ابو حمزه ثابت بن دینار از یاران علی بن حسین (م-۹۵) ابن علی بن ابی طالب (ع) بوده، و از تابعان شمار آید، سنی و شیعه از او روایت دارند. از او نقل کرده اند که شنیده است ابن نبایش را علی بن الحسین (ع) در دل شبهای رمضان میخوانده.

این دعا را در توره صفوی شرحهای بسیار کرده اند، یکی از آنها نگارش محمد حسین بن محمد جعفر مرابی میباشد. وی در شهر سرآب تبریز زاده، و این کتاب را در کربلا مشاهده، و سپس به شهر خود برگشته، و در آنجا بیابان رسانیده. در دیباچه آن شرح زندگی ابو حمزه را آورده، و در آن از رجال ملام صطفی و قاضی نورالله (م-۱۰۱۹) و مجلسی (م-۱۱۱۰) و جزایشان از ییشینان و متاخران نقل کرده است.

آغاز دیباچه: ستایش افزون از حد و نبایش... با آنکه در عبودیت آنها سرموئی در دستگاه...

آغاز شرح: غازیتم لنا هذا العمود فالآن نشرخ... آلهی لا تؤدی بعقوبتک آله
تعال یعنی مقبول است مثل کتاب یعنی مکتوب...
شرحی است عرفانی و فلسفی و نگارنده خود بر آن حاشیه نگاشته است

[۱۳۷]

نسخه بخط تعلیق متوسط متن دعا بخش - از پایان نسخه چند برگ افتاده
و بنا بر این نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد - ولیکن نزدیک سده سیزدهم
نوشته شده
انجام نسخه موجود و میدانی که عیاذ بالله اگر این بلا را مبتلا شویم نتیجه
خلود ناز است

عنوانها با شنکرف در حاشیه نوشته شده دارای حاشیه‌های بسیار نامنظاری (منه) تصحیح
شده و تصحیحات را نیز در حاشیه نوشته اند متن دعا را در پشت نوشته و روی آن خط
شنکرف کشیده است
(۶۴۴ صفحه) کاندلر لقی - جلد نفی زوله پارچه منگی نه نیز پارچه است
اندازه: ۱۲×۴۰ هر ۲ و ۱۶×۷٫۷ ، ۱۶ خط

[۱۱۳] فتح الابواب بین ذوی الالباب (عربی)

وین رب الارباب

در استخاره و اقسام و چگونگی آنها مرتب بر بیست و چهار باب، نگارش سید علی
ابن طاوس که در (ص ۱۱) این فهرست یاد شده
نام نگارنده و نام کتاب و فهرست بابهای بیست و چهار گانه در دیباچه
موجود است -
در پایان کتاب داستانهائی چند در باره استخاره و استخاره کنندگانیکه به مقصود
رسیده اند آورده
آغاز: بقول علی بن موسی بن طاوس احمد الله جل جلاله النبی عطف علی
اولیائه و خاصته ...

انجام: اولئك الذین هدایهم الله و اولئك هم اولو الالباب و هذا آخر ما اردنا
ذکره فی هذا الباب
این کتاب تا کنون بیاب نرسیده

[۱۳۸]

نسخه بخط نسخ خوب - نام نویسنده ندارد - تاریخ نوشتن (بجسته ۱۵-
۶۱۷۷ دقمه ۱۰۷۶) عنوانها با شنکرف - تصحیحها در کنار صفحه‌ها بقلم حاجی
میرزا حسین توری نوشته شده
قد برک حسرت میر کتابخانه آقا ضیاء الدین توری پر شرح فضل الله توری و نواده دختری
حاجی میرزا حسن توری موجود است
(۱۰۴ برگ) کاندلر لقی - جلد تپاجرد مقوایی دارای پونه پارچه عطردری
اندازه: هر ۱۳×۱۹ هر ۱ و ۱۴×۶٫۴ ، ۱۳ خط

[۱۸۴]

فترحات عباسی

(فارسی)

در خواص اسماء الهی از نظر علم اعداد و خواص حروف مطابق مسلک
حرفینان که اندکی در باره آئین ایشان در (ص ۸۰ و ۸۱ و ۸۲) این فهرست گذشت -
این کتاب بر تیب جدولی مرتب گردیده - صفحه‌های آن دو ستونی است در هر ستون
نخست نامی از نامهای خدا را نوشته و زیر آن شماره آنرا در سه قسمت نوشته، و زیر
آن ترجمه فارسی آن نام را نهاده، و زیر آن خاصیت تلفظ و سود بر زبان راندن این
نام را یاد کرده، و بیشتر در این قسمت به (فتح فلان چیز) اکتفا میکنند -
نگارنده نام خود را در نخستین صفحه جدولها (برگ ۱۴) زیر سرلوح
و جدول طلا و روی جمله (بسمله) یا خطی شنکرفی: محمد بن عبدالحسین بن علی
آل حسینی نخعی جزائری نخطی، تعیین کرده - از صفحه‌های (۴) اب حاشیه) و (۸۳) آ
متن) نسخه این کتابخانه چنین بر آید که نگارنده برای این کتاب دیباچه جدا گانه
بنام «فصول النجاة و لباب الاشارات» نگاشته، و این دیباچه را نیز خود شرحی نوشته،
و نام آنرا «منار الاسرار فی اوضح الاذکار» نهاده - و از نخستین صفحه این نسخه
چنین دانسته می شود که نگارنده را بر این کتاب حاشیه جدا گانه هست و عنوانهای

آن حاشیه [و اذا سئلنا...] میباشد، لیکن از این نگارندهای او در این مجلد چیزی موجود نیست بجز «فتوحات عباسی» (از برگ ۱۴ تا ۷۷) و یک قسمت بعنوان حاشیه (از برگ ۱ تا ۳) و قسمت دیگر بعنوان (تلو = قبل) (از برگ ۴ تا ۱۱) و قسمت دیگر نیز بعنوان (تلو) از برگ (۷۷ تا ۹۷).

میان حاشیه و تلو اول (برگ ۴ آ) جدول طالع شاه عباس را که کتاب بنام اوست نوشته، و در بیان تلو اول (برگ ۱۱ ب) گوید: تلو دوم که هنوز بیباض نیامده بیش از هزار بیت خواهد بود. لیکن در بیان تلو دوم (برگ ۹۷-آ) در حاشیه گوید: بیش از این نتوانستم از تلو موعود در اینجا بیاورم. عنواتهای تلو دوم (بدانکه - بدانکه) است. و مطالب آن عبارتست از ذکر تاریخ پایان جدولها بسال (۱۰۶۴) در دو بیت، و بیت تاریخ اینست:-

برسیدم سالش از خرد گفت بگو این جام زیاده فتوحات آمد
و مقداری از فضایل ائمه و انتساب نگارنده بنجع و ابراهیم بن مالک اشتر نخعی
و نسب مالک تا آدم ابوالبشر و جز اینها در آنجا آورده است.

[۱۳۹]

نسخه از برگ (۱۱ تا ۱۶) با خط نسخ و از (۱۴ تا ۷۷) جدول بنوی و از آنجا تا ۱۰۶۴ پایان نسخه (برگ ۹۷) باز بعضی نسخ خوب است. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. لیکن گویا در زمان نگارنده و برای خزانة شاه عباس ثانی تهیه شده. دارای حاشیه (سه) همه صفحه ها دارای جدول طلا و لاجورد. عنواتها با شکرکف. دارای یک سر لوح عالی در برگ (۱۴ ب) و سه قطعه طلاکاری در برگهای (۱-آ و ۱۴ ب و ۲۱-آ و ۲۱ ب) در صفحه های اصل کتاب همه جدولها طلائی، و رقم ها و شماره ها بنا بر کتب و نگارنک است.

(۹۷ برگ) کاغذ نوعی نرمه. جلد سوخت طلاکوب گهته. اندازه برگ: ۱۰×۱۸
و جدول بندیها: ۱۳۸×۵۷ و صفحه های آخر کتاب: ۱۳۴×۵۷ : ۱۶ سطر.

[۱۱۵] فتوح النیب فی الکشف عن قناع الریب (عربی)

شرحی بزرگ بر تفسیر کشف است. کتاب «الکشاف عن حقایق التنزیل»

در (ص ۰) این فهرست گذشته، و همانطور که اشارت رفت آنرا شرحها و حاشیه های بسیار هست، و از جمله آنها این کتاب است، چندی در «کشف الظنون» آنرا یاد کرده گوید: حاشیه بس بزرگ و درشش مجلد کلان میباشد.

نگارنده آن شرف الدین حسن بن محمد طیبی است (م- ۷۴۶) وی در آغاز کتاب چنین گوید:

یغمبر را بخواب دیدم جام شیر بمن داد، من از آن نوشیده بدو باز گردا تیدم، پس او از آن نوشید، و چون از خواب برخواستم تصمیم گرفتم این تفسیر را شرح نمودم.

ترتیب این کتاب چنانست که اول متن قرآن را بعنوان (التنزیل) نقل کند، و پس از آن زیر عنوان (الکشاف) عبارت زمخشری را آورد، و سپس بعنوان (الفتوح) مطالب خود را بیان کند. در این کتابخانه فقط یک قطعه از کتاب موجود است که از آغاز جزء ششم قرآن تا سوره یوسف را در بردارد.

آغاز تفسیر سوره مائده: بسم الله یا ایها الذین... شدید العقاب. الکشاف یقال و فی بالعهد اوفی به. ومنه [الموفون بهمهم...] والعقد... الفتوح قوله: قوم اذا عقدوا عقداً للیت العناج فی الدلو القظیمة...

[۱۴۰]

نسخه از آغاز جزء ششم قرآن (آ- ۱۴۷-سوره ۴) سوره نساء تا (آ- ۱۰۴-سوره ۱۰ - سوره ۱۲) سوره یوسف را در بردارد. خط نسخ متوسط کم نقطه متداول سده نهم.

در پشت نخستین صفحه خط حاج شیخ فضل الله مقبول (۱۳۲۹) داماد حاجی میرزا حسین توری (م- ۱۳۲۰) موجود است.

آغاز این نسخه: لا یحب الله الجهر... الکشاف الامن ظلم. الاجبر من ظلم... الفتوح قوله: والین انصر بد ظلمه فالولک ما علیهم من سبیل. استنباط...

انجام این نسخه و قوله ای اعلم من الله ما لا تعلمون... عنواتها با نسخ درشت سیاه، و برخی با شکرکف و آیه ها با شکرکف نوشته شده.

(۲۵۸ برگ) کاغذ دولت آبادی خوب. جلد نیمای زرد عنواتی گهته که شرح. اندازه: ۲۵×۴۴ و ۲۴×۱۸ : ۲۰ سطر

قصص صلیبانیه

(فارسی)

در شرح دعای معروف به (بیت المعمور) که باین جمله آغاز میشود | یا من
اظهر الجمیل وستر القبیح ... [فارسی. عنوانهای آن (قص، فس) میباشد. نگارش
سید ماجدین محمدحسینی بحرانی. صاحب «امل الاصل» (ن-۱۰۹۷) شرح ژاندهگی
اورا آورده. وی مدتی قاضی شیراز و مدتی قاضی اصفهان بوده.
این کتاب را شام شاه سلیمان صفوی (۱۰۷۷-۱۱۰۵) نوشته. نام خود و نام شاه
و نام کتاب را در دیباچه یاد نموده.

آغاز: دوة التاج زیور زب افزای الفاظ و مبانی و واسطه العقد ...
ویس ازیک صفحه ... و بعدنیر عالم افروز این معنی از مشرق عیان ...
انجام: که شهود لسان و جنان و ارکان مکتب آنتد که در نیابیم ، و اوراق
صحیفه شکر گذاری را برقم اعتراف بعجز ... و علی آله الرافعین لامته لواء الامان انک
المتفضل بالمنن الجسام و النعم الحسان . تم .

[۱۴۱]

نسخه بخط نستعلیق . از برگه (۲۱۱ تا ۲۱۵) مجموعه است و معرفی آن در
۱۵۴۶ (ص ۵۶ و ۵۸) این فهرست گذشت . نام نویسنده و تاریخ نوشتن در بیان این رساله
نیست ولیکن رساله های دیگر این مجموعه بخط رجعی ابن جواد علی ماژندرانی
بازبخ (۱۰۵۹ تا ۱۰۷۱) نوشته شده .
این رساله در سطرهای چلیبا نوشته شده . عنوانها باخط درشت است .
روی متن دعا خط سیاه کشیده ، و اعراب آنها را گذارده .
هذه مجموعه (۲۴۹ برگ) این رساله (۵ برگ) حلدتباع فهو علی باقوی و حنالی .
الداره : ۲۴ × ۱۳ و هر ۱۰ × ۱۹ : سطر ها چلیبا .

الکامل فی الصناعات

(عربی)

منظومه در تجوید قرآن ببحر رجز است. سراینده شیخ جعفر بن کمال الدین
زین القراء بن محمد بن سعید بحرینی اوالی است که شرح زندگیمانی او در «امل

الآمل - ج ۲ . و «خانمه مستدرک» ص ۳۸۹ . و «سلافة العصر» در ذیل ترجمه سید احمد
بن عبدالصمد بحرینی آمده . زایچه او بگفته خودش در حاشیه هلی تاریخی که بر
منظومه کامل الصناعات نوشته (۱۰۱۴) است و مرگ او بگفته حاجی نوری در خانمه
مستدرک سال (۱۰۹۱) و بگفته شیخ یوسف در «لؤلؤة البحرین» سال (۱۰۸۸) بوده
در مستدرک گویند: او کتاب «اللباب» را نیز پیش از «الکامل» بنام سیدعلی خان مدنی
نوشته و سیدعلیخان در سلافة او را بلقب شیخنا العلامه ستوده . بخط ابن مرد
از حاشیه ملاعبداللہ در کتابخانه صاحب ذریعه در نجف موجود است . و تاریخ نوشتن
آن (۱۰۳۱) . و او را پسری بنام موسی بن جعفر بوده که تملک و امضای او بر پشت
کتاب «المطالب المظفریة فی شرح الجعفریة» در کتابخانه حاج میرزا علی شهرستانی
در کربلا موجود میباشد .

شیخ جعفر این منظومه تجوید را بنا بر خواهش سیدعلی خان مدنی که شاگرد
وی بوده بسال (۱۰۶۹) سروده و بنام پدر سیدعلی یعنی میرزا احمد بن میر معصوم که
استاد سراینده است ساخته . و آنرا برسی باب مرتب کرده .

آغاز:

- (۱) قال الفقیر الطالب الفقراں من ربه جعفر البحرانی
- (۲) ابن کمال الدین زین القرا فی عصره بل هو شیخ الاقرا
ویس از پنج بیت که یک بیت آن در حاشیه است گویند :-
- (۸) لقد اشار من علی طاعته حتم و من يلزمی اجابته
ویس از پنج بیت در ستایش او :-
- (۱۴) ذاك النبی لكل مدحة علی [سیدنا] بل سید الكل علی
- (۱۵) [ابن] الشریف الاوحد العلامه السند المحقق الفهامة
ویس از پنج بیت ستایش:
- (۲۱) [احمد بن] المیرزا المعصوم دلت له معاطن الغصوم
- (۲۲) [الحسنی] الحسنی النسب [لقا] مرتباً لام و لاب
ویس از نه بیت در باره استادان خود گویند :-

(۳۱) و انسی اخذت هذا العلم
 (۳۲) نحو السيد يوسف اليقيني
 (۳۳) والفاضل الرضي ابن يوسف النقي
 (۳۴) و والدي وغير هم ممن بسرع
 وبس از چهاربيت:

(۳۹) سميته والكامل في الصناعة
 (۴۰) و قدأني مرتب الابواب
 لانه قد ضمن البراعة
 وهي ثلاثون لنبى الحساب

نسخه اين كتابخانه فقط سه باب اول از اين مسى باب را دارد:

- ۱- ستایش قرآن
- ۲- دور بودن از افزایش و کاهش
- ۳- تواتر قرائتها.

و فقط دارای (۴۷۴ بیت) است. و دانسته نیست آیا سراینده آنرا بیابان رسانیده یا آنکه ناقص گذارده. بهر حال خود سراینده آنرا حاشیه نوشته و شرح کرده و ما چند حاشیه بیت های اول منظومه را که جنبه تاریخ دارد در اینجا میآوریم:

حاشیه بیت شماره (۲) که نسب سراینده را آورده و هو ابن محمد بن سعید بن ناصر بن جعفر بن علی بن عبدالله بن سلیمان بن عیسی حاکم قلعه السلاق جزیره صغیره بین سماهیج و جزیره ابن متوج. ثم غطاها الماء الى زماننا هذا و سترها. و مولد هو لا، کلهم البحرین و مولد الفقیر فی السنة الرابعة عشرة بعد الالف من الهجرة و سیاتی بیان مواضع تخصیصه. (بخطه دام ظلّه).

(السلاق) جزیره صغیره شرقی جزیره ابن متوج و جنوبی الماحوز و شمالی قرية ستره، و سماهیج عنانی جهته الصیافانهم ذلك. (منه دام ظلّه).

حاشیه بیت (۸): هو السيد السند الفاضل النحرير الميرزا الكامل سيدنا السيد علي ابن العلامة المحقق المتدقق الفهامة حسن الاصول والفروع ومالك المعقول والمشروع سيدنا وسيدنا تسيح وجده، وسمى جده: ميرزا نظام الدين احمد الدشتكي الحسيني، ايدهما الله تعالى. (منه دام ظلّه).

حاشیه بیت (۱۴ و ۱۵ و ۲۱ و ۲۲) : و هذه الكلمات الثماني المكتوبة بالحبرة و مجموعها [سيدنا علي بن ميرزا احمد الحسن الحسيني التسيب] تاريخ تصنيف هذه الرسالة وهي (۱۰۶۹) من الهجرة.

توضیح: در پيتمهای بالا، ما کلمات سرخ را در اين علامت [] گذارديم.

حاشیه مصرخ اول بیت (۲۲): قرأت عليه القرآن في الرباط الداودية المتصل بالجرم الحرام، زاده الله شرفاً، في السنة الثالثة والاربعين بعد الالف. كان منفرداً في هذا الفن علماً وعملاً، و بلقين قرية علي اربعة فراسخ من مصر كما سمعته منه. (منه دام ظلّه).

حاشیه مصرخ دوم بیت (۲۲): المراد به الشيخ حسن بن علي بن رمضان البحراني النكراني و كان اوردع اهل زمانه، واقربهم من التقرب الى الله تعالى بالطاعات في الآباء والساعات، و كانت قرأتى عليه في السنة الرابعة والثلاثين بعد الالف، و كان رحمة ابيه و حيداً في التجويد والعلم والورع بلاخلاف. (منه دام ظلّه).

در سر آغاز کتاب اجازه روایتی بنظم برای سيد علی خان مذکور داده، و در آن از استادان سراینده، نام بهائی و سيد ماجد بحرینی، و استرآبادی، و سيد نورالدين ابن علی حسینی، و علائی را آورده، در حاشیه گوید: اجازه از شيخ الحفظ مشهد خراسان دارم که او از پدرش شيخ يوسف و او از شيخ شمس الدين محمد شامي، از شيخ عمادالدين قدسی، از جزری صاحب النشره روایت کرده است.

[۱۴۲]

مجموعه است که «نسخ و منسوخ» و این کتاب و «روح الارواح فی احکام النکاح» را دربر دارد. این کتاب از برك (۸۱ تا ۹۶) این مجموعه را گرفته خط نسخ. نام نویسنده ندارد. لیکن همه مجموعه بیک خط است و نویسنده در برك (۱۴۲) خود را سلیمان بن عبدالله الحطی معرفی کرده جای نوشتن شهر کرده. تاریخ نوشتن (۱۰۷۵) این نسخه فقط سه باب اول کتاب را دارد و بیابان نویسنده. عنوانها باشکرف است.

همه مجموعه (۱۷۵ برك) این منظومه (۱۶ برك). (۴۲۴ بیت). جلد لیمای هجوه کهنه

الداره: ۱۳×۲۹ و ۸٫۳×۱۴٫۴ ۱۵ مطر.

(عربی)

الكشف عن آفات السبع

[۱۸۸]

بعضی مختصر و عرفانی درباره گوناگون شدن قرآنهاي قرآن و ناسازگاری قاریان با آنکه قرآن یکی است بنا بر مضمون این شعر:

عبواتنا شتا و حسنک واحد
و کل الی ذاک الجمال بشیر

و جمع میان آن ناسازگاریها از راه تاویلهای عرفانی

نگارش قاضی سعید قمی محمد بن محمد بن مفید که بسال (۱۰۳۹) زاده شده و نزد ملامحسن فیض (۴ - ۱۰۹۱) و مسلا عبدالرزاق کاشی شاگردی نموده و در عرفان روش ایشان را پیروی کرده. مدتی قاضی قم بوده. او را حکیم کوچک قم می گفته اند. و تا سال (۱۱۰۳) زنده بوده شرح زندگانی او در روضات (ص ۱۳۰۳) آمده است.

تاریخ نگارش این رساله شب جمعه دو شب گذشته از جمادی الثانی سال (۱۰۸۹) در مین او قم میباشد.

آغاز الحمد لله الذي وسع ذلك البيان، فسيح سبعة آلاف ملائكة الرحمان... وبعد اعلموا اخوان في الدين و خلاني في طلب اليقين... انجام: ولا يخاطب احدهم رسول الله بآي لسان خاطبه الا وقع لاسمعه بالعربية، كل ذلك... هذا ما اردنا ابراده. وانا السعيد القمي، و يؤيده ماورد في حسن صوت النبي انه لا يقدر على استماعه، و يوصل جبرئيل الی سمع كل سامع بالطفه، و ماوردان (ق) في اللوح اعظم من الجبال العظيمة.

[۱۴۳]

نسخه بخط شکسته نستعلیق، نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. و در مجموعه است ۱۰۴۵ که خطهای گوناگون در آن هست. و تاریخ یکی از آنها در برگ (۱۵۸ ب) (رجب ۱۰۹۴) است. و در برگ (۲۰۰) نام نویسنده محمد مؤمن بن محمد امین تبریزی و تاریخ نوشتن (۱۰۹۱) تعیین شده.

از برك (۶۴ تا ۶۳) در سه صفحه بطور جلیبا نوشته شده.

همه مجموعه (۲۰۹ برك) این رساله (۴ صفحه).

الداره: ۱۵×۲۰ ص و ۱۴×۱۹ ص. مطرها جلیبا.

(عربی)

كنز الدقائق و بحر الغرائب

[۱۸۹]

تفسیر ادبی و عرفانی و خبری در چهار جلد بزرگ. نگارنده محمد مشهدی طوسی بن محمد رضا بن اسماعیل بن جمال الدین قمی، از علمای قرن دوازدهم. در منتخب التواریخ، گوید. وی از شاگردان مجلسی و گورش باصفهانست. صاحب ذریعه در (ج ۱ - ص ۱۵۴) ستایشنامه مجلسی را بر این تفسیر یاد کرده، و تاریخ آن (غدیر ۲ - ۱۱۰۲) میباشد و گویا تاریخ نگارش نزدیک به همین تاریخ باشد. شرح زندگانی نگارنده در أمل الآمل (ص ۶۴) و روضات (ص ۶۴۸) هست. و یک چهل حدیث بنام مسلم درجات الجنة و یک منظومه در معانی و بیان در صدیبت بمو نسبت داده اند.

صاحب روضات گوید این تفسیر در (۱۲۰۰۰۰) بیت و در چهار جلد میباشد. از این چهار جزء فقط یک جزء در این کتابخانه و دو جزء در کتابخانه (رضوی) هست. یکی دارای تفسیر سوره بنی اسرائیل و دیگری از سوره یاسین تا آخر قرآن. آغاز تفسیر سوره یاسین بنقل از تهرست رضوی (ج ۴ - ص ۴۴۹) پس از دیباچه مختصری - سوره یس و تدعی والعمه، هم صاحبها خیر الدارین و الدافعه تدفع عنه کل سوء...

نسخه این کتابخانه ربع اول قرآن است از آغاز تا پایان سوره مائده.

پس از تفسیر بسمله که آغاز آن در نسخه این کتابخانه افتاده، تفسیر سوره فاتحه چنین آغاز میگردد:

الحمد لله. الحمد هو الثناء، باللسان علی الجمیل الاختیاری من لعمه او غیرها، والمدح هو الثناء، علی الجمیل مطلقاً. و فی الکشاف انهما...

[۱۴۴]

نسخه بخط نسخ - نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. جزء تحت از چهار جزء
 ۱۴ میاشد. آغاز نسخه بك برك افتاده.
 آغاز موجود؛ [للمسي العير المتالف من الاصوات المتعد ...]
 انجام؛ [يارب قد بلغت جميع ما اوجه اليه وارسلته به من كتابك وحكمتك].
 روی برك (۳) لطفلی صدر الافاضل حاشیه تاریخ (۱۳۲۳) نوشته در برگه (۱)-
 الف) این عبارت نوشته شده؛ [لا نظیر لهذا الكتاب الا کتاب «مشرق الشمسین» وهذا احسن
 من ذلك واكمل]
 در چند جای نسخه برگهای (۸۸، ۱۴۵ و ۱۴۷ و ۱۹۳) نویسنده صفحه را سفید
 گذارده؛ گویا نسخه ای که از روی آن نوشته ناقص بوده است.
 در پایان نسخه (برك ۱۹۶) بهر سیاه شده ای هست وزیر آن کسی نوشته؛ [مهور مرحوم
 شاهزاده احتشام الدوله].
 ۱۹۶ برك کاغذ نوعی قرمه. جلد روغنی ۳ یوته دارد. کاره ای ساند. نه قیماچ ورد
 اندازه: هر ۳۰×۳۰ و ۱۱٫۲×۲۲ هر ۳۱×۳۱ سطر.

[۱۲۰] اب الحسینات (فارسی)

نیایش و دعا و کارها و وردهای روزانه و هفتگانه و ماهانه سال را در رساله
 کوتاهی گرد آورده.
 نگارنده ملامحسن فیض صاحب خلاصه الاذکاره که در (ص ۱۰۵) یاد شد. آنرا
 برای شاه عباس دوم (ش ۱۰۵۲-۱۰۷۷) نگاشته. و در سر آغاز نام وی و نام خود و نام
 کتاب ریاض کرده گوید شاه این کتاب را بدین نام خوانده. تاریخ نگارش (صفر-۱۰۷۳).
 کتاب مرتب بر سه باب است:
 ۱- دعا های روزانه
 ۲- دعا های هفتگانه
 ۳- دعا های ماهانه
 اول نسخه افتاده. آغاز موجود: تراب اشرف اقدس اعلی... شاه عباس
 ثانی...

انجام: در این سه ماه عقلی مختص نیست که بجای باید آورد. با انجام آمد
 خلاصه اعمال حسنه سه، مسماه؛ اب الحسینات، در منصف صفر سال هزار و هفتاد و سه
 والحمد لله اولاً...

[۱۴۵]

نسخه بخط نسخ. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. عنوانها با شکر ف
 آغاز نسخه بك برك افتاده. سه در مجموعه است، و از برگ (۱ تا ۵۴) را گرفته.
 در کنار صفحه های این مجموعه خلاصه الاذکار نوشته شده و در (ص ۱۰۶) این
 فهرست یاد شد.
 همه مجموعه (۱۳۸ برك) این رساله (۵۴ برك) است کاغذ نوعی قرمه.
 جلد قیماچ منگی بك لا رویه پارچه قرمه کهنه.
 اندازه: ۱۶×۱۱ و ۷×۱۱ هر ۱۳ سطر.

[۱۲۱] لطائف الاشارات فی حقایق العبارات (عربی)

از قدیمترین کتابهای تفسیر عرفانی میباشد که در آغاز سده پنجم نگاشته شده نگارنده
 ابو القاسم عبدالکریم بن هوازن بن عبدالملک بن طلحة قشیری نیشابوری استوائی است
 که نزدیک سال (۳۷۶) زاده؛ و در نیشابور و بعد اعلیٰ آموخته و بسال ۴۳۷ در نیشابور
 مجلس درس بیار است. و در سن هشتاد و نه سالگی بسال (۴۶۵) مرده است.
 چلیبی دره کشف الظنون، گوید این تفسیر قبل از (۴۱۰) نگاشته شده ولیکن
 خود نگارنده در سر آغاز کتاب گوید: در ماههای سال (۴۳۷) بآن آغاز کردم.
 مطالب عرفانی این کتاب بیش از مطالب ادبی آنست؛ و راه تأویل را میبندد
 دیگر عارفان بازو آزاد میداند، مثلاً جمله (بسمله) را در هر سوره بشکلی تفسیر کرده
 و عبارات نوی در آورده، چنانکه در آغاز تفسیر سوره بقره گوید:
 بسم الله حرف التضمین ای بسم الله ظهرت الحوادث؛ و به وجدت المخلوقات،
 فما من حادث مخلوق، و حاصل مسبوق، من عین و اثر و غیره و غیره من حجر و مدر،
 و جن و بشر...
 و در سوره آل عمران چنین است:

اختلف اهل التحقيق في اسمه الله ، هل هو مشتق من معنى املاء فكثير منهم قالوا ، انه ليس مشتق من معنى ، وهوله سبحانه على الاختصاص ، بحرى قى وصفه مجرى اسماء الاعلام في صفة غيره . فاذا قرع هذا اللفظ اسماع اهل ...

و در سورة نساء چنین است :

اختلفوا في الاسم عما اذا اشتق ؛ فمنهم من قال : انه مشتق من السمة وهي الكنية ، وكلاهما في الاشارة يصح ، اعني انهم قالوا مشتق من السمة . وقال بعضهم ...

و در سورة مائده گوید :

الله والهيه توجب العنا والعنه ، وسماع الرحمان الرحيم توجب الحضور والابوه ، والحضور يتضمن البقاء والقرية . فمن اسمعه بسم الله اوهبه في كشف جلالة ، ومن اسمعه الرحمان ...

و در سورة انعام گوید :

باسمه استنارت القلوب واستقلت ، وباسمه زالت الكروب واضمحلت ، وبيرحمته

عرفه الارواح ...

و در سورة انفال گوید :

باسم الله اخبار عن قدرته على الابداع والاختراع ، الرحمان الرحيم اخبار عن

نصرته بالامتاع وحسن الدفاع ...

و در سورة هود گوید :

قوله عز وجل : بسم الله : كلمة سماعها توجب شفاء كل عابده ، ضياء كل

قاصد ...

و در سورة يونس گوید :

هذه كلمة استوت على قلوب قومه فنضرها ، وعلی قلوب قوم ضحيرها ، فالتى نضرها

فبنواد برهانها ، والتى حيرها فبقهر سلطانه ...

و در سورة يوسف گوید :

من وسم ظاهره بالعبودية وسرايره بمشاهدة الربوبية ، فقد سمت همتها للمراتب

العلية وارتقى مرتبة عن المنازل الدنية ...

و در سورة رعد گوید :

باسم الله ، كلمة سماعها تورث لقوم طلباً ثم طرباً ، ولقوم حرباً ثم هرباً ...

و در سورة ابراهيم گوید :

بسم الله ، معناه بسم الله فقلوب العارفين بالله اشراقها ، و قلوب السوالهين بالله

احراقها ...

آغاز ابن تقيير : الحمد لله الذى شرح قلوب اوليائه عرفانه ، وأوضح ...

انجام جزء اول . ويقال العمل الصالح اعتقاد جوار العرويه وانتظار وقيد .

والحمد لله رب العالمين تم المجلد الاول .

[۱۴۶]

نسخه بخط نسخ خوب متداول زمان خود . نام نویسنده ابوعلی هبة الله بن سعد

ابن هبة الله بن سعد معروف به دیشاره آرادو اسد آباد بتاريخ (سنه ۱۸ شعبان

۵۵۱) نوشته ابن معتمد فقط دارای نخستین تبة تعمیر میباشد ، از آغاز قرآن

تا (آیه ۱۰۳ سورة كهف) [قل هل اليكم بالاخرين اغملا] را در بردارد .

(۲۷۷ وک) کتبخانه دولت آبادی ، جلد تيجاج مشکى ضری کهنه ته تيجاج بروج .

النازه : ۱۷×۲۶ و ۱۴×۲۰ ، ۲۳ خط .

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
الحمد لله الذى شرح قلوب اوليائه عرفانه ، وأوضح الحق بالبرهان
برهانها ، وأزال حجة العلة لبرهانها ، وأتاح النصرة لبرهانها ، وحقق حقيقتها ، وأزاد
الفرقان صدقاً ، وجعله لئيمه ، وصفيته محمد صلوات الله عليه
وعلى آله معجزة ، وشيئاً ما أودع صدقاً ، والعلامة معرفة نفسه ، وتاويله ، وأكرمهم
بعلو فضله ، ونزوله ، ودر قهر الابيان ، فكلمه ، وتساويه ، وتاويله ، وتفسيره ،
ووعده ، ووعدته ، وأكسبه الأصعباً من صوابه ، فإودعته من لطيف
أسرارها ، واستلمت لاسمها ، ما ضمنه من ذنوبنا ، وأزادته ، وحقق بؤنوسه
بالحق ، لا من ربه من كبره ، أنت تعريفه ، فوعدوا بأخصوا ، أبه من ذنوبنا ،
والحمد لله رب العالمين

(۳۹) برك (ب-۲) لطائف الاشارات نسخة شماره ۳) ابن كتابخانه

خود نوشته روی آن و همه مطالب آن صفحه قلم کشیده و صفحه دیگر را افزوده. عنوانها با شکر ف روی آبه ها خط شکر می. بر پشت آخرین صفحه، زایچه | نور چشم خاتم و عالمیان خلف اعظم سادات... میر محمد مجید... ۲۶ - ۱۰۲۹ - ۲۰ - شباط - ۱۹۳۱ - اسکندری = ۱۷ - اسفند - ۵۴ (خا ۵۴) جلالی | باخط نگارنده نوشته شده. با ملاحظه خود خواهی که در او مینایم آشکار است که زایچه فرزند خود او میباشد.

این نسخه در (۱۳۷ برك) است که از شماره (۱۷) آغاز و (۱۵۳) پایان می یابد. و ۱۶ برگ بیش از آن نسخه دوم است که شماره (۲۴) در این کتابخانه موجود است. و در زیر می آید. (۱۳۷ برك) کاغذ نوعی نرمه. جلد کهنه بود توسط اداره کتابخانه تجدید شده. تیماج و صفای نو اندازه: ۲۴ × ۳۷ و ۱۴ × ۱۷. ۱۷ خط.

بیت مرآة الخیر الحکیم

بعد از حمد و ثنای کسب صفات شرف آسمان نوره از معراج انشا و لطایف ابرار است
و در برتری مشربین انشا انان خاتم انشا و بس مشربین ابرار است
اسون سبب اسون اذ با بر ساد و بر ابرار انان انان که بر هر طرف سعادت او بر
میر سبب از سبب بر است و در حقیقت بر اگر چه بر هر سبب است سبب او را
ظواهر سبب است از سبب او است و در سبب سبب سبب او است و در سبب او است
و در سبب سبب او است از سبب او است که در سبب او است و در سبب او است
سبب و سبب او است از سبب او است که در سبب او است و در سبب او است
چنین که بر او است از سبب او است که در سبب او است و در سبب او است

(۳۸) صفحه (۱۷) با خط عسلی خط نگارنده. آغاز نسخه شماره (۷۴) این کتابخانه.

[۱۶۸]

نسخه یاک نویس اصل ناقص و فقط شانزده برك آغاز کتاب را دارد. نویسنده ای آنرا بظن نسخ خوب از برای نگارنده اش نوشته، لیکن نگارنده عادت خود در این یاک نویس نیز دست برده و آنرا تغییر داده. در برك (۱۵) نسخه بطور ناقص ختم میشود. و سپس یک نسخه بخط نگارنده همان اضافه شده. عنوانها با شکر ف روی آبه ها خط شکر می. در برگهای (۳ و ۴) نگارنده مطالب متن را قلم زده و در حاشیه بخط خود نوشته. و در برگهای دیگر حاشیه هائی باعضای (منه) بخط خود نوشته است. در برك (۱) روی یک صفحه (۸ خط) بقلم تیرشت هائی نویسنده، معرفی کتاب و القاب برك نگارنده آن نوشته شده. و او را [بندگان

۱۵۱
این نسخه در (۱۳۷ برك) است که از شماره (۱۷) آغاز و (۱۵۳) پایان می یابد. و ۱۶ برگ بیش از آن نسخه دوم است که شماره (۲۴) در این کتابخانه موجود است. و در زیر می آید. (۱۳۷ برك) کاغذ نوعی نرمه. جلد کهنه بود توسط اداره کتابخانه تجدید شده. تیماج و صفای نو اندازه: ۲۴ × ۳۷ و ۱۴ × ۱۷. ۱۷ خط.

(۳۹) صفحه (۱۵۱) با خط عسلی خط نگارنده. نسخه شماره (۷۴) این کتابخانه.

عالی حضرت سیادت و تقابلیت بنا، نجابت و هدایت دستگناه، عوارف و حقایق آنگاه، عوالی و معالی انتباه، عالی حاد نظاماً للسادة و النقایة و النجایة و الهدایة و العزة و الاقبال و الاجلال [خواننده و در پشت برگ (الف) شرحی بخط نگارنده نوشته شده که: سنی یعنی اجتماع در قتل حسین است، یعنی متابعت از آداب پیغمبر...]
 (۱۹ برگ) کاغذ نرجه سمرقندی، یعنی با شماره (۷۴) در یکجمله بود و توسعه این کتابخانه جدا تجدید شد اندازه: هر ۴۰×۳۶ و ۱۲×۹۶ - ۱۴ خط.

مشابه القرآن

(عربی)

[۱۹۲]

از همان آغاز اسلام آشکار بوده که برخی از آیه‌های قرآن ساده و روشن و برخی دیگر چندپهلوی و تأویل پذیر میباشند چنانکه خود گوید: [منه آیات محکمات هن ام الکتاب و آخر متشابهات...]. و پس از پیدایش مذهبهای گوناگون چون هر يك برای اثبات راه خود بآیتی چند از قرآن استدلال میکردند، دشمنان ایشان برای پاسخ دادن بایشان، آن آیه‌ها را مشابه میخواندند، تا اینکه دوسده سوم که فلسفه و دانشها بجهان اسلام آمد و دانشمندان اسلام در مقابل ایرادهای گوناگون مخالفان قرار گرفتند، ناچار باین پژوهشها برخاسته عده‌ای از آیه‌ها را مشابه خواندند. و پس از آن اندک اندک بگرد آوردن و محسود و مشخص ساختن این آیه‌ها و بیان سبب آمدن چنین آیه‌ها و سود آن پرداختند.

این تدبیر در الفهرست (ن-۳۷۷) زیر عنوان «الکتاب المؤلفة فی متشابه القرآن» کسان زیر را در شمار نویسدگان این فن نامبرده:

۱- محمود بن حسن	۲- خلف بن هشام
۳- قطیعی	۴- نافع
۵- حمزة	۶- علی بن قاسم رشیدی
۷- جعفر ابن حرب معتزلی	۸- مقاتل بن سلیمان
۹- ابو علی جبائی	۱۰- ابو هذیل علاف

و نیز این تدبیر در عنوان «الکتاب المؤلفة فیما تفتت الفاظه و معانیه فی القرآن»

یعنی مکررات قرآن: کتابهای ابوالعباس میرد و ابو عمرو دوری را نامبرده. لیکن چلبی در «کشف الظنون» (ن-۶۷-۱) گوید: اولین کسی که در باره این موضوع رساله نوشت کسائی (م-۱۸۹) ولی چنانکه گفتیم این دانش وقتی نضج گرفته و پخته شد که دوسده سوم دانشها در میان مسلمانان رواج گرفت. از دانشمندی که پس از سده پنجم در این دانش گفتگو کرده میتوان اشخاص زیر را نامبرد:

۱- ابن شهر آشوب (م-۵۸۳) طبرسی (م-۵۸۸) تگارینده و متشابه القرآن، فخرالدین رازی (م-۶۰۶) تگارینده و «دره التنزیل» محمد بن جماعة (م-۷۳۳) که «کشف المعانی» را نگاشت ابن لبان (م-۷۴۹) که «مشابه القرآن» را نوشت. محمد زرکشی (م-۷۹۴) که «البرهان» را نگاشت. سیوطی (م-۹۱۱) که «قطف الازهار» را نوشت. ملا صدیقی شیرازی (م-۱۰۵۰) که در (ص ۷) یاد او گشت وی این رساله مورد گفتگوی ما را نوشته، و در آن از فائده آمدن چنین آیه‌ها در قرآن و تفسیر برخی آنها از نظر عرفان و فلسفه الهی گفتگو نموده، و آنرا برش فصل مرتب ساخته است.

۱- روشهای گوناگون دانشمندان در تفسیر آیه‌های مشابه.
 ۲- گفتار قفال شاشی (چاچی) که: «گفتار خدا در خور عقل شنونده است» ورد بر آن.

۳- گفته دیگران: (فهم برای مردم محال است) ورد بر آن.

۴- در بیان مذهب تگارینده در تأویل چنین آیه‌ها،

۶- تأویل برخی آیه‌های مشابه، مانند «الرحمن علی العرش استوی»

و جز آن.

آغازة اللهم تبارک بالتقدیس و التنزیه، و تعالیت عن السئل و الشیبه...

انجام: و هکذا ینزل الامر من الباری الی العقل و منه الی النفس الناطقة، و منها الی القوة الساریة فی جسمیه.

[۱۴۹]

سخه بخط نسخ متوسط. از برگ (۷۵ تا ۵۱) در مجموعه است دارای «جلوات ۸۷۵ ناصری» و رساله در تشویق بر تصوف، و رساله «انصاف الوجود بالنهیه» و این رساله، و حاشیه ملا علی نوری بر «شواهد ربوبیه» نام نویسنده و تاریخ نوشتن در آخرین رساله نیست، لیکن در آخر رساله «جلوات ناصری» که آن نیز همین خط است نام نویسنده محمد علی کرمانشاهی الاصل، و تاریخ نوشتن (ذیحجه ۱۲۸۷) آمده. و در پایان رساله دوم این مجموعه (۱۲۹۶) تعیین گردیده.

عنوانها با خط درشت و روی آنها نیز خط کشی شده - دارای اندکی حاشیه از ملا علی ابن جمشید نوری (۱۲۴۶) صاحب حاشیه بر «شواهد الربوبیه» و حاشیه بر «اسفار اربعه» و جز آن.

(۳۵ برگ) کاغذ فرعی . جلد تمیاج منکی بنگلادش ناصری .
الداره : ۱۱×۱۸ و ۱۴×۷ : ۱۵ سطر.

[۱۲۴] المجتبی من الدعاء المجتبی

نگارش سید علی ابن طاوس که در (ص ۱۰۹ و ۱۱) یاد او گنشت. وی در این کتاب هر فصل را از یک کتاب آورده. مانند «دفع المهوم» کتاب دعای حسین بن سعید. و «العملیات الموصلة» بوسیله معروف بابن خوارزمی. دعای محمد بن آوی عجمی. و «الوسائل الی المسائل» و جز آن.

این کتاب در حدود سال (۱۳۰۵) در بمبئی با نظر شیخ علی محلاتی چاپ شده :
(ذریعه ج ۸-ص ۱۹۱) دیده شود.

آغاز نسخه سپهسالار: احمد الله جل جلاله بحسب ما یهدینی الیه و یعوینی علیه...

آغاز نسخه این کتابخانه: یقول مولانا... ابن طاوس... احمد الله جل جلاله بحسب ما یهدینی... و بعد فانی وجد دعوات لطیفه... و سمیتها بالمجتبی من الدعاء المجتبی...

انجام: و بفضلک عن سواک یا حی یا قیوم. هذ آخر ما وجدنا بخط السید السید...

[۱۵۰]

سخه در مجموعه است دارای «مبج الدعوات» و این کتاب «الدروع الواقیة» ۸۹۹ این کتاب از برگ (۱۳۹ تا ۱۴۹) را گرفته. خط نسخ. نام نویسنده ندارد. عنوانها با شکرف. دعاها اعراب دارد. تاریخ نوشتن جمعه (۱۴-ع-۱۰۸۱) سخته تصحیح و مقابله شده، و نشان خواندن دارد.

(۱۳ برگ) کاغذ سمرقندی . جلد تمیاج زردخوانی بوده پارچه سطرنجی.

الداره : ۱۹×۲۲ و ۱۱×۲۱ : ۲۵ سطر.

[۱۱۵] مجمع البیان لعلوم القرآن (عربی)

از تفسیرهای مهم ادبی و ظاهری قدیم شیعه میباشد، و از تأویلهای متأخران کمتر در آن یافت میشود، از این روی در دوره صفویه و قاجاریه توجه لازم بدان نمیشده است. و بعکس امروز که روش قدیم در علوم مذهبی بیشتر مورد توجه واقع شده، این کتاب و کتاب تبیان شیخ طوسی مانند بیشتر کتابهای دانشمندان پیشین مورد توجه شایان گردیده. نگارنده آن ابوعلی فضل بن حسن بن فضل طبرسی (تفرشی) مشهدی است که بسال (۵۲۳) از مشهد بسبزوار رفته و بسال (۵۴۸) در سبزوار مرده است، و جنازه او را از آنجا بمشهد آورده و در اینجادهن کرده اند، و گور او اکنون در بهلوی باختری خیابان طبرسی معروف و زیارتگاه است. این مرد سه تفسیر نگاشته.

نخست «مجمع البیان» که بزرگترین تفسیر اوست.

دوم - «الکافی الشافی» که کوچکترین آنها میباشد.

سوم - «جوامع الجامع» که میانه است.

تاریخ پایان نگارش مجمع پنجشنبه نیمه ذی قعدة سال (۵۳۶) در شهر سبزوار میباشد.

«مجمع البیان» بفارسی نیز ترجمه شده و نسخه ترجمه در این کتابخانه موجود و (ص ۱۰۰) این فهرست یاد گردیده. و خواجگی نیز آنرا مختصر کرده، و نسخه آن در کتابخانه رضوی هست (فهرست رضوی - ج ۱ - تفسیر - ۱۹۸) دیده شود.

اصل عربی مجمع بکمر تبه در تهران بسال (۱۳۱۴) و بک مرتبه در صید (سوریه) بسال (۱۳۵۰) چاپ شده، بیاضی مجمع البیان را مختصر نموده و آنرا «زبدة البیان المنتزعه من مجمع البیان» نامیده. و آقی الدین ابراهیم کفعمی (م- ۹۰۵) زبده را نیز مختصر کرده (ذریعه ج- ۱ ص- ۳۵۶) دیده شود.

[۱۵۱]

نسخه فقط نیمه نخست این تفسیر یعنی از آغاز قرآن تا پایان سوره یوسف را در بردارد و جلد دوم آن فعلا در نزد آقای شیخ جواد عراقی مشایخی در تهران موجود است. خط نسخ. نام نویسنده جلال بن حسن. تاریخ نوشتن (رجب- ۱۰۷۳) دارای حاشیه‌ها با مفاصل (قبعه مصباح المنیر) و جز آن میباشد. در مشهد بدست محدثان هادی بن عبدالوهاب خادم استرآبادی بسال (۱۰۷۵) تصحیح شده. و در پشت برگ اول نسخه همین مرد نویسنده این کتاب را از منتهای خداوند بر خود شمرده و مهر کرده است. عنوانها و آیه‌ها با شکرگرف.
(۴۷۷ برگ) کاغذ جوان آبادی. جلد تیناج حنالی مقوای روی جلد پارچه زری کشیده شده.
اندازه: ۳۹×۲۹ و ۲۸×۱۶ : ۲۸ سطر.

مجموعه دعاها

[۱۲۶]

(عربی)

دارای مطالب گوناگون است که بیشتر آنها جنبه دعا و عبادت و نیایش دارد. و در ضمن آن رساله های مستقل نیز استنساخ شده. گرد آورنده چنانکه از پایان رساله مصباح الشریعه دانسته میشود مردی بنام عبدالکریم بن ابوالحسن خوراسکانی است از علمای آغاز قرن سیزدهم، و دارای خطی نیکو میباشد. فهرست مطالب این مجموعه چنین است:

- ۱- خطبه غدیری عربی برای ایروز ساخته شده. برگهای (۱ تا ۴).
- ۲- دعا های گوناگون بخط نسخ متوسط برگهای (۴-۸).
- ۳- رساله من لا یحضره التقویم فیض، که در قسمت نجوم و فلسفه معرفی خواهد شد برگهای (۹-۲۴).
- ۴- حرزهای گوناگون از امامان و دعاهای دیگر مانند دوازده امام و ندیه

و جز آن در برگهای (۲۴-۱۴۱).

- ۵- مصباح الشریعه در اخبار و احادیث (۱۴۲-۱۷۶).
- ۶- خراجیه شیخ عبدالعالی کرکی، رد بر مقدس اردبیلی در فقه. در برگهای (۱۷۷-۱۹۶).

[۱۵۲]

دعا های این جنک بخط نسخ و مطالب بخط تعلیق. نام نویسنده عبدالکریم بن ابوالحسن. تاریخ نوشتن در پایان رساله مصباح الشریعه و خراجیه (۶- محرم ۱۲۱۴). آمده مقابله و تصحیح گردیده. عنوانها با شکرگرف.
(مجموعه ۱۷۸ برگ) کاغذ نرمه سومون. جلد تیناج منکی یک لایه.
اندازه: بیاضی ۱۷×۹ و ۱۴×۸ : ۲۰ سطر.

[۱۲۷]

مجموعه دعاها

(فارسی و عربی)

این مجموعه دارای رساله های گوناگون جداگانه میباشد که چند شماره آن در باره کلام و عرفان و فقه است، و هر یک در جای خود از این فهرست یاد خواهد شد، لیکن در فاصله میان هر رساله تا رساله دیگر مقداری دعا آورده. و از این روی آنرا در این باب معرفی میکنیم.
اینک فهرست رساله ها و فواید این مجموعه:

- ۱- چند حدیث در ستایش دانش و دانشمندان، و چند حدیث در ستایش خربوزه و عقیق جزع بمانی، و گفتار برخی ادیبان و دعای صبح و شام و تعقیبهای نماز و دعای صنمی قریش در برگ (۲۰۱).
- ۲- حدیثهایی در ستایش علی و دعای عدیله کبری و دعای دیگر. برگ (۳ تا ۴).
- ۳- رساله در عدالت و گناهان کبیره. از محقق دوم کرکی (م- ۹۴۰).
- ۴- رساله در اصول دین. برگ (۷ تا ۹).

- ۵- خزائن الایمان - نگارش ضیاء الدین علی بن السدید الجرجانی - فارسی
در حاشیه آن صیغه های قراردادهای نوشته شده. بر گهای (۱۱ تا ۹)
- ۶- رساله از همو در فروع دین (۱۲ تا ۱۳)
- ۷- غایة الایجاز لغایف الاعواز، در طهارت و نماز. (۱۳-۱۴)
- ۸- عقاید دینیة. در کلام فارسی از ضیاء. یاد شده. (۱۵-۱۸)
- ۹- شرح و خواص نادعلی منسوب بشهید در حاشیه دعاء. (۱۸-۲۱)
- ۱۰- شرح خبر کمیل [مالک و الحقیقة...]. از عبدالرزاق کاشی. (۲۱-۲۴)
- ۱۱- السبعین فی فضائل امیر المؤمنین (۲۴-۳۴). هفتاد حدیث بهری
- ۱۲- شرح حال امام زاده اولیاء فارسی. و در بابانش شرح عدیله مختصر
بر گهای (۳۴-۳۶)
- ۱۳- آثار حقوقی وطنی بشبهه و برخی دعاها (۳۷)
- ۱۴- وصیت پیغمبر برای شیعه علی (ع) و سلمان عربی (۳۸)
- ۱۵- حرز سوره (یس) و بستن زبان بدان و دیوان (۳۹)
- ۱۶- زکاة وضوء (دعاه) و سبب وجود نماز (۴۰)
- ۱۷- چند قطعه شعر از ابوسعید ابوالخیر و علاء الدوله سنائی، و سخنی از
حسن بصری، و آنچه بر عصای موسی نوشته و قطعه های منظوم از شاه نعمه الله ولی.
و علای رومی، و امام نصرت رازی در تفسیر برخی آیه های قرآنی و ستایش علی (ع)
بر گهای (۴۱-۴۳)
- ۱۸- بر گردان (ترجیع بند) از جمال سیزواری در ستایش علی.
- ۱۹- قصیده نونی نعمه الله ولی که در ستایش و معرفی پدزان خود و سپس
قصیده دیگر در ستایش علی ولی سروده، و قصیده دیگر از شمس تبریزی.
- ۲۰- اشعاری از شیخ مغربی و نعمه الله ولی. در ستایش علی (ع) و برخی اشعار از
کمال پارسسی. در پایان (برک ۵۰). مہری بنام المتوکل علی الله محمد باقر بن عبدالقادر
الحسینی | دارد. بر گهای (۴۷-۵۰).

- ۲۱- رساله عرفانی در توحید و فناء فی الله. در پایان (برک ۵۴ - الف)
تعویذ فاضل.
- ۲۲- پرسشهایی از ملای روم و پاسخ آن از شاه نعمه الله ولی. منظوم است.
در حاشیه دعای چهارشنبه سوری و جز آن در برک (۵۳ ب) قطعه شعری منسوب به علی
(ع) و اخباری در ستایش دادن زکاة.
- ۲۳- رساله آموزش و پرورش کودک از محمد بن احمد نوانی. که در فصل
اخلاق یاد خواهد شد. (برک ۵۴ تا ۵۶) در بیانش دعای دفع فتنه ها. و شعری از علی
(ع) در هجو منجمان.
- ۲۴- شرح رباعی معروف خورائیه، ابوسعید ابو خیر (ذریعه ج ۷- ص ۱۱۲)
که در قسمت عرفان خواهد آمد.
- ۲۵- «خطبه البیان» منسوب به علی (ع) در ادبیات خواهد آمد.
- ۲۶- شرح آن خطبه منسوب به رسید شریف (م ۸۱۶) در ادبیات خواهد
آمد. در پایان (برک ۶۷) نام چند فرقه از شیعه.
- ۲۷- گواهی نامه با اعتقاد اسلام و شیعیگری نویسنده این مجموعه، محمد بن
سعد الله، با گواهی چند تن از علمای وقت مانند: عبدالباقی الامامی، علی بن قاسم حسینی
محسن الحسینی، عبدالغفار بن عبدالوهاب، عماد الدین حسنی، و جز ایشان در دو صفحه
(برک ۶۸).
- ۲۸- دعاء صنعی قریش و سب شیخین (ص ۱۱۲ این فهرست دیده شود) و نقل
کلامی از صدر قونوی در حفظ قرآن.
- ۲۹- «خطبه شقیة» و تفسیر و از همای سخت آن، و چند آفسون و شعری از امیر
محمد زگر، و کلامی از معروف گرخی و دعاهای گوناگون.
- ۳۰- ذہیه که در قسمت طب خواهد آمد. (برک ۷۶-۸۷) و دنبال آن نواید
گوناگون و شعری از شاه قاسم انوار (قدس سره) و خواجه نصیر
(۲- ۶۷۲).
- ۳۱- دوازده امام خواجه (ص ۱۱۱ این فهرست دیده شود).

- ۳۲ - ده قاعده سید علی همدانی . در قسمت عرفان خواهد آمد . و ذریعه (ج ۸) . (برگ ۹۰ - ۹۵) .
- ۳۳ - رساله در احادیث فضایل اهل بیت عربی . (۹۵ - ۹۷) .
- ۳۴ - شرح زیارت امام حسین (۹۸ - ۹۹) .
- ۳۵ - مالا یسع المؤمن جهله رساله منسوب بامام رضا (ع) (۱۰۰ - ۱۰۵) .
- ۳۶ - شرح دیگر از رباعی و حورائیه شماره (۲۴) همین مجموعه . در قسمت عرفان خواهد آمد . برگهای (۱۰۵ - ۱۰۸) . و دنبال آن قواید گوناگون مانند نیاز استیجاری و جز آن .
- ۳۷ - تحفة الاخوان در بیان طریق اهل ایمان . در قسمت فلسفه و کلام معرفی خواهد شد . و دنبال آن قواید است .
- ۳۸ - تاریخ محمدی و منظوم در احوال چهارده معصوم در قسمت ادبیات خواهد آمد . تاریخ نوشتن (۹۱۳) .
- ۳۹ - دو نامه یکی بنازی از محمد بن اسعد و انبی نوم فارسی از شمس حسینی برای شیخ اعلیا . (برگ ۱۴۷ - الف) .
- ۴۰ - منظومه مالا بدنی مذهب الاماعیه . در کلام معرفی خواهد شد . (۱۴۷ - ۱۵۴) و دنبالش برخی قواید .
- ۴۱ - ترجمه رساله بر مکیه . در قسمت فقه معرفی خواهد شد . (۱۵۶ - ۱۷۰) .
- ۴۲ - هادیة العوام . در قسمت کلام خواهد آمد . (برگ ۱۷۰ - ۱۷۱) .
- ۴۳ - باقیات الصالحات شهیده که در (س ۲۰) این فهرست یاد شده در برگ (۱۷۱ - ب) .
- ۴۴ - سیفة عقد نکاح و طلاق و قواید دیگر .
- ۴۵ - رساله در صفات نبوتی و سلمی و اسماء الله از نظر عرفانی . از سید علی همدانی صاحب ده قاعده . که در بالا یاد شد .
- ۴۶ - وصیتهای منسوب بشهاب الدین سهروردی برای یکی از دوستانش در برگ (۱۷۵) .

۴۷ - داستان قتل علی (ع) و قواید دیگر . برگهای (۱۷۶ - ۱۷۷) .

[۱۵۳]

مجموعه بیست بخط مستعرب ترکی (دیوانی) . نام نویسنده ندارد .
 ۱۵۱۵ - لیکن مانند مرسوم جنگ نویسان و گمرد آورندگان مجموعه ها ، نویسنده این مجموعه در برگ (۶۸) گواهی نامه و اعتراضنامه ای منتهی بر اقرار بقایید اسلامی و شیعیگری خود نوشته و امضاء نموده . و نام خود را در آنجا محمد بن سید الله نوشته . و چندی از دانشمندان وقت آنرا گواهی داده اند که نام ایشان در فهرست بالا یاد گردید . تاریخ نوشتن این مجموعه فقط در برگ (۱۴۵ - ب) ذی قعدة (۹۱۳) نوشته شده . و رساله های دیگر تاریخ ندارد .
 مجموعه دارای چهل و هفت قطعه و رساله و فایده است . و بیشتر آنها یکخط نوشته شده ، لیکن در برخی حاشیه ها خطهای دیگری نیز دیده میشود .
 (برگ ۱۷۷) کاغذ نوعی نرمه . جلد تمیاج با نقوش کهنه
 اندازه : ۱۴ × ۱۷٫۵ . سطحها مختلفه .

[۱۲۸]

مختصر تبیان

(عربی)

اصل تبیان ، در تفسیر قرآن ، نگارش شیخ طائفه ابو جعفر محمد بن حسن طوسی (ز - ۳۸۵ م - ۴۶۰) میباشد که بسال (۴۰۸) از وطن خود طوس بغداد رفته و در اثر زد و خورد سنیان و شیعیان بغداد بسال (۴۴۸) بنجف سکنی گزید . شرح زندگانی او بیش از آنست که این کوتاه فهرست گنجایش آنرا داشته باشد ، و در کتابهای رجال و تاریخ آنرا بتفصیل آورده اند .
 تبیان بسال (۱۳۶۵) در تهران بچاپ سنگ نایستد در دو جلد بزرگ پخش شده . مورد گفتگوی ما کوتاه شده آنست ، صاحب ذریعه بر عنوان تبیان در (ج ۳ - ۳۳۱) از آن بنام مختصر تبیان یاد نموده . نگارنده آن فخر الدین ابو عبد الله محمد بن منصور بن احمد بن اندریس بن حسین بن قاسم بن عیسی عجللی معروف باین آدریس حلی است . شرح حال او در فهرست شیخ منتجب الدین (م ۵۸۵) همراه مجلدات بچار چاپ شده مادر مادرش دختر مسعود و رام بوده . این تاوود در برخی نسخه های رجال

خود گفته است [وی از دانشمندان بوده لیکن در اواخر کار از اخبار اهل بیت رو گردان شده] ولی رجال نویسان متأخر این سخن را ایندیرفته اند. شیخ یوسف بحرینی (م- ۱۱۸۶) در *لؤلؤة البحرين* گوید: این ادریس نخستین کنسیت که زبان بدشنام شیخ طوسی (م- ۴۶۰) که جدمادری او بود گشود، و دانشمندان پیش از این ادریس همگی پیرو شیخ بودند سپس علامه حلی (م- ۷۶۶) از این ادریس بدگویی کرده، او را [الشاب المترف] = جوان تندرو خوانده. صاحب روضات (م- ۱۳۱۳) گوید در زمان ما چنین شهرت دارد که این ادریس در اثر ناسزاگویی بجد خود جوانمرگ شد و به بیست و پنج سالگی ترسید.

در بحار الانوار (ج ۲۵ - اجازات - ص ۱۵) از خط شهید ثانی (م- ۹۶۶) نقل کرده که او از گفته این ادریس آورده که: [سال ۵۵۸ سن بلوغ رسیدم] و چون سن بلوغ در فقه و حقوق اسلامی دریا نرود سالگی است، پس این ادریس سال (۵۴۳) زائیده شده، و بنا بر این آنچه درباره روایت او صحیفه کامله سجادیه را (۱) از شیخ ابوعلی حسن بن شیخ طوسی سال (۵۱۱) آورده اند، افسانه بیش نیست. و نیز از خط شهید نقل کرده که این ادریس سال (۵۷۸) مرده، و صاحب روضات از رساله «وفیات العلماء» کفعمی نقل کرده که پس از تعیین تاریخ بلوغ این ادریس گوید: بخط پسر او دیدم که نوشته بود: پدرم در نیمه روز (۸ شوال ۵۹۸) بدرود زندگی گفت. بنا بر تاریخ اول عمر این ادریس (۳۵) و بنا بر تاریخ دوم (۵۵ سال) میشود. و این ناسازگاری از همانندی دو واژه (سبعین - تسعین) در خط تازی پیدا شده. اگر چه تاریخ نخست با جمله [الشاب المترف] علامه سازگارتر است، لیکن چون نجیب الدین ابوالبراهیم محمد بن جعفر بن هبة الله بن نما این علی بن حمدون (م- ۶۴۵) از وی روایت میکند (۲) و زنده ماندن شاگرد پس از استاد تا شصت و هفت سال دور است، بنا بر این مرگ این ادریس در (۵۹۸) بحقیقت نزدیکتر نماید.

این ادریس از ابوالمکارم حمزه بن علی بن زهره بن حسن بن زهره (۵۱۱-۵۸۵)

۱ - ۱۵۸۸ این فهرست دیده شود.

۲ - روضات - ص ۱۴۵ و ۱۴۶ دیده شود.

و از عمری بن مسافر، و از مسعود بن وزام، روایت کرده. و جعفر بن نما، و پسرش محمد بن نما، (م- ۶۴۵) و فخار بن معد، از وی روایت کنند (۱).

مشهورترین نگارشهای این ادریس «السرائر الجاوی لتحریر الفتاوی» و «مسائل این ادریس» میباشد (ذریعه - ج ۵ - ص ۱۹۶) و (روضات - ص ۵۹۸) دیده شود.

دیگر از کتابهای او «مختصر تبیان» است که مورد گفتگوی ماست. شیخ حر در «أهل الأمل» کتابی بنام تعلیقات تبیان باو نسبت داده گوید نسخه آنرا بخط نگارنده دیده ام، صاحب ذریعه نیز در (ج ۴ - ص ۲۳۵ و ج ۶ - ص ۳۱) تعلیقه باحاشیه تبیان باین ادریس نسبت داده، و ایکن گمان نمیرود که جز این مختصر و کوتاه شده تبیان چیز دیگری باشد.

روش او در این کتاب چنانست که برای هر آیه که در تبیان تفسیر شده، فصلی جدا ساخته، و در آن از تبیان نزدیک به دهم آنرا کاسته، و یک دهم را آورده. و گاهی چند آیه را یکی انداخته، و از این روی این مختصر فقط نزدیک (۱۴۰۰ بیت) نوشته دارد، در صورتیکه تبیان چاپ شده بیش از (۱۰۰۰۰۰ بیت) میباشد. لیکن ترتیب ده جزء کتاب تبیان در این مختصر، از نسخه تبیان چاپی روشن تر است. در فهرست زیر، جزء های دهگانه این مختصر را - از روی نسخه این کتابخانه - با صفحه های نسخه چاپی برابر شده می یابید.

پایان جزء نخست و آغاز جزء دوم در مختصر این ادریس - نسخه این کتابخانه - افتاده است.

پایان جزء دوم در برك (۷۵) مختصر - نسخه این کتابخانه - برابر است با (ص ۳۵۲ - ج ۱) نسخه چاپی

پایان جزء سوم در برك (۶۹) مختصر، برابر است با (ص ۵۴۳ - ج ۱) نسخه چاپی.

پایان جزء چهارم در برك (۱۰۵) مختصر، برابر است با (ص ۷۳۷ - ج ۱) نسخه چاپی.

(۱) روضات ص ۵۹۸ دیده شود.

پایان جزء پنجم در برك (۱۳۰) مختصر، برابر است با (س ۲۴ - ص ۵۴ - ج ۲) نسخه چاپی .
 پایان جزء ششم در برك (۱۵۸) مختصر، برابر است با (س ۳۰ - ص ۲۴۰ - ج ۲) نسخه چاپی .
 پایان جزء هفتم در برك (۱۹۴) مختصر، برابر است با (س ۱۸ - ص ۴۳۴ - ج ۲) نسخه چاپی .
 پایان جزء هشتم در برك (۲۲۷) مختصر، برابر است با (س ۲۴ - ص ۶۱۷ - ج ۲) نسخه چاپی .
 پایان جزء نهم، میان برگهای (۲۳۸ و ۲۳۹) بوده و از نسخه مختصر موجود در این کتابخانه افتاده است .
 پایان جزء دهم نیز از نسخه خطی مختصر یاد شده افتاده . والبته همان پایان نسخه چاپی میباشد .

[۱۵۴]

نسخه بخط نسخ خوب نام نویسنده در پایان بیشتر جزء ها علی بن کریم الله جزائری است . و گویند آنرا از روی نسخه خط نگارنده رو نویس کردم .
 تاریخ نوشتن در پایان برخی جزئیها (۵ محرم ۱۱۰۵) است، یعنی در همان زمان که شیخ حر (م ۴۱۰ - ۱۱۱) گویند نسخه آنرا بخط نگارنده اش دیده ام .
 این نسخه در یک جلد که آغاز و پایان آن افتاده است میباشد :
 آغاز آنچه هست : بقوله والوالارحام . فضل . قوله : وان ختمت ستاق بینهما فابشوا ...

انجام آنچه هست : فضل . قوله کذب تود بظنواها اذ اذبت اشقاها .

بالای آیه ها خط شکر فی کشیده . عنوانها یا شکر فی است .
 (۲۰۴ بولا) کاغذ زرد بهر قندی . جلد تیراج حنائی با عنوی ۴۰۰ .
 اندازه : ۱۴ × ۲۴ و ۷۸ × ۱۶٫۳ - ۲۰ سطر .

[۱۲۹] مختصر مصباح المتبجد طوسی (عربی)

اصل مصباح المتبجد نگارش محمد بن حسن طوسی (م - ۴۶۰) میباشد ، که

بعنوان مصباح کبیره خواهد آمد، و آنرا چندبار اختصار کرده اند :
 نخست مختصر است که خود شیخ نگارنده، از آن کتاب برداشته ، و بعنوان مصباح صغیره خواهد آمد .

دوم مختصر است که علامه حلی حسن بن یوسف (م - ۷۲۶) از آن برگرفته و آنرا و منهاج الصلاح فی مختصر المصباح نامیده، و برده باب مرتب ساخته و یک باب یازدهم در موضوع علم کلام بر آن افزوده و این باب که باب حادی عشره معروفست چون موضوع آن مهم تر از اصل بوده از دیگر بابها جدا شده و چندین بار مستقلاً تدوین و شرح و ترجمه شده و مکرراً بچاپ رسیده .

سوم منتخبی است که بنام ادعیه منخبه در کتابخانه (رضوی) موجود است . چهارم مختصر است که نسخه آن در این کتابخانه هست و اکنون مورد گفتگوی ما است و کوتاه کننده آن شاخه است، زیرا نه با مختصر خود شیخ مطابقت دارد و نه با شاهنامه ای که از کوتاه شده علامه داریم تطبیق میشود . توضیح اینکه در ترجمه برقی خبری از مختصر مصباح، نگارش علامه حلی نقل کرده ، که آن خبر در این نسخه مورد گفتگو یافت نمی شود .

آغاز منتخب من المصباح . مما لا بد منه من الادعیه علی سبیل الاستعجال (بسم الله)
 فصل فی ذکر غسل الیهیت ...
 انجام نسخه موجود این کتابخانه : انا انزلناه . ثم تمیدیمه بک و تقول اللهم انی ...

[۱۵۵]

نسخه بخط نسخ . نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد . چه پایان نسخه چند برك (۲۹) افتاده است لیکن خط و کاغذ نزدیک سده یازدهم میباشد و گویا نسخه اصل و بخط خود انتخاب کننده باشد . و عبارت نخستین سطر کتاب که در بالا یاد شد باین معنی گواهی میدهد .

این نسخه پیش از این در کتابخانه شیخ فضل الله بوری (م - ۱۳۲۹) بوده است و مهر چهار گوش آن کتابخانه در پشت نسخه باقی است . تصحیح شده و تصحیحات در کنار صفحه ها ثبت گردیده .

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
 library.ut.ac.ir

عنوانها با مرکب سیاه و در پشت اندکی حاشیه فارسی دارد.
(۲۲۲ برگ) کاغذ نرمه . جلد تمیاج زرد مغزانی خوب .
اندازه : ۱۸×۱۲ و ۱۴×۷ . ۱۴ سطر .

[۱۳۰]

مراد مرید در ترجمه مزار شهید (فارسی)

اصل مزار نگارش شهید اول محمد بن محمد بن مکی مطلبی حارثی عاملی است که بسال (۷۸۶) گشته شده . و پس از این شماره خواهد آمد . این کتاب چنانکه خواهیم دید در زیارت‌های امامان دوازده گانه میباشد ، و آنرا ترجمه بیست بنام « مراد مرید » نگارش شیخ علی بن شیخ حسین کربلائی صاحب کتاب « انوار الهدایه » که آنرا بسال (۱۱۰۷) نگاشته . (ذریعه - ج ۲ - ص ۴۶۶) دیده شود . وی از آغاز خطبه مزار را ترجمه نموده و خود نیز خطبه بر آن افزوده ، و متن دعا را ترجمه نکرده بلکه عین آن را آورده ، و کتاب را بنام شاه سلطان حسین صفوی (م- ۱۱۳۵) موشح ساخته . از آغاز نسخه این کتابخانه یک برگ افتاده ، و در آنجا که ترجمه را بشاه اهدا میکند باین عبارت آغاز میشود :

وارث ملک سلیمانی مظهر عنایات ربانی مؤید الطاف سبحانی ...

نام خود و نام شهید اول و نام کتاب را در دیباچه آورده است .

آغاز ترجمه : خداوند ای آنکه گردانید حاضر شدن در شهید های

برگزیدگان ...

انجام : علی سیدنا محمد و آله الطاهرین .

غریق رحمت ایزد کسی باد که کتاب را بالحنی کند یاد

[۱۵۶]

نسخه بخط نسخ ، و شرح فارسی بستعلیق . نام نویسنده علی اکبر عرف میرزا

خان در کاظمین . تاریخ نوشتن (۲۴ - رمضان - ۱۲۴۱) . همه عنوانها و برخی

جاها شرح فارسی را با شکر و نوشته . حاشیه ندارد بلکه فقط تصحیحات

و ادرکنار صفحه نوشته از آغاز نسخه یک برگ افتاده .

(۲۱۰ برگ) کاغذ فرنگی . جلد تمیاج قرمز یک لایه .

اندازه : ۲۱×۱۳ و ۱۹×۷ . ۱۰ سطر .

[۱۳۰]

مزار شهید

(عربی)

زیارتنامه هائی را که برای زیارت قبر هر يك از چهارده معصوم یعنی حضرات پیغمبر و دختر او و امامان دوازده گانه (ع) نقل شده در يك جا گرد کرده شهید اول گرد آورنده ابو عبدالله شمس الدین محمد بن محمد بن جمال الدین مکی نبطی حارثی مطلبی جزینی عاملی ، که بسال (۷۳۴) زاده است ، و در تحصیلات عالی شاگرد فخر المحققین فرزند علامه حلی و سید عمید الدین عبدالمطلب ، و سید ضیاء الدین عبدالله ، و سید علاء الدین ابن زهره ، و عدده از علمای سنی و جز ایشان بوده . و بسال (۷۸۶) در دمشق بحکم برهان الدین مالکی و عباد بن جماعه بجرم داشتن عقاید شیعه کشته و بدار آویخته و سپس سنگسار شد ، و پس از آن تن او را سوزانیدند . نگارشهای او بسیار است از جمله متن لمعه در فقه ، ذکرهای ، دروس ، بیان ، قواعد ، غایه المراد فی شرح الارشاد ، الفیه ، نقلیه ، چهل حدیث در عبادات ، چهل حدیث در کلام ، چهل حدیث در اخلاق ، مختصر احادیث جعفریات ، احکام اموات ، و جز آن که در شرح زندگانی او در «روضات» و «أمل الامل» یاد شده . یکی از نگارشهای او همین مزار میباشد .

آغاز: الحمد لله الذی جعل الحضور فی مشاهده اولیائه ...

انجام : هذا آخر ما اردنا جمعه فی هذه المجموعه .

در دیباچه نامی از نگارنده نیست ، لیکن شیخ علی بن حسین کربلائی همزمان

شاه سلطان حسین صفوی (۱۱۰۶ - ۱۱۳۴) در ترجمه نیکه در (ص ۶ - ۲) این فهرست

یاد شده گوید : این کتاب بشهید منسوب است .

بعکس ، سید اعجاز حسینی در کشف العجب و صاحب فهرست رضوی آنرا از روی

نسخه هائی که دیده اند مفید نسبت داده اند ، و این نسبت درست نیست چه نگارنده

در این کتاب از مصباح المتعجب ، شیخ طوسی (م - ۴۶۰) نقل می کند در صورتیکه

شیخ مفید در (۴۱۳) مرده است .

آری ممکن است در سده دهم کسی این کتاب را گرد آورده و در

برخی نسخه‌ها آنرا شهبید، و در برخی دیگر بقید نسبت داده باشد.

[۱۵۷]

سخه بخط نسخ متوسط، نام نویسنده ندارد، لیکن خط و کافه نزدیک سده ۷۶ یازدهم برگ آخر العافی و تونویس است. در حاشیه با خط نستعلیق شرح دعا و زیارتها را با فارسی ترجمه کرده است. این ترجمه بسیار کوتاه است و از ترجمه «مراد مرید» کوچکتر میباشد. تصحیح شده. عنوانها با شکرکف است.
(۱۵۳ برگ) کافه نوعی ترجمه جلد تلمیح شرح بک لا کفه
اندازه: ۱۹×۱۲ و ۱۳×۷، ۱۴ سطر.

[۱۳۱]

مسالك الافهام الى آيات الاحكام

(عربی)

تفسیر ویژه آیه‌های احکام قرآن. مانند آنچه در (ص ۵۹ و ۱۲۴) این فهرست گذشت؛ مرتب به ترتیب بابهای فقه از طهارت تا فضا و شهادت. نگارنده شیخ جواد بن سعدالله بن جواد کاشمیری معروف بفاضل جواد. وی از شاگردان بنام شیخ بهائی (م - ۱۰۳۱) است، و «زبدة الاصول» استاد را شرح کرده، و «غایة المأمول» نامیده. تصنیفهای دیگر نیز دارد، و خود استاد میر محمود بن فتح الله حسینی است و با اجازه داده (ذریعه - ج ۱ - ص ۱۶۶) دیده شود.

در دیباچه نام نگارنده و نام کتاب را یاد کرده، سپس اندکی از کتاب تبیین شیخ طوسی (م - ۴۶۰) نقل نموده و پس از آن بتفسیر شروع میکند.

آغاز: الحمد لله الذي انزل الكتاب على عبده بيانا للاحكام وجعله مصدقا...
النجام: وذريعة في الوصول الى تجصيل رضائي انك ذو الفضل القديم واليمن العظيم. اخواني قديرو المصنف من هذا الكتاب في النجف الاشرف... فان يكن موافقا للطباع فهو من بركة صاحب المكان والا فمئلي محل للقصور...

[۱۵۸]

سخه بخط نسخ. نام نویسنده ندارد. تاریخ نوشتن (شوال - ۱۱۱۹) از نسخه یکی از دانشندان رونویس شده که آن عالم خانة باخر کتاب افزوده و در آن گوید: چون بتاريخ (۱۰۹۶) وارد این بقاع (بقعة های مقدس در عراق عرب)

شده خدمت عالم و حکیم ابو محمد عبدالقادر حویزی رسیده، این کتاب را نزد او دیدم و چون وی خیال مسافرت داشت با شتاب هر چه بیشتر آنرا رونویس کردم. تاریخ نوشتن (۱۱ شوال - ۱۰۹۶) است. عنوانها با شکرکف است. روی آیه‌ها خط شکرکف کشیده در کنار برخی صفحه‌ها نسخه بدل و برخی تصحیح‌ها موجود است.

(۴۱۵ برگ) جلد تلمیح تهودی کهنه وصالی شده به جرم
اندازه: هر ۲۵×۱۷ و ۱۸×۱۰: ۱۸ سطر.

[۱۳۲]

مشکل القرآن

(عربی)

در تفسیر آیه‌های مشکل قرآن، مانند آیه‌های آغاز خلقت، و آیه‌های هیئت آسمان و زمین، و داستان اصحاب کهف و جز آنها، مانند کتاب مشابه قرآن که در (ص ۱۹۲) گذشت. نگارش ابن قتیبه دنیوری، ابو محمد عبدالله بن مسلم بن قتیبه دنیوری که در کوفه بسال (۲۱۳) زاده، و در بغداد بسال (۲۷۹) مرده است، وی در علم قرآن و حدیث کتابها دارد، مانند «غریب القرآن» و «غریب الحدیث» و «مشکل القرآن»، و «مشکل الحدیث» و بسیاری از آنها مانند «الامامة والسياسة» و جز آن چاپ شده. مورد گفتگوی ما «مشکل القرآن» است.

آغاز: قال ابو محمد عبدالله بن مسلم بن قتیبة: الحمد لله الذي نهج لنا سبيل الرشاد وهدانا بتور الكتاب، ولم يجعل له عوجا...

انجام: الياء مكان اللام. قال ما خلقنا هم الا بالحق، اي الالحق.

[۱۵۹]

سخه بخط نسخ. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. عنوانها با شکرکف، بالای ۶۸ سطرهای آیه‌ها با شکرکف خط کشی شده. بر پشت صفحه یکم و صفحه آخر تملك مشكاة الملك و مهراو بتاريخ ۱۳۰۱ هست و تملك ديگر بتاريخ (۱۲۶۷) نیز موجود است.

(۱۹۹ برگ) کافه نوعی ترجمه جلد تلمیح شرح بک لا
اندازه: هر ۲۴×۱۹ و ۲۷×۱۴: ۱۷ سطر.

مصباح المتعجد صغیر

(عربی)

مختصر است از اصل مصباح المتعجد که بنام «مصباح کبیر» در شماره ۲۰۱ پس از این خواهد آمد. اصل و کوتاه شده هر دو از شیخ طائفه ابو جعفر محمد بن حسن طوسی (م ۴۶۰) و نگارنده نبیان است که در (ص ۲۰۱) این فهرست گذشت.

نگارنده در آغاز کتاب گوید: چون «مصباح کبیر» را انگاشتم. آنرا برای برخی از مردم سنگین یافته از این روی آنرا کوتاه نمودم. مصباح شیخ طوسی را علامه حلی (م ۷۲۶) نیز بیک مرتبه مختصر کرده، و باز دیگر شخصی که نام او شناخته شده است آنرا کوتاه نموده و نسخه این مختصر سوم در این کتابخانه هست و در (ص ۲۰۴-۲۰۵) این فهرست یاد شد کوتاه شده خود شیخ نزدیک نیمی از اصل مصباح میباشد. آغاز: بسم الله... اعلو وار حکم الله انی لما عملت عبادات الستغنی عن الکتاب الذی سمیته بمصباح المتعجد...

انجام: و بکثر من: یا ذا الجلال والا کرام و صلی الله علی...

[۱۶۰]

این نسخه بخط نام نویسنده میرعماد بن محمد سلیم حنلی موسوی.

تاریخ نوشتن روز سه شنبه (۱۴-۹-۱۶۶۹) دارای برخی حاشیه ها یا مضامین (شیخ محمد مهدی) و (زاد المعاد) و بی امضاء.

عنوانها با مرکب سیاه درشت. در برخی صفحه ها دعا را در زیر مطر باشکر ترجمه کرده است. (۲۵۶ برگ) کاغذ نوعی قرمز. تجدید صحافی شده. جلد نیمجایب باغوی نو. اداره: ۱۹۸۴ و ۱۳۷۷: ۱۱ مطر غیر الترجیه.

مصباح المتعجد کبیر

(عربی)

قدیمترین کتابهای موجود دعا، چند کتاب منسوب بسده چهارم میباشد و از کتب دعا، پیش از آن تاریخ نامهایی بیش نمانده است. مثلاً نجاشی در شرح احوال هر یک از رجالیکه در زیر یاد میشوند کتاب دعائی یا نسبت داده:

معاویة بن عمار بن جناب (م ۱۷۵). حسن بن فضال کوفی (م ۲۲۴). محمد بن

فرخ صفار (م ۲۹۰). علی بن مهزیار اهوازی در سده سوم. ابو طاهر زراری سده سوم. هارون بن مسلم سامرائی سده سوم. محمد بن عباس غاضری سده سوم. سعد بن عبدالله اشعری قمی (م ۳۰۱). حمید بن زیاد دهقان (م ۳۱۰). اسحاق بن ابراهیم نهمی (م ۳۱۰). احمد ابن عبدالعزیز جلودی (م ۳۲۲). احمد بن دولت قمی (م ۳۵۰). ابوالفضل محمد بن جعفر صابونی کوفی (م ۳۶۹). محمد بن عمران خراسانی (م ۳۷۸). ابوالفضل شیبانی (م ۳۸۵). از این گذشته متأخران نیز برخی از پیشینیان کتابهایی در دعائیه داده اند. مثلاً کفعمی (م ۹۰۵). یسعودی صاحب «روح الذهب» (م ۳۴۶) و محمد بن هارون نلسکبری کتابهایی در دعا، نسبت داده. و شیخ محمد بن مشهدی در مزار خود کتاب دعائی به محمد بن حسین بزوفری در سده چهارم نسبت داده است.

اما کتب دعائی که پیشینیان منسوب است و فعلاً موجود میباشد عبارت است از کتاب دعای شیخ کلینی (م ۳۲۹) و کامل الزیارة ابن قلوبیه (م ۳۶۰) کتاب دعا و مزار صدوق (م ۳۸۱) کتاب مزار مفید (م ۴۱۳). «مصباح» شیخ طوسی (م ۴۶۰) و روضة العابدین، کراچکی (م ۴۹۹).

دعائویسان معروف از آغاز سده ششم تا آخر سده دهم عبارتند از:

ناصر بن رضابن محمد علوی، شاگرد شیخ طوسی (م ۴۶۰). اوراست و ادعیه زین العابدین.

زید بن اسحاق جعفری، استاد عبیدالله بن حسکان پدر شیخ متعجب الدین صاحب فهرست (م ۵۸۵) - اوراست «دعوات زین العابدین» فضل الله راوندی (م ۵۴۸). اوراست و ادعیه سره. و وسلوة الحزین، نیز بنویسند منسوب است.

ابن طاوس، رضی الدین علی بن موسی (م ۶۶۴) نزدیک بیست جلد دعا دارد.

علامه حلی (م ۷۲۶) «منهاج الصلاح فی مختصر المصباح» دارد.

شهید اول (م ۷۸۶) مزاری دارد و ادعیه نیز بنویسند منسوب است.

فاضل مقداد (م ۸۲۶) کتاب ادعیه دارد.

ابن فهد حلی (م ۸۴۱) کتاب ادعیه دارد.

کفعمی ابراهیم (م ۹۰۵) چند جلد در دعا نوشته.

ملاحسین کاشفی (م. ۹۱۰) کتابی در ادعیه دارد.

شهبه نانی (۹۹۶ م) کتابی در ادعیه دارد.

جلال‌الدین تبریزی (م. ۹۶۸) کتاب ادعیه دارد.

البته جز ایشان نیز کسان بوده‌اند که کتاب دعا گرد آورده‌اند، لیکن کتابهای دعا پس از سده دهم بیشتر از کتابهای اینان گرفته شده است. و بعد از آن تا پایان سده سیزدهم نوشتن کتاب دعا با اندازه رواج گرفت که شاید بتوان گفت هر باسوادی از خطاطان فیلسوف برای خود مجموعه‌ای از دعاهای گوناگون فراهم کرده است.

فهرست کتب آنها را میتوان در ذریعه (ج ۱- ص ۳۸۹- ۴۰۱ و ج ۲- ص ۲۴۳- ۲۴۸ و ج ۴- ص ۱۰۱ و ۱۰۲ و ج ۶- ص ۱۴۵ و ج ۸- ص ۱۷۲- ۱۹۶) و جز آن بیافت.

جای گفتگوی ما مصباح المستجده یکی از معتبرترین کتابهای دعایی سده

پنجم است که نسبت آن بنگارنده اش تقریباً مسلم است. نگارنده آن شیخ طوسی (م. ۴۶۰) صاحب تبیان است که در (ص ۲۰۱) این فهرست یاد شده. این کتاب از نظر تاریخ مستندترین کتابهای دعایی موجود است و در دو جز میباشد و چون مفصل بوده چندین بار آنرا کوتاه کرده اند.

نخست خود شیخ آنرا کوتاه کرده که بمصباح صغیر معروف است و در (ص ۲۱۰) این فهرست یاد شد.

دوم - کوتاه شده علامه حلی بنام «محتاج الصلاح».

سوم - منتخبی از آن، که در کتابخانه رضوی موجود است. (فهرست - ج ۲- ص ۲۴۵) دیده شود

چهارم - مختصری که در (ص ۲۰۴- ۲۰۵) این فهرست یاد شد. و نیز این کتاب چندین بار به فارسی ترجمه شده. و چهار ترجمه آن در ذریعه (ج ۴- ص ۱۳۶ و ۱۳۷) یاد شده. مصباح کبیر بسال (۱۳۳۸) در ایران چاپ شده است.

[۱۶۱]

این نسخه مشتمل بر هر دو جز مصباح است. جزء نخست در برگ (۱۰۵ ب) پایان یابد و جزء دوم در برگ (۲۱۰) تمام میشود. و در برگ بعد از آن در دعاهای گوناگون (جوشن کبیر و جز آن) افزوده اند. بعضی نسخ خوب نام نویسنده محمد محسن بن

قاسم علی سیروازی تاریخ نوشتن (۱۸- ۲۴- ۱۰۷۸) و آنرا در مدت دو ماه نوشته است همه صفحه ها دارای دو جدول است. درونی با طلا و لآزورد و بیرونی با شکرگرف تنها.

عنوانها برخی با شکرگرف و بعضی با لآزورد. روی عنوانهای درجه دوم خطی شکرگرفی کشیده. تمام دعاها اعراب کامل دارد. با نسخه سید ابن طاووس و نسخه شهید مقابلت شده. نسخه بدل هر یک در حاشیه با نام نوشته شده. اندکی حاشیه توضیحی با خط نستعلیق در اوایل نسخه هست. دارای سر لوح عالی طلا و لآزورد و شکرگرف در برگ (۲ ب). دو صفحه اول به طلا حاشیه سازی شده. روی نخستین برگ تملک محمد مهدی موسوی حسینی بن هدایت الله و مهر او موجود است که این نسخه را در اصفهان خریده.

(۲۰ برگ) کاغذ اوی قره. جلد هرفش روغی اعلا. در وسط جلد یک تزیین و در کتبه آن

بناصط نسخ زیبا آتالی چند نوشته. داخل تلماح دارد که وصالی شده تلماح فوولی زده اند.

دارای روپوش چرمی عنوانی هستی

ال اندازه: ۲۰×۱۱ و ۱۴×۶ : ۲۷ نظر.

[۱۳۵]

فهرست الآیات

(فارسی)

فهرست برای کتاب بهترین راهنما برای استفاده از آن است. و چون خواست های مردمان از بررسی کتابها گوناگون میباشد، امروز دانشمندان هر کتاب را که چاپ کنند چند فهرست برای آن تهیه میکنند مانند:

فهرست جاها، برای جغرافیا دانان. فهرست کسان، برای زندگی گزاران (بیوگرافی نویسان). فهرست کتابها برای کتاب شناسان. فهرست واژه های دشوار، برای فرهنگ نویسندگان و فهرست مطالب که غالباً به ترتیب صفحه های کتاب است. و جز آن.

کتابهای قدیم چون مطالب آن نیز غالباً ترتیبی ندارد، بیشتر احتیاج به فهرست دارد، بویژه کتابهای اخلاقی و مخصوصاً کتابهای آسمانی کهن، چون بیشتر مورد بررسی قرار میگیرد نیاز بیشتری به فهرستهای گوناگون دارد.

فهرست نویسی برای کتب مقدس مانند قرآن مرحله هائی را گذرانیده است: ابتدا به فهرست مطالب اکتفا میکردید، و سپس فهرست آیاتها و قطعه ها پدید شده، که بنام

و کشف الایات، معروف گردیده، و سپس فهرست کلمات تهیه شده (۱) و سبب آنکه امروز فهرستهای کلمات را نیز بقلط بنام «کشف الایات» می خوانند آنست که فهرست کلمات فقط یک قرن است ابداع گردیده، و دانشمندان همان نام اصطلاحی کهنه (کشف الایات) را بدان داده اند.

کهن ترین فهرست کلمات قرآن نگارش فلوگنل (۲) خاور شناس آلمانی (ز-۱۸۰۲-۱۸۷۰م) است. او قرآن را با فهرست کلمات بنام «نجوم القرآن» در (۱۸۴۲ م) چاپ کرده، و پیش از او فهرست کلمات تهیه نشده، بلکه فهرستهای الفبائی برای آیه ها بنام کشف الایات و فهرستهای موضوعی بنام کشف المطالب معمول بوده است.

کهن ترین فهرست آیه ها کشف الایات ملاموسی هزاره است، و نسخه آن در تهران در کتابخانه (سلطان المتکلمین) موجود است و بر آن تملکی بنام شاه رحمتخان هست که بتاريخ (۱۰۵۶) نوشته شده. و پس از آن فهرستی بنام «الرساله الواضحه لاستخراج الایات القرآنیة» نگارش ملامحمد بن علی کربلائی شاگرد ابن خاتون است، که آنرا بنام سلطان عبدالله قطب شاه (ش-۱۰۲۰-۱۰۸۳) نوشته و پس از آن کشف الایات محمد رضانصیری طوسی است که بسال (۱۰۶۷) نگاشته شده. (الذریعه - خطی وج ۴-ص ۲۳۶). رساله مورد گفتگوی ما فهرست آیه های قرآن است بشرتیب حروف آغاز نخستین کلمه آیه. نام کتاب «مظهر الایات» و نام نگارنده محمد بن مهدی حسینی در دیباجه آمده است او پدر سید محمد بن محمد بن مهدی بن عبدالفتاح قاری صاحب «جواهر القرآن» است که در ذریعه (ج ۵-ص ۲۷۴ و ج ۷-ص ۶۷) یاد شده وی کتاب را در تبریز بدستور عباس میرزا نائب السلطنه و ولی عهد، نگاشته، و بنام فتح علی شاه موشح ساخته. تاریخ پایان نگارش (۲۵-۱۶-۱۲۴۵) است کتاب را بربیک مقدمه و سه جدول و یک خاتمه مرتب ساخته:

جدول نخست: تطبیق سوره ها، با جزء ها در دو صفحه. جدول دوم: فهرست سوره ها، در یک صفحه.

۱- کشف الایات مثنوی از محمد رضا کاشانی در چاپ علامه الدوله سال (۱۲۹۹) و همچنین کشف الکلمات شاهنامه از ولف چاپ (۱۹۳۵م) از این کشف الایاتها اقتباس شده است
2- G. Le. Flügel

جدول سوم: فهرست آیه ها، که تمام کتاب را گرفته است. خاتمه: در تعداد کلمات قرآنست.

[۱۶۳]

نسخه بخط نسخ. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد، لیکن نزدیک بزمان نگارش می باشد. و شاید نسخه ای باشد که نگارنده بربار اهداء نموده. صفحه ها دارای سه ستون است و میان هر یک دو خط لا زورده است. کنار صفحه دو جدول دارد نخست باعلا و لا زورده، دوم لا زورده تنها، عنوانها و جای تعیین آیه باشندگرف نوشته شده.

(۶۸ برگ) کاغذ ترمه سمرقندی. جلد قیماج سبز یکد لایحری
الشارح: ۱۵×۲۲ و ۱۷×۱۰ : ۶۶ سطر.

[۱۳۱]

مفاتیح الجنان

(فارسی و عربی)

در دعاها و زیارتنامه ها و برخی از سوره های قرآن که بعنوان نیایش خوانده میشود. نگارش حاج شیخ عباس بن محمد رضا قمی نگارنده الکنی والالقباب و کتابها تاریخی و ادبی دیگر است که در مجلد (۲۳-ذبحه-۱۳۵۹) مرده است. این کتاب مکرراً در تهران و نجف چاپ شده. و یکمورد به کوتاه شده آن در تهران منتشر گردیده. علت توجه عیاد و زهاد ناس بدین کتاب آنست که بزرگترین شماره دعا را در خود گرد آورده و حامل آنرا از مراجعه بکتابهای دعایی بسیار دیگری نیاز کند. شیخ عباس در این کتاب مانند دیگر دعا نویسان بعد از صفویه سنده و در تجرید روایت دعاها را انداخته و فقط متن دعا را پس از جمله [بروایت معتبر آمده] یا [در خبر صحیح است] یا [در خبر است] و امثال آن می آورد.

[۱۶۳]

نسخه گراوری خط طاهر خوشنویس چاپ شرکت علمی سال (۱۳۱۶) که بتاريخ (۲۳-شعبان-۱۳۶۱) آقای سید محمد مشکاة بنیادگذار این کتابخانه آنرا با نسخه خط نگارنده تطبیق و تصحیح کرده.

(۶۰۱ صفحه) کاغذ فرانسوی. جلد قیماج زرد باغروی ضربی. تجدید صفافی شده.
الشارح: ۱۷×۲۲ : ۲۱ سطر.

مفتاح الفلاح

(عربی)

دردعا و نیایشهای شبانه روز از بامداد تا بامداد دیگر.

نگارش شیخ بهائی (م- ۱۰۳۱). نگارنده حذیقه هلالیه است که در (س ۹۹-

۱۰۰۱) یاد شد. این کتاب دارای شش باب است:

- ۱- کارها و نیایشهای وقت (طلوع فجر - طلوع آفتاب) -
- ۲- از آن هنگام تا ظهر.
- ۳- زوال تا غروب آفتاب.
- ۴- غروب تا هنگام خواب.
- ۵- هنگام خفتن تا نیمه شب.
- ۶- تا طلوع فجر و بامداد.

تاریخ پایان یافتن نگارش آن: دهه سوم ماه دوم (صفر) (سال - ۱۰۱۵) میباشد.

مفتاح الفلاح چندبار بفارسی ترجمه شده و شش ترجمه آن در الذریعه (ج ۴- س

۱۳۷-۱۳۸) یاد شده، خود کتاب یکبار در ایران بچاپ سنگ با ترجمه ویگمورتیه چاپ سربلی

بی ترجمه منتشر شده، و یک ترجمه آن بنامگفته صاحب ذریعه در بمبئی چاپ شده است.

[۱۶۴]

نسخه بخط استملیق، نویسنده محمد امین قاری. تاریخ نوشتن ماه سوم همان سال

۹۱۸ نگارش یعنی یکماه پس از نگارش نوشته شده، و بر نگارنده خوانده شده،

و نشان خواندن بخط شیخ بهائی بر آن هست. عنوانها در متن باشکرف و در

حاشیه با مرکب سیاه نوشته شده.

این کتاب در مجموعه بیست دارای (۱۸ رساله) از ترجمه (۱۳۶۱/۱) آراء ترجمه.

(۱۳۶) برگ (کاغذ قرمز اصفهانی. جلد تیشاج عنوانی قهوه‌ای وصالی شده.

اندازه: ۱۹×۱۱ و ۱۴×۱۲. ۱۶۰ سطر.

مفتاح الججاج

(فارسی)

یا
ترجمه عدة الداعی

«عدة الداعی و نجاح الساعی» کتابی است که دعاهای گوناگون در بر دارد.

و نگارش ابوالعباس احمد معروف باین فهدحلی (م- ۸۴۱) صاحب کتاب «التحصین»

میباشد، دارای یک دیباچه و شش باب بوده، و بسال (۱۲۷۴) در تبریز چاپ شده

است. ترجمه فارسی این کتاب که چلی گفتگوی ماست، از علی بن حسن زواری صاحب

«ترجمة العوام» است که در (س ۳۶-۳۷) این فهرست یاد شده. ترجمه کهنه در دیباچه

نام خود و کتاب را آورده گویند. چند دعا که لازم دانستم بر اصل کتاب افزودم.

آغاز: ستایش و سپاس بی قیاس حضرت قاصی الحاجات را رواست که

اجابت ...

انجام وقت حضور موتی، برحمتك با ارحم الراحمین مأمول از مکار اخلاق

و ... خلل وزلمی که در این ترجمه

[۱۶۵]

نسخه بخط نسخ، نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. لیکن خط و کاغذ نزدیک

۹۶۷ سده یازدهم است.

دعاهای اعراب دارد. صفحه ۵۰ دارای جدول ملاح: فتواتها باشکرف است.

در صفحه نخست سر لوح دارد. لیکن متناسقا این صفحه بجلد چسبیده است.

۱۸۲ برگ | کاغذ نوعی قرمز. جلد تیشاج حالی عنوانی وصالی شده.

اندازه: ۲۳×۱۷ و ۱۵×۱۵. ۲۱ سطر.

[۱۳۹]

مقرده ابن عامر

(عربی)

نگارنده قرائت ابن عامر را در يك يك كلمه های قرآن در این کتاب گرد آورده

است. این روش در کتابهای تجوید و قرائت پیشینه بسیار دارد. چلی در کشف

الظنون، از کسانی که درباره مفردة های هربك از قاریان رساله توشته اند، سه تن نامبرده

- ۱- حسن بن علی بن ابراهیم اهوازی (م- ۴۴۶هـ)
- ۲- ابوالعلاء حسن بن احمد عطار همدانی (م- ۵۶۹هـ)
- ۳- ابوشامه عبدالرحمان بن اسماعیل دمشقی (م- ۶۶۵هـ)
- سپس سه تن دیگر که هربك مفردة یعقوب را گرد کرده اند نامبرده
- ۴- ابو عمر دانی (م- ۴۴۴هـ)
- ۵- عبدالرحمان بن عتیق (ابن خلف) صفلی | منسوب بجزیره بسبیل | معروف باین فحam (م- ۵۱۶هـ)
- ۶- ابو محمد عبدالباری بن عبدالرحمان سعیدی (م- ۶۵۰هـ)

البته این آمار جامع نمی باشد، بویژه پس از ابن جزری (م- ۸۳۳هـ) شاگردان او در این باره رساله ها نوشته اند، و از يك تن ایشان که حافظ اسفهان ابوالحسن طاهر بن عرب بن ابراهیم باشد، چهار رساله فارسی در این موضوع باقی است: مفردة ابو عمرو و مفردة ابن عامر و مفردة حمزه و مفردة نافع و (الذریعه - ج ۸ - ص ۶۸) دیده شود يك رساله نیز بعنوان «توزالنور» در این فهرست خواهد آمد یکی از قاریان هفتکانه که قرائت او موضوع رساله های جداگانه قرار گرفته عبدالله بن عامر بن یزید بن تمیم بن ربیعہ تخصی است. کنیت او چنانکه در مقدمه این رساله یاد شده ابو عمران (یا عثمان یا نعیم یا علیم یا محمد یا موسی یا عبید) است، و ابو عمران درست تر است. وی مدتی در زمان عبدالملک مروان قاضی دمشق و امام مسجد و پیشوای قاریان آن شهر بوده. او بسال (۵۲۱هـ) زاده و در دمشق بروز عاشورا (۱۱۸هـ) مرده است. یکی از رساله ها که بعنوان مفردة ابن عامر نوشته شده رساله مورد گفتگویی ماست. نگارنده آن نام خود را در دیباچه و خانیه کتاب ابو موسی جعفر بن مکی بن جعفر موصلی نوشته است. تاریخ پایان یافتن نگارش (۱۰ شوال - ۶۸۵هـ) در شهر شیراز میباشد.

آغاز: الحمد لله رب العالمین، و صلی الله علی سیدنا محمد النبی الامی، خاتم...
انجام: و اتفقا علی ضم الفاء. و هذا آخر المتفق علیه و المختلف بینه من مذهب عاصم (۱) و لم ینکر التکثیر لانه مذهب غیر عاصم (۲) قال المؤلف: نجز المفردة بحمد الله... فی العاشر من شوال سنة خمس و ثمانین و ستمائة فی شیراز.

[۱۶۶]

سخه بخط نستعلیق شکسته. نام نویسنده محمد بن علی بن محمد موسوی.
تاریخ نوشتن جمعه (۶ ذی قعدة - ۹۸۲) دره از السلطنة کلکنده (این شهر سابقا مرکز حیدرآباد کن کنوی بوده است) عنوانها با شکر ف روی و از مهانی که قرائت آن تعیین شده، خط شکر فنی کشیده. تصحیح شده در برگ (۳۳) کتاب بیابان میرسد، و چند سطر باقی مانده را نویسنده در برگ (۱-الف) نوشته است.
(۳۳ برگ) کلام نویی نرمة جلد انداخته و کتابخانه آرا جلد قیماح شرح کرده.
اندازه: ۱۸×۱۴

[۱۴۰] **مفصل البیان فی علم القرآن** (فارسی)

در ترجمه و مجمع البیان فی تفسیر القرآن، فارسی. خود و مجمع البیان، در (س ۱۹۶-۱۹۵) این فهرست یاد گردیده و گفتیم که نگارش ابوعلی فضل بن حسن بن فضل طبرسی (فهرشی) مشهوری (م- ۵۴۸هـ) میباشد. ترجمه کننده شخصی است بنام آقا محمد که در سده سیزدهم در تهران میزیسته. از گزارش زندگی او جز چند سطر بی که خودش در پایان آخرین جزء این تفسیر نوشته اطلاعی در دست نیست. وی این تفسیر مهم را در پایان آن سده از تازی بقارسی گردانیده. عبارتی که در آخرین جلد این تفسیر آمده برای شناسائی نگارنده میآوردیم:

چون این احقر عبدالله آقا محمد شهر بلا آقا را که اصل مسقط الراس در دار الخلافة طهران بود در سنة (۱۲۲۵) وسکني در قرية تنگمان من مجال ساوج بلاغ من نوابع طهران، در ثلث آخر عمر چنان میل قلبی بهم رسانیدم که این کتاب مبارک میمون را که موسوم است بمجمع البیان در تفسیر کلام ملک علام که شیخ الشایخ

(۱) و (۲) گویا نویسنده بجای کلمه این عامر اشتیهاً عاصم نوشته است.

طبرسی (ره) بهر بی تفسیر نموده بوده که افصح و ابلغ تفسیر است از بابت ازول و نظم و قرائت و لغت و اعراب و معنی جامع بود، بلغت یا رسی شرح نمایم، بلکه بعضی که عوام الناس از لغت عربی عاری اند فی الجمله تمتعی بردارند، که سبب آمرزش این کثیر الذنب... باشد. لهذا بتاریخ (۱۲۹۴) از اول تا جزو شانزدهم آنرا بقدر القوه شرح یا رسی نوشتم. و از سوره یس تا خاتمه قل اعوذ برب الناس امید از حضرت مسبب الاسباب آنست که سببی سازد که مابقی را بنویسم بلکه امید نجاتی برای یوم لا ینفع مال ولا بنون برای داعی بشود. این اصل نسخه است بخط خود داعی مالا آقا است امید از قرائت کننده... آنست: اولاً اگر سهوی یا نسیانی شده قلم عفو بکشند و حشو و زوائد و اصلاح نمایند، زیرا که بقدر استاعت (چنین) خود و فهم تصرف خود، بانی این امر خطیر گردیدم، و ثانیاً بدعای خیر... و این کتاب موسوم نمودم به «مفصل البیان فی علم القرآن» و سالی الله... تم فی غرة شهر جمادی الثانی سنه (۱۲۹۴)

از این عبارتها آشکار شد که نگارنده سال (۱۲۲۵) در سنگمان که در بهی در ۳۸ کیلومتری باختر کرج و جزو ساوجبلاغ تهران میباشد زاده و در شش ماه نخستین سال (۱۲۹۴) در سن هفتاد و یک سالگی که خود را در آنک سوم عمر شمرده این کتاب را فارسی گردانیده و شرح کرده، لیکن باعتراف خودش از جزو شانزدهم تا جزء بیست و سوم را ترجمه نکرده و بهنگام دیگر و گذاشته. انشاء فارسی این کتاب چندان خوب نیست، و با آنکه نسخه خط نگارنده است، باز هم خالی از غلطیهای املائی نمی باشد.

آغاز جزء نخست - روایت شده است از حضرت امیر المؤمنین (ع) گفت: فرمود رسول الله (ص) - بدرستی که خداوند فرمود مرا...

انجام آن جزء: الحجة. گفته است ابوعلی: هجت حمزه در قرائت: و عبدالطافوت انه یعمله علی ما عمل به. (و از اینجا جزء بعد متصل میشود).
آغاز جزء دوم: فیه جعل. پس کانه و جعل منهم عبدالطافوت. و معنی جعل خلق است.

انجام آن جزء: بكرة و عشیا. پنج آیت است. القرائة... الحجة: گفته است ابوعلی: اعلم ان ما كان علی نعل، میباشد یرد و ضرب، یکی آنست که آغاز جزء سوم: سورة یس. منکبة عند الجميع. گفته است ابن عباس: مگر یک آیه او که قوله: و اذا قیل لهم...

انجام آن جزء و اذن ینفث فیه الوسواس الخناس فیؤبد الله المؤمن بالملك یعنی بیک گوش قلب او ملک میدید... که محافظت میکنند با او، و هو قوله سبحانه: و ایدهم بروح منه. تمام شد جزء دهم از کتاب مجمع البیان...

[۱۶۷]

این نسخه خط مستطیل است، و برای آیه ها خط نسخ بکار برده نویسنده خود بکار نده یعنی آقامحمد نقیب بیلا آقا ساج بلاغی تهرانی است و نسخه اصل میباشد. تاریخ نوشتن در این نسخه نیست لیکن در آخر جلد سوم که شماره (۴۱) کتابخانه و در ص ۱۲۲۲ این فهرست) ثبت است گوید هر سه جلد را در (۱۲۹۴) نوشتم. این نسخه جلد اول از سه جلد تفسیر و سوره های فاتحه تا اواخر سوره مائده آیه [هل انبئکم... و اضل عن سواء السبیل] را در بردارد. آغاز آیه ها و مفید گذارده با باشکرف توید، ولی موفق نگشته است.

(۴۴۳ رک) کاغذ قرصی. جلد تیلاج خالی قهوه لی فتوالی نو. اندازه: ۲۹×۳۴×۱۵ ص ۳۷ ص ۳۰ ل ۳۹ سطر.

[۱۶۸]

این نسخه جلد دوم از کلمه پس از انجام جلد نخست آغاز میشود و به تفسیر آیه های (۱۱-۶) یا ذکر یا انارسل... بكرة و عشیا در سوره مریم (که بیس) پایان یابد. نسخه اصل بخط خود ترجمه کننده آقا محمد معروف بیلا آقا میباشد. خط شرح مستطیل و خط آیه ها نسخ است.

از هر آیه چند کلمه را نوشته و باقی را سفید گذارده که سپس آنرا باشکرف بنویسد لیکن موفق نگشته است. تاریخ نوشتن در پایان این مجلد ندارد لیکن در آخر جلد سوم (شماره بعد در این فهرست)، (۱۲۹۴) میباشد.

(۳۰۴ رک) کاغذ قرصی. جلد تیلاج خالی قهوه لی فتوالی نو. اندازه: ۲۲×۳۴×۱۵ ص ۳۷ ص ۳۰ ل ۳۹ سطر.

[۱۶۹]

این نسخه آخرین جلد تصحیح است، و ترجمه تفسیر را از آغاز سوره (س) نایابان (سورۃ ناس) در بردارد. نسخه اصل و بخط ترجمه کننده ملا آقای بادشاه است. خط تفسیر نستعلیق و آیه ها با نسخ، از هر آیه چند کلمه را نوشته و باقی آنرا سفید گذارده یا برای اینکه بعداً باشکرتف بوسد، و یا برای صرفه جوئی در وقت، تاریخ نوشتن را در پایان این مجلد عمده حمادی الثانی (۱۲۹۴) تعیین نموده، و در پایان جلد مترجم خاتمه افزوده است که در بالا یاد گردید. و نیز در صفحه آخر این جلد تاریخ مهاجرت طبرسی نگارنده «مجمع البیان» را از مشهد بسزوار در (۵۲۳) و تاریخ مرگ او در آن شهر در (۵۴۸) و جنازه بردن وی از آنجا بشهد، و همچنین تاریخ پایان یافتن نگارش «مجمع البیان» را در (نسخه ذبقة - ۵۳۶) نوشته است.

(۳۶۰ رك) كافت رنگی. جلد تهاج حنالی قهوه مقوایی.
اندازه: ۲۴×۲۱ و ۱۵×۲۷: ۳۵۲۰ خط.

[۱۴۱] المفید فی التجويد

در تجويد قرائت قرآن و دارای هفت باب است:

- ۱- مخارج حروفها
- ۲- اجتماع دو حرف نزدیک آواز (فرب المخرج)
- ۳- مد و قصر (آء) و (آء)
- ۴- وقف و وصل (ایست- گذر)
- ۵- تنوین (ان- ان- ان) که در پایان کلمه ها در زبان تازی خوانده شود و نوشته شود.
- ۶- ادغام
- ۷- اقسام (راء) سخت و نرم

نگارنده: حسن بن شجاع بن محمد بن حسن آونبی.

آغاز: الحمد لله رب العالمین. والصلاة علی محمد وآله آجمعین، اما بعد

تقول أضعف...

انجام: لا یتحمل ذکره هذا المختصر. ومن اراد الوقوف علی ذلك فعليه بکتب القراءات المصنفة فی هذا الفن...

[۱۷۰]

نسخه بخط نسخ تاریخ نوشتن ندارد، ولیکن این رساله در مجموعه دست که ۸۷۹ نخستین رساله آن بخط کمال الدین بن عبدالله بن سعید حرانی است، و باقی رساله های آن، و از جمله این رساله بخط جمال الدین بن (۱۰۰۰) بن عباس کاتبی است و تاریخ بیشتر آنها (شوالیه ۸۷۸) میباشد. این رساله از برك (۱۳۲ تا ۱۴۴) این مجموعه را گرفت. عنوانها باشکرتف است.

این رساله (۸ برك) همه مجموعه (۲۲۵ رك) جلد تهاج منکی يك لاکهته.
اندازه: ۱۴×۱۷ و ۸×۱۱: ۱۵ خط.

[۱۴۲] مفید النجاح

مجموعه بیست در دعا های گوناگون، کسی آنرا برای دوستان خود گرد کرده و آنرا آماده و مفتاح الفلاح، برشش باب مرتب ساخته:

- ۱- دعا و نیایشها که باید، میان طلوع فجر تا آفتاب سروده شود.
- ۲- از طلوع آفتاب تا هنگام زوال (نیمه روز)
- ۳- از زوال تا گاه غروب آفتاب.
- ۴- از غروب تا هنگام خفتن
- ۵- از وقت خفتن تا نیمه شب.
- ۶- از نیمه شب تا طلوع فجر و بامداد.

نام کتاب و فهرست بابها در دیباچه آمده است. لیکن نامی از نگارنده ندارد، و گویا نگارش حاج زین العابدین صاحب منهاج العارفين باشد.

آغاز: الحمد لله الذي هدانا لهذا الصراط المستقیم،... فهذه رسالة جمعت بينها ملا بدلکم... و رتبتها علی ستة أبواب.

انجام: اختتام دعاء السموات: اللهم بحق هذا الدعاء... بكل شیئی علیم. آمین.

[۱۷۱]

نسخه بخط نستعلیق دعاها بخط نسخ و گاهی نستعلیق شکسته. خطها ها بیشتر راسته نوشته شده و گاهی بیزجلیبا است.

تاریخ نوشتن در (ص ۲۱۷) حال (۱۳۱۸) آمده است. نام نویسنده محمدا بن

شیخ جعفر بحرینی است. دارای یک سرلوح خوب در برك (۱ سب) ..
(۲۳۰ صفحه) کاغذ آبی فرنگی جلد لیمو خالی مغالی .
اندازه : ۱۴×۸ و ۱۸٫۴×۵٫۳ ۱۰ سطر

[۱۴۳] **ملحقات صحیفه کامله سجاده** (عربی)

دعاهائی است که محمد باقر مجلسی (م. ۱۱۱۰) در نسخه صحیفه بروایت کفعمی صاحب مصباح (م. ۹۰۵) دیده و در نسخه های دیگر نبوده پس آنها را بر صحیفه خود بنام ملحقات افزوده است .

آغاز : الحمد لله كما هو اهله وصلى الله على ابيه المصطفى محمد وآله اما بعد فيقول ...

انجام : احدث من الناس غيرك يا ارحم الراحمين .

چنانکه در (ص ۱۵۹) زیر عنوان صحیفه یاد شد زیبابندی شاگرد شیخ بهائی نیز سال (۱۰۲۳) ملحقاتی برای صحیفه گرد آورده، و جز او نیز هفت تن دیگر برای صحیفه ملحقات نوشته اند

[۱۷۲]

نسخه نبط نسخ عالی در دنبال نسخه صحیفه سجاده که در (ص ۱۶۵) یاد شده ،
۲۹ هست و از برك (۱۲۳ تا ۱۳۵) آرا گرفته . تاریخ نوشتن (۱۰۹۹) نویسنده همان نویسنده نسخه صحیفه است ، و نام او زین العابدین ساوجبلاغی است . حاشیه ندارد .
عنوانها با شکرگرف است . دارای جدول طلا کاغذ و جلد و اندازه هفتاد است که در باره صحیفه در (ص ۱۶۵) یاد شد .

[۱۴۴] **ملحقات مصباح کفعمی** (عربی)

دعاهائیکه در مصباح بزرگ کفعمی که بنام جنة الامان الواقية در (ص ۹۰) گذشت نبوده بلکه کسی که نام خود را نوشته آنرا در پایان مصباح در رساله جدا گانه افزوده است . و احتمال میرود ملحقات نیز از خود کفعمی باشد (الذریعه خطی)

آغاز : الحمد لله الحق الحقيق المبدى العبد الذى ابدحزب الحمد يحسن المعونة والتأييد ورجب ايام شهر رمضان وانزل فيه...

انجام : ولا قوة الا بالله العلى العظيم وصلى الله على محمد وآله الطاهرين .

اختتام حرز واقعه : يا صمدى من عندك مددى ... ولا يؤده حفظهما وهو العلى العظيم

[۱۷۳]

نسخه در دنباله مصباح کفعمی «جنة الامان الواقية» که در (ص ۹۰) یاد شده ، با خط نسخ بسیار خوب نوشته شده . نویسنده محمد امین بن فتح الدین تاریخ نوشتن (شعبان ۱۰۷۳) نسخه ها دارای جدول طلا و شکرگرف و لا جو رد ، عنوانها با شکرگرف ، دارای حواشی مختصر و کثیر از حاشیه های خود مصباح بیشتر حاشیه ها از «صباح» و «قاموس» است ، و جنة لغوی دارد و در برك جا از «صباح الصلاح» نقل کرده این نسخه از برك (۳۴۸) تا پایان این مجلد را گرفته است

(۴۱ برك) کاغذ و جلد و اندازه همانند ۳ در باره مصباح در ص ۹۰ یاد شد .

[۱۴۵] **مناجات ابن سینا** (عربی)

در شمار رساله های ابن سینا این چند مناجات نامه یا خطبه بوی نسبت داده شده ، و چون جدا گانه و خارج از رساله های وی نوشته شده منابر آنها را جدا گانه یاد میکنیم . خطبه و شرح آنرا در (ص ۱۳۴-۱۳۶) معرفی کرده و اینک دو مناجات نامه او را یاد میکنیم .

آغاز مناجات اول : اللهم لما كان الوجود لذاتك واجب كان الامكان لوجود

ذات غيرك ...

انجام : والطالب باله المشارق والمغارب برحمتك يا ارحم الراحمين ..

آغاز مناجات دوم : مناجات المشيخ الرئيس روح الله ووجه . الهى واله

الموجودات والمحسوسات . يا واهب ...

انجام : بيده ملكوت كل شئى واليه ترجعون . تمت .

[۱۷۴]

این دو مناجات در برك شماره (۴) این مجموعه نوشته شده و رساله های این مجموعه همه از این سبک و این گونه میباشد. خط نسخ. نام نویسنده محدثین حاج نادر علی صباغ، در ارض اقدس. تاریخ نوشتن (۱۲۸۳) و (۱۲۸۴) و (۱۳۰۴) در جاهای مختلف مجموعه ثبت شده است.
همه مجموعه (۱۵۴ برك) این رساله (۱ برك) کاغذ قرمزی جلد نیمبند مشکی با نقوش ضربی طلاکوب.
اندازه: ۲۴×۱۵

[۱۴۶] مهج الدعوات و منهج العبادات (عربی)

در دعا نگارش سید رضی الدین ابوالقاسم علی بن موسی بن محمد بن طائوس حسینی حلی (ز-۵۸۹) (۲-۶۶۴). این کتاب از آخرین نگارشهای سید است چه تاریخ پایان نگارش آن را خود او (۲-۶۶۲-۱۶۶۲) یعنی دو سال پیش از مرگ تعیین نموده و در پایان کتاب گوید: هنگام نگارش این کتاب هفتاد جلد کتاب دعا در کتابخانه داشتم. ولیکن کتابخانه سید بنابر گفته صاحب ذریعه در (۲-۶۶۴) بقتل از مجموعه شهید مشتمل بر (۱۵۰۰ جلد) کتاب بوده است.

نگارنده خود در دیباچه گوید: این کتاب را بترتیبی مرتب کرده ام. این کتاب دومرتبه تا کنون چاپ شده، یکی در بمبئی سال (۱۲۹۹).

آغاز: يقول مولانا افضل العالم... ابن طائوس... نور الله ضریحه. احمد الله الذي ابتدا بالاحسان ودعا عباده الي معرفته بلسان ذلك اليرهان...

انجام: ما رفعت كف الي الله عز وجل احب اليه من كف فيها خاتم عقيق. يقول مولانا افضل... ابن طائوس... وهذا آخر ما اردنا من كتاب مهج الدعوات و منهج العبادات الحمد لله وحده.

گوینده جمله [يقول مولانا... ابن طائوس] در آغاز و انجام کتاب یکی از شاگردان سید است که این کتاب را روایت کرده. این جملات در دیباچه و الدروع الواقیة و المجتبی و نیز موجود میباشد - چنانکه در (ص ۱۰۹ و ۱۹۴) این فهرست گذشت.

[۱۷۵]

نسخه در مجموعه نیست دارای این کتاب و «المجتبی» و «الدروع الواقیة» این کتاب از برك اول مجموعه تا برك (۱۳۵) را گرفته. خط نسخ. دعاها اعراب دارد عنوانها با شکر ف. نام نویسنده ندارد. تاریخ نوشتن سه شنبه (۱۳ ج ۲) شاید (۱۰۸۱) است.

(۱۳۵ برك) کاغذ نوعی قرمز. جلد نیمبند زرد نقوش پارچه نظری دارد
اندازه: ۲۴×۱۹ و ۲۳×۱۱ و ۲۵×۱۱ سطر.

[۱۴۷] مهیجات الاشواق (عربی)

کتابی عرفانی، ادبی، در ادعیه و شرح آنها میباشد. در اوائل کتاب (برك ۳- الف) گوید: قال الجد الصالح قدس سره عند شرح حدیث الفضل به يعرف الشاکی... وقال رحمه عند شرح قول الصادق «أوحى الله...»
آغاز: الحمد لله الذي نور قلوب العارفين.

انجام (در برك ۱۹۶) نسخه این کتابخانه: «... هذا ما اردنا ابراده فی هذه المجموعة الشریفة...»

ویس از آن تا پایان جلد چندین مناجاة عربی را بقارسی ترجمه کرده است.

[۱۷۶]

در این نسخه جمله های عربی بنسخ و فارسی را بستعلیق نوشته اند.

نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد.

عنوانها با مرکب سیاه درشت.

(۲۰۵ برك) کاغذ سفیدی. جلد نیمبند زرد نقوش ضربی طلاکوب.

اندازه: ۲۱×۱۶ و ۲۱×۱۰ و ۱۵×۱۵ سطر.

[۱۴۸] فامیخ و همنسوخ (عربی)

مسئله نسخ شدن آیتی از قرآن بآیتی دیگر که پس از آیت نسخ شده آمده باشد، و میان آن دو تناقض در حکم دیده شود، یکی از مسائل مهم علم کلام در سده نهم هجری و پس از آن بوده است. و رساله های مستقل در آن باره نوشته شده

و سپس در دوره های پسین اسلام صورت های گوناگون بخود گرفته ، و متاخر آن
آنها مانند فصلی در پایان کتاب های اصول فقه یاد کرده اند .
این ندیم در القهرس (ن-۳۷۷) در زیر عنوان «الکتاب المولفة فی ناسخ القرآن
و منسوخه» کتابهایی از کسان زیر نامبرده :

- ۱- حجاج اعور
- ۲- ابو عبید قاسم بن سلام (م-۲۲۴)
- ۳- ابن ابی داود سجستانی
- ۴- مقاتل بن سلیمان
- ۵- جعفر بن بشر
- ۶- ابواسماعیل زبیدی
- ۷- ابومسلم کجی
- ۸- اسماعیل بن ابوزیاد
- ۹- ابوالقاسم حلاج زاهد
- ۱۰- ابن کلبی
- ۱۱- هشام بن علی بن هشام
- ۱۲- احمد بن حنبل
- ۱۳- زبیر بن احمد
- ۱۴- عبدالرحمان بن زید
- ۱۵- ابواسحاق ابراهیم بن مؤدب
- ۱۶- ابراهیم حریری
- ۱۷- ابو سعید نخوی
- ۱۸- حارث بن عبدالرحمان

چلی در کشف الظنون (ن-۱۰۶۷) نام ده تن از کسانی که در باره این علم رساله
جدی گانه نوشته اند چنین یاد کرده است: منکی بن ابی طالب قیسی مقری ، و ابوجعفر نجاس ،
و ابوبکر محمد بن عبدالله ابن عربی (م-۵۴۳) ، و ابوداود سجستانی ، و ابو عبید قاسم
ابن سلام (م-۲۲۴) ، و ابوسعید عبدالقاهر تیمی (م-۴۲۹) و سیوطی (م-۹۱۱)
و عبدالله بن سلامه (م-۴۱۰) و ابوالحسین نیشابوری (م-۳۶۸) و ابن منادی بغدادی
(م-۳۳۴)

ولیکن آشکار است که در این فهرست یکدهم شماره کسانی که در این علم کتاب
نوشته اند ، یاد نگردیده ، و اسماعیل پاشا در ذیلی که بر کشف الظنون نگاشته ، چند
شماره بدین تفصیل بر آنها افزوده است : محمد بن هلال سعیدی (م-۵۲۰) و علی بن
احمد بن حزم قرظی (م-۴۵۶) و یحیی بن عبدالله واسطی (م-۷۳۸) و شهاب الدین
احمد بن اسماعیل ایشیطی (م-۸۳۸) و سعد بن ابراهیم اشعری قبی (م-۳۰۶) و ابومسلم
معتزلی و عبدالله بن عبدالرحمان الایهم شیعی و حسن بن علی بن فضال کوفی (م-۲۲۴) .

و کمال الدین محمد بن عبدالناصری جد مصلح الدین محمد لاری ، و این نیز اندکی
از بسیار و نمونه از نویسندگان این علم میباشد ، و در همین کتابخانه رساله در این
موضوع با شرح آن موجود است و در (ص ۱۴۹) این فهرست گذشت ، نه از نگارنده آن
شهاب الدین احمد بحرانی و نه از شرح کننده آن عبدالجلیل قاری نسامی در این دو
فهرست یاد نشده است .

در خاتمه رساله ناسخ و منسوخ که هم اکنون مورد گفتگوی ما میباشد نیز
نام پنج تن از دانشمندانی که در باره این علم کتاب نوشته اند بدین قرار آمده است :

- ۱- ابوصالح بادان
- ۲- مقاتل
- ۳- مجاهد
- ۴- عکرمه
- ۵- محمد بن سعید

در اینجا نگارنده کتاب (عبدالله بن سلامه) زنجیره اجازه خود را برای روایت
کتابهای این پنج تن بتفصیل یاد کرده .

در دیباجة این کتاب خبرها و حدیثها در باره اهمیت این علم و شرح آنها
و معنی دو کلمه (ناسخ- منسوخ) در ده صفحه آورده ، و سپس بکتاب آغاز نموده
سوره بسوره ، از بقره تا ناس آیه های نسخ کننده و نسخ شده را توضیح و تفسیر
نموده است .

نگارنده ، ابوالقاسم عبدالله بن سلامه بن نصر بن علی اضری ، مفسر ، مقری ،
نجوی ، بغدادی ، بذکر گفته باقوت در معجم الادباء (ج ۱۹- ص ۲۷۵) وی در جامع
منصور در بغداد حوزه درس داشته ، و از ابوبکر قطعی روایت کند ، و ابوالحسن
طائفی از وی روایت دارد . غیر از این کتاب کتابی بنام «السائل المشوره» در نحو
و تفسیر دارد ، و سال (۴۶۰) در گذشته است . و ابومحمد رزق الله تیمی محدث پسر دختر
این مرد است .

نگارنده بالینکه نایبنا بوده (۱) این کتاب را از خود پنج کتاب تفسیر بیرون
آورده است .

(۱) اضریر معجم الادباء ج ۱۹ ص ۲۷۵

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

آغاز: اخبرنا الشيخ ابو القاسم... قرأه عليه في دار ببغداد أو قره، قال: الحمد لله الذي هدانا لهذا الذي كنا نجهلنا من أهله، وفضلنا بما علمنا من منزلته...
انجام: من خمسة و تسعين تفسيراً بقول ذكر اسنادها. واما اقتصر تساقى هذا الكتاب في جمل من العلم... السلامة من الزيادة والنقصان والمنفعة من عنده. تم.

[۱۷۷]

نسخه در مجموعه نیت مشتمل بر چند رساله از برگ (۵۶ تا ۱) آنرا گرفته... خط سخی. نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد، اما خط همة مجموعه یکی است و در برگ (۱۴۲) در پایان «نزهة الارواح فیما يتعلق باحكام النکاح» نویسنده نام خود و تاریخ نوشتن را معین کرده: سليمان بن عبدالله الخطی. در شهر کرکده. سال (۱۰۷۶). عنوانها یا شکرگرف. دارای حاشیه ها یا مضای (طبری) و (منه).
همة مجموعه (۱۷۴ برگ) از رساله (۵۶ برگ) کاغذ نوعی لوله. جلد تیماج قهوه متوالی کتبه و حالی شده. اندازه: ۲۱×۱۳

[۱۴۹]

نزهة الخاطر

و تحفة الحاضر و متاع المسافر

تفسیر و شرح لغت های دشوار (غریب و مشکل) قرآن. مانند آنچه در (ص ۳۱ و ۳۵ و ۲۳۲) این فهرست یاد شده. نگارنده شیخ فخر الدین طریح بن محمد بن علی بن احمد بن طریح نجفی رماحی مسلمی. که در دیه ماخیزه سال (۱۰۸۵) در گذشته. او راست و مجمع البحرین و الاحتجاج و جز آن از کتابهای مشهور و بسیار. وی در دیباچه «نزهة الخاطر» گوید: چون «نزهة القلوب» (۱) سجستانی را دیدم، موضوع آنرا سودمند یافتم، لیکن ترتیب ناپهناج آن مرا و داشت تا آنرا بر حروف هجاء الفباء مرتب ساخته و آنچه نداشت بر آن افزود. و یک باب در پایان برای کلمه ها که میتوان جدا گانه یاد کرد بسازم. برای بیرون آوردن کلمه در این کتاب به ترتیب حرفهای پایان کلمه و املاک قرار داده است.

(۱) - شماره و این در این فهرست دیده شود.

آغاز: الحمد لله الذي جعل القرآن وسيلة لنا الى اشرف...
انجام: وقرئ. وسلام على آل ياسين. اى آل محمد (ص).

[۱۷۸]

نسخه بخط نسخ خوب. نام نویسنده محمد بن علی بن ابیح بن محمد بن النجفی. تاریخ نوشتن (۲۶-۲۷-۱۰۹۹) و سال (۱۱۰۰)، دو تن از دانشمندان نسخ را مقابله و تصحیح نموده اند. وهریک از ایشان در صفحه آخر نسخه بعنوان نشان تصحیح و خواننده شدن، چند جمله بخط خود نوشته اند. عبارت یکی از ایشان چنین است:

ابن سینا
حصن العلماء الجوزان يكون اليسر والبسین بمعنى واحد كالفعل بكال ومكالم
و قرئ وسلام على آل محمد صل الله علیهم و آله
ثم الكتاب علی يد الفقیر الخیر زبیر اقام المؤمنین
محمد ولد الاحوم علی بن یوحنا محمد سبه
النجفی اصلاً و مولداً و مسکناً
بهاروم محمد سبزه
و عشرون ربيع
السنه
۱۰۹۹
فمن اراد فتح هذه النزهة فليفتح كتابها
فمن اراد فتح هذه النزهة فليفتح كتابها
ابا عبد الله الحسين بن علي بن ابي طالب
الفضل الحجة ربيع علي بن ابي طالب
مولانا زين العابدين بن علي بن ابي طالب
عنه الحسين بن علي بن ابي طالب

(۴۰) آخرین صفحه (برگ ۱۴۹ - الف) نزهة الخاطر شماره (۱۰۲۸) این کتابخانه. دست چپ صفحه سابقه شده است

[قد فرغ من مقابلة هذا الكتاب ابن محمد محسن، على... الاسترآبادی فی (۲۶-ج ۱-۱۱۰۰) بکر بلاء... و عبارت دومین چنین است: [قبول و صحیح هذه النسخة... باعانة صاحب... مولا علی قبا الاسترآبادی فی اواخر (ج ۱-۱۱۰۰) بکر بلاء حرره... این عهد...]
 عنوانها در متن باشکرف است. عنوان لغتها در حاشیه نیز نوشته شده
 (۱۶۹ برک) کاغذ قسبی. جلد ترمیاج مشکلی. مقوالی عربی.
 اندازه: ۳۹×۱۹ و ۱۷×۱۶ سطر

[۱۵۰] **فزهة القلوب و فرحة المکروب** (عربی)

یا غرائب القرآن. در تفسیر کلمات غریبه قرآن. مانند آنچه در (ص ۳۱ و ۳۵ و ۲۳۰) این فهرست گذشته است. نگارش ابوبکر محمد بن عزیز سجستانی (م-۳۳۰) این کتاب مرتب بحروف هجاست و هر حرف آن به سه قسمت مقفوح و مضموم و مکسور دسته بندی شده. شیخ طریحی در اول کتاب «فزهة القلوب» (۱) خود درباره این کتاب گوید: چون کتاب سجستانی را دیدم، ناهنجاری آن مرا واداشت این کتاب را بنگارم فیروز آبادی در ماده (عزیز) گوید: برخی بغدادیان آنرا (عزیز) با راه خوانده اند و تحقیقاتی نموده که نادرست است. و عزیز بروزن زبیر صحیح باشد. سیوطی در طبقات التحویلی گوید: سجستانی پانزده سال در نگارش این کتاب رنج کشیده. چلبی در حرف عین، کشف الظنون، گوید: ابن اثیر کسان بسیار که در فن غریب القرآن کتاب نوشته اند نامبرده است، که بهترین آنها مفردات راغب و مشهورترین آنها غریب سجستانی است. این کتاب با اهتمام و تصحیح مصطفی عنابی نیک بسال (۱۹۳۶م-۱۳۶۶ق) در مصر چاپ شده است.

آغاز: کتاب تفسیر غریب القرآن الف علی... بقرب تناوله و یسهل تحفظه علی من اراده... الهمة المفتوحة...
 انجام: ایسا، المکسورة، قال الشیخ الاجل... محمد بن عزیز السجستانی ایس من کلام العرب کلمة اولها.

(۱) (ص ۲۳۰) این فهرست دیده شود.

[۱۷۹]

این نسخه بخط نسخ. نام نویسنده سیف الدین بن محمود بن طریح بن خلفی بن محمود بن قیاض بن محمد بجعی. آنرا برای پسر عمو و استاد خود شیخ فخر الدین طریحی (م-۱۰۸۵) صاحب فزهة القلوب (۱) نوشته است تا ویخ نوشتن (ج ۱-۱۰۴۵). نسخه را تصحیح کرده اند. و کلمات قرآن را درشت نوشتند و اعراب گذارده اند. در آخرین برگ این نسخه امضای شیخ فخر الدین طریحی موجود میباشد.
 آغاز نسخه میان برگ ۲ و ۱ یک برگ اضافه است. آخر نسخه درست است.

العالم ابوبکر محمد بن عزیز السجستانی رحمه الله ليس من كلام العرب بل هو
 يا مكسور الآسار و كسائر الخفة و هو اليد
 بمن له العزير الملك الدويان كمنه العو ليع الزلم عزرا به العدير
 أو منير سبيل السجود في طبع فضائل محمد صلى الله عليه وسلم

(۴۱) برگ ۱۱۶ الف) فزهة القلوب. شماره (۸۴۳) این کتابخانه

السجستاني و غيره من الاجل العالم العالم الذي اراده الله بحسن عايد و حسنه
 من الشيخ محمد طريحي في اول شهر محرم الاو سنة ۱۰۴۵ و صلوات الله على محمد وآله

(۴۲) برگ ۱۱۶ ب) فزهة القلوب نسخه شماره (۸۴۳) این کتابخانه
 (۱۶۹ برک) کاغذ نوعی قرمز. جلد ترمیاج مشکلی. احرار تجدید صحافی شده است
 اندازه: ۳۰×۱۵ و ۱۴×۹ و ۱۴ و ۱۴ سطر.

[۲۵۱] **نشر القراءات العشر** (عربی)

نگارش شمس الدین ابوالخیر محمد بن محمد بن علی بن یوسف بن الجزری عمری دمشقی. در دمشق بسال (۷۵۱) زاده است. در (۷۶۵) قرآن را از

(۱) - صفحه (۲۳۰) این فهرست دیده شود.

بر نمود و در نماز بخواند. بسال (۷۶۹) بعصر رفت و پس از مدتی بدمشق بازگشته
بمضاوت پرداخت، پس بروم (آسیای صغیر) رفته در برسامسکن گزید، و چون امیر تیمور
بد آنجا حمله کرد وی اسیر شد و بسر قند افتاد و در آنجا بنگارش پرداخت و سپس بشیر از
آمد و از طرف امیر آنجا مأمور قضاوت شد، و همانجا بسال (۸۳۳) جهان را بدرو
گفت و در مدرسه که خود ساخته بود دین گردید. او را انگارشها بسیار است:
والحصن الحصین، در دعاء، و دو منظومه در قرائت یکی معروف به «مقدمه جزیره»
دوم «طیبة النشر» و همه اینها چاپ شده. و از همه اینها مهمتر، همین کتاب مورد
گفتگوی مابینی و نشر القراءات العشره است. این کتاب در دو مجلد بزرگ دارای بر
یک دیباچه و بیست و نه باب، از نظر قرائت جامعترین کتابهای پیشینیان این فن است،
و از نظر تاریخ بهترین و مهمترین مشیخه مستند این علم میباشد. نگارنده در دو
باب اول و دوم بیشتر بتاریخ پرداخته در باب اول همه کتابهای قرائت را با معرفی
درست از کتاب و نگارنده و راه و زنجیره روایت بتاریخ هر یک از اجازهای روایتی
یاد میکند. و در باب دوم همه قراء دهگانه (هفت تن اصلی و سه تن افزوده) را با همه
زنجیره های روایتی آنها پشت به پشت بتاریخ اجازه روایتی هر یک از آنها بطور
تفصیل یاد کرده. این دو باب با بیست و پنج باب دیگر در جلد اول جای گرفته
و فقط دو باب ۲۸ و ۲۹ در جلد دوم است. فهرست بابها از این قرار است:

- جلد نخست:
- ۱- زنجیره های قرائتها.
 - ۲- زنجیره های قاریان.
 - ۳- مخارج حروف.
 - ۴- استعاذه (أعوذ بالله...).
 - ۵- بسملة (بسم الله...).
 - ۶- فاتحة.
 - ۷- ادغام کبیر.
 - ۸- هاء کنایه.
 - ۹- مد و قصر.
 - ۱۰- دو همزه در یک کلمه.
 - ۱۱- دو همزه در دو کلمه.
 - ۱۲- همزه مفرد.
 - ۱۳- نقل حرکت همزه بساکن قبلی.
 - ۱۴- سکت.
 - ۱۵- وقف حمزه و هشام بر همزه.
 - ۱۶- ادغام صغیر.

- ۱۷- ادغام حرفهای قریب المخرج. ۱۸- احکام بون ساکن.
- ۱۹- فتح و اماله.
- ۲۰- اماله ناه تائید.
- ۲۱- اقسام راه (سخت و نرم).
- ۲۲- اقسام لام (سخت و نرم).
- ۲۳- وقف بر آخر کلمه.
- ۲۴- وقف بر مرسوم خط.
- ۲۵- آیه های اضافه.
- ۲۶- آیه های زائده.
- ۲۷- اجتماع و انفراد قرائتها.

جلد دوم

باب ۲۸- مرش حروف و اختلاف قاریان در باره حروف يك سورته ها از
بقره تا پایان قرآن. این باب بیش از نیم جلد دوم را گرفته.
باب ۲۹- در تکبیر و در آن چهار فصل است، فصل چهارم مربوط بدعاها
و آداب ختم قرآن است.

نگارنده این کتاب را خود کوتاه نموده و (تقریب) نامیده است و نسخه آن در
کتابخانه (رضوی) هست (فهرست رضوی ج ۲ ص ۲۳۵) دیده شود.

آغاز: نقل از کشف الظنون: الحمد لله الذي انزل القرآن

الانعام (ج ط) وعن جابر بن رافع لا تجعلوني كقدح فان الراكب اذا اراد...

کما بارکت علی ابراهیم و علی آل ابراهیم انک حمید مجید

و بعد از آن چنین است: قال المؤلف... وهذا آخر ما قدر الله جمعه وتالیفه من
کتاب «نشر القراءات العشر» وابتدأت فی تالیفه اوائل ربيع الاول سنة (۷۹۹) بمنزلی
فی مدینة برصه (برسا) دار ملک الروم، وفرغت من فرشه فی او اواخر الحجة من السنة
المد کورة، و تأخر تألیف باب التکبیر الی الیوم، و تأریخه الثلاثاء، سلخ صفر سنة (۸۰۳)
و اجزت لا ولادی: ابا الفتح محمد، و ابا بکر احمد و ابا الخیر محمد، و غیرهم خیرهم الله
و... روایتی عنی و كذلك اجزت جمیع المسلمین بشرطه: قاله و کتبه مؤلفه محمد بن
محمد بن محمد بن الجزری عنی...

[۱۸۰]

این نسخه دو مجلد در یک جا تجلید شده بخط نسخ. نام نویسنده ندارد. تاریخ
 نوشتن سده ششم (۹۹۵) - مقابله و تصحیح شده. و تصحیحات و افتادگیها در
 کنار صفحه بخط نسخ نوشته شده. از آغاز نسخه دو برگ افتاده است.
 آغاز آنچه هست [فقال ان ربك غرورن]. عنوانها باشکرف است. فهرست بابها
 در میان دو مجلد در برگ (۲۴۷ب) نوشته شده است. در برگ (۲۴۸ب)
 نام قاریان و راویان هر یک از ایشان در یک جدول نوشته شده است.
 (۲۴۵ برگ) کاغذ سمرقندی. جلد تیراج زرد بافتوی ضری دارای عطف.
 اندازه: ۱۹×۲۵ و ۱۱٫۲×۱۶٫۸ : ۲۴ خط.

[۱۵۲] نورالانوار فی قرائة عاصم المشهور (عربی)

رساله است در بیان قرائت عاصم، و او ابوبکر عاصم بن بهدله معروف باین
 امی النجود کوفی است که از موالی بنی جدیمه بن ملک و بگفته این ندیم از طبقه سوم
 قاریان کوفه میباشد... مرگ او در خلاصه تهذیب الکمال (ص ۱۵۴) (۱۲۹ هـ) و در
 فهرست ابن ندیم (ص ۴۳) (۲۲۸ هـ) آمده است. وی یکی از قاریان هفتگانه معروف
 است که در سده های نخست و دوم اسلام خواندن قرآن فقط بروش ایشان از طرف
 مقامات مذهبی مجاز شناخته شد، و در سده های بعد شماره آنها بده قاری رسید.
 و ابن الجزری (۴-۸۳۳) در کتابهای خود قراء عشره را با هم یک جا یاد نمود
 و چون قرائت عاصم و روایت حفص (۱) در میان مسلمانان شیعه بیش از شش قاری و
 راویان دیگر مورد توجه بوده و اخباری نیز در این باب وارد شده است، نگارنده
 این کتاب فقط قرائت او را جمع و تدوین نموده نگارنده ملامحمد بن شمس الدین
 قاری کاظمی. وی کتاب از بزرگ دربیاجه و دوازده فصل و یک خاتمه مرتب ساخته دربیاجه
 شش باب، و هر فصل نیز چند باب دارد. همه فصلهای دوازده گانه در (۲۳ برگ) اول
 نسخه پایان یابد و خاتمه که در فرش قرآن است (۸۵ برگ) باقی کتاب را گرفته
 (۱) برای فهرست ادوار قرائت و تاریخ تطویر آن (ص ۷۲-۷۳) این فهرست دیده شود.

است وی این کتاب را بنام شاه سلیمان صفوی (ش ۱۰۷۸-۱۱۰۵م) نگاشته نام خود و
 نام کتاب و نام شاه در بیاجه یاد شده فهرست فصلهای دوازده گانه را نیز آورده است
 آغاز: الحمد لله الفی انزل القرآن تورأ بهتدی به الی سبیل السداد... و اوراد و هم
 موارد النجاة. و جنبوهم متاهل العوایة. اما بعد فیقول الفقیر...

انجام: الناس. ست آیات... الخناس، الناس، والناس. بین الناس والفاتحة،
 ویسمی حال المرآجل من قوله تعالی الناس الی العالمین، احدی و...

ملا محمد قاری کاظمی کتاب فاسیه را نیز بنام فرزند خود قاسم نگاشته و
 در بیاجه آن از استادان خود در قرائت مانند: حاج محمد حکیم زاده در بغداد،
 آقا سعید اصفهانی در مسجد جامع کهنه اصفهان، حاج محمد نواده شاه تهماسب،
 میرا بوالقاسم خراسانی در شیراز، ملا علی رضا قاری بن ملا حیدر قاری شیرازی،
 نام برده است. و نیز کتاب دیگر بنام حمدیه در تجویدینا بدر خواست حاج محمد
 شفیق تبریزی و بنام شاه سلیمان صفوی نگاشته است.

از رساله ها که ویژه قرائت عاصم نگاشته شده یکی قواعد القرآن، حافظ
 سمرقندی یا محمد خداداد رامیتوان نام برد که نسخه آن (نوشته ۹۸۸) در کتابخانه
 منک هست. و دیگر رساله قرائت عاصم از عماد قاری استرآبادی معاصر شاه تهماسب
 (ذریعه ج ۳-ص ۳۷۱-و قسمت خطی).

[۱۸۱]

نسخه بخط نسخ. از بابانش تیم صفحه افتاده. و بنا بر این نام نویسنده و تاریخ نوشتن
 ندارد. لیکن خط و کاغذ نزدیک سده یازدهم است عنوانها باشکرف. روی کلمه
 های قرآنی خط سیاه و شکرف کشیده. تصحیح شده و تصحیحات و افتادگیها در
 کنار صفحه ها نوشته شده است.

(۱۰۹ برگ) کاغذ نوعی قرمز. جلد تیراج حالی یک لاکه.
 اندازه: ۱۹×۲۵ و ۱۱٫۲×۱۶٫۸ : ۲۴ خط.

[۱۵۳] نهج البیان عن کشف معانی القرآن (عربی)

تفسیر است مختصر و بروش پیشینان بیشتر باخبر و احادیث استناد می جوید

واذ تأويلهاى متأخران در آن كمترين اثرى بافت نيشود . و چون نگارنده نام خود را در سر آغاز كتاب نياورده ، و سبك انشاء آن كهنه است ، كتابشناسان در تعيين نگارنده آن و امانده اند .

حاجى نوزى (م-۱۳۲۰) در مدار السلام و در مستدرك الوسائل (ص ۵۲۱) و سيد حسن صدر (م-۱۳۵۴) در الشيعه و فنون الاسلام ، و عدد به يروى از ايشان آثراى نگارش محمد بن حسن شيبانى ساكن مصر و استاد مقيد محمد بن نعمان (م-۴۱۳) دانسته اند . روى نخستين برگ نسخه اين كتابخانه نيز اين نسبت تأييد شده است . ليكن چنانكه از ديباچه كتاب بر آيد ، نگارنده آنرا بنام مستنصر عباسى نگاشته و چون مستنصر عباسى بسال (۶۴۰) مرده ، و در اين كتاب از تبيان شيخ طوسى (م-۴۶۰) نقل شده ، و طوسى شاگرد مفيد است ، پس نگارنده اين كتاب نيمتواند استاد مفيد باشد بلكه حتماً از دانشمندان سده هفتم بوده است .

براي روشن شدن موضوع ، و احتمال يافت شدن نسخه ديگر ، ديباچه كتاب را كوتاه شده اينجا مى آوريم :

آغاز : الحمد لله ذى العزة والجلال والقدرة والحكمة والاعمال المحموص...
في مبداهه والبال واصلى على خاتم الانبياء... واصلى على ابن عمه امير المؤمنين... واصلى على ولديها السيدين الامامين الحسن والحسين... اصحاب الطهارة والمباهلة... وبعد فقد كان يتردد في خاطري... جمع شيعى من كتاب الله واسباب نزوله وغريبه... فانفق ذات يوم في اجتماع من العلماء... فشووقوني... فسارعت الى تلييتهم وشرعت في جمعه... وذكرت في ضمن ذلك بعضى ماورد عن اهل البيت... وذكرت جملة من الناسخ والمنسوخ... وجملة من اسباب النزول... وكان غرضي في هذا المختصر تجنب الاحطالة ولا تعرضت فيه لشئ من البواطن والاسرار الابعض... قال الشيخ الامام العالم الصدوق المقيد محمد بن محمد بن النعمان رحمه الله والاربعة اوجه التى ذكرها ابن عباس (رض) ... و قد روى عن الصادق جعفر بن محمد عليهما السلام... فينبغي لنا ان تحتدى حنو النبي وحنو آله عليهم السلام وحنو اصحابه... فابتدات حينئذ بذكر ما رفع عن الصحابة

والمفسرين المعروفين... وذكرت بعد ذلك ماورد عن النبي ص ليكون هذا المختصر جامعاً لكثير من اقوال المفسرين. وقدسية بنهج البيان عن كشف معاني القرآن واهدائه للخزانة المعظمة المولوية العابدية العادلية الرحيمية المؤيدية المظفرة المنصورة العزيزة الامامية المستنصرية رفع الله دعوتها في اقطار الارض... وملكها وواصى العباد... بحمد وآله الامجاد... وانما خصصته اعزاه الله... لعلمي برغبته... وهو على صغر حجمه جامع... و قد روى ان بعض العلماء من اصحاب الخلفاء الراشدين من بنى العباس سقى لله ضريحه و ضرب لهم اهدى لبعض اولادهم هدية... واطن المهدي اليه المؤيد بن المتوكل... وانا ارجو من الله ان يحض هذا المختصر عند... المولوية العالمية العابدية العادلية الرحيمية المولوية احلها الله تعالى واستأها... والبتول على غيره من التفسير المنقول اذ كان غرض العبدنى اختصاره في مبدأ امره ان يحفظ وينشر... وهو حسبنان نعم الوكيل. ذكر مقدمة يحسن تقديمها... مقدمة اخرى... [اينجا صفحه هشتم نسخه اين كتابخانه است].

[۱۸۲]

این نسخه بخط نسخ ، نام نویسنده ابراهیم بن علی بن حسین حمیری بحرینی - تاریخ نوشتن (۷-۲-۱۱۰۱) . اتفاقاً نسخه دیگر بخط همین نویسنده بتاريخ (۱۱۰۰) در کتابخانه (ساوی) در نجف موجود است (ذریعه خطی) . جمله های [قوله تعالى] باشکرف نوشته شده . یا بین صفحه های آغاز و پایان نسخه آیدیده است . تصحیح شده و تصحیحات و نسخه بدلیها در حاشیه موجود است . اندکی حاشیه پامضای (ه) و بخط همین نویسنده دارد .

(۲۲۳ ريك) كتاب اوعى قرمه . نازك جلد قیماج فهو له في هذاتي ضرب من غش زيار كه نه او وصالى نده الدار : ۱۵ × ۲۵ و ۸.۵ × ۱۷.۵ ۲۰۱ - مطر .

[۱۵۴]

قیامك پیغمبریه

(فارسی)

یا مونس العابدین

در ترجمه مصباح کفعمی بفارسی - مصباح کفعمی بنام « جنة الامان الواقية » در (ص ۹۰) این فهرست یاد شده . و چنانکه گفته ایم این کتاب چند بار بفارسی گردانیده

شده و یکی از آن ترجمه ها که اکنون مورد گفتگوی ماست نگارش محمود بن میرزا علی است ، و چون آنرا بنام مقرب الخاقان آقا محرما آغاز کرده و بنام معتمدالدوله القاهره آقا نیک بختا بیابان رسانیده از این روی بنام ترجمه نیک بختیه نامیده است :

در فهرست رضوی (ج ۲ - ص ۲۴۸) تاریخ نگارش را (۱۰۵۵) نوشته در بیان ترجمه فهرست مصادر کتابرا نیز آورده است انجام نسخه این کتابخانه بانسخه کتابخانه رضوی دو گونه است

آغاز : الحمد لله الذي جعل الدعاء ... اما بعد چنین گوید اقل عباد الله محمود بن ... انجام : نسخه این کتابخانه : وعلى آله الا نجم الزهرو شرف و كرم و عظم وسلم تسليما كثيرا .

انجام نسخه رضوی : بالامن آتی الله بقلب سليم گردانید .

[۱۸۳]

نسخه بخط نسخ نام نویسنده و تاریخ نوشتن ندارد. نسخه عالی سلطنتی صحیح شده. افتادگیها در کنار صفحهها نوشته شده. دو صفحه اول حاشیه سازی شده. دارای سرلوح. عنوانها در کنار صفحهها باشکرف است. (۱۵۹ رتک) کاغذ زرد. جلد تیماج زرد با نقوش قرمز. اندکی کار کرده. اندازه : ۱۴٫۵ × ۲۴٫۵ و ۱۰ × ۱۸ : ۲۵ سطر

[۱۵۵] الوجيز في تفسير القرآن العزيز (عربی)

تفسیرست جامع و مختصر در حدود دو برابر قرآن .

نگارش شیخ علی بن حسین بن محیی الدین بن عبداللطیف بن علی بن احمد امی جامع ، برادر شیخ حسین بن حسین و شاگرد سید مجتهد جزائری است وی غیر از این تفسیر نگارشهای دیگری نیز دارد ، مانند منظومه نجفة المبتدی ، در منطق که خود آنرا بسال (۱۰۹۰) شرح نموده ، و توفیق السائل که آنرا بسال (۱۱۲۴) نگاشته ، و هر دو در ذریعه یاد شده است ، خانواده آل امی جامع تا کنون

در نجف و جبل عامل بآل محیی الدین ، و جامعی مشهور هستند ، در کتاب الکنی والا لاقاب (ج ۱ - ص ۱۸۳) شیخ عباس قمی اشتباهاً این کتاب را بجمال الدین احمد بن محمد بن ابی جامع نسبت داده ، و صاحب اعیان الشیعه (ج ۱ - ص ۲۸۷) نیز باین اشتباه دچار شده است . نام نگارنده و نام کتاب ، آشکارا در ذریعه یاد شده . آغاز : الحمد لله الذي نزل القرآن هدی ... اما بعد فان اسیر الذنوب العظام و رهین الجرائم ... علی بن حسین بن ابی جامع ...

انجام : من الجنة والناس بیان للوسواس ای الشیطان . والتحرز من الضر الاول اهم ، اعذنا الله و ایاکم . و هذا منتهی سعی القلم فی تحریر ما قصدنا ... این کتاب فعلا در نجف تحت طبع میباشد ، و صاحب ذریعه نسخه های دیگری نیز از آن نشان داده است .

[۱۸۴]

بخط نسخ . نام نویسنده ندارد . تاریخ نوشتن (۱۲۳۱) . روی آینه ها خط ۱۸ شکرف - و آیه ها را با اعراب نوشته است . عنوان سوره ها باشکرف است . صفحه های اول و آخر نسخه اندکی حاشیه دارد . پشت صفحه اول آقبای مشکاة به بیروی از اعیان الشیعه و الکنی و الاقباب آنرا بشیخ احمد بن ابی جامع نسبت داده است .

(۲۸۹ رتک) کاغذ زرد : جلد کهنه بود کتابخانه آنرا تجدید کرده تیماج زرد نقوشی او اندازه : ۳۱ × ۳۰ و ۱۳ × ۲۱ : ۲۴ سطر

[۱۵۶] وقوف فی صحیح جاردی (عربی)

شناسائی جای وقف و ابتداء از مسائل مهم علم قرائت است و شعبه از آن محسوب است ، لیکن نظر باهیمی که داشته است کتابهای جداگانه در باره آن نگاشته شده . و سابقه آن تا نزدیک سده سوم و شاید دوم هجری میرسد . ابن ندیم در الفهرس (ن ۳۷۷) در فصلی بعنوان و الکتب المؤلفة فی الوقف و الا ابتداء فی القرآن ، اشخاص زیر را نام برده است :

- ۱ - حمزه ۲ - فراه ۳ - خلف

۴- ابن سعدان - ۵- ضرار بن صرد - ۶- ابو عمر غوری
 ۷- هشام بن عبدالله - ۸- ابو عبدالرحمان یزیدی - ۹- ابن ابیاری
 ۱۰- ابن کیان - ۱۱- جمعی - ۱۲- ابویوب سلیمان بن یحیی ضی
 جلی در (حرف ق) از کشف الظنون پس از آماری که از کتابهای قرائت
 داده، نزدیک پنجاه کتاب بعنوان «کتاب الوقف» و مانند آن یاد کرده است. ولی
 برای شناسائی تاریخ این علم و بدست آوردن آمار دقیق از این رشته کتابها
 باید کتاب «النشر» را که در (ص ۲۳۳-۲۳۶) این فهرست یاد شده بررسی نمود.
 کتابی که اکنون جای گفتگوی ما است بنام نگارنده آن وقوف سجاوندی
 شهرت دارد، و از کهن ترین کتابهای ابن فن و مدرك همه کسانی است که در این باره
 رساله نوشته اند.

نگارنده آن ابوالفضل شمس الدین محمد بن ابی یزید طیفور سجاوندی غزوی
 قاری (م ۵۶۰ هـ) میباشد. بروکلمان گوید: (۱) از سجاوندی سه کتاب بیش بمانی
 نمائده است:

- ۱- «الوقف والابتداء» که هفت گونه وقف را می شناساند، و نسخه آن در
 برلن وین هست.
- ۲- «الموجز» که پنج گونه وقف را در بر دارد و فقط يك نسخه از آن در
 برلن میباشد.
- ۳- «عين المعاني فی تفسیر سبع المثالی» که یگانه نسخه آن در قاهره هست (۱)

۱- ج ۲ - ص ۴۰۸
 ۲- در لیاب الالیاب (ج ۱ ص ۲۹۰) ج ۱ ص ۲۸۲ کتابی بنام «السان عین المعانی» در
 تفسیر کلام ربانی، مسجد الدین احمد بن محمد ابویزید است. و نگارنده آنرا (امام
 کبیر، ملک الکلام) لقب داده و کتاب دیگری بنام «ذخایر تمار در معانی الخیار سید مختار» بدو
 نسبت داده، و سپس چند بیت از شعر فارسی او را آورده است. جلیبی در حرف عین کشف
 الظنون «عین المعانی فی تفسیر سبع المثالی» را یاد کرده و «السان عین المعانی» را کوتاه
 شده آن و انبوه کرده، و چنین افزوده: نگارنده اصل و کوتاه شده يك متن است و نام او
 یزید (احمد بن ابی بدیل سجاوندی) یا (محمد بن طیفور سجاوندی) است و این تردید را در
 یازده «ذخایر تمار» [نثار] نیز آورده است. ولی از آنچه گفتیم دانسته میشود که شمس الدین
 ابوالفضل محمد بن ابی یزید طیفور سجاوندی قاری نگارنده «وقوف سجاوندی» (م ۵۶۰ هـ) غیر
 از محمد الدین احمد بن ابی بدیل محمد سجاوندی شاعر پارسی گوی میباشد.

نسخه که گفتگوی ما در آن است گویا همان «الوقف والابتداء» باشد که
 نسخه دیگرش در بریتش موزیوم هست، و آلیس صاحب فهرست نسخه های عربی
 آن کتابخانه در (ج ۲ ص ۲۶۵) آنرا بدین نام خوانده است.
 سجاوندی نخستین کسی است که نشانهای هفتگانه را برای هفتگونه وقف
 (ایست) بکار برده، و از این روی این نشانها بنام نشانهای سجاوندی خوانده شده
 و فرآنها که این نشانها در آن بکار رود «قرآن سجاوندی» شده، خوانند. نشانهای
 هفتگانه اینست:

ط = ایست مطلق	م = ایست لازم
ز = ایست مجوز یعنی توان ایستاد	ج = ایست جایز
ص = ایست مرخص	ولی گذشت بهتر است
لا = ایست ناروا	ق = وقف برخی از قاریان

ولیکن بعدها نشانهای دیگر نیز افزوده اند، مانند صلی = وصل اولی
 و گذشت بهتر و جز آن.

سجاوندی در این کتاب خود از آغاز قرآن سوره سوره کلمه بگنجه، جای
 وقف و ایست را معین کرده، و نوع هر وقف را نیز بنا نشان مخصوص تعیین
 کرده است.

در آغاز هر سوره شماره کلمه ها و حرفهای آنرا نیز نوشته است.
 آغاز: سورة فاتحة الكتاب، مدنیة بلاخلاف، قال ابن عباس مدنیة، کلهما خمس
 وعشرون كلمة.

الحام: الخناس، الناس، والناس. امت کتاب الوقوف.

[۱۸۵]

نسخه بخط نسخ سده نهم، نام نویسنده ندارد. تاریخ نوشتن یکشنبه (۲۵ -
 شعبان - ۸۷۷). در يك آخر پس از جمله تاریخ در يك سوی برگ چپین
 نوشته شده:
 [کتابه الاخ العزيز اسوة الطلبة والموالي شمس الدین محمد بن عبد علی بن شمس الدین

أبو داود مقرئ شاكرد
 أبو عمرو داني ك ٧٥
 أبو جارة (دعوى...) ن ١٢٦
 أبو الرضا (فضل الله
 زاوي) ك
 أبو زيد ك ٣٢
 أبو زيد (محمد بن عيسى) ك
 أبو سليمان خطابي ك ٣٢
 أبو سعيد أبو الغبير ك
 ١٩٨-١٩٩
 أبو شامة دمشقي ك ٢١٨
 أبو صالح يازان ك ٢٢٩
 أبو الصلاح محمد بن ملا
 حياجي ك ٢٧
 أبو مظهر ك ١٨
 أبو مظهر زبيري ك ٢١١
 أبو طيب ابن اشناس ك ١٨
 أبو عباس بن قهد (ابن
 قهد احمد) ك
 أبو العباس (ابن عطاء) ك
 ابن العباس ميرد ك ١٩٣
 أبو عبد الرحمن سلمى ك
 [١٠٣-١٠٤]
 أبو عبد الرحمن بن يدي
 ك ٢٢-٢٤٢
 أبو عبد الله ك ١٠٤
 أبو عبد الله (ابن خشاب) ك
 أبو عبد الله (جعفر بن محمد
 صادق ع) ك
 أبو عبد الله جعفر بن محمد بن
 حسن ك
 أبو عبد الله خليل شيرازي
 ك ٢٢-٢٣-٢٧
 أبو عبد الله سبازي ك [٧٣]
 أبو عبد الله شافعي ك
 [١٠٤-١٠٥]
 أبو عبد الله كرمشاني ك ٣٧
 أبو عبد الله محمد (ابن شهر بار
 خان غزي) داماد شيخ طوسي ك
 أبو عبيد (ابن عامر يحيى) ك

أبو عبيد (قاسم بن سلام) ك
 أبو عبد الله مصر بن منبج
 أبو عثمان بن عامر يحيى
 ابن عامر يحيى ك ٢١٨
 أبو خلاه عماداني ك ٢١٨
 أبو علي ك ١٥٥
 أبو علي (ابن سينا) ك
 أبو علي جيايي ك ١٩٢
 أبو علي حسن بن شيخ طوسي
 ك ١٣١-١٤٥-١٥٥
 ١٥٦-١٥٧-١٥٨
 ١٦٣-١٦٦-٢٠٢
 أبو علي فضل بن حسن طبري
 ك [١٩٥-١٩٦-٢١٩]
 [٢٢٢]
 أبو علي محمد باقر حسني
 ك ١١٢
 أبو علي عبد الله بن محمد بن
 عبد الله ك [١٨٧-
 أبو عليهم بن عامر (ابن عامر
 يحيى) ك ٢١٨
 أبو عمرو ابن علاه ك ١٨
 أبو عمرو واستخري ك ١٧٠
 أبو عمرو دورى ك ١٩٣
 ٢٤٢-
 أبو عمرو زاهد (محمد بن
 ابن بكر) ك ٣٣
 أبو عمرو عثمان داني ك ٢٦
 [٧٥-٨٠-٢١٨]
 أبو عمران (ابن عامر يحيى)
 [٢٠٨-٢١٩]
 أبو عمرو راوي ك ٧٣
 أبو فتح بن ابن جزري ك ٢٣٥
 أبو فتح جعفريه ١٥٥
 أبو الفتح جعفريه ١٥٦
 ١٥٧-
 أبو الفتح شريفي ك ٥٩
 [٦٢-
 أبو الفتح رازي ك ٨٦

أبو الفداء ك ١٦
 أبو الفرج بن جزري ك
 ٣٢-٣٣
 أبو الفضل خطيب كازروني
 صديقي قرشي ك ٢٢
 أبو الفضل دكني ك ٨٠
 أبو الفضل صابوني ك ٢١١
 أبو قتيبة بن سدوس ك ٣٢
 أبو القاسم بن محمد بن حسين
 شريفي ذهبي ك [١-
 أبو القاسم حارثه ك
 [٩٧-٩٨]
 أبو القاسم صلاح زاهد ك
 أبو القاسم خراساني ك
 ٢٢٨-٢٢٧
 أبو القاسم رضوي قاتبي
 ك ٩٨
 أبو القاسم يزيد بن اسحاق
 جعفري ك ١٥٢
 أبو القاسم مستاني ك
 [١١٦-١١٧-
 أبو القاسم عبد الكريم بن
 هواري قشيري ك
 [١٨٥-١٨٨]
 أبو القاسم خلوي بن زكي
 ك ١٥٥-١٥٦-١٥٧
 أبو القاسم بن ابراهيم مؤذن
 ك ١٧٢
 أبو القاسم عبد الله بن سلامة
 ك [٢٢٧-٢٣٠]
 أبو القاسم (آغازضا اسلمهاني) ك
 أبو العباس جرجاني ك ٨٦
 أبو العباس صاحب النجوم
 الزاهرة ك ١٦
 أبو محمد (ابن عامر يحيى)
 ك ٢١٨
 أبو محمد خدام ك ١٧٠
 أبو محمد دهتار (محمد بن
 محمود) ك
 أبو محمد رزق الله تميمي
 ك ٢٢٩

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
 Library of the University of Tehran

أبو محمد عبد الجباري
 ك ٢١٨
 أبو محمد عبد انفار حوزي
 ك ٢٠٩
 أبو محمد عبد الله بن سعد بن
 شاذي [١٠٧-١٠٨-
 أبو محمد عازون بن موسى
 تنعكيري ك ٢٧٣
 أبو مسلم كجبي ك ٢٢٨
 أبو مسلم معتزلي ك ٢٢٨
 أبو مفضل شيباني ك ١٥٥
 ١٥٦-١٥٧-١٥٨
 ١٦٣-٢١١
 أبو منصور محمد بن محمد
 عكبري ك ١٥٦-١٥٧
 أبو منصور (عبد الرزاق)
 (عبد الله بن حامد بن ليا)
 ك ١٥٥
 أبو موسى جعفر بن مكي بن
 جعفر ك [٢١٧-٢١٩]
 أبو موسى (ابن عامر يحيى)
 ك ٢١٨
 أبو بصير نيكول ك ٨٠
 أبو بصير طالقاني ك ١٠٤
 أبو بصير عياش ك [٢٢-٢٣-
 أبو بصير محمد ك ١٥٥
 أبو بصير محمد بن سائب كني
 ك ٥٩
 أبو بصير (ابن عامر يحيى)
 ك ٢١٨
 أبو بصير غلاف ك ١٩٦
 الانطالق السني في الاحاديث
 القدسية ن ١٢١
 اصناف الوجود بالانصاف
 ن ١٩٤
 الاقان في علوم القرآن
 ن ٣٢-٥٩
 اثبات الامامة ن ٦٤
 اثني عشريات ن ١٥٣
 اجازات بشار (جلد ٢٥)

ن ١٦٦-١٦٧-٢٠٤
 اجازة احمد بن متوج ن ابن
 قهد احشائي ن ١٤٩
 اجازة ابن جزري (محمد)
 احمد بن ابي بكر هروي
 ن ٢٧-٢٨
 اجازة ابن جزري به برهان
 الدين احمد ابن محمد بن
 ٢٧-٢٨ ٢٩
 اجازة ابن جزري به بورالدين
 عبد الجليل ن ٢٧-٢٨
 اجازة ابن جزري به علاه
 الدين علي بن اسماعيل ن ٢٦
 ٢٧-٢٨
 اجازة ابن جزري به لطف الله
 شهبامه خوان ن ٢٧-٢٨
 اجازة ابن جزري به شمس
 الدين محمد ابن ملاح علي
 هروي ن ٢٧-٢٨
 اجازة ابن جزري به جلال الدين
 محمود قاشي ن ٢٧-٢٨
 اجازة ابن جزري به جلال الدين
 يوسف بن رمضان ن
 ٢٧-٢٨
 اجازة جعفر المقرئ به شمس
 الدين محمد ن ٧٩-٨٠
 اجازة جعفر بن ابي الحسن
 عماداني به عبد العزيز بن عيش
 ن ٧٦-٧٨
 اجازة شيخ جعفر بن كمال
 الدين بعريش بن عبد علي خان
 حدي ن ١٨٦
 اجازة عمر النصفين به سيد
 حيدر آملی ن ٧٠
 اجازة قيس به علم الهندي
 ن ٨٣
 اجازة غير به نورالدين
 اخباري ن ٦٥
 اجازة عبدالرحمن صفراوي
 به عبد العزيز بن عيش ن
 ٧٦-٧٧

اجازة شيخ علي صفوريه حسن
 بلاغي ن ١٤٤
 اجازة فاضل جواد به محمود
 بن فتح الله حسيني ن ٢٠٨
 اجازة ميعلى به محمد صالح
 ن ١٤٢
 اجازة مجلس به مصداق بن
 ن ١٦٥
 اجازة مير محمد باقر داماد
 به احمد بن زين العابدين علوي
 ن ١٨٩
 اجازة سيد محمد باقر شخص
 ناشناس ن [١٦٤-
 اجازة مؤذي به محمد بن
 ابوالعباس ملبس ن ١٧٧
 اجازة نورالدين اخباري به
 بشر بن بهاء الدين محمد
 ن ٦٥
 اجازة عبدالرزاق هبة الله
 بن ثابته بن سفيان ن ١٦١
 اجازة محمد الرواسي به علي
 ابن حسين واسطی ن ١٥٤
 احاديث جعفر بن ازشهد
 ن ٢٠٧
 احاديث آقاسي ن ١٣١-
 ١٥٨
 الاحتجاج ن ٤٥-٩٠
 احتجاج طريحي ن ٢٠٧
 الاحتجاج للقراءة ن ١٨
 احتشام الدولة ك ١٨٤
 احقاق الحق ن ١١٤
 احكام الاموات ن ٢٠٧
 احكام القرآن ن ١٥٩-٦٠
 احمد بن ابي بكر هروي
 ك ٢٧
 احمد بن ابي جامع (احمد
 بن محمد)
 احمد بن اسماعيل ابيشفي
 ك ٢٢٨
 احمد بن حسين يبيي
 ك ٦٠

۱۲۵۱۲۵۱۲۵۱۲۵
 ۱۲۷۱۲۳۱۲۳۱۲۳
 ۱۵۸۱۳۳۷۱۳۳۱۳۳۰
 ۲۰۳۲۲۰۱۱۲۲۱۱۲۰
 بحرین - ج ۱۲۴ - ۱۲۶ - ۱۴۹
 بدرالدین بن علی بن طویل
 ک ۸۰ - ۷۹
 البدر المنیر فی تلخیص تفسیر ابن
 کثیر ن: [۲۳-۲۱]
 بدیع الزمان فروزانفر
 ک ۱۳۴
 بدیع الزمان فهیمی (بدیع
 هرندی) ک [۱۲۰ -
 ۱۲۱] ۱۲۱
 بدیع هرندی (بدیع الزمان)
 براون (مستر...) ک ۸۲
 ۸۳
 برة الساعة ۱۶۰
 برجستر اسرا وورشتمس ک ۷۲
 برضا ج ۲۳۵
 بزگردان (ترجیح) جمال
 سبزواری ن ۱۹۸
 البرق اللامع ن ۱۰۷
 برقی ک ۷۳
 بزوکشان خاورشتمس
 ک ۲۴۲
 بروسا ج ۲۳۵، ۱۵
 البرهان ن ۱۹۳
 برهان الدین بو معالی احمد
 ک ۲۷
 برهان الدین مالک ک ۲۰۷
 بزغان نسفی ک ۶۳
 برتیش موزیوی ج ۸۳
 ۲۴۲
 بزوفری ک ۲۱۱
 پسر ج ۷
 بقادر ج ۹۹، ۶۵، ۱۱۲
 ۱۸۵، ۱۰۴۱، ۱۱۰۰
 ۲۳۷، ۲۲۹، ۲۰۹، ۲۰۱

بنوی قرآ، ک ۲۱
 بقية الوعاة ن ۱۵
 بقع ج ۲
 بکناشیه ن ۸۲، ۸۰
 بکر ۵ ۶۸
 البلاغ المبين ن ۱۳۱
 بادالامين والفرع الحصين
 ۱۷، ۳۵، ۹۰، ۱۳۱
 ۱۳۲
 بلقيس ج ۱۸۱
 بیتی ج ۱۷۱، ۱۷۰
 ۲۲۶، ۱۹۴
 بنی اسرائیل ۱۷۱
 ۱۸۳
 بنی امیه ۱۱۲، ۸
 بنی چندیه ۲۳۹
 بنی عباس ۱۱۲، ۱۵
 ۲۳۹
 بوجعفر زوزانی ک ۳۳
 بولاق ج ۱۷۱
 بهاءالدین علی حسینی حسینی
 ک = ۶۹ = ۵۴ = ۱۴۸
 بهاءالدین (محمد مختاری)
 بهاء الشرق علوی (لجم -
 الدین) ک ۱۰۵، ۱۵۳
 ۱۶۳، ۱۶۲، ۱۵۸، ۱۵۶
 ۱۶۶، ۱۶۶
 بهائی، شیخ بهائی محمد بن
 حسین بن عبد الصمد (م -
 ۱۰۳۱) ک: ۲۹، ۲۱
 ۱۵۳، ۱۵۱، ۱۵۰، ۱۵۳
 ۲۱۷، ۲۱۴
 بهاره ن ۶۳
 تبصرة المؤمنین ن ۱۳۲
 بیان (تفسیر) ن ۱۵۰
 ۲۰۸، ۲۰۷، ۲۰۴، ۲۰۲
 ۲۳۸، ۲۱۲
 تبتان ابن مطاوس ن ۱۰۹
 ۱۱۰
 تنمیه اهل الآمل ن ۱۳۸

بهبهار ک ۵۸، ۵۶
 بیاضی صاحب زبده
 ک ۱۹۶
 بیان شهیدین ۲۰۷
 بیضاوی (قاضی عبد الله بن
 عمرو...) ک [۱۵ - ۴۳]
 ۹۷، ۹۵، ۹۴، ۴۴
 برنزل مستشرق - ک ۷۱
 بهلوان علاء الدین ک ۹۸
 تاج الدین بن معب
 ک ۱۵۷
 تاریخ (علم) ۱۲۰
 تاریخ آداب اللغة ن ۲۲
 تاریخ ادبیات براون ۸۲
 تاریخ تمدن اسلامی
 ن ۱۶
 تاریخ علمای بحرین
 ن ۱۴۹
 تاریخ قرآن لئله آلمان
 ن ۲۲، ۲۲، ۱۸
 تاریخ گیلان فومنی
 ن ۱۴۹
 تاریخ معدی ن ۲۰۰
 تأمل (فلسفه) ۷۴
 تاویلات ملاحیه الزلزال کاشی
 ن ۴۱
 تاویل الآيات الطاهرة [۲۳]
 ۳۰، ۲۵
 التذیل والتعریف (التعریف
 والتذیل) ن ۷۰
 تیزیز ج ۱۵، ۱۵۱، ۱۵۷
 ۱۸۶، ۱۸۳، ۱۴۰
 ۲۱۷، ۲۱۴
 تبصره ن ۶۳
 تبصرة المؤمنین ن ۱۳۲
 بیان (تفسیر) ن ۱۵۰
 ۲۰۸، ۲۰۷، ۲۰۴، ۲۰۲
 ۲۳۸، ۲۱۲
 تبتان ابن مطاوس ن ۱۰۹
 ۱۱۰
 تنمیه اهل الآمل ن ۱۳۸

ترجیح بندر جمال سبزواری
 ۱۹۸
 ترکستان ج ۲۶
 ترکیه عثمانی ج ۸۳، ۸۰
 تسیحات قلییه ن ۴۱
 شرح جالیوس ن ۵۳
 تصوف ۵
 ۱۲۵
 (متصوفه صوفیه صوفیان)
 تعلیقات تینان ن ۲۰۳
 تمویذ غاضل ۱۹۹
 تملی ک ۱۰۳
 تختازای ک [۹۷-۹۸]
 تفسیر آیه تم امتوی ن
 ۵۶، ۴۸
 تفسیر آیه الکرسی ملاصدری
 ن [۴۰-۴۱]
 تفسیر آیه الکرسی عبیدالرزاق
 کاشی ن [۴۱]
 تفسیر آیه کلماتی فیها ن
 [۴۳]
 تفسیر آیه وما نزل علی الملکین
 ن [۴۲-۴۳]
 تفسیر آیه ریشا الی اسکنت
 ن [۴۲-۴۳]
 تفسیر آیه الضیقات المخبئین
 ن [۴۲-۴۳]
 تفسیر آیه یا بنی آدم خذوا
 ن [۴۲]
 تفسیر الأئمة کوچک ن ۴۶
 [۴۷]
 تفسیر الأئمة بزرگ ن [۴۵-۴۷]
 تفسیر ابن کثیر ن [۲۱-۲۳]
 تفسیر ابوالفتح رازی ن
 ۸۶
 تفسیر اسماء الله الحسنی -
 ن [۴۳-۴۴]
 تفسیر بقوی ن ۲۱
 تفسیر بیضاوی ن (النوار
 التذیل)
 تفسیر جنشیدی ن ۸۶

تفسیر (زوارعی ن)
 [۳۶-۳۷] ۸۶
 تفسیر سورة اخلاص ابن سینا
 ن [۴۸-۴۹] ۵۰، ۵۱
 ۵۵، ۵۶، ۵۷، ۵۸، ۵۹، ۶۰
 تفسیر سورة اخلاص خواجہ
 صیرطوسی ن
 [۴۹-۵۰] ۵۰، ۵۱، ۵۵، ۵۸
 تفسیر سورة اخلاص دوانی
 ن [۴۷-۴۸] ۷۴
 تفسیر سورة اخلاص سرمدی
 (عزالدین) ن [۵۱-۵۲]
 تفسیر سورة اخلاص خراسانی
 ن [۵۰-۵۱] ۵۸
 تفسیر سورة انسان (مشتاخته)
 ن [۵۴] ۵۸، ۵۹، ۶۹
 تفسیر سورة انسان فیض ن
 [۵۱-۵۲] ۶۹
 تفسیر سورة روم ن ۱۱۹
 تفسیر سورة عصر (خواجہ
 طلوس ن [۵۵]
 تفسیر سورة فلق ابن سینا ن
 ۵۷، ۵۶، ۵۵
 تفسیر سورة کافرون دوانی
 ن [۵۶-۵۷]
 تفسیر سورة معوذتین ابن
 سینا (تفسیر معوذتین) ن
 تفسیر سورة ناس ابن سینا ن
 [۵۷-۵۸] ۵۸، ۵۷
 تفسیر شاهچراغی ن [۵۹-۶۲]
 تفسیر صدیق حسنان ن
 ۲۱
 تفسیر مسکری ن ۴۹
 تفسیر عیاشی ن
 [۶۳-۶۴] ۴۵
 تفسیر غیبات ابن ابراهیم ن
 ۴۵
 تفسیر اراء بقوی ن ۲۱
 تفسیر قطب شاهلی ن ۶۰
 تفسیر قوی ن ۴۶

تفسیر کواش ن [۶۳-۶۵]
 تفسیر کبیر ن ۱۵
 تفسیر کشاف ن ۹۸
 تفسیر گارون ن [۸۵-۸۷]
 تفسیر مافات (الشیاطین لسلیمان
 ن ۸۰
 تفسیر مبین ن ۶۶
 تفسیر معوذتین از ابن سینا ن
 ۷۵، ۶۹، ۵۰، ۴۹، ۴۸
 تفسیر مبین ن [۶۵-۶۷]
 تفسیر ملافتح الله ن ۱۵
 تفریب ن ۲۳۵
 تفریط (مناشینامه) آقا جمال
 بر شرح ادعیه سر ن ۱۳۲
 تفریط و ستایشنامه مجلسی
 بر کنز الدقائق ن ۱۸۳
 تقویم شرعی ن ۱۰
 تقویم المؤمنین ن ۱۰
 تقی الدین ابراهیم ابن علی
 کفعمی ک ۳۶، ۳۵
 [۹۱-۹۰] ۹۵
 تقی الدین عبد الله ک ۱۰۲
 تکلیف اهل الآمل ن ۶۷
 تلخیص ن ۶۴، ۶۳
 تلخیص البیان فی معجزات
 القرآن ن [۶۷]
 تلخیص علل القرآن ن ۹۲
 التثبیه علی بعض الأسرار
 البوده فی القرآن ن =
 [۷۰-۶۷] ۵۵، ۵۱، ۵۰، ۴۸
 التذیل و التعریف ن
 [۷۰-۷۳]
 تنقیح الغرام ن ۱۲۹
 تنقیح النقال ن ۱۴۴
 تنکمان از معالج کرج تهران
 ج ۲۲۰، ۲۱۹
 توفیق السالین ن ۲۴۰
 تهران ج ۱۷
 ۱۵۳، ۱۱۴۶، ۱۲۵، ۱۲۳
 ۲۱۵، ۲۰۱، ۱۹۶، ۱۵۴

جزيرة ماحوز بحرین ج. ٢٢٠-٢١٩
 تہلیلہ ن. [٧٥-٧٤]
 شاہ تہماسب صفوی ک.
 ١٠٣٠-١٠٣٠-١٠٣٠
 امیر تیمور گورکان ک.
 ١٢٤٠-١٢٣٠-١٢٣٠
 التیسیر ن. ٣٥-٢٦
 [٨٠-٧٥]
 ثابت بن دینار ابو حزمہ ثمالی
 ک. ١٧٣
 ثمالی ک. ١٧١
 ثمال ک. ١٨
 ثمالی ک. ١٧١
 ثواب الایمان ن. ٤٦
 جاحظ ک. ٨
 جبار اللہ (مشرقی) ک.
 [٩٨-٩٧]
 جامع الأسرار ن. ٧٠
 جامع السان ن. ٧٦
 جامع التصانیف الحدیث ن.
 ٢١
 جامع القوائد دھدار ن.
 ٢٤٠-٢٣٩
 جامع منصور ج. ٢٢٩
 جامعی در. ٢٤٠-٢٤١
 جاودان نامہ ن. ٤٤
 [٨٥-٨٠]
 جاودان کبیر ن. ٨٢
 جاودان صغیر ن. ٨٢
 جبرئیل ک. ١٨٢
 جبال عامل ج. ٢٤١
 جرجس زبدان ک. ٢٢٠-١٦
 جرجس مقبوب ک. ١٠٢
 جرجس ج. ٥٧
 جزوی (ابن جزوی) ک.
 جزیرة ابن متوج در بحرین
 ج. ١٨٠
 جزیرة سلاق در بحرین
 ج. ١٨٠
 جزیرة ساحب ج. ١٨٠

جلال الدین دوانی ک. [٤٢-٤٢]
 [٤٨-٤٧] [٥٧] [٧٤-٧٥]
 ٢٠٠-١٦٦
 جلال الدین (سیوطی) ک.
 جلال الدین عبد اللہ کارروسی
 ک. ٢٢
 جلال الدین خاتمی ک. ٢٧
 جلال الدین یوسف بن رمضان
 مروی ک. ٢٧
 جلال قاری ک. (حسین بن
 حسین بن حسن اصلہائی)
 جاہرات مصری ن. ١٩٤
 جلیل ظلمی مدرس تہرانی
 ک. ١٣٨-١٣٨
 جمال الاسبوع ن.
 ١٣٧-١٠٩
 جمال الدین بن عباس کاتب
 = ٢٢٣ =
 جمال الدین احمد بحرینی ک.
 [١٥٠-١٤٩]
 جمال الدین علامہ حللی (حسن
 بن یوسف ک.
 جمال الدین کوکبائی ک.
 ١٦٠
 جمال الدین محمد تواساری
 ک. ٣٩
 جمال سبزواری ک. ١٩٨
 جمال کاتبی (جمال الدین)
 جمشید زواری ک. ٨٦
 جمشید عماد الدین (عماد
 الدین منصور) ک.
 جمال بن دراج ک. ٧٣
 جن. ١٦٦
 جناح النجاج ن. ١٣٥
 [٨٩-٨٨]
 جنة الامان الواقیة ن.
 ٢٠-٩٠ [٩١-٩٠] ٢٢٥-٢٢٤
 ١٢٣٩
 الجنة الواقیة ن. ٩٠
 [٩٢-٩١]

جوادی بن سعید کاطمی ک.
 [٢٠٨-٢٠٩] ٦٠
 جواد عراقی ک. ١٩٦
 جوامع البیان در ترجمان
 قرآن ن. ٣٣
 [٩٢-٩٣]
 جوامع الجامع ن. ١٩٥
 جواهر الاسرار ن. ٩
 جواهر سنیة ن. ١٣٩
 ١١٣٢
 جواهر القرآن ن. ٢١٤
 جودان امامی ن. ٨٠
 جوشن کبیر ن. ٢١٢
 جہاز الاموات ن. ١٠٦
 [١٠٦] انگریز بادشاہ ک. [٩]
 ٩٥
 جایغمان ازہری ج. ١٧٦
 جایغمانہ خیر ج. ١٧١
 جایغمانہ شرف ج. ١٧١
 جایغمانہ مصطفیٰ حللی
 ١٧١
 جلیبی ک.
 ١١٨-١١٨-١١٨-١١٨-١١٨
 ١٠٨-١٠٨-١٠٨-١٠٨-١٠٨
 ١٧-١٧-١٧-١٧-١٧
 جمال کلین ج. ١٤١
 جمال حدیث ن. ١٣٩
 جمال حدیث اخلاق شہید
 ٢٠٧
 جمال حدیث سلم درجات
 الجنة ن. ١٨٣
 جمال حدیث عبادات شہید
 ن. ٢٠٧
 جمال حدیث کلام شہید ن.
 ٢٠٧
 جمال حدیث معدن معدن
 رحمة مشہدی ن. ١٤٦
 جمال مؤمن (دعای...) ن.
 ١٢٦

حاجی نوری (حسین بن
 محمد تقی) ک.
 حارث بن عبد الرحمن ک.
 ٢٢٨
 حارثی (بہائی) ک.
 حاشیة احمد بن زین العابدین
 [حاشیة شرح تجرید]
 حاشیة اسفار از ملا علی نوری
 ن. ١٩٤
 حاشیة الہیات تجرید از
 اردبیلی ن. ١٢٥
 حاشیة انوار التنزیل از بہائی
 ٤٣-٩٣-٩٤
 حاشیة انوار التنزیل شیروانی
 ن. [٩٦-٩٥]
 حاشیة انوار التنزیل سیالکوتی
 ن. [٩٥-٩٤]
 حاشیة بہائی بر صحیفہ ن.
 ١٥٩-١٢١
 حاشیة تفسیر بیضاوی حاشیة
 انوار التنزیل. و. ٢٢
 حاشیة بیان ن. ٢٠٣
 حاشیة شرح مواقف ن.
 ٢٢
 حاشیة شریعی بر حاشیة
 دوانی بر تہذیب لغت از
 ک. ٦١
 حاشیة شریعی بر کبری ن.
 ٦١
 حاشیة شرح تجرید از احمد
 ابن زین العابدین علوی
 ١٨٩
 حاشیة شرح توحید ن.
 ١١٣
 حاشیة شیروانی ن. ٩٥
 حاشیة صحیفہ از ملا ہادی بن
 ن. ١٩٠
 حاشیة بہائی
 حاشیة بہائی

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
 library.ut.ac.ir

حبيش تقيسي . ١٣٣
 حبيشة كاشي . ١١٦
 حجاج أغورك . ٢٢٨
 حجاز حج . ١٠٠
 حجة الاسلام غزالي (مصد غزالي) .
 حذابق الصالحين . ن . ١٩٩
 ١٥٩١١٠٠
 حديث جزم بناني . ن . ١٩٧
 ١٩٧
 حديث خر بوزوان . ١٩٧١
 حديث عتيق . ن . ١٩٧
 حديث قيسي . ن .
 [١٣٣-١٣٠]
 حديث كميل بن زياد مالك والحقفة . ١٩٨
 حديث مفضل (توحيد مفضل) .
 ن . ٢٢٧
 طريقه اخلاقيه . ن . ١٥٩
 حديق الشيعه . ن . ١٢٥
 حديق صوميه . ن . ٩٩
 حديثه غلايه . ن . ٦٦٤٣
 [١٠١٠٩٩ | ١٠١٠٢٧١ | ١٢٧١
 ١٢١٦
 شيخ حر (صاحب امل الامل) .
 ١٤٢١١٣١١١٣٠٢٣١١٢
 ١٥٤ | ١٧٨ | ١٧٨ | ١٥٤ | ٢٠٤٢٠٣
 خردالامان كاشفي . ن . ٨٣
 [١٠٣-١٠٣]
 حرر الاملاني ووجه النهائي (شاطبيه) . ن . [١٩ | ٢٦٦ | ١٢٨
 ١٢٨
 حرد باسين . ن . ١٩٨
 حروف . ٤٤
 حروف آبي مزاج . ٨١
 حروف آتشي مزاج . ٨١
 حروف بادي مزاج . ٨١
 حروف خاكي مزاج . ٨١
 حروف قيان (منه حروفيه) .

حسن بقال استاد غزالي . ك . ٤٨
 حسن بلاغي . ك . ١٤٤
 حسن توني . ك . [٢٢٢-٢٢٣]
 حسن بقريني (جمال الدين) . ك . ١٨٠
 حسن صدر الدين . ك . ٣٨
 حسنين (سكري قوم) . ك .
 حسن سكري (ع) (امام ...) . ١٣٧
 حسيني الداسي . ك .
 = ٩٤ =
 حسيني جلي . ٩٤ =
 حسين بن حسين بن حسن اصغري . ك .
 = [١٩-٢٠] =
 حسين بن حسين جامعي . ك . ٢٤٠
 حسين بن حسن جرجاني . ك . ٨٦
 حسين بن سعيد . ك . ١٩٤
 حسين بن عبيد الله . ك . ١٠٠
 ١١٦٦١٥٧
 حسين بن عبد الله (ابن عطاءري) .
 (١٥٦٢-١٥٨١٥٥٧) .
 حسين بن علي (ع) (امام ...) .
 اكثر صفحات ابن فهرست .
 حسين بن مصدق (حاجي نوري) . ك . [٩٦-٩٣] =
 ١٥٤٠ = ٧٣ = ٧٢٦٧
 = ١٧٥ = ٢٣٨١١٧٧ =
 حسين بن محمد هاشم اشكوري . ك . ١٤٠٠
 حسين اخلافي . ك . ١٠٢١٩١
 حسين حسيني حر . ك . [٤١-٤١] =
 حسين سكاكي . ك . ١٠٢
 حسين صفوي (شاه ...) . ٣٥٠
 ٢٠٧٢٦٠٥١٢٣٠١١٤٥
 حسين بن علي خان . ك . ١١٠
 حسين واعظ كاشفي . ١١٠١
 ١٠٢ | ١٢١٢ | ١٠٢
 حسين نوري (حسين بن محمد

ك . ٢٣٤٠٢٨
 حفص راوي قرأت .
 ٢٣٦١٢٣
 حكمت (علي اصغر) . ك . ٨٢٢
 حكيم زاده . ك . ٢٣٧
 حكيم كويك قبي . ك . ١٨٢
 حكيم مؤمن . ك . ١٣١
 حقائق . ن . [١٠٣-١٠٤] .
 حقائق التاويل . ن . ٦٧
 حقائق قسيه . ن . ٦٦
 حجاب . ج . ١٠٥
 حله . ج . ١٠٩١
 حل قواعد جفر . ن . ١٠٢
 حلية الاهداء . ن . ٥
 حمويه . ن . ٢٣٧١
 حمزة قاري .
 ك . ٢٢٠ | ٢٣٤ | ٢١٤
 حمزة بن علي بن زهره . ك . ٢٠٢
 حمزة صاحب متشابه القرآن .
 ك . ١٩٢
 حميد بن زياد دهقان . ك . ٢١١
 حوراييه . ن . ١٩٩٠٢٠
 حيدر آباد دكن . ج . ٢١٩
 سيد حيدر آمل . ك . [٧٠-٧٠] =
 سيد حيدر حسيني خاملي .
 ك . [١٦-١٦] =
 سيد علي بن محمد الله ميسي .
 ك . ١٥١
 حياية مستدرك الوسائل .
 ن . ١٧٨
 خاوند آبادي (محمد حسين بن صالح) . ك .
 خازن قاضي . ك . ٩٦
 خاطر . ن . [١٠٤-١٠٥] .
 خان احمد خان كيلان . ك . ١٩٠٨١٤٩٠
 خبثات السور . ن . ١٠٢
 خديويه مصر . ج . (١٠٤) .
 خراجيه ارضيلي . ن . ١٢٥
 خراجيه عبدالعالي كركي .
 ن . ١٩٧
 خواصان . ج . ١٠١٧٠
 خردان الانبان . ن . ١٩٨
 خرد و قطوي . ك . ٨٠٠
 خشاب (حسين ...) . ك .
 خضر بن شلال . ك . ١٠١
 خضر بن هادي . ك . ١٧٢
 خطبة البيان . ن . ١٩٩
 خطبة التجويد . ن . ١٣٤
 خطبة شقيه . ن . ١٩٩
 خطبة فديري . ن . ١٩٦
 خطبة التراه . ن . ١٣٤
 خطط شام . ن . ١٦٠
 خط و خطاطان . ن . ٦٠
 خلاصة الاذكار فيمن . ن . ٢٦١
 ١٩٦ | ١٠٦ | ١٠٥ | ١١٦
 ١٩٢٣ | ١٩٢٤ | ١٨٤
 ١٨٥
 خلاصة الاقوال علامه . ن . ٩٠
 خلاصة الترجمان . ن . ٩٠
 خلاصه تهذيب الكمال .
 ن . ٢٣٦
 خلقك . ٢٤١
 خلق بن عبد المطلب بن حيدر .
 مشعشي . ك . ١٣١
 خلق بن هشام . ك . ١٩٢
 خلق بن احمد مروزي . ك . ٨٠
 بلاخيل خروزي . ك . ١٢٩
 ١٥٩١١٣
 خواجوج . ١٣٨
 خواججه ميرطوسي . ك . ٤٨
 [٤٩-٥٠ | ٥٥ | ٦٨٠٥٨
 ١١٤ | ١١١
 خواججه نظام الملوك . ك . ١٠٢
 خواججه (محمد اساتيل) .
 خوازم . ج . ٦٨٠
 الخواص . ن . ٤٤١
 خواص الآيات . ن . ١٠٧
 خواص اسماء الله . ن . ١٢٠
 خواص العروقه . ن . ١٢٠
 خواص القرآن . ن . ١٢٠
 خواص اسارى (شيخ محمد علي) .
 ك . [٤١]

خوردستان . ج . ١٣١
 خوي . ج . ٩٠
 خيابان طبرسي . ج . ١٩٥
 خيام (عمر) . [١٣٤-١٣٦] .
 خيرة الملوك . ن . [١٠٦-١٠٧] .
 دائرة سنيه . ن . ١٠٢
 دار السلام . ن . ٢٣٨
 دار العلم (مدرسه ...) . در
 اصفهان . ج . ٢٤٠
 دارقطني . ك . ١٨٠
 داستان قتل علي . ن . ٢٠٠
 داماد (ميرداماد) .
 الدافعه . ن . ١٨٣
 داني (ابوصبر ...) . ك .
 داود بن علي . ك . ٥٩
 داود بن محمد كركي .
 ك . [٣٥-٣٨] =
 داود طائي . ك . ١٧٠
 داودي (رباط ...) متصل
 بحرم حرام . ج . ١٨١
 دختر مسعود ورام . ك . ٢٠١
 دراية الحديث . ن . ١٢١
 دروالبغار . ن . ٦٦
 دروغوا بدو بحر هنر . ن . ٧٥٠
 درو الكامة . ن . ٢٢٠
 الدر المشور . ن . ١٤٤
 الدر المنظوم . ن . ١٤٤
 در التنظيم في خواص القرآن .
 ن . [١٠٧-١٠٨ | ١٠٢ | ١٣٧
 دروقاين جزوي . ن . ٢٨
 درة المنتزله . ن . ١٩٣
 درة مكتوبه . ن . ١٠٢
 دروس شهيد . ن . ٢٠٧
 الدرود الواليه . ن . ١١٢
 ١١٢ | ١١١ | ١١١ | ١٩٥
 ٢٢٦ | ٢٢٧
 دستور . ن . ١٢١
 دعا . ن . بيشر صلحه
 دعا و نوسان (مزمون) .
 ٨٠٠٥

کتابخانه مرکزی دانشگاه تبریز
 library.ut.ac.ir

السریر العالی لتحریر
 الفتاوی ۲۰۳ ن
 سر آبی ج ۱۷۳
 سر اجماع المهدی من الابداء ۳۹۱
 سر الایات ۷۸۲ ن
 سر شرح ج ۶۸
 السر النورین ۱۰۲ ن
 سر روضه و در الاولیاء
 ن ۶۱۵
 سعدین عید الله اشعری
 ن ۲۲۸، ۲۶۱
 سعد الدین مختاری
 ک ۹۸-۹۷
 سعید افغانی ک ۳۲
 سعید اصفهانی ک ۲۳۷
 سعید قمی (قاضی...)
 سعید مرندی (ملا...)
 سفینه النجاة ن ۱۱۳
 [۱۲۸ - ۱۳۰]
 صلاحه روم ۲
 صلاحه النورین ۱۷۹
 صلاح (جزیره...) بحرین
 ج ۱۸۰
 سلطان حسین بیگ ک ۷۴
 سلطان المتکلمین ک
 [۲۱۴]
 سلمان فارسی ک ۸۰
 سلم درجات الجنة ن
 ۱۴۶ + ۱۸۳
 سلمی مفسر ک
 [۱۰۳ - ۱۰۴]
 سلوة العزیزین ن ۲۱۱
 السلوک ن ۱۶
 سلیمان اول عثمانی ک ۱۶۱
 سلیمان بن عبد الملك خطی
 بحرینی ک ۱۸۱
 سلیمان بن یحیی ضعیف
 ک ۲۴۲
 سلیمان صفوی (شاه...) ۶۱
 ۱۳۲۵ = ۱۷۸ = ۲۳۷
 سلیمان طیب سلوی

ک ۸۰
 سلیمان عثمانی ک ۹۲
 سلیمان قاضی ک ۱۰۵
 سلیمان ماحوزی ک ۱۴۹
 سماعه (زنی زوی حضرت)
 ۶۳
 سباهیج بحرین ج ۱۸۰
 سناری (محمد...)
 ک (۲۳۹)
 سمرقند ج ۱۲۳، ۹۸۰
 سعالی ک ۱۷۱
 سنی (مذهب...) ۲۰۷
 سنیان ۲۰۱
 سوال و جواب ن ۱۳۰
 سوریه ج ۱۹۶، ۱۵۵
 سیالکوٹی ک [۹۵، ۹۴]
 سیبیل (جزیره صقلیه) ج
 ۲۱۸
 سیف الدین بن محمود طریخی
 ک = ۲۳۳
 سمیما (علم...) ۵۹، ۸۱
 سیوطی (خلال الدین) ک
 ۱۲۲۸، ۱۱۹۳، ۱۰۹۳، ۲۰۱۵
 ۱۲۳۲
 شاطبی (قاسم بن خیر) [۱۸ - ۲۰]
 شاطبیه (حرز الامانی)
 شافعی (محمد بن ادزین)
 ک ۱۰۵۹، ۶۸، ۶۰، ۱۰۵
 ۱۰۴
 شاه جهان آباد ج
 ۹۵، ۹۴
 شاه چراغ شیراز (امام زاده)
 ک وج ۱۳۸
 شاه رحمت خان ک ۲۱۴
 شاه رخ بن امیر تیمور
 ک ۸۰
 شاه سلطان حسین صفوی
 (حسین) ک
 شاه سلیمان صفوی (سلیمان) ک

شاه قاضی بزوری ک ۶۰
 شاه محمد بن محمد ک ۱۶۰
 شاهنامه ن ۲۱۴
 شاه نعمت الله ولی ک ۱۹۸
 شاه الاقرار ن ۱۷۰
 شرح اذعیه سر ن [۱۳۰ - ۱۳۳]
 شرح الاسماء ن ۴۴
 شرح الوار التنزیل ن ۹۳
 شرح باب حادی عشر از شرقی
 ن ۱۶۲
 شرح تجربه ن ۱۶۵
 شرح توحید از ملا خلیل
 ن ۱۱۳
 شرح حمل ن ۱۱۳
 شرح حال آناه ن ۱۱۲
 شرح حال امام زاده اولیاء
 ن ۱۹۸
 شرح حال علمای اروپایی
 ن ۱۱۳
 شرح حدیث مفضل ن ۲۲۲
 شرح خوارزمیه ن ۱۹۹
 ۲۰۰
 شرح خطبه ابن سینا
 ن [۱۳۶ - ۱۳۸]
 شرح خطبه النبیان ن ۱۹۹
 شرح خطبه شقیه ن
 ۱۹۹
 شرح دعای اللهم و رظاهری
 ن [۱۳۶ - ۱۳۷]
 شرح دعای سمات ن [۱۳۷]
 ۱۴۲
 شرح دعای صباح
 ن [۱۳۷ - ۱۳۹]
 شرح دعای صنتی قریشی
 ن [۱۱۵ - ۱۱۶]
 شرح عوارده امام ن
 [۱۳۹ - ۱۴۰]
 شرح دیوان انوری
 ن ۱۲۱

شرح زیارت جامعه ن
 [۱۴۰ - ۱۴۱]
 شرح زیارتنامه حسین بن
 علی (ع) ۲۰۰
 شرح شواهد ائمه ن ۱۱۳
 شرح لیمه ن ۲
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 ن ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از ابن فنیح از بنی یمنی ن
 ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از اعرابی سید صدر خا ن
 ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از اقصم الدین محدث شیرازی
 ن ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از بدیع الزمان قهبائی
 [۱۲۰ - ۱۲۱ - ۱۲۷]
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از شیخ بهائی ن ۱۰۰
 ۱۵۹
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از ملا ناجا قاضی هندی ن
 ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از مسیب الله کشی ن ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از آقا حسین خوانساری ن
 ۱۵۹
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از آقا حسین دهلرانی کیلانی
 ن ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از خلیل قریشی ن ۱۵۹
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از سید طاهر امام بهره ن
 ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از طریخی ن ۱۵۹

شرح صحیفه کامله سجادیه
 از مفتی میر عباس ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از عبد الباقی (محمد) ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از عبدالله افندی ن ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از علیخان مدنی ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از علی صمدین [۱۴۴ - ۱۴۵]
 ۱۵۹
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از کعبی ن ۱۵۹
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از گوکیانی ن ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از مجلسی (محمد باقر) ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از مجلسی (محمد تقی) ۱۵۹
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از محسن شامی ن ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از محسن صنغالی از بنی
 ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از محمد بن محمد مشهوری
 [۱۴۶]
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از محمد بن محمد ن ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از محمد مشهوری ن ۱۶۰
 شرح صحیفه کامله سجادیه
 از محمد سلیم وازی ن
 [۱۴۱ - ۱۴۲] ۱۵۹
 شرح صحیفه از محمد صالح
 روغنی قریشی ن ۱۳۷
 [۱۴۳ - ۱۴۴] ۱۵۹ فارسی
 و عربی
 شرح صحیفه از محمد طاهر
 قمی شیرازی ن ۱۵۹

شرح صحیفه از محمد علی
 مدرس چهاردهی ن ۱۶۰
 شرح صحیفه از محمد قادی
 مترجم ۱۵۹
 شرح صحیفه از سید عمه الله
 ن ۱۶۰، ۱۹۹، ۱۶۰، کبیر
 و صغیر
 شرح صحیفه از میر هاشم
 ن [۱۴۶ - ۱۴۸] تا ۲۶۰
 شرح فسیده قایحه فی تنوید
 الفاتحه [۱۴۸]
 شرح کافیه ۱۵۹
 شرح تاسخ و منسوخ
 [۱۴۹ - ۱۵۰]
 شرح عذاریه ن ۵۶، ۴۹
 ۵۸
 شرف الدین حکیم غفلی
 ک [۹۲ - ۹۳]
 شرف الدین شیفتگی ک ۶۰
 شرف الدین (علی استر آبادی)
 شرکت علمی (چاپخانه...) ۲۱۵
 شریف (ابو القاسم علوی)
 شریف باشا ک ۱۷
 شریف جرجانی (علی بن محمد) ک
 ۶۱۱، ۵۰۶، ۴۹۳، ۳۴۱، ۳۳
 ۱۱۹۹
 شریف رضی (محمد بن حسین)
 [۶۷]
 شریف (مرتضی) ک
 شریفی (ابوالفتح) ک
 شطاح (روزبهان) ک
 شطیحان (رساله...) ن
 ۱۷۰
 شرف ابوسعید ابوالخیر ن
 ۱۶۸
 شرف امام نصرت وازی ن
 ۱۹۸
 شرفخواجه نصیر جلوسی ن
 ۱۹۹
 شرف علاء الدین سنائی ن ۱۹۸

شمس علی بن ابی طالب ١٩٩
 > شاه قاسم اتوارن ١٩٩١
 > کنال پارسى ١٩٨١
 > شیخ مغربى ١٩٨١
 > ملاى رومى ١٩٨١
 > میر محمد زکریا ١٩٩١
 > شاه عماد اللہ ولی ١٩٨١
 شفیق بنگلہ ١٧٠
 شفاء ابن سینا ٤٨٠
 شکایات مطهرى ٣٩١
 شسای کیلابی (شمس الدین محمد) [٥٤١٥٣]
 شمس حسینی ٢٠٠
 شمس الدین (شمس الدولہ والدین عماد الاسلامین) ٥١
 شمس الدین جمعی ٣٥
 شمس الدین محمد (ابن جزیری) ٩١
 شمس الدین محمد بن میرسد شریف ٦٠
 شمس الدین محمد ٧٦
 شمس الدین محمد بن حاج علی ہروی ٢٧٠
 شمس الدین محمد بن داود بن مؤذن ١٥٧
 شمس الدین محمد شامی ١٨١١
 شمس الدین محمد گیلانی (ملا شمس)
 شمس المسعودی حمیر بن ١٠٢
 شمس المعارف کبیر بن ١٠٢
 شوالی شاگرد لہ کہ آلہانی ٧٢
 شواہد الربوبیہ ١٩٤١
 شولستانی شرف الدین علی ٤٥٥
 شہاب الدین ١٥٣
 شہاب الدین احمد جبرئیل

(احمد بن عبد اللہ بحرینی) شہاب الدین سپہرودی ٢٠٠
 شہرستانی (مستند کلام) و (محمد حسین) ٢٧
 شہنامہ خوان ک ٢٧
 شہید اول (محمد بن سکی) ک ١٥٧
 ١٦٦١ ١٦٦٢ ١٦٦٣ ١٦٦٤
 ١٦٦٦ ١٦٦٧ ١٦٦٨ ١٦٦٩
 ٢٠٨٠ ٢٠٧٠ ٢٠٦٠ ٢٠٥٠
 ٢١١١
 شہید دوم (زین الدین بن علی) ٢٠٨٢ ١٦٦٦ ١٥٧٠ ١٤٤٤
 ١٢١٢
 شیعہ (شعبان) ١١٥٠ ٩١١
 ١٥٢ ١٠٢ ١٨٣ ٢١٦٦
 ١٢٤ ١١٢ ١١١١ ١٠٨
 ١٥٢ ١٥٨ ١٥٣ ١٥٢
 ١٩٩١ ١٩٩٠ ١٩٨٩ ١٩٨٨
 ١٩٤٤
 الشیعہ و دشمن الاسلام بن ٢٢٨
 شیخ بوہاری (ردی) مجمع الزمان
 شیخ علیا ک ٣٠٠
 شیخ حر (حر) ک
 شیخ السعفاظ مشہد ارضی (الدین)
 شیخ طوسی (محمد بن حسین) شیعہ ١٤٠
 شیرازی ٥١٧ ١١١١ ١٢١١ ١٣١١ ١٤١١
 ١٧٠٠ ١٣٨١ ١٣٢٠ ٨٣
 ١٨١١ ١٧٨ ١٣٣٤ ١٣٣٧
 شیرازی مسکری ک ٩٥
 شیراز بن ١٣٩
 سیاہی کولہ ک ٢١١
 سیاہی ١٣٤
 صاحب عمل الآمل (حر)
 صاحب انوار البیہ بن (علی بن حسن آل حاجی بلائی)
 صاحب تمکک امل الامل ٦٧

صاحب خط و خطاطان ک ٦٠
 صاحب حویہ (آقا بزرك طبرانی) ١٨٦١ ١٩٠٩ ١٩١٩
 ١٠٣١ ١٠٢٠ ١٠١٠ ١٠٠٠
 ١١٢١ ١١١٣ ١١٠٣ ١٠٩٣
 ١١٣٤ ١١٢٣ ١١١٣ ١١٠٣
 ١١٨٣ (١١٧٨) ١١٧٠ ١١٦٠ ١١٥٠
 ١٢١٦ ١٢٠٦ ١١٩٦ (روایت حویہ) دہہ شود
 صاحب روضات ک ٨٦
 ٢٠٢ ١٨٣ ١٧٤
 صاحب راجح العشاء (عبد اللہ بن علی) ١٤٩ ١٨٦ ٢٠٠
 ١٥١
 صاحب الزمان (امام دوادہم شیعہ) ١٥٨ ١٥٧
 صاحب سفة البرجان ک ٩٤
 صاحب فہرست حدیثی ک ٩٥
 صاحب فہرست رشیدی ک ٢٠٧
 (دہہ شود)
 صاحب قاموس (فتیروز آبادی) ١١٥
 صاحب معالم شیخ حسن ١٤٤ صادق (١١٠) ١١٣١
 ٢٢٨ ١١٥٣
 صاحب التفسیر... ١٥٠
 ١٥١
 صاحب بن مؤید ہروی ک ٥٣
 صاحب یغیر ک ١٤٩
 صاحب الاعمال بن ١٥١
 ١٥١
 صاحبان (ابان یسیر) ٢٢٨
 صاحب اللغات ١٢١ ١١٥
 ٢٢٥
 صحاوی ک ٢٠٠
 سحہ الابدان بن ٩٢
 صحیفہ کاملہ حجازیہ بہاء الشرف علوی بن ١٩٩ ١٩٧ ١٩٦١

١٥٣ | ١١٥٥ | ١١٥٤ | ١١٥٣
 ١٤٤١ | ١٤٣١ | ١٤٣٠ | ١٤٢٩
 ١٤٨١ | ١٤٧١ | ١٤٦١ | ١٤٥٠
 ٢٦٤١ | ٢٦٣١ | ٢٦٢١ | ٢٦١٠
 صحیفہ بزرك (صحیفہ حجازیہ) ٥
 سہاء الشرف (صحیفہ حجازیہ)
 صحیفہ گوینک (بیدیان) (صحیفہ حجازیہ)
 صحیفہ ناقصہ زیدیہ (صحیفہ حجازیہ)
 صحیفہ ثالثہ ١٥٩
 صبر (کتاب) ٢٤
 صبر الاغصان لعلعلی جان ١٨٤ ١٦٥
 صبر تو نوری ک ١٩٩
 صبر اشیرازی (ملا) ... محمد بن ابراہیم ک [٧] ٩ - ٤
 ١١٣ ١١٠٥ ٧٤ ٤١
 ١١٩٤ ١١٩٢ ١١٨٩ ١١٢٩
 صوفی (ابن ابویہ)
 صوفی حسن خان ک ٢٦
 صوفی ک ٢١٨
 صدقات نبوی و سلمی (رسالہ) ٢٠٠
 صدقان بن یحییٰ ک ٧٣
 صفوۃ الصغار ١٧٠
 صفوی (دورہ) ١١٦ ١٨٣
 ١٩٥١ ١٧٣
 صفویان (صفویہ) ١١١ ١١٥
 ١١٥
 صفی العین علی کاشفی ک ١٠٣ ١٠٢ ١٠١
 صفی الدین علی ک ١١٣
 صفی شرفی ١٨٩ ٣٩٥
 صوفیان (صوفیہ) ٥٤ ٩٠
 ١٧٠ ١٦٥ ١٦٠ ١٥٥
 صفی قریش (دہلی) ١١٤ ١١٥
 صمد ج ١٩٦

صیفہ عالی تکاج و ملائی بن ٢٠٠
 صرار بن صرار ک ٢٤٢
 صیاد الدین (عبد اللہ) کتبہ
 صیاد الدین علی بن الشہید ک ١٥٧ ١٦٦
 صیاد الدین فضل اللہ ک ١٣١
 صیاد الدین نور اللہ ک ٢٨
 آقا ضیاء الدین نوری (١٧٥)
 طاہر (سید الدین) ک ١٦٠
 طاہر بن مفسر ک ١٩٣ ١٩٠
 ٢٣٠ ١٩٥ ١٩٥
 طاہر بن عرب (حافظ سلطانی)
 طاہر خوشنویس ک
 ٢١٥
 طاہر صاحب احتجاج ک ٩٠
 طبقات اسدی ٦٨
 طبقات نسکی ٦٨
 طبقات حویہ بن ٢٢٦
 طریحی (محر الدین) ک ٣٠
 ١٣٣ ١٢٢ ١١٩
 طلسم ٨٢ ٤٤
 طلسمات ٨١
 طلوسی (محمد بن حسین) شیخ طاہر ک ١٧١ ١٧٠ ١٦٩
 ١٧٣ | ١٦٢ | ١٦١ | ١٦٠
 ١٥٦ ١٥٥ ١٥٣ ١٥٠
 ١٦٥ ١٦٣ ١٥٨ ١٥٧
 ١٦٠ ١٥٩ ١٥٨ ١٥٧
 ٢٠٨ ٢٠٧ ٢٠٦ ٢٠٥
 ٢٣٨ ٢٣٧ ٢٣٦ ٢٣٥
 طہران در سامرا (میرزا محمد شہرانی) (٢٤)
 طیبۃ الشریح اللہ آت العشر بن ١٦٠ ١٦٠ ١٦٠ ١٦٠
 طیبی ک ١٧٧
 طاہر بیہرہ ک ١٦٠
 طاہر الدین کازرومی مودخ ک ٢٢
 حادق بن علی بن خالد ک ٢٣ ٣٤

غاصم قاری ک ٢١٩ ٢٣٦ ٢٣٧
 غاسقہ بن ١١٣١
 عالم آرای عباسی بن ٨٠٠
 عابدہ ک ٤٤
 عابدین جامعہ ک ٢٠٧
 عباس (شاه عباس صفوی) ٨٠ ١٢٤٥
 عباس بن فضل الصاوی ک ١٨
 عباس دوم (شام) ک ١٢٢٥
 ١٨٤٥ ١٧٦٥
 عباس علی حسینی ک ١٢٧
 عباس (شیخ عباس قلی) [٢١٥] ٢٤١
 عباس میرزا و آقہ بہ ک ٩٣
 ٢١٤٥
 عبد الاحد بن برہان الدین ک ١١١
 عبد الباقی عمیدی ک ٢١٨
 عبد الباقی امامی ک ١٩٩
 عبد الباقی (محمد)
 عبد اللہ بن احمد بن ذہب ک ٢١
 عبد اللہ بن سعید بن مستوح بحرینی
 عبد اللہ (ابن عباس ماری یحیی) ک
 عبد اللہ (ابن عباس) ک
 عبد اللہ بن عبدالرحمن الاعم شمس ک ٢٢٨
 عبد اللہ بن عبد عظیم ک ١٥٦
 عبد اللہ بن عمر (بشاوی) ک
 عبد اللہ بن مسلم ابن قیسہ زینوری ک
 عبد اللہ اعلم ک ١٥٨
 عبد اللہ اقدسی ک (صاحب راجح العشاء)
 عبد اللہ خرازی ک ١٦٠
 عبد اللہ ضیاء الدین ک ٢٠٧
 عبد اللہ (قطر شاہ) ک
 عبد الجلیل قاری حسینی ک

عبد الوهاب بن محمد رضوي
عبد الملك بن محمد الغضائري
عبد العزيز بن مروان ك ٢١٨
عبد الرحمان بن عتيق صفلي
عبد الرحمان بن زيد ك ٢٢٨
عبد الرحمان خورجى ك ٣٣
عبد الرحمان صفاوى ك ٧٦
عبد الرحيم عراقي (ابن الدين)
عبد السزاق كاشى [٤١]
١٩٨٠١٨٣
عبد الصمد شوشترى ١٢٩
عبد العزيز بن عيش تعلبى و بى
ك ٧٦ = ٧٧ = ٧٨ = ٧٩
عبد العظيم (رى) ٤٧
عبد على بن عبد الله ك ٤٧
عبد العلى بيرجندى ك ٣٧
عبد العلى بن حسن ك
= ١٣٧ =
عبد الغفار بن عبد الوهاب ١٩٩
عبد الغفار حوزى ك ٢٠٩
عبد الفتاح فومنى ك ١٤٩٠
عبد القاهر تميمى ك ٢٢٨
عبد الكريم بن ابي الحسن
خوراسكانى ك ١٩٦ =
= ١٩٧ =
عبد الكريم بن احمد بن طاوس
ك ١١٩ = ١٢٧ =
عبد الكريم بن سوارن ك
[١٨٥ - ١٨٨]
عبد المجيد بن محمد على ميثدى
ك = ٩٣ =
عبد المجيد (فرشته زاده) ك
عبد المطلب (عبد الدين)
عبد الملك بن محمد الغضائري
ك ٧٧
عبد الملك بن مروان ك ٢١٨
عبد الوهاب بن محمد رضوي

ك [١٤٩ - ١٥٠] ٢٢٩
عبد الجليل تائى ك ٢٧٠
عبد الحكيم (سيالكوتى) ك
عبد الرحمن ك ٧٩٠٧٨
عبد الرحمن بن اسماعيل دمشقى
ك ٢١٨
عبد الرحمن بن زيد ك ٢٢٨
عبد الرحمان بن عتيق صفلي
ك ٢١٨
عبد الرحمان خورجى ك ٣٣
عبد الرحمان صفاوى ك ٧٦
= ٧٧ =
عبد الرحيم عراقي (ابن الدين)
عبد السزاق كاشى [٤١]
١٩٨٠١٨٣
عبد الصمد شوشترى ١٢٩
عبد العزيز بن عيش تعلبى و بى
ك ٧٦ = ٧٧ = ٧٨ = ٧٩
عبد العظيم (رى) ٤٧
عبد على بن عبد الله ك ٤٧
عبد العلى بيرجندى ك ٣٧
عبد العلى بن حسن ك
= ١٣٧ =
عبد الغفار بن عبد الوهاب ١٩٩
عبد الغفار حوزى ك ٢٠٩
عبد الفتاح فومنى ك ١٤٩٠
عبد القاهر تميمى ك ٢٢٨
عبد الكريم بن ابي الحسن
خوراسكانى ك ١٩٦ =
= ١٩٧ =
عبد الكريم بن احمد بن طاوس
ك ١١٩ = ١٢٧ =
عبد الكريم بن سوارن ك
[١٨٥ - ١٨٨]
عبد المجيد بن محمد على ميثدى
ك = ٩٣ =
عبد المجيد (فرشته زاده) ك
عبد المطلب (عبد الدين)
عبد الملك بن محمد الغضائري
ك ٧٧
عبد الملك بن مروان ك ٢١٨
عبد الوهاب بن محمد رضوي

ك [١٢١ - ١٢٢]
عبد الله بن حكاه ك ٢١١
عثمان ك ١٧٠٧١٠٧٠٧
١١٤١٧٣
عثمان بن سعيد (ابو عمر...)
عثمانى (سلسله...) ١٦
عثمانى (گتور...) ج ٨٠
٩٨١٨٣
عثمانى (نولت) ١٢٥١١٢٤
من ج ١٠٨
عبد الداغى بن ٢١٧
عديله كبرى (دعاى) ١٩٧
عراق عرب ج ١٢٤١٥٩٠٤٦
٢٠٨
عرائس البيان (تفسير...) ١٠
[١٧٠ - ١٧١]
عرائس التيجان ١٧١ -
١٧٣
عرائس التجالس بن ١٧١
- ١٧٣
عرب (تراف...) ١١٢٠٥٢
عربى بن مسافر ك ١١٥٥
١٥٦٠١٥٧٠١٥٦
عربى بن ٨٣
عربى بن ٧
عربان بن ١٢٥١١٩٧٠١٩٩
مرواى الاصاب ك ٨٨
عز الدين حسين ميثدى ك
١٥٩
عز الدين سمرقندى ك [٥٦]
٥٢
عز الدين (فرشته زاده) ك
عزير (ابن الله) ك ١٣٠
عزيرى ك ٩٣
عسكرى ج ١٢٦
عسكرى (حسن) امام
عسكرى قمى (حسن) ك [١٢٥]
- ١٢٧
عسكرى (محمد بن يوسف
ابو الحسن)
عشق نامه ن ٨٣٠٨٢٠

عصاى موسى ١٩٨٠
عصبة الكرامه ن ٥
عفيف تميمى ١٠٢
عفيف الدين بن سعيد كازروى
[٢١ - ٢٢]
عقايه ديشه بن ١٩٨
العقاد الفريدى نظم التجويد
ن ١٤٨
مكبرى ج ١٥٥١
مكرمه ك ٢٢٩
ملايه الدوله ك ٢١٤
علاء الدوله سمانى ك ١٩٨
علاء الدين على بن اسماعيل
ازام ك ٢٩٠٢٦٠٢٥
علاء الدين بن زمره ك ٢٠٧
علاء الدين يهلوان ل ١٩٨
علاقى قارى ك ١٨١
علامه على (حسين بن يوسف)
ك
علم بن يوسف بن منصور ك
[٢٤]
علم بغداد ١٧٥
علم حروف ١٠٦٠٤٤
١٠٢
علم ابحاث اكثر صفحات و
٢٤٩
علم الامم ٥٠٥٠٢٢٧٢٠
علم الهوى (محمد) يسر
قبض ك = ١٠٦ =
علم الهوى (مرتضى) ك
على بن ابي طالب (ع) اكثر
صفحات ٨ - ٣٨ = ١١١
١٣٨٠١٣٧١٣٤١١٤
على بن ابراهيم قوى ن ٤٦
٤٧
على بن احمد بن خرم قرطبى
ك ٢٢٨
على بن احمد بن سديد ك ١٦١
١٦٧٠١٦٧٠١٦٧

على بن اسحاق بن مسعود
ك ١٢٤٢ = ٢٤٤ =
على ابن حجة الله (شولسنانى)
شرف الدين) ك
على ابن حجر سعدى ك ٦٠
على ابن حسن زوارى ك
[٣٧ - ٣٦] ٨٦ [٢١٧]
على ابن حسن آل جناحى
بلادى ك ١٤٩
على ابن حسين بن ابراهيم
هلالى قزوئى ك = ٢٦ =
= ٢٣ =
على ابن حسين (ابن باقى) ك
على ابن حسين بن على (ع)
اعام ١٠٠٠١٢٨١١٥٢
١٧٣٠١٥٦
على ابن حسين جامعى ك
[٢٤١ - ٢٤٠]
على ابن حسين شارن قاينى
ك ٨٢٠٢٣
على ابن حسين كاشفى واعظ
ك [١٠٣ - ١٠١]
على ابن حسين كربلايى ك
[٢٠٧ - ٢٠٦]
على ابن سيد جرجانى ك
١٩٨
على (ابن سكون) ك
على (ابن طاوس)
على بن عبد العالى كركى
ك ١١٦٦
على بن على بن طاوس
[١٢٨ - ١٢٧]
على ابن على استرآبادى
رجائى ك ١٦٠
على بن عمر (دارقطنى)
ك
على بن قاسم حبشى ك
١٩٩
على بن قاسم رشيدى ك
١٩٢
على كازروى ك ٢٦
على كبير بن محمد بن حسن
ك ١٤٤٠١٥٩
على محلايى ك ١٩٤
على نقياه ك = ٢٣١ = ٢٣٢
ملا على تورى ١٩٤
على همدانى ك ٢٠٠
صادق الدين اسماعيل بن عمر
(ابن كثير)
صادق الدين حسنى ك ١٩٩
صادق الدين على فارسى
استرآبادى ك ١٩٩٠٢٣٧
صادق الدين قيسى ك ١٨١
صده الطالب ن ١٥٣
عمر بن ابراهيم (خيام)
عمر بن خطاب ك ١١٢٠٨
١١٤٠١١٥
عمر بن عبد العزيز ك ٥٣
عمليات موصلة ن ١٩٤
عبد الله بن (عبد المطلب)
٢٠٧٠١٥٧
عبد الرضا (عبد الله بن نما)
١٥٧٠١٥٦٠١٥٤١٤٣
١٦٦٠١٦٦٠١٦٦٠١٦٦٠
عمر بن متوكل بن هارون
بغضى تقى ك ١٥٤١٥٣
١٥٨٠١٥٦
عين المعانى على تفسير سبع
الثانى بن ٢٤٢
عنانى بيك ك ٢٣٢
عهد مالك اشترى ن ١٢٢
عياشى ك [٦٢ - ٦٣]
عياشى (دار محمد بن
محمود)
عبد فطر ١١٢٢
عيسى بن حرم مقرئ المدلسى
ك ٧٧
عين الحياه بن ١١٣
عيون التواريخ ن ١٦٠
غالبان (غلاة) ٧٠٠٩١٥
١٠١

غاية التأمول - ن ٢٠٨
 غاية الإيجار الخائف الاعوال
 ن ١٩٨
 غايه المرداد في شرح الارشاد
 ن ٢٠٧
 غايه النهايه - ن ٧٦
 تفسير القرآن (غرب
 القرآن) - ج
 غرب بغداد (بغداد) ٩٩
 غرب اللالي - ن ١٧٣ -
 ١٧٤
 القرويه في شرح الجعفريه
 ن ٢٣
 غرب الحديث - ن ٢٢٠
 ٢٠٩
 غريب القرآن - ن ١١٨
 ١٩٢ ٢٢٢ ٢٢١ ٢٠٩ ١٩٢
 غريب القرآن والحديث -
 ٢٢
 غزالي ابو حامد محمد بن محمد
 حجة الاسلام - ك ٥٠
 ١٧٠٨ ١٠٧١٠ ٧١٠ ٢٠٥٨
 غزوة - ج بقلطن، ١٠٤
 غساني ادبش - ك ١٠٧
 غلاة (غاليان)
 غلام علي (محمد امين)
 غنية الطلاب - ن ١١٣
 غيات ابن ابراهيم ك ٤٥
 غيات الاسلام هروي - ك
 ٩٩
 غيات الدين جشيده مفسر
 ك ١٨٦٣٦
 غيات الدين منصور دشتكي
 ١٧٤
 قاضل حواد - ك ٦٠
 ٢٠٨ - ٢٠٩
 قاضل مقاداد - ك ١٦٠
 ٢١١/١٤٩
 قاطبه - (ع) ك ١١٤.٨٤
 فتح الابواب - ك ١١٠

فتح الابواب - ن ١٧٤
 ١٧٥
 فتحعلي شاه - ك ٥٧٠ ٥٧١
 ١٢٤ = ١٢٤ =
 فتح الله كاشاني مفسر - ك ٣٦
 فتوحان عباسي - ن ١٧٥ -
 ١٧٦
 فتوح بن سيدالدين ك ٧٧
 فتوح النيب - ن ٩٧
 ١٧٦ - ١٧٧
 فتوازين معمر - ك ١٦٦
 ١٥٧ ٢٠٣
 فتوح الدين ابوطالب - ك
 ١٥٧
 فتوح الدين رازي - ك ٤٨
 ٥٠ | ٦٧ - ١٠٢ | ٧٠
 ١٩٣
 فتوح الدين كبر كاشاني - ك
 ١٣٤ ١٣٥
 فتوح الدين طريحي - ك
 ٢٣٠ - ٢٣٣
 فتوح الدين محمد سر علامه
 حلي (فتوح المحققين)
 فتوح الدين محمد ابن ادريس
 فتوح الدين نصيري بن محمد
 الدين - ك (١٠٥) ١٥٨
 فتوح العقدين (فتوح الدين)
 سر علامه حلي - ك ٦٠
 ١٦٦ ١٧٠ ٢٠٧
 فراه - ٧٦ ٢٢٠ ٢٤٩
 فرحة القرى - ن ٧٥٥
 فرشته زاده - ن (عزالدين)
 عبدالجيد ٨٢
 فرزند - ن ٨٠
 فروز اقر (بدیع الزمان)
 ١٣٤
 فرهاد مبرزا سر عباس
 مبرزا - ك ٩٣ =
 قشاقويه - يشابويه - ج
 ١٤١

فصل العظام في تجريد -
 الكتاب - ن ٧٣.٧٢
 قصوس سليمان بن ١٧٨
 قصور النجاة - ن ١٧٥
 فضل بن حسن (طبرسي مفسر)
 فضل بن روز جهان - ك ١٩٤
 فضل بن شاذان - ك ١٨
 فضل الله استرآبادي (حروفيه)
 ك ٨٤ ٨٢ ٨٢ ٨٤
 فضل الله راودي - ك ١٣١
 ١٥٨ ٢١١
 فضل الله نوري - ك ١١٧٥
 ١٧٧ ٢٠٥
 فقه (علم) - ١٩٧.١٢٥
 ٢٠٠
 فل خاور شناس آلماني
 ١٥
 فلاح السائل - ن ١١٠١٠٩
 فلسطين - ج ١٠٤
 فاسه - ٢٠١٩٦
 فلوكيل - خاور شناس ٢١٤
 فواد اول - ك ١٠٤
 فخر بن ابن نديم - ن ١١٨
 ١١٢ ١١١ ١٠٩ ١٠٩ ٢٢٨
 فهرست ابريش موزج
 ١٤٤٠
 فهرست خلدوي - ن ٩٥
 فهرست (روشوي) - ن ١١٢
 ١١٢ ١١١ ١٠٨ ١١٦ ١١٦ ١١٦
 ١١٩ ١١٨ ١١٨ ١١٨ ١١٨
 ٢٤١ ٢٣٥ ٢٠٧
 فهرست سبها (الار) - ن ١٨٦
 فهرست طوسي - ن ٦٩
 فهرست كافي - بديهي - ن
 ١١٣
 فهرست كنگ مفسر - ن
 ٢١٣
 فهرست كليات قرآن
 (اجود القرآن)

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
 library.ut.ac.ir

فهرست منتخب الدين - ١١٥٣
 ٢١١.٢٠١
 فيروز آبادي (صاحب
 فاموس) - ك ١١٥. ٢٢٢
 فيروز شاهيه (مدرسه...) ٢٩
 فيض قدسي - ن ١١٨
 ١٢٣
 فيض محسن كاشاني - ٢٩
 ١٩٧ ١٨٨ ١٠٥ ١٠٥ ١٠٥ ١٠٥
 ١٨٤ - ١٨٥ | ١٨٦
 فاجاريه (سلسله...) ١٩٥
 فاربان دهكده - ٢٣٤
 ٢٣٦
 فاربان كوفه - ٢٣٦
 فاربان هفتكده - ١٢٣٤
 قاسم ابن اسحق فرطيه لعوي
 ك ٦٠
 قاسم بن خيره (شاطبي)
 قاسم بن محمد فارسي كاشاني
 ك ٢٣٧
 قاسم بن سلام ٢٢٨ ٢٢٣
 قاسم بن معيه ١١٦٦.١٥٧
 ١١٦٩
 قاسم انوار - ك ١٩٩
 قاسبيه - ن ٢٣٧
 قاضي (بيضاوي) - ك
 قاضي عزالله شوشنري - ك
 ١٧٣ ١١٤
 قاضي سعيد - ك | ١٨٢ -
 ١٨٣
 قاسوس الله - ك ١١٥
 ٢٣٢ ٢٢٥
 قاهره - ج ١٠٤ ٢٤٢
 قير صالح بيمبر - ١٤٩
 قتاده - ك ١٨٥ ٢١١
 قديان قدييه - ١٣٤ ٥٣
 القرائت - ن ١٨٠
 القرائت الكبير - ن ١٨
 قرائت عاصم - ن ٢٣٦
 ٢٣٧
 قراء سبه وعشره (قاربان)

دهكده هفتكده
 قرآن در بيشر صفحه ها و
 ١١٤.١١٢
 قرآن سجاو لندي - تند
 ن ١٤٢
 قرطبي - ك ٦٠
 قرطبي - ن ١١٣
 ١١٤ ١١٥
 قزوين - ج ١١٣ ٠٨ ٠٢١
 قزوينيان (كشاهيه)
 قسطنطين اوقاف - ك ١٢
 قشيري يشابوري استوالي
 ١٨٥ - ١٨٨
 قصة سمون - ن ١٧١
 قصيدة شاطبيه (عزالاماني)
 قصيدة لولي شالعة القولي
 ١٩٨
 قصيدة شمس تبريزي ١٩٨
 القصيدة الغايجه ١٤٧
 قطب الدين حافظ بدي ٢٤
 قطب الدين ذهبي ١٣٨
 قطب الدين دماوندی ٦٠
 قطب شاه - ك ١٢٥
 قطب شيرازي - ك ٩٧
 قطب الازهار - ن ١٦٠
 قطبي ١٢٢ ١٣٢
 قطب شاشي (چاچي)
 قطب ارسلان - ك ٩٢
 قطب حلاق - ج ١٨٠
 قطب ج ١٢٨.١٥٤.١٢٦
 قنبر - ج ١٠٥ ١٠٥
 قنبر علي بن ابراهيم (علي بن
 ابراهيم) - ك
 قنوجي (صديق مستعان) ٢١
 قواعد شهيد ٢٧
 قواعد قرآن ٢٣٧
 قيس مكي - ٦٠
 كلارون - ج ٤٨
 كلاروسي ٢١ | ٢٣ - ١٠٢
 كسلي (خاور شناس)

كاشان - ج ١٥ ١٠٥١٨٨
 كاشف النظار - ك ٢٠
 كاشفي - ك ٨٣
 كاشفین - ج ١٠٢ ١٩٩ ١٩٧
 ٢٠٦
 كاشي - ن ٩٠
 الكافي الشافي - ن ١٦٥
 كامل التعبير - ن ٩٢
 كامل الزبارة ابن قواوي - ن
 ٢١١
 الكامل في الصلوة - ن
 ١٧٨ - ١٨١
 كاهنان - ن ٨٦
 كتابخانه خديوي - ج ١٠٤
 كتابخانه خوارزمي - ج ٩٣
 كتابخانه هاشمكده - ج ١٤٧
 كتابخانه زرينه - ج ١٧٨
 كتابخانه رهنوي - ٩٣٠
 ١٤٧ ١٥٢ ١٥٢ ١٥٢ ١٤٥
 ٢٠٥
 كتابخانه سبها (الار) - ج ٦٠
 ١٤٧
 كتابخانه صدر در كاشفین
 ج ١٧
 كتابخانه قزوينيان - ج ٤٥
 كتابخانه مستشرقان
 ج ٢٣٩
 كتابخانه ملي - ج ٤٥
 كتاب دعای حنيد بن سبه
 ن ١٩٤
 كتاب دعای صدوق - ن ٢١١
 كتاب دعای كاشفین - ن ٢١١
 كتاب دعای محمد بن آودي
 مجي - ١٩٤
 كتابات القرائت ١٨ | ٧٠
 ٧٣
 الكتابات السبين - ن ٦٦
 الكنته المؤلفه في الوقت
 والابتداء في القرآن - ن
 ٢٤١

کراچی کی ۲۴ کتب
 کرامیان، ص ۶۸
 کربلا، ۱۷۹، ۲۳۲
 کرج، ۲۲۰
 کسر کندہ بجزین، ج ۱
 ۲۳۰، ۱۱۸۱
 کرمناشاہ، ج ۱۷۳
 کسامی، ک ۱۹۳، ۱۷۱
 کشاف (تفسیر)، ۱۲۵
 ۱۷۲، ۹۸، ۹۷
 کشف الایات، ن، ۴۵
 ۲۱۴
 کشف الایات منوی، ن
 ۲۱۴
 کشف الاسرار، ۱۰۲، ۱۸۲
 کشف العجب، ۱۵۸، ۱۵۵
 ۲۰۷، ۱۶۱
 کشف العزایق فی التفسیر
 ن، ۶۳
 کشف الظنون، ۱۸۱، ۱۵۰
 ۶۳، ۲۰۴، ۴۴، ۳۲، ۲۱، ۱۱۹
 ۹۲، ۱۸۲، ۱۷۹، ۶۶، ۶۸، ۱۹۴
 ۱۸۵، ۱۷۷، ۱۵۸، ۹۷، ۹۵
 ۲۳۲، ۲۲۸، ۲۱۸، ۱۹۳
 ۲۴۲
 الکشف عن القرآن، السبع
 ن، ۱۸۳، ۱۸۲
 کشف القیة، ن، ۶۴
 کشف الکلمات شامنامہ،
 ۲۱۴
 کشف العجۃ، ن، ۱۱۰
 ۱۲۷
 کشف المعاد، ن، ۱۰۳
 کشف المعانی، ن، ۱۹۳
 کشف کل شیخ یوسف بحرینی
 ن، ۱۴۹
 کفی (صاحب رجال، ...)
 ۶۲
 کتابۃ الاثر، ن، ۱۵۳
 کفعمی (تقی الدین ابراہیم)

ک ۱۸، ۲۰، ۲۱-۹۰
 ۲۱۱، ۲۰۲، ۱۹۶، ۱۳۲
 ۱۲۳۹، ۲۲۴
 کلام (علم)، ۹۷، ۱۲۵
 ۲۰۰، ۱۹۸
 کلکندہ حیدرآباد، ج ۲۹
 کلمات نور، ن، ۶۶
 کلید دار شاعر، ج ۱۳۸
 کلینی، ک، ۱۷۳، ۱۶۲، ۵۹
 ۱۴۱
 کمال الدین عبداللہ بن سعید
 جرجانی، ۳۲۳
 کمال الدین استرآبادی، ۶۰
 کمال بن ساری شاعر، ک
 ۱۹۸
 کنز جامع الفوائد، ن، ۲۳
 ۲۴
 کنز اللغات، ن، ۱۴۹
 ۱۸۳-۱۸۴، ۱۶۰
 کنز العرفان، ن، ۱۴۹
 کنز اللواید، ۴۴
 الکئی والاقاب، ن، ۲۱۵
 ۲۴۱
 کواشی، ک، ۶۳-۶۵
 کوفہ، ج ۱۰۹، ۲۳۶
 کونی (خط)، ۱۳۸
 کیہراسی، ۶۰
 کیہا، ۸۱
 گازر، ک، ۸۵-۸۷
 کواہنامہ (اعتقاد نامہ)
 ۱۹۹
 کیلان، ج ۱۴۹
 کیلانی (شفا)، ک
 لاهیجان، ۱۴۹
 لایبک، ج ۱۵
 اللباب، ن، ۱۷۹
 لباب الالباب، ن، ۲۴۴
 لب العنات، ن، ۱۰۶
 ۱۶۲۳، ۱۸۴-۱۸۵
 لطائف الاشارات، ن

متوکل بن مارون، ک ۱
 ۱۵۶، ۱۵۳
 متوکل علی اللہ عباسی، ص ۵
 دهم، ک ۱۶
 المتوکل علی اللہ، محمد
 باقر،
 معجزات القرآن، ن، ۶۷
 مجاهد، ک، ۲۲۹
 المجتبی، ن، ۱۰۹، ۱۱۱
 ۱۱۱، ۱۱۰، ۱۹۴-۱۹۵
 ۲۲۲، ۲۲۶
 معجد جیلی استاد فخر رازی
 ک، ۹۸
 مجد الدین احمد سجاولدی
 شاعر، ک، ۲۴۲
 مجرد احکام القرآن،
 ن، ۱۵۹
 مجلسی اول محمد تقی،
 ک، ۱۱۷، ۹۸، ۴۵
 ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۶
 مجلسی دوم (مصدق باقر)
 ک، ۱۹۱، ۱۹۲، ۲۳۰، ۲۲۴
 ۱۱۸، ۱۱۴، ۱۶۶، ۱۶۲، ۱۴۵
 ۱۲۳-۱۲۴، ۱۲۷
 ۱۳۰، ۱۳۱، ۱۳۲، ۱۴۲
 ۱۱۶، ۱۱۷، ۱۱۴، ۱۱۷
 ۱۱۸، ۱۱۷، ۱۶۶، ۱۶۵
 ۲۲۴
 مجله شرق، ن، ۱۳۴
 مجمع، ن، ۱۵۱
 مجمع البحرين، ن، ۱۵۹
 ۲۳۰
 مجمع التیان، ن، ۲۶۹
 ۱۹۵-۱۹۶
 مجمع الحروف، ن، ۲۰۷
 مجمع الدعوات، ن، ۱۱
 مجموعۃ دعائی، ۱۹۶-
 ۱۹۷
 مجموعۃ دعائی، ۱۹۷-
 ۲۰۰

مجموعۃ رسائل ریاضی
 ۱۱۲۹
 مجموعۃ شہید، ۲۲۶
 مجوس، ص ۵۳
 محمد، ک، ۸۵-
 محمد (ص) بیشتر صفحہ ہا
 محمد بن ابراہیم (حدرازی
 شیرازی)
 محمد بن ابراہیم نعیمی
 کارونی، ک، ۱۰۲
 محمد ابن ابوالناس ملیسی
 ک، ۱۷۲، ۱۷۳
 محمد بن ابوالقاسم بقالی
 ک، ۱۳۳
 محمد بن ابی بکر، ۳۳
 محمد بن ابی یزید طیور
 سجاولدی، ۲۴۲-۲۴۴
 محمد بن احمد بن مہر وہ
 ۱۳۱
 محمد ابن احمد بن خشاب
 خزرچی، ۱۰۷-۱۰۸
 محمد بن احمد مطہری
 ۱۵۶
 محمد بن ادریس (شافعی)
 ک
 محمد (ابن ادریس) ک
 محمد بن اسد (جلال الدین
 دوانی)
 محمد بن اسماعیل اسماعیلی
 ک، ۸۱
 محمد (ابن آری)
 محمد یسار بن جزوی، ک
 ۲۳۵
 محمد بن جعفر بحرینی
 ک، ۲۲۳، ۲۲۴
 محمد بن جعفر طبرانی، ک
 ۲۱۱
 محمد بن یحییٰ، ک، ۲۴۳
 محمد بن عثمان بن ماہیار
 ک، ۲۴

محمد بن جمال الدین رمضان
 (۹۵-۹۶)
 محمد جمال الدین شیروانی
 مسکری، ۹۵-۹۶
 محمد بن حامد (غزالی)
 محمد بن حسن (ابن درید)
 محمد بن حسن بن ہادی
 ۱۶-
 محمد بن حسن (روزبہ)
 محمد بن حسن شیبانی
 ک، ۲۳۷-۲۳۹
 محمد بن حسن شیروانی، ۹۵
 محمد بن حسن طیبی
 ک، ۶۰
 محمد بن حسن (طوسی)
 محمد بن حسین کیلانی
 ۵۳-
 محمد بن حسین بن عبدالصمد
 (بہائی)، ک
 محمد بن حسین بزوفری
 ک، ۲۱۱
 محمد بن حسین ملی
 (۱۰۳-۱۰۴)
 محمد بن حسین (شریف
 رضی)، ک
 محمد بن خلیف، ک، ۲۱۱
 محمد بن خلیل (وزرائی)، ک
 محمد بن السائب کلیبی
 ک، ۱۵۹
 محمد بن سعد اللہ، ک
 ۲۰۱-
 محمد بن سعید، ک، ۲۲۹
 محمد بن سلام جعفی
 ک، ۳۲
 محمد بن شمس الدین فارسی
 ک، ۲۳۶
 محمد بن طیفور سجاولدی
 فارسی، ک، ۲۴۳
 محمد بن عثمان بن ماہیار
 ک، ۲۴

محمد بن عباس غامضی ک ۱۲۱۱
 محمد بن عبداللہ بن عربی ک ۶۰
 محمد بن عبدالعزیز نجفی ک [۱۷۶-۱۷۵]
 محمد بن عبدالرحمان اصفہانی ک ۷۱
 محمد بن عبدالعالی بن اسفندیار ک ۲۴۳-۲۴۴
 محمد بن عزیز سجستانی ۳۲۰
 [۲۳۱-۲۳۲]
 محمد بن علی ک ۱۵۶
 محمد بن علی جہاوی ک ۱۶۲
 محمد بن علی (ابن عربی) ک ۱
 محمد بن علی بن محمد موسوی ک ۲۱۹
 محمد بن علی بن وزان ک ۳۳
 محمد بن علی بن یعقوب جبلی ک ۶۴
 محمد بن علی اصغر سنائی = ۶۴ =
 محمد بن علی جہاوی حدیبی ک ۱۶۱
 محمد بن علی طریقی ۲۳۰
 محمد بن علی کربلائی ۱۲۱۴
 محمد بن عمران خراسانی ک ۲۱۱
 محمد بن (غفر الدین رازی) ک
 محمد بن عیسی ابوزید ک ۸۰
 محمد بن عیسی اصفہانی ۷۱
 محمد بن فتح اللہ بسطامی ک = ۲۰ =
 محمد بن فرخ صفا ۲۱۰-۲۱۱
 محمد بن لطف اللہ مؤذن دامغانی ک = ۸۸ =
 محمد بن محمد شمس الدین ک ۱۸۰-۲۹
 محمد بن محمد بن محمد بن جزری ک [۲۳۳]
 محمد بن محمد بن منکسی (شہید اول) ک

محمد بن محمد (ابن ادریس)
 محمد بن محمد شاک ک [۱۴۶]
 ۱۱۴۱
 محمد بن محمد سعدی = ۱۶ =
 محمد بن محمد طیب ک ۱۷
 محمد بن محمد علی بازغوشی ک = ۱۴۴ =
 محمد بن محمد (قاضی سعید)
 محمد بن محسن بن قاسم علی سبزوری = ۲۱۲ =
 = ۲۱۳ =
 محمد بن محسن قیش [۵]
 محمد بن علی (ابن عربی) ک [۱۳-۱۴] (علم الہدی)
 محمد بن محمود سمرقندی ک [۱۴۸]
 محمد بن محمود (دھداد)
 محمد بن مرتضی بن مومن بن مرتضی کاشی ک (نور الدین اخباری)
 محمد بن مسعود بن عیاش سلمی سمرقندی ک [۶۲-۶۳]
 محمد بن مشہدی ۲۱۱-۱۵۵
 محمد بن مکی (شہید اول)
 محمد بن مومن جزینی ۱۶۶
 محمد بن مہدی حسینی ک [۲۱۵]
 ۱۱۳
 محمد بن داود علی صباح = ۲۲۶ =
 محمد بن نمان (مقید)
 محمد بن نیا ک ۲۰۳
 محمد بن نور الدین محمد کاشی ک ۶۵
 محمد بن ہارون تل حکیمری ک ۲۱۱
 محمد بن [جلال سعیدی] ک ۲۲۸
 محمد بن یحیی قطعی ک ۳۳
 محمد بن یوسف عسکری ک [۱۲۷-۱۲۵]
 محمد بن یوسف کفرطالی ۳۲
 محمد ابراہیم حسینی = ۳۰ =

محمد اسماعیل بن حسین خواجوی [۱۳۷-۱۳۹]
 محمد اسماعیل بن زین العابدین کفرانی ک = ۱۴۱ = ۹۰
 محمد امین بن فتح الدین ک = ۲۲۵ = ۹۷
 محمد بن محمد علی = ۹۷ =
 ۱۱۶۱ = ۱۶۷ = ۱۱۶۹
 محمد امین قاری ک ۴۵-۴۳ = ۱۶ =
 محمد امین ہادی = ۱۹۶ =
 محمد باقر ۹۸-۱۶۵
 محمد باقر عبدالقادر حسینی ۱۹۸
 محمد باقرین کربلائی احمد خونی ک ۹
 محمد باقر بیرجندی ۱۵۴
 محمد باقر حسینی ۱۱۲
 محمد باقر داماد (میرداماد)
 محمد باقر قاضی ک ۶۰
 محمد باقر (متوکل علی اللہ) ک ۱۹۸
 محمد باقر (مجلسی دوم)
 محمد تقی بن اسماعیل قہستانی ک = ۱۱۸ =
 محمد تقی (مجلسی اول) ک
 محمد تنکاتی ک [۱۰۹]
 محمد تنکامی [۲۱۹-۲۲۲]
 محمد تقی بن مظفر زبایدی ک ۱۵۴
 محمد تقی بن محمد خونی ک = ۱۳۶ =
 محمد تہرانی بسامراہ (۷۴)
 محمد جزائری ک ۱۲۹
 محمد جعفر شہرستانہ ک ۶۰
 محمد جعفر بن صفرخان ہمدانی ک [۱۳۶]
 محمد جعفر بن کریم ک = ۴۰ =
 محمد جعفر بن محمد حسین المامی ک = ۹۴ =

محمد حسن الدین ک ۴۲
 محمد شفیق تبریزی ک ۲۳۷
 محمد صادق بن مقصود ک = ۶۱ =
 محمد صالح روغنی قزوینی ک [۲۲۰-۱۳۷]
 [۱۴۲-۱۴۳-۱۴۷]
 ۱۱۵۹
 محمد طیب ک ۱۲۴
 محمد طاهر قمی شیرازی نجفی ک ۱۳۲-۱۵۹
 محمد طاهر کازرونی ک = ۱۵ =
 محمد طاہر ک ۱۲
 محمد عباس شوشتری ۱۱۶۰
 محمد علی بن قاسم علی ک = ۱۱۲ = ۲۰۲
 محمد علی بن محمد صادق ک = ۱۳۲ =
 محمد علی بن محمد امینی ک = ۱۶۷ =
 محمد علی سیاح ۱۳۶
 محمد عبدالروف التنادی ک ۱۳۱
 محمد عبدالباقر ۱۶۰
 محمد علی مدرس جہادھی ک ۱۱۳-۱۶۰
 محمد علی نامی = ۱۰۱ =
 محمد غازی کاظمی ۲۳۲
 محمد علی ہندی ک ۶۰
 محمد مہدی ک ۲۱۰
 محمد مراد = ۱۴۸ =
 محمد (مشکات) ک
 محمد مشہدی ک [۱۶۰-۱۸۳]
 ۱۸۴
 محمد مظہری ک ۱۵۸
 محمد کرد علی ک ۱۶
 محمد کردسہری ک [۱۰۴]
 ۱۰۵
 محمد حافظ = ۱۱۲ =
 محمد حسین = ۶۴ =
 محمد حسین بن محمد جعفر سزائی ک [۱۷۴-۱۷۳]
 محمد حسین قانون آبادی ک ۱۱۹-۹۰
 محمد حسین مشہدی ۹۸
 محمد حسین بن علی اصغر قزوینی ک ۱۱۳
 محمد حسین مرعشی شہرستانی ک = ۱۰۷ =
 محمد حسینی ک = ۱۱۱ =
 محمد حکیم زادہ ک ۱۲۳
 محمد خندکرامی ک ۶۰
 محمد خلیل موسوی اصفہانی ک = ۱۲ =
 محمد رضا بن محمد مقبہ ک = ۶ =
 محمد رضا بن عبدالعزیز تصویبی طوسی اصفہانی ک [۴۵-۴۷] ۲۱۴
 محمد رضا بن ملا علی رضا ک = ۱۴۲ =
 محمد رضا اعرجی ک ۱۱۶
 محمد رضا کاشانی ۲۱۴
 محمد رضا ضوی ک ۱۶۱
 محمد زمان پهلوان ۲۰۳
 محمد زمان پسر حکیم مومن ۱۰۳
 محمد زکریا شاعر ک ۱۹۹
 محمد زکریا ک ۱۹۳
 محمد زکریا رازی ک ۱۲
 محمد شہید قہستانی ک ۶۰
 محمد سعید مرندی ک ۳۰
 محمد سکاکی علی ک ۴۷
 محمد سلیم رازی ک ۱۵۹
 [۱۴۱-۱۴۲]
 محمد شریف بن محمد قاضی ک [۴۸-۴۹] = ۵۰ =
 ۵۱ = ۵۶ = ۵۸ = ۶۹ = ۷۵ =
 محمد (شریف پاشا) ک

محمد کاظم شہرستانی ک [۱۰۶]
 ۱۰۷
 محمد مختاری (بہاء الدین) ک ۱۶۰
 محمد مجید بن احمد علوی ک ۱۹۰
 محمد مراغی = ۴۱ =
 محمد (مشکات)
 محمد مہدی قزوینی ۱۲۹
 محمد مہدی حسینی = ۲۱۳ =
 محمد مہدی اردو آبادی ک = ۱۳۷ =
 محمد مومن بن محمد امین ک ۱۸۲
 محمد مومن بن محمد زمان طالقانی ک [۱۳۰-۱۳۳]
 محمد مہدی بن علی اصغر پهلوانی ک ۱۱۳
 محمد مومن بن علی اصغر پهلوان ک ۱۱۳
 محمد نواذہ شاہ طہماسب صفوی ک ۲۳۷
 محمد نواذی مترجم ک ۱۵۹
 محمد یوسف بن پهلوان قزوینی ک ۱۲۹-۱۱۳
 محمد یوسف المومنی ک ۱۱۳
 ۱۲۹
 محبت نامہ ۸۳
 محبوب الغلوب بن ۱۰۲
 محبوبی لاری ک ۴۸
 محمدت جزائر ک ۲۴۰
 محمد قمر قرب العاقان ک ۲۴۰
 محسن الصینی ۱۹۹
 سید محسن شامی زیدی ۱۶۰
 سید محسن ضامی زیدی ۱۶۰
 سید محسن عاملی ک ۱۵۱
 محسن امین ک ۱۶۳-۱۸۱
 ۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰-۲۰۱-۲۰۲-۲۰۳-۲۰۴-۲۰۵-۲۰۶-۲۰۷-۲۰۸-۲۰۹-۲۱۰-۲۱۱-۲۱۲-۲۱۳-۲۱۴-۲۱۵-۲۱۶-۲۱۷-۲۱۸-۲۱۹-۲۲۰-۲۲۱-۲۲۲-۲۲۳-۲۲۴-۲۲۵-۲۲۶-۲۲۷-۲۲۸-۲۲۹-۲۳۰-۲۳۱-۲۳۲-۲۳۳-۲۳۴-۲۳۵-۲۳۶-۲۳۷-۲۳۸-۲۳۹-۲۴۰-۲۴۱-۲۴۲-۲۴۳-۲۴۴-۲۴۵-۲۴۶-۲۴۷-۲۴۸-۲۴۹-۲۵۰-۲۵۱-۲۵۲-۲۵۳-۲۵۴-۲۵۵-۲۵۶-۲۵۷-۲۵۸-۲۵۹-۲۶۰-۲۶۱-۲۶۲-۲۶۳-۲۶۴-۲۶۵-۲۶۶-۲۶۷-۲۶۸-۲۶۹-۲۷۰-۲۷۱-۲۷۲-۲۷۳-۲۷۴-۲۷۵-۲۷۶-۲۷۷-۲۷۸-۲۷۹-۲۸۰-۲۸۱-۲۸۲-۲۸۳-۲۸۴-۲۸۵-۲۸۶-۲۸۷-۲۸۸-۲۸۹-۲۹۰-۲۹۱-۲۹۲-۲۹۳-۲۹۴-۲۹۵-۲۹۶-۲۹۷-۲۹۸-۲۹۹-۳۰۰-۳۰۱-۳۰۲-۳۰۳-۳۰۴-۳۰۵-۳۰۶-۳۰۷-۳۰۸-۳۰۹-۳۱۰-۳۱۱-۳۱۲-۳۱۳-۳۱۴-۳۱۵-۳۱۶-۳۱۷-۳۱۸-۳۱۹-۳۲۰-۳۲۱-۳۲۲-۳۲۳-۳۲۴-۳۲۵-۳۲۶-۳۲۷-۳۲۸-۳۲۹-۳۳۰-۳۳۱-۳۳۲-۳۳۳-۳۳۴-۳۳۵-۳۳۶-۳۳۷-۳۳۸-۳۳۹-۳۴۰-۳۴۱-۳۴۲-۳۴۳-۳۴۴-۳۴۵-۳۴۶-۳۴۷-۳۴۸-۳۴۹-۳۵۰-۳۵۱-۳۵۲-۳۵۳-۳۵۴-۳۵۵-۳۵۶-۳۵۷-۳۵۸-۳۵۹-۳۶۰-۳۶۱-۳۶۲-۳۶۳-۳۶۴-۳۶۵-۳۶۶-۳۶۷-۳۶۸-۳۶۹-۳۷۰-۳۷۱-۳۷۲-۳۷۳-۳۷۴-۳۷۵-۳۷۶-۳۷۷-۳۷۸-۳۷۹-۳۸۰-۳۸۱-۳۸۲-۳۸۳-۳۸۴-۳۸۵-۳۸۶-۳۸۷-۳۸۸-۳۸۹-۳۹۰-۳۹۱-۳۹۲-۳۹۳-۳۹۴-۳۹۵-۳۹۶-۳۹۷-۳۹۸-۳۹۹-۴۰۰-۴۰۱-۴۰۲-۴۰۳-۴۰۴-۴۰۵-۴۰۶-۴۰۷-۴۰۸-۴۰۹-۴۱۰-۴۱۱-۴۱۲-۴۱۳-۴۱۴-۴۱۵-۴۱۶-۴۱۷-۴۱۸-۴۱۹-۴۲۰-۴۲۱-۴۲۲-۴۲۳-۴۲۴-۴۲۵-۴۲۶-۴۲۷-۴۲۸-۴۲۹-۴۳۰-۴۳۱-۴۳۲-۴۳۳-۴۳۴-۴۳۵-۴۳۶-۴۳۷-۴۳۸-۴۳۹-۴۴۰-۴۴۱-۴۴۲-۴۴۳-۴۴۴-۴۴۵-۴۴۶-۴۴۷-۴۴۸-۴۴۹-۴۵۰-۴۵۱-۴۵۲-۴۵۳-۴۵۴-۴۵۵-۴۵۶-۴۵۷-۴۵۸-۴۵۹-۴۶۰-۴۶۱-۴۶۲-۴۶۳-۴۶۴-۴۶۵-۴۶۶-۴۶۷-۴۶۸-۴۶۹-۴۷۰-۴۷۱-۴۷۲-۴۷۳-۴۷۴-۴۷۵-۴۷۶-۴۷۷-۴۷۸-۴۷۹-۴۸۰-۴۸۱-۴۸۲-۴۸۳-۴۸۴-۴۸۵-۴۸۶-۴۸۷-۴۸۸-۴۸۹-۴۹۰-۴۹۱-۴۹۲-۴۹۳-۴۹۴-۴۹۵-۴۹۶-۴۹۷-۴۹۸-۴۹۹-۵۰۰-۵۰۱-۵۰۲-۵۰۳-۵۰۴-۵۰۵-۵۰۶-۵۰۷-۵۰۸-۵۰۹-۵۱۰-۵۱۱-۵۱۲-۵۱۳-۵۱۴-۵۱۵-۵۱۶-۵۱۷-۵۱۸-۵۱۹-۵۲۰-۵۲۱-۵۲۲-۵۲۳-۵۲۴-۵۲۵-۵۲۶-۵۲۷-۵۲۸-۵۲۹-۵۳۰-۵۳۱-۵۳۲-۵۳۳-۵۳۴-۵۳۵-۵۳۶-۵۳۷-۵۳۸-۵۳۹-۵۴۰-۵۴۱-۵۴۲-۵۴۳-۵۴۴-۵۴۵-۵۴۶-۵۴۷-۵۴۸-۵۴۹-۵۵۰-۵۵۱-۵۵۲-۵۵۳-۵۵۴-۵۵۵-۵۵۶-۵۵۷-۵۵۸-۵۵۹-۵۶۰-۵۶۱-۵۶۲-۵۶۳-۵۶۴-۵۶۵-۵۶۶-۵۶۷-۵۶۸-۵۶۹-۵۷۰-۵۷۱-۵۷۲-۵۷۳-۵۷۴-۵۷۵-۵۷۶-۵۷۷-۵۷۸-۵۷۹-۵۸۰-۵۸۱-۵۸۲-۵۸۳-۵۸۴-۵۸۵-۵۸۶-۵۸۷-۵۸۸-۵۸۹-۵۹۰-۵۹۱-۵۹۲-۵۹۳-۵۹۴-۵۹۵-۵۹۶-۵۹۷-۵۹۸-۵۹۹-۶۰۰-۶۰۱-۶۰۲-۶۰۳-۶۰۴-۶۰۵-۶۰۶-۶۰۷-۶۰۸-۶۰۹-۶۱۰-۶۱۱-۶۱۲-۶۱۳-۶۱۴-۶۱۵-۶۱۶-۶۱۷-۶۱۸-۶۱۹-۶۲۰-۶۲۱-۶۲۲-۶۲۳-۶۲۴-۶۲۵-۶۲۶-۶۲۷-۶۲۸-۶۲۹-۶۳۰-۶۳۱-۶۳۲-۶۳۳-۶۳۴-۶۳۵-۶۳۶-۶۳۷-۶۳۸-۶۳۹-۶۴۰-۶۴۱-۶۴۲-۶۴۳-۶۴۴-۶۴۵-۶۴۶-۶۴۷-۶۴۸-۶۴۹-۶۵۰-۶۵۱-۶۵۲-۶۵۳-۶۵۴-۶۵۵-۶۵۶-۶۵۷-۶۵۸-۶۵۹-۶۶۰-۶۶۱-۶۶۲-۶۶۳-۶۶۴-۶۶۵-۶۶۶-۶۶۷-۶۶۸-۶۶۹-۶۷۰-۶۷۱-۶۷۲-۶۷۳-۶۷۴-۶۷۵-۶۷۶-۶۷۷-۶۷۸-۶۷۹-۶۸۰-۶۸۱-۶۸۲-۶۸۳-۶۸۴-۶۸۵-۶۸۶-۶۸۷-۶۸۸-۶۸۹-۶۹۰-۶۹۱-۶۹۲-۶۹۳-۶۹۴-۶۹۵-۶۹۶-۶۹۷-۶۹۸-۶۹۹-۷۰۰-۷۰۱-۷۰۲-۷۰۳-۷۰۴-۷۰۵-۷۰۶-۷۰۷-۷۰۸-۷۰۹-۷۱۰-۷۱۱-۷۱۲-۷۱۳-۷۱۴-۷۱۵-۷۱۶-۷۱۷-۷۱۸-۷۱۹-۷۲۰-۷۲۱-۷۲۲-۷۲۳-۷۲۴-۷۲۵-۷۲۶-۷۲۷-۷۲۸-۷۲۹-۷۳۰-۷۳۱-۷۳۲-۷۳۳-۷۳۴-۷۳۵-۷۳۶-۷۳۷-۷۳۸-۷۳۹-۷۴۰-۷۴۱-۷۴۲-۷۴۳-۷۴۴-۷۴۵-۷۴۶-۷۴۷-۷۴۸-۷۴۹-۷۵۰-۷۵۱-۷۵۲-۷۵۳-۷۵۴-۷۵۵-۷۵۶-۷۵۷-۷۵۸-۷۵۹-۷۶۰-۷۶۱-۷۶۲-۷۶۳-۷۶۴-۷۶۵-۷۶۶-۷۶۷-۷۶۸-۷۶۹-۷۷۰-۷۷۱-۷۷۲-۷۷۳-۷۷۴-۷۷۵-۷۷۶-۷۷۷-۷۷۸-۷۷۹-۷۸۰-۷۸۱-۷۸۲-۷۸۳-۷۸۴-۷۸۵-۷۸۶-۷۸۷-۷۸۸-۷۸۹-۷۹۰-۷۹۱-۷۹۲-۷۹۳-۷۹۴-۷۹۵-۷۹۶-۷۹۷-۷۹۸-۷۹۹-۸۰۰-۸۰۱-۸۰۲-۸۰۳-۸۰۴-۸۰۵-۸۰۶-۸۰۷-۸۰۸-۸۰۹-۸۱۰-۸۱۱-۸۱۲-۸۱۳-۸۱۴-۸۱۵-۸۱۶-۸۱۷-۸۱۸-۸۱۹-۸۲۰-۸۲۱-۸۲۲-۸۲۳-۸۲۴-۸۲۵-۸۲۶-۸۲۷-۸۲۸-۸۲۹-۸۳۰-۸۳۱-۸۳۲-۸۳۳-۸۳۴-۸۳۵-۸۳۶-۸۳۷-۸۳۸-۸۳۹-۸۴۰-۸۴۱-۸۴۲-۸۴۳-۸۴۴-۸۴۵-۸۴۶-۸۴۷-۸۴۸-۸۴۹-۸۵۰-۸۵۱-۸۵۲-۸۵۳-۸۵۴-۸۵۵-۸۵۶-۸۵۷-۸۵۸-۸۵۹-۸۶۰-۸۶۱-۸۶۲-۸۶۳-۸۶۴-۸۶۵-۸۶۶-۸۶۷-۸۶۸-۸۶۹-۸۷۰-۸۷۱-۸۷۲-۸۷۳-۸۷۴-۸۷۵-۸۷۶-۸۷۷-۸۷۸-۸۷۹-۸۸۰-۸۸۱-۸۸۲-۸۸۳-۸۸۴-۸۸۵-۸۸۶-۸۸۷-۸۸۸-۸۸۹-۸۹۰-۸۹۱-۸۹۲-۸۹۳-۸۹۴-۸۹۵-۸۹۶-۸۹۷-۸۹۸-۸۹۹-۹۰۰-۹۰۱-۹۰۲-۹۰۳-۹۰۴-۹۰۵-۹۰۶-۹۰۷-۹۰۸-۹۰۹-۹۱۰-۹۱۱-۹۱۲-۹۱۳-۹۱۴-۹۱۵-۹۱۶-۹۱۷-۹۱۸-۹۱۹-۹۲۰-۹۲۱-۹۲۲-۹۲۳-۹۲۴-۹۲۵-۹۲۶-۹۲۷-۹۲۸-۹۲۹-۹۳۰-۹۳۱-۹۳۲-۹۳۳-۹۳۴-۹۳۵-۹۳۶-۹۳۷-۹۳۸-۹۳۹-۹۴۰-۹۴۱-۹۴۲-۹۴۳-۹۴۴-۹۴۵-۹۴۶-۹۴۷-۹۴۸-۹۴۹-۹۵۰-۹۵۱-۹۵۲-۹۵۳-۹۵۴-۹۵۵-۹۵۶-۹۵۷-۹۵۸-۹۵۹-۹۶۰-۹۶۱-۹۶۲-۹۶۳-۹۶۴-۹۶۵-۹۶۶-۹۶۷-۹۶۸-۹۶۹-۹۷۰-۹۷۱-۹۷۲-۹۷۳-۹۷۴-۹۷۵-۹۷۶-۹۷۷-۹۷۸-۹۷۹-۹۸۰-۹۸۱-۹۸۲-۹۸۳-۹۸۴-۹۸۵-۹۸۶-۹۸۷-۹۸۸-۹۸۹-۹۹۰-۹۹۱-۹۹۲-۹۹۳-۹۹۴-۹۹۵-۹۹۶-۹۹۷-۹۹۸-۹۹۹-۱۰۰۰-۱۰۰۱-۱۰۰۲-۱۰۰۳-۱۰۰۴-۱۰۰۵-۱۰۰۶-۱۰۰۷-۱۰۰۸-۱۰۰۹-۱۰۱۰-۱۰۱۱-۱۰۱۲-۱۰۱۳-۱۰۱۴-۱۰۱۵-۱۰۱۶-۱۰۱۷-۱۰۱۸-۱۰۱۹-۱۰۲۰-۱۰۲۱-۱۰۲۲-۱۰۲۳-۱۰۲۴-۱۰۲۵-۱۰۲۶-۱۰۲۷-۱۰۲۸-۱۰۲۹-۱۰۳۰-۱۰۳۱-۱۰۳۲-۱۰۳۳-۱۰۳۴-۱۰۳۵-۱۰۳۶-۱۰۳۷-۱۰۳۸-۱۰۳۹-۱۰۴۰-۱۰۴۱-۱۰۴۲-۱۰۴۳-۱۰۴۴-۱۰۴۵-۱۰۴۶-۱۰۴۷-۱۰۴۸-۱۰۴۹-۱۰۵۰-۱۰۵۱-۱۰۵۲-۱۰۵۳-۱۰۵۴-۱۰۵۵-۱۰۵۶-۱۰۵۷-۱۰۵۸-۱۰۵۹-۱۰۶۰-۱۰۶۱-۱۰۶۲-۱۰۶۳-۱۰۶۴-۱۰۶۵-۱۰۶۶-۱۰۶۷-۱۰۶۸-۱۰۶۹-۱۰۷۰-۱۰۷۱-۱۰۷۲-۱۰۷۳-۱۰۷۴-۱۰۷۵-۱۰۷۶-۱۰۷۷-۱۰۷۸-۱۰۷۹-۱۰۸۰-۱۰۸۱-۱۰۸۲-۱۰۸۳-۱۰۸۴-۱۰۸۵-۱۰۸۶-۱۰۸۷-۱۰۸۸-۱۰۸۹-۱۰۹۰-۱۰۹۱-۱۰۹۲-۱۰۹۳-۱۰۹۴-۱۰۹۵-۱۰۹۶-۱۰۹۷-۱۰۹۸-۱۰۹۹-۱۱۰۰-۱۱۰۱-۱۱۰۲-۱۱۰۳-۱۱۰۴-۱۱۰۵-۱۱۰۶-۱۱۰۷-۱۱۰۸-۱۱۰۹-۱۱۱۰-۱۱۱۱-۱۱۱۲-۱۱۱۳-۱۱۱۴-۱۱۱۵-۱۱۱۶-۱۱۱۷-۱۱۱۸-۱۱۱۹-۱۱۲۰-۱۱۲۱-۱۱۲۲-۱۱۲۳-۱۱۲۴-۱۱۲۵-۱۱۲۶-۱۱۲۷-۱۱۲۸-۱۱۲۹-۱۱۳۰-۱۱۳۱-۱۱۳۲-۱۱۳۳-۱۱۳۴-۱۱۳۵-۱۱۳۶-۱۱۳۷-۱۱۳۸-۱۱۳۹-۱۱۴۰-۱۱۴۱-۱۱۴۲-۱۱۴۳-۱۱۴۴-۱۱۴۵-۱۱۴۶-۱۱۴۷-۱۱۴۸-۱۱۴۹-۱۱۵۰-۱۱۵۱-۱۱۵۲-۱۱۵۳-۱۱۵۴-۱۱۵۵-۱۱۵۶-۱۱۵۷-۱۱۵۸-۱۱۵۹-۱۱۶۰-۱۱۶۱-۱۱۶۲-۱۱۶۳-۱۱۶۴-۱۱۶۵-۱۱۶۶-۱۱۶۷-۱۱۶۸-۱۱۶۹-۱۱۷۰-۱۱۷۱-۱۱۷۲-۱۱۷۳-۱۱۷۴-۱۱۷۵-۱۱۷۶-۱۱۷۷-۱۱۷۸-۱۱۷۹-۱۱۸۰-۱۱۸۱-۱۱۸۲-۱۱۸۳-۱۱۸۴-۱۱۸۵-۱۱۸۶-۱۱۸۷-۱۱۸۸-۱۱۸۹-۱۱۹۰-۱۱۹۱-۱۱۹۲-۱۱۹۳-۱۱۹۴-۱۱۹۵-۱۱۹۶-۱۱۹۷-۱۱۹۸-۱۱۹۹-۱۲۰۰-۱۲۰۱-۱۲۰۲-۱۲۰۳-۱۲۰۴-۱۲۰۵-۱۲۰۶-۱۲۰۷-۱۲۰۸-۱۲۰۹-۱۲۱۰-۱۲۱۱-۱۲۱۲-۱۲۱۳-۱۲۱۴-۱۲۱۵-۱۲۱۶-۱۲۱۷-۱۲۱۸-۱۲۱۹-۱۲۲۰-۱۲۲۱-۱۲۲۲-۱۲۲۳-۱۲۲۴-۱۲۲۵-۱۲۲۶-۱۲۲۷-۱۲۲۸-۱۲۲۹-۱۲۳۰-۱۲۳۱-۱۲۳۲-۱۲۳۳-۱۲۳۴-۱۲۳۵-۱۲۳۶-۱۲۳۷-۱۲۳۸-۱۲۳۹-۱۲۴۰-۱۲۴۱-۱۲۴۲-۱۲۴۳-۱۲۴۴-۱۲۴۵-۱۲۴۶-۱۲۴۷-۱۲۴۸-۱۲۴۹-۱۲۵۰-۱۲۵۱-۱۲۵۲-۱۲۵۳-۱۲۵۴-۱۲۵۵-۱۲۵۶-۱۲۵۷-۱۲۵۸-۱۲۵۹-۱۲۶۰-۱۲۶۱-۱۲۶۲-۱۲۶۳-۱۲۶۴-۱۲۶۵-۱۲۶۶-۱۲۶۷-۱۲۶۸-۱۲۶۹-۱۲۷۰-۱۲۷۱-۱۲۷۲-۱۲۷۳-۱۲۷۴-۱۲۷۵-۱۲۷۶-۱۲۷۷-۱۲۷۸-۱۲۷۹-۱۲۸۰-۱۲۸۱-۱۲۸۲-۱۲۸۳-۱۲۸۴-۱۲۸۵-۱۲۸۶-۱۲۸۷-۱۲۸۸-۱۲۸۹-۱۲۹۰-۱۲۹۱-۱۲۹۲-۱۲۹۳-۱۲۹۴-۱۲۹۵-۱۲۹۶-۱۲۹۷-۱۲۹۸-۱۲۹۹-۱۳۰۰-۱۳۰۱-۱۳۰۲-۱۳۰۳-۱۳۰۴-۱۳۰۵-۱۳۰۶-۱۳۰۷-۱۳۰۸-۱۳۰۹-۱۳۱۰-۱۳۱۱-۱۳۱۲-۱۳۱۳-۱۳۱۴-۱۳۱۵-۱۳۱۶-۱۳۱۷-۱۳۱۸-۱۳۱۹-۱۳۲۰-۱۳۲۱-۱۳۲۲-۱۳۲۳-۱۳۲۴-۱۳۲۵-۱۳۲۶-۱۳۲۷-۱۳۲۸-۱۳۲۹-۱۳۳۰-۱۳۳۱-۱۳۳۲-۱۳۳۳-۱۳۳۴-۱۳۳۵-۱۳۳۶-۱۳۳۷-۱۳۳۸-۱۳۳۹-۱۳۴۰-۱۳۴۱-۱۳۴۲-۱۳۴۳-۱۳۴۴-۱۳۴۵-۱۳۴۶-۱۳۴۷-۱۳۴۸-۱۳۴۹-۱۳۵۰-۱۳۵۱-۱۳۵۲-۱۳۵۳-۱۳۵۴-۱۳۵۵-۱۳۵۶-۱۳۵۷-۱۳۵۸-۱۳۵

١٥١ | ١٥٩ | ١٦٧
 ١٨٢
 معقود كركي ك.
 ١٩٧١٨٦٣٦٠٢٣
 معقود = ٢٢١ =
 معقود بن حسن ك. ١٩٢
 معقود بن خليفة ك. ١٧١
 معقود بن ميرزا علي ك. ٢٣٩
 معقود بن فتح علي شاه
 ك. = ٥٢ = ٥٧٥٢
 معقود بن فتح الله حسيني ٢٠٨
 سيد معقود بن محمد مهدي
 ك. ٢١٤
 معقود بن نجم الدين محمد
 قزويني ك. ٢٧
 معقود بيك حادار باغي ١٣٧
 معقود بن محمد بن (ابن عربي)
 ك. ١١٠٠٢ | ١٣١ | ١٣٩ | ١٤٠
 مختصر البصائر ن. ٧٤
 مختصر تاويل الآيات القاهرة
 ن. ٢٥
 مختصر تبيان ن. ١٥٨ | ٢٠١ |
 [٢٠٤]
 مختصر زبدة البيان ١٩٦
 مختصر مصباح ن. ١٩١ - ٢٠٥
 ٢١٢
 مختصر مصباح ادعية متغية
 مختصر مصباح الزخود او
 ن. ٢٠٥
 مختصر مصباح سلام ن. ٢٠٥
 مختصر مصباح ن. ٢٠٤
 ٢٠٦
 مختصر ك. ٧١
 المختصر في علم العرف
 ن. ١٠٢
 مدرسة (بيها لاد) ج. ١٠١
 مدينة ج. ١٠٤ | ١٢١ |
 ١٤٠
 مدينة السلام (شاهان) ج.

مذهب اهل عراق ٥٩
 مذهب سنان ٦٠
 مزار بن سافي ك. = ١ =
 مراد مرید ترجمه مزار شهيد
 بن. [٢٠٦]
 مراد ج. ٦٨
 مراد بن حارث سدوسي ك. ٣٢
 مرتضى ك. ١٢٦
 مرتضى (علم الهدي) ك. ٧١
 مروج الذهب ن. ١٨٢
 ٢١١
 مزيغ ٨١٠
 مزار شهيد [٢٠٧-٢٠٨]
 مزار محمد بن مشهدي
 ن. ١٥٥ - ٢١١
 مزار مفيد ن. ٢١١
 مسائل ابن ادريس ٢٠٣
 مسائل مشهوره ٢٢٨
 مسائل الاقهار ن. [٢-٨]
 ٢٠٩
 مستدرک وسائل ن. ٦٣٨-٦٣٨
 مختصر بالله عباسي ك. ٢٣٨
 ٢٣٩
 مسجد جامع اصفهان ٢٣٧
 مسرور حسين هندی ك. ١٩١
 مسعود بن فضل الله بهبهاني ٩١
 مسعود ورام ٢٠١-٢٠٣
 مسعودي صاحب مروج الذهب
 ك. ٢١١
 مسلم بن خالد ك. ١٠٤
 مسلمانيان د. ٢٣٦-٧١
 مسلميه جرجاني (مديري)
 ك. ٨٢
 مسيح ك. ١٠٣
 مسحيان د. ١٧١
 مشاء (فلسفه...) ٧٤
 مشرق الشمسين ن. ١٨٤
 متعقبات ١٣١
 مشكاة سيد محمد ك. ١٦٦-٦٧
 ٢٤١ | ٢١٥ =
 مشكاة الملك = ٢٠٩

مشكل الحديث بن. ٢٠٩
 مشكل القرآن ن. [٢٠٩]
 مشكور ك. [٣٠]
 مشهد (خراسان) ج. ٣٩١
 ١١٤ - ١٩٦ - ١٢٢
 ١٣٩ - ١٩٥ - ٢٢٢
 مشيخة من لا يحضره الفقيه
 ن. ١٥٨ - ١٦٢
 مصابيح الكلام ن. [١١]
 المصاحف او ابن اشته
 ن. ٧١
 المصاحف او ابن البيهقي
 ن. ٧١
 المصاحف او مصنفان ٧٢
 مصباح ن. ٩٠
 مصباح الزائر كثير وصغير
 ن. ١١٠
 مصباح الترياق ن. ١٩٦
 ١٩٧
 مصباح صغير ن. ١٢٦
 [١١٠]
 مصباح طوسي ن. ١٧٢
 ٢١١
 مصباح كبير ن. ١٢٦ - ٢٠٤
 ٢٠٦ | ٢١٠ - ٢١٣
 مصباح كشمي ٢٠ | ٩٠ - ٩١
 ١١٤ | ٢٢٥ | ٢٢٥ | ٢٢٥
 مصباح فتوح ن. ٢٠١ - ٢١١
 ١٥٣ - ٢٠٧ - ٢٠٤
 مصباح صغير ن. ١٩٦
 مصر ج. ١٦٦ - ١٧٨
 ١٩٩ | ١٣٢ | ١٧١
 مصطفي بن يحيى = ١٥ =
 مصطفي (ملا...) ك.
 مصطفي هباني ك. ٢٣٢
 مصفي (تفسير...) ١٥٠
 مصنف الدين لاري ك. ٢٢٩
 مطالب مقفريه ن. ١٧٩
 مطلع اليسور ن. ١٣٨
 مطهر بن احمد ك. ١٥٨
 مطهر بن محمد ك. ١٥٨

مكتبة مركزى دانشگاه تهران
 library.ia.ac.ir

مظهر بن ١١٥
 مظهر الآيات ن. ٢١٣
 ٢١٥
 معاوية بن عمار ك. ٢١
 معارج النور ٦٠
 معالم الدين ن. ١٥٩
 معالم العلماء ن. ١٥٢
 المعاني في تفسير سبع المثاني
 ن. ٢٤٢
 المعترف خليفة ك. ٨٠
 معتزله د. ٥٢ - ٥٣
 معجم الايام ن. ٢٢٦
 معجم المطبوعات ٢١١٥
 معروف كرجي ك. ١٩٩
 معز الدين اردستاني ك. ١٢٥
 معزمين (دعا بوسلان)
 معمر بن مثنى ك. ٣٢
 المنية (صورة) سن. ١٨٣
 المنية ن. ٢٨
 مقول د. ١٢
 مناقب الجنان ن. [٢١٥]
 مناقب السيد ن. ٦٨ - ٤١
 المفاخر في الاعمال ن. ٨٠
 مفتاح السعادة ن. ٦٨
 مفتاح اللامح ن. ١٠٥ | ٤٣ | ٣٩
 ١١٩ | ١٢٦ |
 ٢٢٣
 مفتاح الحاج ارجه ج. ٥٥
 مفتي مير (محمد عباسي)
 مفردات واثبات ن. ٢٣٢
 مفردة ابن فارس ن. ٢١٧
 ٢١٩
 مفردة ابو عمرو ن. ٢١٨
 مفردة حنزة ن. ٢١٨
 مفردة باقر ن. ٢١٨
 مفردة حنوب ن. ٢١٨
 مفصل البيان في علم القرآن
 ن. [٢٢٢ - ٢١٩]
 المفيد في الجويد ن. ٢٢٢
 ٢٢٣

مقوله (محمد بن سلمان) ك. ٧٢
 ١٥٣ | ٢٠٧ - ٢٠٨ |
 ٢٣٨
 (٢٣) ك. ١٣
 مقاتل بن سليمان ك. ١٩٢
 ٢٢٨
 مقال تفسير اويس ك. ٢٢٩
 مقالات خمس ن. [٢٢٨ -
 ١٣٠]
 مقدمات ك. ٦٠
 مقدس اردبيلي (احمد)
 مقدمه ابن خلدون ن. ٨١
 مقدمه جزويه ن. ٢٣٤
 مقرري ك. ١٦
 مقلاد الحاج ن. [٢٢٣ -
 ٢٢٤]
 مكارم الاخلاق ن. ٤٥٠
 مکه ج. ١٩٧١ | ١٠٤ |
 ١٠٨
 مكي بن ابي طه سلب تيسر
 مكرى ك. ١٢٢٨ | ٦٠ |
 ملا آقا شكماني محمد ك.
 = [٢٢٢ - ٢١٩] =
 ملا تاجي قاضي هندی ك.
 ١٦٠
 ملا (عبيد الله كاشي)
 ملا (حسين كاشي)
 ملا (حيدر علي بن اصفهاني)
 ملا (غليل غروي)
 ملاي رومي ك. ١٩٨ - ١٩٩
 ملا (سليمان مريني)
 ملا صالح روماني (محمد...)
 ملا (سدراتي شيرازي)
 ملا (عبدالله افندي صاحب)
 ملا (عبدالله ك. ١٦٠
 ملا (علي نوري)
 ملا مصطفى ك. ١٧٣
 ملحقات صحيفه ن. ١٤١
 ١٦٤ | ١٦٧ | ٢٢٤ -
 ملحقات صحيفه كشمي ١٥٩
 ملحقات صحيفه از ميسرني

١٦٥٥
 ملحقات مصباح كشمي ن. ٩٠
 [٢٢٤ - ٢٢٥]
 ملك (كتابخانه...)
 (٢٣٧)
 ملك الكلام (محمد بن احمد
 بن محمد مهاوندي)
 مالك غير ١٦
 مناقبات ابن سيار ن. [٢٢٥ -
 ٢٢٦]
 منار الايران ن. ٢٧٥
 مناقب العلماء ٩٠
 منتخب التواريخ ١٨٣٥
 منتخب الدين ك. ١١٥٣ | ٢٠٠
 ٢١١
 منبر بن سعيد ك. ٦٠
 منصور بالله عباسي = ١٦ =
 منظومه بقرات ٢٣٤
 منظومه در معاني بيان
 ن. ١٨٣
 من لا يحضره التوحيد ١٩٦
 من لا يحضره الفقيه ١٥٨
 منهاج الصالح ن. ٢٠٥
 ٢١١ | ٢٢٥ | ٢٢٥ |
 منهاج العارفين ن. ٢٢٣
 منهاج الهداية ن. ١٤٩
 مواهب عليه ن. ١٠١
 موجر مهاوندي ن. ٢٤٢
 مؤلفي (ابوالقاسم) ١٧٢
 مروج سدوسي ك. ٣٢٤
 موسى (ع) ك. ١٧١
 موسى بن جعفر بن كمال بحراني
 ك. ١٧٩
 موسى داهي ك. ١٧٠
 ملاموس هزاره ك. ٢١٤
 المنور ن. ٢٤٢
 موفق برادر خليفه عباسي
 ١١٩
 مؤنثاي سماهي ن. ١١٣
 مؤنثاي العابدين ن. [٢٢٢ -
 ٢٤٠]

انتشارات دانشگاه تهران

تألیف دکتر عزت‌الله خبیری	۱- وراثت (۱)
« « محمود حسامی	۲- A Strain Theory of Matter
ترجمه « برزو سپهری	۳- آراء فلاسفه درباره عادت
تألیف « نعمت‌الله کیبانی	۴- کالبدشناسی هنری
بترجمه سعید نفیسی	۵- تاریخ بیهوشی (۲)
تألیف دکتر محمود سیاسی	۶- بیماریهای دندان
« « سرهنگ شمس	۷- بهداشت و بازرسی خوراکیها
« « ذبیح‌الله صفا	۸- حماسه سرانی در ایران
« « محمد معین	۹- مزدینا و تأثیر آن در ادبیات پارسی
« مهندس حسن شمس	۱۰- نقشه برداری (۲)
« حسین گل‌گلاب	۱۱- گیاه‌شناسی
بترجمه مدرس رضوی	۱۲- اساس الاقباس خواجه نصیر طوسی
تألیف دکتر حسن ستوده تهرانی	۱۳- تاریخ دیپلوماسی عمومی (۱)
« « علی‌اکبر بدین	۱۴- روش تجزیه
فراهم آورده دکتر مهدی بیانی	۱۵- تاریخ افضل بتابع الازمان فی وقایع کرمان
تألیف دکتر قاسم زاده	۱۶- حقوق اساسی
« زین‌العابدین ذوالمجدین	۱۷- فقه و تجارت
—	۱۸- راهنمای دانشگاه
—	۱۹- مقررات دانشگاه
« مهندس حبیب‌الله تاشی	۲۰- درختان جنگلی ایران
—	۲۱- راهنمای دانشگاه با انگلیسی
—	۲۲- راهنمای دانشگاه به فرانسه
تألیف دکتر هشرویی	۲۳- Les Espaces Normaux
« مهدی برکشلی	۲۴- موسیقی دوره ساسانی
ترجمه بزرگ علوی	۲۵- حماسه ملی ایران
تألیف دکتر عزت‌الله خبیری	۲۶- زیست‌شناسی (۴) بحث در نظریه لامارک
« دکتر علی‌تقی وحدتی	۲۷- هندسه تحلیلی

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir

- ۲۸- اصول گداز و استخراج فلزات (۱)
- ۲۹- اصول گداز و استخراج فلزات (۲)
- ۳۰- اصول گداز و استخراج فلزات (۳)
- ۳۱- ریاضیات در شیمی
- ۳۲- جنگل شناسی (۱)
- ۳۳- اصول آموزش و پرورش
- ۳۴- فیزیولوژی گیاهی (۱)
- ۳۵- جبر و آنالیز
- ۳۶- گزارش سفر هند
- ۳۷- تحقیق انتقادی در عروض فارسی
- ۳۸- تاریخ صنایع ایران (ظریف سفالین)
- ۳۹- واژه نامه طبری
- ۴۰- تاریخ صنایع اروپا در قرون وسطی
- ۴۱- تاریخ اسلام
- ۴۲- جانورشناسی عمومی
- ۴۳- Les Connexions Normales
- ۴۴- کالبدشناسی توصیفی (۱) استخوانشناسی
- ۴۵- روانشناسی کودک
- ۴۶- اصول شیمی پزشکی
- ۴۷- ترجمه و شرح تبصرة علامه (۱)
- ۴۸- اکوستیک «صوت» (۱) ارتفاعات - سرعت
- ۴۹- انگل شناسی
- ۵۰- نظریه توابع متغیر مختلط
- ۵۱- هندسه تریسمی و هندسه رقومی
- ۵۲- درس اللغة والادب
- ۵۳- جانورشناسی سیستماتیک
- ۵۴- پزشکی عملی
- ۵۵- روش تهیه مواد آلی
- ۵۶- مامانی
- ۵۷- فیزیولوژی گیاهی (۲)

- تألیف « یگانه حابری
- « « «
- « « «
- « دکتر هورفر
- « مهندس کریم سعادی
- « دکتر محمد باقر هوشیار
- « دکتر اسمعیل زاهدی
- « « محمدعلی مجتهدی
- « « غلامحسین صدیقی
- « « پرویز نائل خانلری
- « « مهدی بهرامی
- « « صادق کیا
- « عیسی بهنام
- « دکتر فیاض
- « « فاطمی
- « « هشترودی
- « آقایان دکتر امیراعلم - دکتر حکیم - دکتر کیهانی - دکتر نجم آبادی - دکتر نیک نفس - دکتر نائینی
- « دکتر مهدی بلالی
- « « آ. وارتانی
- « زین العابدین ذوالمجدین
- « دکتر ضیاء الدین اسمعیل بیگی
- « « ناصر انصاری
- « « افضلی پور
- « احمد بیرشک
- « دکتر محمدی
- « « آرزوم
- « « نجم آبادی
- « « صفوی گلپایگانی
- « « آهی
- « « زاهدی

- ۵۸- فلسفه آموزش و پرورش
- ۵۹- شیمی تجزیه
- ۶۰- شیمی عمومی
- ۶۱- امیل
- ۶۲- اصول علم اقتصاد
- ۶۳- مقاومت مصالح
- ۶۴- کشت گیاه حشره کش پیرتر
- ۶۵- آسیب شناسی
- ۶۶- مکانیک فیزیک
- ۶۷- کالبدشناسی توصیفی (۲) مفصل شناسی
- ۶۸- درمانشناسی (۱)
- ۶۹- درمانشناسی (۲)
- ۷۰- گیاه شناسی تشریح عمومی نباتات
- ۷۱- شیمی آنالیتیک
- ۷۲- اقتصاد جلد اول
- ۷۳- دیوان سیدحسن غزنوی
- ۷۴- راهنمای دانشگاه
- ۷۵- اقتصاد اجتماعی
- ۷۶- تاریخ دیپلوماسی عمومی (۲)
- ۷۷- زیبا شناسی
- ۷۸- تئوری سیستماتیک گازها
- ۷۹- کارآموزی داروسازی
- ۸۰- قوانین دامپزشکی
- ۸۱- جنگل شناسی (۲)
- ۸۲- استقلال آمریکا
- ۸۳- کنجکاویهای علمی و ادبی
- ۸۴- ادوار فقه
- ۸۵- دینامیک نمازها
- ۸۶- آئین دادرسی در اسلام
- ۸۷- ادبیات فرانسه
- ۸۸- از سرین تا یوسکو (دو ماه در پاریس)
- ۸۹- حقوق تطبیقی

- تألیف دکتر فتح الله امیر هوشمند
- « « « علی اکبر برین
- « « مهندس سعیدی
- ترجمه غلامحسین زبیرک زاده
- تألیف دکتر محمود کیهانی
- « « مهندس گوهریان
- « « مهندس میردامادی
- « « دکتر آرمین
- « « « دکتر کمال جناب
- تألیف آقایان دکتر امیراعلم - دکتر حکیم - دکتر کیهانی - دکتر نجم آبادی - دکتر نیک نفس
- تألیف دکتر عطائی
- « « «
- « « مهندس حبیب الله نائینی
- « « دکتر کاگیک
- « « « علی اصغر پورهمایون
- بتصحیح مدرس رضوی
-
- تألیف دکتر شهیدفر
- « « « حسن ستوده بهرانی
- « « « علی تقی وزیری
- « « دکتر روشن
- « « « جنیدی
- « « « مهندس نژاد
- « « « مهندس سعادی
- « « « دکتر معجیر شیبانی
-
- « « « محمود شهابی
- « « « دکتر نظاری
- « « « محمد سنگلجی
- « « « دکتر سپیدی
- « « « « علی اکبر سیاسی
- « « « « حسن افشار

تألیف آقایان دکتر سهراب دکترا میردامادی

« دکتر حسین گلوی

« « « «

« نعمت الله کیهانی

« زین العابدین ذوالجدين

« آقایان دکتر امیراعلم دکترا حکیم

دکترا کیهانی دکترا جم آبادی - دکترا نیک نفس

« « « «

تألیف دکتر چشیداعلم

« دکتر کامکار پارسا

« « « «

« نیایی

تألیف دکتر میربابائی

« « محسن عزیزی

« « محمد جواد چیدی

« نصرالله فلسفی

« بدیع الزمان فروزانفر

« دکتر محسن عزیزی

« مهندس عبدالله ریاضی

« دکتر اسمعیل زاهدی

« سید محمد باقر سنزواری

« شهابی

« دکتر عابدی

« دکتر شیخ

« آقای مهدی قشقه

« دکتر علیم مروتی

« دکتر منوچهر وصال

« دکتر احمد عقیلی

« دکتر امیر کیا

« مهندس شیبانی

« مهدی آشتیانی

« دکتر قرهاد

« « اسمعیل بیگی

« « مرعشی

۹۰- میکروپشناسی (۱)

۹۱- میزراه جلد اول

۹۲- « « دوم

۹۳- کالبد شکافی

۹۴- ترجمه و شرح تبصره علامه (۴)

۹۵- کالبد شناسی توصیفی (۳) - عضله شناسی

۹۶- « « (۴) - رگ شناسی

۹۷- گوش و حلق و بینی

۹۸- هندسه تحلیلی

۹۹- جبر و آنالیز

۱۰۰- حقوق و برتری اسپانیا

۱۰۱- کالبد شناسی توصیفی - استخوان شناسی اسب

۱۰۲- تاریخ عقاید سیاسی

۱۰۳- آرمایش و تصفیه آبها

۱۰۴- هشت مقاله تاریخی و ادبی

۱۰۵- فیه مافیه

۱۰۶- جغرافیای اقتصادی (۱)

۱۰۷- الکتروسیته و موارد استعمال آن

۱۰۸- مبادلات انرژی در گیاه

۱۰۹- تلخیص البیان عن مجازات القرآن

۱۱۰- دورساله وضع المناظ و فاعده لاسرر

۱۱۱- شیمی آلی تنوری و اصول کلی

۱۱۲- شیمی آلی ارگانیک

۱۱۳- حکمت الهی عام و خاص

۱۱۴- امراض حلق و بینی (۲)

۱۱۵- آنالیز ریاضی

۱۱۶- هندسه تحلیلی

۱۱۷- شکسته بندی (۲)

۱۱۸- باغبانی (۱)

۱۱۹- اساس التوحید

۱۲۰- فیزیك پزشکی

۱۲۱- اکوستیک (۲) مشخصات صوت - نوله - لار

۱۲۲- جراحی فوری اطفال

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
Library.us.ac.ir

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
۱۳۲۸

کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران
library.ut.ac.ir